

CVRIA

EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

Årsrapport
2010

EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

ÅRSRAPPORT 2010

Översikt över verksamheten vid Europeiska unionens domstol,
Europeiska unionens tribunal och Europeiska unionens personaldomstol

Luxemburg 2011

www.curia.europa.eu

Europeiska unionens domstol
L-2925 Luxemburg
Tel. (352) 43 03-1

Europeiska unionens tribunal
L-2925 Luxemburg
Tel. (352) 43 03-1

Europeiska unionens personaldomstol
L-2925 Luxemburg
Tel. (352) 43 03-1

Domstolens webbplats: <http://www.curia.europa.eu>

Färdigställd den 1 januari 2011

Kopiering tillåten med angivande av källan. Fotografierna får endast återges i sammanhang som rör denna publikation. För all annan användning måste tillstånd begäras av Byrån för Europeiska unionens publikationer.

En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet via Europa-servern (<http://europa.eu>).

Kataloguppgifter finns i slutet av publikationen.

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2011

ISBN 978-92-829-1035-1

doi:10.2862/47350

© Europeiska unionen, 2011

Printed in Luxemburg

TRYCKT PÅ PAPPER SOM BLEKTS UTAN ELEMENTÄRT KLOR (ECF)

Innehållsförteckning

	Page
Förord, domstolens ordförande Vassilios Skouris	5

Kapitel I

Domstolen

A – Domstolens utveckling och verksamhet år 2010	9
B – Rättspraxis från domstolen år 2010	11
C – Domstolens sammansättning	57
1. Domstolens ledamöter	59
2. Förändringar i domstolens sammansättning år 2010	75
3. Domstolens ledamöter (i protokollär ordning)	77
4. Domstolens tidigare ledamöter	79
D – Domstolens verksamhetsstatistik	83

Kapitel II

Tribunalen

A – Tribunalens verksamhet år 2010	113
B – Tribunalens sammansättning	157
1. Tribunalens ledamöter	159
2. Förändringar i tribunalens sammansättning år 2010	171
3. Tribunalens ledamöter (i protokollär ordning)	173
4. Tribunalens tidigare ledamöter	175
C – Tribunalens verksamhetsstatistik	177

Kapitel III*Personaldomstolen*

A – Personaldomstolens verksamhet år 2010	201
B – Personaldomstolens sammansättning	211
1. Personaldomstolens ledamöter	213
2. Förändringar av personaldomstolens sammansättning år 2010	217
3. Protokollär ordning	219
4. Tidigare ledamot av personaldomstolen	221
C – Personaldomstolens verksamhetsstatistik	223

Kapitel IV*Möten och besök*

A – Officiella besök och arrangemang vid domstolen, tribunalen och personaldomstolen	237
B – Studiebesök	241
1. Fördelat på olika typer av grupper	241
2. Studiebesök – Fördelat på medlemsstater (2010)	242
3. Studiebesök – Nationella domare (2010)	244
4. Utvecklingen med avseende på antal och typ av besökare (2007–2010)	244
C – Högtidliga sammankomster	245
D – Besök och deltagande i officiella arrangemang	247
 <i>Organisationsplan</i>	 252

Förord

År 2010 var ett år då Europeiska unionens domstol befäste de reformer som infördes i unionens domstolsorganisation genom Lissabonfördraget. Detta år påbörjades förfarandet för att genomföra den största reformen, nämligen Europeiska unionens anslutning till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. EU-domstolen har följt och kommer att fortsätta att följa utvecklingen och genomförandet av detta förfarande på nära håll.

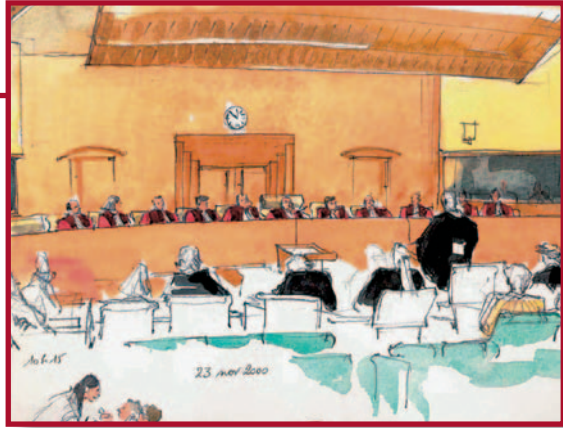
År 2010 går även till historien som ett år med särskilt hög effektivitet och arbetstakt i institutionens dömande verksamhet. Man kan därvidlag notera att det under det gångna året väcktes talan i 1 406 mål vid de tre instanser som ingår i domstolen, vilket är den högsta siffran i institutionens historia och visar på den konstanta ökningen av antalet unionsrättsliga mål. Det är även värt att påpeka att den sammanlagda tidsåtgången för förfarandena har minskat, särskilt i mål om förhandsavgörande.

Under det gångna året lämnade två ledamöter samt justitiesekreteraren domstolen. Samtidigt lämnade fyra ledamöter tribunalen. Avgångarna är en del av institutionernas delvis förnyade sammansättning. Det är viktigt att understryka i detta sammanhang att utnämningarna av domstolens och tribunalens nya ledamöter är de första som sker enligt det nya förfarande som infördes genom Lissabonfördraget, det vill säga efter yttrande från den kommitté som föreskrivs i artikel 255 FEUF.

Läsaren av rapporten kommer i det följande att finna en fullständig redogörelse för institutionens utveckling och verksamhet under år 2010. Liksom föregående år ägnas en betydande del åt kortfattade men uttömmande referat av domstolens, tribunalens och personaldomstolens dömande verksamhet. Redogörelsen kompletteras och stöds av statistiska uppgifter för varje instans.

V. Skouris
Domstolens ordförande

Kapitel I

Domstolen

A – Domstolens utveckling och verksamhet år 2010

av ordföranden Vassilios Skouris

I denna del av årsrapporten ges en översikt av verksamheten vid Europeiska unionens domstol under år 2010. Den innehåller först en redogörelse för hur institutionen har utvecklats under det gångna året, med tonvikt på de institutionella förändringar som berört domstolen och på utvecklingen av domstolens interna organisation och arbetsmetoder (avsnitt 1). Den innehåller därefter en statistisk analys av förändringen av institutionens arbetsbörda och den genomsnittliga handläggningstiden (avsnitt 2). Därefter redovisas, såsom varje år, de huvudsakliga utvecklingstendenserna i domstolens rättspraxis, indelade efter rättsområde (avsnitt 3).

1. Enligt Lissabonfördraget ska Europeiska unionen ansluta sig till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Anslutningsförfarandet påbörjades under året. Den första etappen har nu avslutats, och Europeiska kommissionen har getts ett förhandlingsmandat att fortsätta förhandlingarna med Europarådet. Europeiska unionens anslutning till Europakonventionen kommer otvivelaktigt att få konsekvenser för unionens domstolssystem i dess helhet.

Av denna anledning har domstolen följt förfarandet på nära håll. I syfte att bidra till arbetet med att genomföra anslutningen, som ger upphov till tämligen komplicerade juridiska frågor, har domstolen i en handling som publicerades den 5 maj 2010¹ gjort en första reflektion över vissa aspekter som hänger samman med hur unionens domstolssystem fungerar. I denna handling kom domstolen fram till att det, för att iaktta den subsidiaritetsprincip som är en del av konventionen och samtidigt garantera att unionens domstolssystem fungerar väl, är viktigt att det finns en mekanism som kan garantera att domstolen på ett effektivt sätt ges möjlighet att bedöma giltigheten av en av unionens rättsakter innan Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna avgör huruvida rättsakten är förenlig med Europakonventionen.

Det finns slutligen även anledning att omnämna de ändringar som gjordes i domstolens rättegångsregler den 23 mars 2010 (EUT L 92, s. 12). Ändringarna syftar till att göra nödvändiga anpassningar av nämnda regler till följd av Lissabonfördragets ikraftträdande.

2. Domstolens verksamhetsstatistik för år 2010 präglas rent allmänt av en ökad produktivitet och en fortsatt tillfredsställande effektivitet vad gäller handläggningstidens längd. Det ska även påpekas att ett hittills aldrig skädat antal mål anhängiggjordes vid domstolen under år 2010. I synnerhet gäller detta begäran om förhandsavgörande.

År 2010 avgjorde domstolen 522 mål (nettoantal som beaktar antalet mål som förenats), vilket är en smärre minskning jämfört med året före (543 mål avgjordes år 2009). Av dessa mål avgjordes 370 genom dom och 152 genom beslut.

Under året anhängiggjordes 631 nya mål vid domstolen (detta antal tar inte hänsyn till mål som förenats på grund av att de hänger samman), vilket innebär en kraftig ökning i förhållande till år 2009 (då 562 mål anhängiggjordes) och utgör det högsta antalet mål i domstolens historia. Situationen är densamma i fråga om begäran om förhandsavgöranden. Antalet mål om förhandsavgörande som anhängiggjordes under året är, för andra året i rad, det högsta någonsin.

¹ http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-05/convention_fr_2010-05-21_12-10-16_11.pdf

I förhållande till år 2009 motsvarar detta en ökning om 27,4 procent (385 mål år 2010 jämfört med 302 mål år 2009).

När det gäller handläggningstidens längd är statistiken mycket positiv. I mål om förhandsavgörande är handläggningstiden 16,1 månader. En jämförelse ger vid handen att handläggningstiden för begäran om förhandsavgörande, under den period då domstolen förfogar över tillförlitlig statistik, har varit som kortast under år 2010. Vid direkt talan och överklaganden är den genomsnittliga handläggningstiden 16,7 månader respektive 14,3 månader (17,1 månader och 15,4 månader år 2009).

Utöver den reformering av sina arbetsmetoder som domstolen gjort under de senaste åren kan den förbättrade och effektiviserade handläggningen av målen även tillskrivas en utökad användning av olika processuella instrument som domstolen förfogar över för att påskynda handläggningen av vissa typer av mål (förfarande för brådskanie mål om förhandsavgörande, handläggning med förtur, skyndsamt förfarande, förenklat förfarande och möjligheten att avgöra ett mål utan förslag till avgörande av en generaladvokat).

Handläggning enligt förfarandet för brådskanie mål om förhandsavgörande begärdes i 6 mål, och den avdelning som målet förlades till ansåg att de villkor som föreskrivs i artikel 104b var uppfyllda i 5 av målen. Målen avgjordes sedan inom i genomsnitt 2,1 månader.

Skyndsamt handläggning har begärts i 12 fall under året, men villkoren enligt rättegångsreglerna var endast uppfyllda i 4 av målen. Enligt praxis som etablerades år 2004 bifalls eller avslås en begäran om skyndsamt handläggning genom motiverat beslut av domstolens ordförande. Vidare har 14 mål beviljats förtur.

Domstolen har fortsatt att använda det förenklade förfarandet enligt artikel 104.3 i rättegångsreglerna för att lämna förhandsavgörande beträffande vissa tolkningsfrågor. Sammanlagt 24 mål avslutades genom slutligt beslut med stöd av nämnda bestämmelse.

Slutligen har domstolen ofta använt sig av möjligheten i artikel 20 i domstolens stadga att avgöra ett ärende utan förslag till avgörande från generaladvokaten, om det inte omfattar någon ny rättsfråga. Det kan också nämnas att omkring 50 procent av de domar som meddelades år 2010 saknade sådant förslag till avgörande från generaladvokaten (jämfört med 52 procent år 2009).

Vad gäller fördelningen av målen mellan domstolens olika sammansättningar, avgjorde stora avdelningen omkring 14 procent, avdelningar med fem domare 58 procent och avdelningar med tre domare ungefär 27 procent av de mål som avslutades genom dom eller beslut av rättskipningskaraktär år 2010. I förhållande till föregående år kan man konstatera en väsentlig ökning av andelen mål som prövats av stora avdelningen (8 procent år 2009) och en betydande minskning av mål som prövas av avdelningar med tre domare (34 procent år 2009).

För ytterligare upplysningar angående statistiska uppgifter för rättsåret 2010 hänvisas läsaren till avsnittet avseende verksamhetsstatistik i denna årsbok.

B – Rättspraxis från domstolen år 2010

I denna del av årsrapporten redovisas en del av rättspraxis från år 2010.

Konstitutionella och institutionella frågor

Rättspraxis avseende de grundläggande rättigheterna utökades avsevärt under år 2010.

I dom av den 9 november 2010 i de förenade målen C-92/09 och C-93/09, *Volker och Markus Schecke*, fick domstolen tillfälle att i samband med en kontroll som den ombetts göra av giltigheten beträffande förordningarna (EG) nr 1290/2005 och (EG) nr 259/2008¹ om finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitiken, enligt vilka det föreligger en skyldighet att offentliggöra uppgifter om de fysiska personer som tar emot stöd från Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU), precisera kraven enligt rätten till skydd av personuppgifter. Nämda förordningar innebär en skyldighet att offentliggöra sådana uppgifter, bland annat via webbplatser som används av nationella myndigheter. Domstolen ombads inom ramen för en begäran om förhandsavgörande att klargöra huruvida den rätt till skydd av personuppgifter, som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, går att förena med skyldigheten att säkerställa insyn beträffande gemenskapens medel, varvid den slog fast att den omständigheten att stödmottagarna namnges på en webbplats och att det därvid anges vilka belopp som de har mottagit innebär ett ingrepp i deras rätt till respekt för privatlivet, i allmänhet, och deras rätt till skydd för personuppgifter, i synnerhet, eftersom utomstående kan få tillgång till dessa uppgifter. Ett sådant ingrepp ska, för att vara motiverat, föreskrivas i lag, ske i överensstämmelse med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter och, med tillämpning av proportionalitetsprincipen, vara nödvändigt och faktiskt svara mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen, varvid undantag och begränsningar av dessa rättigheter ska inskränkas till vad som är absolut nödvändigt. Domstolen fann i detta sammanhang att skattebetalarna visserligen har rätt i ett demokratiskt samhälle att bli upplysta om hur allmänna medel används, men att rådet och kommissionen var skyldiga att göra en balanserad avvägning mellan de olika intressen som är i fråga, vilket krävde att de berörda institutionerna, innan de antog de ifrågasatta bestämmelserna, utredde huruvida offentliggörandet av dessa uppgifter på en webbplats per medlemsstat gick längre än vad som var nödvändigt för att uppnå de eftersträlvade legitima målen. Domstolen slog därmed fast att vissa bestämmelser i förordning nr 1290/2005 och förordning nr 259/2008 var ogiltiga i sin helhet utan att därvid ifrågasätta verkningarna av de offentliggöranden av förteckningar över mottagare av stöd från EGFJ och EJFLU, som gjorts av de nationella myndigheterna med stöd av dessa bestämmelser före dagen för domens meddelande.

Ytterligare ett viktigt avgörande avseende grundläggande rättigheter meddelades av domstolen den 22 december 2010 i mål C-279/09, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft*, rörande tolkningen av principen om effektivt domstolsskydd i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

¹ Rådets förordning (EG) nr 1290/2005 av den 21 juni 2005 om finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitiken (EUT L 209, s. 1), i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 1437/2007 av den 26 november 2007 (EUT L 322, s. 1), och kommissionens förordning (EG) nr 259/2008 av den 18 mars 2008 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1290/2005 när det gäller offentliggörande av uppgifter om de stödmottagare som får stöd från Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) (EUT L 76, s. 28).

Målet vid den nationella domstolen avsåg en tvist mellan det tyska vinstdrivande bolaget DEB och tyska staten angående en ansökan om rättshjälp som bolaget framställt till de nationella domstolarna. Bolaget DEB avsåg att väcka skadeståndstalan mot tyska staten i syfte att erhålla ersättning för skada som orsakats bolaget genom denna medlemsstats försenade införlivande av direktiv 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas². Bolaget nekades rättshjälp, eftersom villkoren i den tyska lagstiftningen för att bevilja juridiska personer sådan hjälp inte var uppfyllda. Den domstol som hade att avgöra talan mot avslaget på rättshjälpsansökan hänsköt en tolkningsfråga till EU-domstolen för att få svar på om den unionsrättsliga effektivitetsprincipen, när det gäller skadeståndstalan mot staten som väckts med stöd av denna rättighet, utgör hinder mot en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att talan vid domstol får väckas på villkor att ett förskott på rättegångskostnaderna erläggs, och vilken begränsar beviljandet av rättshjälp till en juridisk person som inte kan erlägga sådant förskott, genom krav på iakttagande av mycket stränga villkor.

Domstolen slog fast att frågan skulle besvaras med beaktande av Europeiska unionens stadga för de grundläggande rättigheterna, vilken efter Lissabonfördragets ikraftträdande har erhållit samma rättsliga värde som fördragen. Domstolen hänvisade närmare bestämt till artikel 47 i stadgan, där det föreskrivs en rätt till effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol för var och en som önskar göra sina rättigheter och friheter enligt unionsrätten gällande. I tredje stycket i denna bestämmelse föreskrivs att "[r]ättshjälp ska ges till personer som inte har tillräckliga medel, om denna hjälp är nödvändig för att ge dem en effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol". Domstolen fann för det första att det inte är uteslutet att principen om effektivt domstolsskydd, såsom denna har stadfästs i artikel 47 i stadgan, kan åberopas av juridiska personer i syfte att utverka befrielse från att erlägga förskott på rättegångskostnaderna och/eller advokatbiträde. Mot bakgrund av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna praxis avseende artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, i vilken rätten till effektiv domstolsprövning föreskrivs, preciserade EU-domstolen därefter att det ankommer på den nationella domstolen att pröva dels huruvida villkoren för beviljande av rättshjälp utgör en begränsning i rätten till domstolsprövning som kan kränka själva kärnan i denna rättighet, dels huruvida det ändamål som förutsättningarna avser att tillgodose är berättigat samt, slutligen, huruvida de medel som används står i rimlig proportion till det eftersträlvade ändamålet. Domstolen redogjorde därefter i detalj för de bedömningsfaktorer som den nationella domstolen kan beakta, genom att ange de faktorer som använts i Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna praxis, däribland den betydelse som talan har för käranden, huruvida de materiella och processuella rättsreglerna är komplicerade och, vad mera specifikt avser juridiska personer, huruvida verksamheten har till syfte att ge vinst eller inte samt bolagsmännens eller aktieägarnas ekonomiska förmåga.

Sätten för den nationella domstolen att genomdriva ansvaret för staten när denna har åsidosatt sina gemenskapsrättsliga skyldigheter ger ständigt upphov till nya frågor.

I dom av den 26 januari 2010 i mål C-118/08, *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, bad den nationella domstolen EU-domstolen ta ställning till hur den bestämmelse enligt vilken ett skadeståndsanspråk mot staten som framställs på grund av ett åsidosättande av unionsrätten genom en nationell lag, bara kan vinna framgång om alla interna rättsmedel har uttömts, medan någon sådan regel inte gäller då skadeståndsanspråk framställs mot staten på den grunden att samma lag strider mot grundlagen. EU-domstolen erinrade om principerna om den fördelningsskyldighet som åvilar medlemsstaterna vid åsidosättande av unionsrätten enligt dennas företräde och konstaterade

² Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG av den 22 juni 1998 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (EGT L 204, s. 1).

därefter att unionsrätten utgör hinder för en tillämpning av denna bestämmelse. Domstolen stödde sig på likvärdighetsprincipen och slog fast att alla regler avseende en talan ska tillämpas på samma sätt på talan som grundar sig på ett åsidosättande av unionsrätten och talan som grundar sig på ett åsidosättande av nationell rätt. Föremålen för respektive talan i de båda skadeståndsmålen liknar varandra eftersom syftet med dem är att utverka ersättning för skada som staten förorsakat. Vad gäller likvärdighetsprincipen är den enda skillnaden den som avser vilken domstol som är behörig att fastställa att gällande rätt har åsidosatts, vilken inte är tillräcklig för att göra skillnad mellan respektive talan i de båda målen.

I dom av den 22 juni 2010 i de förenade målen C-188/10 och C-189/10, *Melki och Abdeli*, fick domstolen tillfälle att ta ställning till huruvida det i Frankrike nyligen införda processrättsliga institutet "*förtursfråga om grundlagsförenlighet*" är förenligt med unionsrätten. Domstolen påpekade därvid att, för att unionsrättens företrädare ska säkerställas, fordrar metoden för samarbete mellan EU-domstolen och den nationella domstolen att den nationella domstolen, fritt och vid den tidpunkt under förfarandet som den nationella domstolen anser vara lämplig, kan begära att EU-domstolen meddelar förhandsavgörande, det vill säga även efter ett förfarande för kontroll av en bestämmelses grundlagsförenlighet. Artikel 267 FEUF utgör därmed inte hinder för en medlemsstats lagstiftning om ett förfarande för kontroll av de nationella lagarnas förenlighet med grundlagen, såvitt det alltfjämt står övriga nationella domstolar fritt att:

- när som helst under förfarandet, vid den tidpunkt som domstolen anser vara lämplig, begära att EU-domstolen meddelar förhandsavgörande, det vill säga även efter det att ett förfarande för kontroll av en lags förenlighet med grundlagen har avslutats,
- besluta om nödvändiga interimistiska åtgärder för att se till att de rättigheter som garanteras av unionens rättsordning skyddas, och
- underlåta att tillämpa den aktuella nationella lagbestämmelsen om domstolen, efter det att ett sådant förfarande för kontroll av grundlagsförenligheten har avslutats, anser att den strider mot unionsrätten.

När det gäller verkningarna av de tolkningar som domstolen lämnar i sina förhandsavgöranden har detta område redan många gånger varit föremål för prövning. I dom av den 21 oktober 2010 i mål C-242/09, *Albron Catering*, erinrade domstolen om att den vid utövandet av sin behörighet enligt artikel 267 FEUF endast i undantagsfall, med tillämpning av den allmänna rättssäkerhetsprincip som ingår i unionens rättsordning, kan se sig föranledd att begränsa berörda personers möjlighet att åberopa en av domstolen tolkad bestämmelse i syfte att ifrågasätta rättsförhållanden som tillkommit i god tro. För att en sådan begränsning ska kunna komma i fråga ska två väsentliga kriterier vara uppfyllda, nämligen att de berörda handlat i god tro och att det föreligger en risk för allvarliga störningar. Domstolen slog följaktligen fast att, då det inte åberopats någon konkret omständighet som gör det möjligt att fastställa att det föreligger en risk för allvarliga störningar genom att en stor mängd sökande till följd av nämnda dom skulle kunna komma att väcka talan angående tolkningen av direktiv 2001/23/EG³, mot företag som genomfört en övergång inom ramen för detta direktiv, saknades det skäl att begränsa förevarande doms rättsverkningar i tiden.

³ Rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (EGT L 82, s. 16).

Beträffande domstolens bidrag till definitionen av verkningarna av avtal som unionen har ingått med tredjeländer ska domen av den 25 februari 2010 i mål C-386/08, *Brita*, belysas. Där aktualiserades flera viktiga frågor angående tolkningen av internationella avtal, särskilt associeringsavtalet mellan EG och Israel⁴.

Domstolen preciserade att reglerna i Wienkonventionen om traktaträtten⁵ således äger tillämpning på en överenskommelse som ingåtts mellan en stat och en internationell organisation, såsom associeringsavtalet mellan EG och Israel, då dessa regler ger uttryck för allmän internationell sedvanerätt. Framför allt gäller att de bestämmelser i associeringsavtalet som definierar dess territoriella tillämpningsområde ska tolkas i enlighet med principen *pacta tertiis nec nocent nec prosunt*. Domstolen slog med beaktande av dessa principer fast att tullmyndigheterna i importmedlemsstaten får vägra den förmånsbehandling som föreskrivs i associeringsavtalet mellan EG och Israel när det gäller produkter som har ursprung på Västbanken. Av ett annat associeringsavtal, avtalet mellan EG och PLO⁶, framgår nämligen att det endast är tullmyndigheterna på Västbanken och i Gaza som får utfärda ett varucertifikat, om de berörda produkterna kan anses vara produkter med ursprung på Västbanken och i Gaza. Att tolka associeringsavtalet mellan EG och Israel på så sätt att de israeliska myndigheterna har befogenheter på tullområdet avseende produkter med ursprung på Västbanken skulle innebära att de palestinska tullmyndigheterna tvingades avstå från att utöva befogenheter som de emellertid ges i bestämmelserna i avtalet mellan EG och PLO. En sådan tolkning skulle medföra en skyldighet för en tredje part utan dennes samtycke, vilket alltså strider mot den ovannämnda, i allmän internationell rätt stadgade, principen *pacta tertiis nec nocent nec prosunt*, såsom den kodifierats i Wienkonventionen.

Domstolen preciserade även att tullmyndigheterna i importstaten inte är bundna, inom ramen för det förfarande som föreskrivs i associationsavtalet mellan EG och Israel, av det ursprungsintyg som företetts eller av svaret från tullmyndigheterna i exportlandet, om detta inte innehåller tillräckliga uppgifter för att avgöra produkternas verkliga ursprung.

I likhet med tidigare år har tillgång till institutionernas handlingar lett till tvister, och tre domar förtjänar särskild uppmärksamhet på detta område. I dom av den 29 juni 2010 i mål C-28/08 P, *kommissionen mot Bavarian Lager*, prövade domstolen förhållandet mellan förordning (EG) nr 1049/2001⁷ och förordning (EG) nr 45/2001⁸.

Enligt förordning nr 1049/2001 är huvudregeln att allmänheten har rätt att få tillgång till institutionernas handlingar, men undantag föreskrivs bland annat för det fallet att ett utlämnande skulle undergräva skyddet för den enskildes privatliv och integritet, särskilt i enlighet med unionslagstiftningen om skydd av personuppgifter. Enligt domstolen gäller att när syftet med en

⁴ Europa–Medelhavsavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och staten Israel, å andra sidan, undertecknat i Bryssel den 20 november 1995 (EGT L 147, 2000, s. 3).

⁵ Wienkonventionen om traktaträtten av den 23 maj 1969 (*Recueil des traités des Nations unies*, volym 1155, s. 331).

⁶ Europa–Medelhavsinterimsavtalet om associering av handel och samarbete mellan Europeiska gemenskapen, å ena sidan, och Palestinska befrielseorganisationen för den palestinska myndigheten på Västbanken och i Gaza, å andra sidan, undertecknat i Bryssel den 24 februari 1997 (EGT L 187, 1997, s. 3).

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (EGT L 145, s. 43).

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 av den 18 december 2000 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter (EGT L 8, 2001, s. 1).

ansökan som grundar sig på förordning nr 1049/2001 är att få tillgång till handlingar som innehåller personuppgifter, är bestämmelserna i förordning nr 45/2001 tillämpliga i alla delar. Tribunalen hade inte beaktat denna hänvisning till unionslagstiftningen om skydd av personuppgifter, och begränsade tillämpningen av undantaget till att endast avse situationer då skyddet för den enskildes privatliv och integritet kränks, i den mening som avses i artikel 8 i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, varför den gjort en ovanlig och begränsande tolkning av förordning nr 1049/2001 som inte svarar mot den balans som unionslagstiftaren har velat åstadkomma mellan de två förordningarna.

Domstolen slog på grundval härav fast att kommissionen på goda grunder beslutat att förteckningen över de personer som hade närvarat vid ett sammanträde inom ramen för ett fördragsbrottsförfarande innehöll personuppgifter och att den följde bestämmelserna i artikel 8 b i förordning nr 45/2001 när den beträffande personer som inte lämnat uttryckligt godkännande krävde att den som begärt att få tillgång till uppgifterna styrkte ett behov av att dessa personuppgifter överfördes.

Samma datum meddelade domstolen en annan mycket viktig dom beträffande tillgång till handlingar (dom av den 29 juni 2010 i mål C-139/07 P, *kommissionen mot Technische Glaswerke Ilmenau*). Detta mål rörde förhållandet mellan förordning nr 1049/2001 och förordning (EG) nr 659/1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget⁹. Domstolen slog fast att en ansökan om tillgång till en handling i princip inte kan avslås enbart med den motiveringen att handlingen ingår i en sådan verksamhet som nämns i artikel 4.2 i förordning nr 1049/2001. Den berörda institutionen måste även förklara hur tillgången till handlingen konkret och faktiskt skulle skada det intresse som skyddas av ett undantag i denna artikel. Domstolen preciserade emellertid att det i detta hänseende står gemenskapsinstitutionen fritt att grunda sig på allmänna presumptionsregler som är tillämpliga på vissa kategorier av handlingar.

Vad rör granskningsförfaranden avseende statliga stödåtgärder kan sådana allmänna presumptionsregler följa av förordning nr 659/1999 och av rättspraxis rörande rätten att få tillgång till kommissionens handlingar i ett ärende. I förordning nr 659/1999 föreskrivs inte någon rätt till tillgång till handlingar i kommissionens ärenden till förmån för intresserade parter, med undantag för den medlemsstat som är ansvarig för beviljandet av stödet. Om dessa parter hade kunnat få tillgång till handlingarna i kommissionens ärende med stöd av förordning nr 1049/2001, skulle systemet för kontroll av de statliga stöden ifrågasättas. Det ska dessutom beaktas att andra intresserade parter än den medlemsstat som berörs saknar rätt att få tillgång till kommissionens handlingar i ärendet och således även att förklara att det finns en allmän presumptionsregel med innebörden att utlämnandet av handlingarna i ett sådant ärende i princip alltid undergräver skyddet för syftet med utredningen. Denna allmänna presumptionsregel utesluter inte att intresserade parter har rätt att styrka att en viss handling som avses i en ansökan om tillgång inte omfattas av denna presumptionsregel eller att det föreligger ett övervägande allmänintresse av att handlingen lämnas ut i enlighet med artikel 4.2 i förordning nr 1049/2001.

En sådan presumptionsmekanism stod även i centrum i domen av den 21 september 2010 i de förenade målen C-514/07 P, C-528/07 P och C-532/07 P, *Sverige mot API och kommissionen*, där domstolen prövade frågan om tillgång till inlagor som en institution ger in till domstolen inom ramen för ett domstolsförfarande. Enligt domstolen har sådana inlagor ytterst speciella karakteristiska egenskaper eftersom de till sin natur utgör en del av domstolens dömande verksamhet. Inlagorna

⁹ Rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget (EGT L 83, s. 1).

har nämligen upprättats uteslutande för detta domstolsförfarande och utgör den väsentliga delen i detta. Den dömande verksamheten är som sådan utesluten från tillämpningsområdet för den rätt till tillgång till handlingar som fastställs i unionslagstiftningen. Skyddet för domstolsförfaranden kräver bland annat att principen om parternas likställdhet i processen och principen om god rättskipning iakttas. Om innehållet i institutionens inlagor skulle bli föremål för offentlig debatt skulle den kritik som riktades mot dessa riskera att påverka den ståndpunkt som institutionen försvarar. En sådan situation skulle kunna snedvridera den absolut nödvändiga balansen mellan parterna i ett mål vid unionens domstolar, eftersom endast den institution som berörs av en ansökan om tillgång till dess handlingar, och inte samtliga parter i förfarandet, skulle omfattas av skyldigheten att lämna ut sådana. Uteslutandet av dömande verksamhet från tillämpningsområdet för rätten till tillgång till handlingar motiveras för övrigt av kravet att meningsutbytena mellan parterna och den berörda domstolens överläggningar i det aktuella målet garanteras äga rum ostört under hela domstolsförfarandet. Om de berörda inlagorna lämnades ut skulle det emellertid vara möjligt att, om så endast enligt allmänhetens uppfattning, utöva yttre påverkan på den dömande verksamheten och hota det ostörda meningsutbytet. Domstolen fann följaktligen att det förelåg en allmän presumtion om att ett utlämnande av en institutions inlagor i ett domstolsförfarande undergräver skyddet för nämnda förfarande, i den mening som avses i artikel 4.2 andra strecksatsen i förordning nr 1049/2001, under den tid förfarandet pågår; en sådan allmän presumptionsregel utesluter inte att berörda parter har rätt att styrka att en viss handling som avses i en ansökan om tillgång inte omfattas av presumtionen.

När domstolens dömande verksamhet avslutats finns däremot inte längre anledning att presumera att ett utlämnande av inlagorna kan undergräva denna verksamhet, eftersom en konkret prövning av de begärda handlingarna alltså är nödvändig för ett fastställande av om ett utlämnande kan vägras med stöd av artikel 4.2 andra strecksatsen i förordning nr 1049/2001.

Unionsmedborgarskap

På detta område, som ständigt utvecklas, prövade domstolen i dom av den 23 november 2010 i mål C-145/09, *Tsakouridis*, den känsliga frågan avseende villkoren för utvisning av en unionsmedborgare som åtnjöt permanent uppehållsrätt enligt artikel 28 i direktiv 2004/38/EG om rätt att fritt röra sig och uppehålla sig¹⁰. Domstolen preciserade inledningsvis att en utvisning ska grundas på en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet för den berörda personen med hänsyn till sådana kriterier som ålder, hälsotillstånd, personliga, familjemässiga eller yrkesmässiga intressen, hur länge bortovaron från den mottagande medlemsstaten har varat, och banden till ursprungslandet, varvid det avgörande kriteriet för beviljandet av ett förstärkt skydd mot utvisning avser uppehållande i den mottagande staten under de tio föregående åren. Domstolen underströk dessutom att denna utvisning bara kan motiveras av "tvingande hänsyn till den allmänna säkerheten" eller av ett "allvarligt hot mot allmän ordning eller säkerhet" i den mening som avses i artikel 28 i direktiv 2004/38 om den, med beaktande av att hotet är exceptionellt allvarligt, är nödvändig för att skydda de intressen som den ska garantera, såvida detta syfte inte kan uppnås med mindre ingripande åtgärder, varvid hänsyn ska tas till hur länge unionsmedborgaren varit bosatt i den mottagande medlemsstaten. Domstolen erinrade slutligen även om att bekämpandet av organiserad olaglig narkotikahandel, som var det brott den berörda personen fällts för, kan

¹⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (EUT L 158, s. 77, och rättelser i EUT L 229, s. 35, och EUT L 197, 2005, s. 34).

omfattas av begreppet "tvingande hänsyn till allmän säkerhet" eller av begreppet "allvarligt hot mot allmän ordning eller säkerhet" i den mening som avses i artikel 28 i nämnda direktiv.

Fortfarande i fråga om rättigheter avseende fri rörlighet och rätt att fritt uppehålla sig med anknytning till unionsmedborgarskapet prövade domstolen i dom av den 13 april 2010 i mål C-73/08, *Bressol m.fl.*, huruvida en nationell lagstiftning enligt vilken antalet studenter som är medborgare i unionen men som inte anses vara bosatta i landet begränsas vid medicinska och paramedicinska universitetsutbildningar. Domstolen slog för det första fast att oberoende av en eventuell tillämpning av artikel 24 i direktiv 2004/38 på situationen för de studenter som avsågs i det nationella målet, utgör artiklarna 18 och 21 i nämnda fördrag hinder för en nationell lagstiftning som begränsar antalet studenter, vilka inte anses bosatta i denna medlemsstat, som kan skriva in sig för första gången vid ett lärosäte, eftersom denna lagstiftning medför att i landet ej bosatta studenter särbehandlas i förhållande till i landet bosatta studenter och att den därmed leder till en diskriminering som indirekt grundas på nationalitet. För det andra erinrade domstolen om att en sådan begränsande lagstiftning kan motiveras av ändamålet att skydda folkhälsan endast om de behöriga myndigheterna gör en fördjupad prövning av den ifrågavarande lagstiftningen i tre steg: kontroll av om det föreligger en verklig risk med avseende på det avsedda målet, av om nämnda lagstiftning utgör ett adekvat medel för att uppnå det avsedda målet samt av om nämnda lagstiftning står i proportion till det avsedda målet, grundat på kriterier som är objektiva, utförliga och underbyggda med sifferuppgifter. Domstolen preciserade slutligen att de nationella myndigheterna inte kan åberopa artikel 13 i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som antogs av Förenta nationernas generalförsamling den 16 december 1966, om den nationella domstolen slår fast att den lagstiftning som är i fråga vid denna inte är förenlig med artiklarna 18 och 21 FEUF.

I dom av den 7 oktober 2010 i mål C-162/09, *Lassal*, ägnade domstolen sin uppmärksamhet åt artikel 16 i direktiv 2004/38. Begäran om förhandsavgörande avsåg närmare bestämt frågan huruvida fortlöpande uppehållsperioder på fem år, vilka slutfördes innan direktiv 2004/38 införlivades, det vill säga den 30 april 2006, ska beaktas, i enlighet med de unionsrättsliga instrument som var i kraft före denna tidpunkt, för att en unionsmedborgare ska erhålla permanent uppehållsrätt enligt nämnda artikel 16 och, om denna fråga besvarades jakande, huruvida tillfällig bortovaro, som inträffat före den 30 april 2006 och efter denna fortlöpande lagliga uppehållsperiod på fem år, kan påverka möjligheten att erhålla permanent uppehållsrätt i den mening som avses i nämnda direktiv. Domstolen besvarade frågans första del jakande när den fann att även om möjligheten att erhålla uppehållsrätt under förutsättning att fristen på fem år iakttas inte förekom bland de unionsrättsliga instrument som var i kraft före direktiv 2004/38, medför ett bortseende från denna fortlöpande period av uppehållande att nämnda direktiv helt förlorar sin ändamålsenliga verkan och leder till en situation som är oförenlig med tanken bakom direktivet att integrationen följer med uppehållandets varaktighet. Domstolen fann för det andra att såväl syftet och ändamålet med direktiv 2004/38, som bland annat är att underlätta utövandet av unionsmedborgarnas primära, individuella rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorium samt att främja social sammanhållning och stärka känslan av ett gemensamt unionsmedborgarskap genom en uppehållsrätt, allvarligt äventyras om en unionsmedborgare som har uppehållit sig lagligt under en fortlöpande period av fem år i den mottagande medlemsstaten före den 30 april 2006 skulle nekas permanent uppehållsrätt endast på grund av att vederbörande varit tillfälligt frånvarande under en period som understiger två på varandra följande år och frånvaron har inträffat efter uppehållsperioden men före den 30 april 2006.

När det gäller rättspraxis avseende unionsmedborgarskap ska slutligen domen av den 2 mars 2010 i mål C-135/08, *Rottmann*, nämnas, där domstolen tog ställning till villkoren för en medlemsstats återkallande av medborgarskap som en unionsmedborgare erhållit genom naturalisation,

dock medelst bedrägligt handlande. Enligt domstolen utgör inte unionsrätten, i synnerhet inte artikel 17 EG, hinder för en medlemsstat att återkalla medborgarskap som en medborgare i Europeiska unionen har erhållit genom naturalisation, om denna har utverkats genom bedrägligt handlande, eftersom detta beslut om återkallande motsvarar ett allmänintresse genom att bedrägeriet bryter medborgarskapsbandet mellan medlemsstaten och dess medborgare. Beslutet om återkallelse måste därvid undantagslöst vara förenligt med proportionalitetsprincipen. När, som i det aktuella fallet, en medborgare som gör sig skyldig till bedrägeri redan har förlorat sitt ursprungliga medborgarskap på grund av naturalisationen ankommer det på de nationella domstolarna att pröva vilka följder beslutet om återkallelse får för den berörda personen och för den personens familjemedlemmar, och framför allt att bedöma huruvida förlusten av de rättigheter som varje unionsmedborgare åtnjuter är berättigad i förhållande till hur allvarlig den överträdelse är som den berörda personen har begått, den tid som har förflutit mellan beslutet om naturalisation och beslutet om återkallelse samt den berördes eventuella möjligheter att få tillbaka sitt ursprungliga medborgarskap. Förlusten av det ursprungliga medborgarskapet och förlusten av medborgarskap som erhållits genom naturalisation är således principiellt inte oförenliga med unionsrätten, även när beslutet att återkalla ett medborgarskap leder till förlust av medborgarskap i Europeiska unionen.

Fri rörlighet för varor

I dom av den 2 december 2010 i mål C-108/09, *Ker-Optika*, konstaterade domstolen att ett i nationell lagstiftning uppställt förbud mot Internetförsäljning och hemleverans till konsumenterna av kontaktlinser från andra medlemsstater frångår aktörer från andra medlemsstater en särskilt effektiv form av försäljning av dessa produkter och således väsentligt hämmar dessa aktörers tillträde till den inhemska marknaden. Detta förbud utgör följaktligen ett hinder för den fria rörligheten för varor. Domstolen angav visserligen att en medlemsstat kan kräva att kontaktlinser ska överlämnas av kvalificerad personal som kan ge kunden upplysningar om ett korrekt användande och skötsel av linserna, liksom om de risker som är förenade med användning av kontaktlinser. Ett krav på att kontaktlinser endast får utlämnas genom optikbutiker som tillhandahåller tjänster av en kvalificerad optiker säkerställer att syftet att skydda konsumenternas hälsa uppnås. Domstolen erinrade dock om att dessa tjänster även kan tillhandahållas av ögonläkare utanför optikbutikerna. Dessa tjänster är dessutom i princip endast nödvändiga i samband med den första leveransen av kontaktlinser. Vid senare leveranser räcker det att kunden anger för försäljaren vilken typ av linser som erhöles vid den första leveransen och informerar denne om eventuella synförändringar som konstaterats av ögonläkare. Mot denna bakgrund slog domstolen fast att syftet att skydda kontaktlinsanvändarnas hälsa kan uppnås genom mindre ingripande åtgärder än dem som föreskrivs i den nationella lagstiftningen. Förbudet mot försäljning av kontaktlinser via Internet står följaktligen inte i rimlig proportion till syftet att skydda folkhälsan och strider därmed mot reglerna om fri rörlighet för varor.

Fri rörlighet för personer, tjänster och kapital

Även år 2010 har domstolen meddelat ett antal viktiga domar avseende etableringsfrihet, frihet att tillhandahålla tjänster och fri rörlighet för kapital, liksom fri rörlighet för arbetstagare. Av tydlighetsskäl kommer de utvalda domarna att presenteras i grupp utifrån den frihet de behandlar och, i förekommande fall, utifrån berörda verksamhetsområden.

När det gäller etableringsfriheten ska domen av den 1 juni 2010 i de förenade målen C-570/07 och C-571/07, *Blanco Pérez och Chao Gómez*, nämnas. Dessa mål avsåg en spansk lagstiftning enligt vilken de som önskade öppna nya apotek inom en viss region först måste erhålla ett föregående administrativt tillstånd. Beviljandet av sådant tillstånd förutsatte närmare bestämt uppfyllande av villkor avseende befolkningstäthet och avstånd mellan apotek i den berörda regionen. Domstolen slog fast att artikel 49 FEUF i princip inte utgör hinder mot en sådan lagstiftning. Enligt domstolen

kan nämligen en medlemsstat anse att det i vissa delar av landet föreligger en risk för brist på apotek och, följaktligen, en risk för att en säker och högkvalitativ läkemedelsförsörjning inte kan säkerställas. Denna stat kan följaktligen med hänsyn till denna risk anta lagstiftning i vilken det föreskrivs att högst ett apotek får inrättas vid en viss befolkningsmängd, så att apoteken fördelas jämnt över landet. Domstolen preciserade emellertid att artikel 49 FEUF utgör hinder för sådan lagstiftning i den mån den hindrar att ett tillräckligt stort antal apotek som kan säkerställa adekvata apotekstjänster etableras i geografiska områden med särskilda demografiska egenskaper, vilket det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera. Domstolen slog även fast att artikel 49 FEUF jämförd med artikel 1.1 och 1.2 i direktiv 85/432 om samordning av bestämmelserna i lagar och andra författningar om viss farmaceutisk verksamhet, och artikel 45.2 e och g i direktiv 2005/36 om erkännande av yrkeskvalifikationer, utgör hinder för att det i en nationell lagstiftning uppställs kriterier vilka är tillämpliga vid urval av innehavare av nya apotek och vilka, för det första, innebär en ökning med 20 procent av de meriter som avser utövande av yrket inom en viss del av landet och vilka, om meriterna är likvärdiga, för det andra innebär att de tillstånd som meddelas ges enligt en ordning där prioritet ska ges till apotekare som har utövat sin yrkesverksamhet i nämnda del av landet – kriterier som givetvis är lättare att uppfylla för nationella apotekare.

Principen om etableringsfrihet har också prövats i skattemässigt hänseende i flera domar. Bland dessa ska domen av den 25 februari 2010 i mål C-337/08, *X Holding*, lyftas fram. I den domen slog domstolen fast att artiklarna 43 EG och 48 EG inte utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, enligt vilken ett moderbolag får bilda en enda skattemässig enhet med sitt dotterbolag med hemvist i landet, medan moderbolaget inte får bilda en sådan skattemässig enhet med ett dotterbolag som saknar hemvist i landet, när överskottet i sistnämnda dotterbolag inte omfattas av skattelagstiftningen i den medlemsstaten. Enligt domstolen rättfärdigas en sådan beskattningsmetod av behovet av att upprätthålla fördelningen av beskattningsrätten mellan medlemsstaterna. Eftersom moderbolaget självt fritt kan avgöra om det önskar bilda en skattemässig enhet med sitt dotterbolag och lika fritt upplösa denna enhet från ett år till ett annat, skulle en möjlighet att även inbegripa ett dotterbolag som saknar hemvist i landet i den skattemässiga enheten ge moderbolaget frihet att välja vilken beskattningsmetod som ska tillämpas på underskott i detta dotterbolag samt var detta underskott ska beaktas. En medlemsstats godkännande av att underskott i ett utländskt fast driftställe preliminärt kvittas där företaget har sitt säte innebär inte heller att den måste utvidga denna förmån till att även omfatta dotterbolag, som saknar hemvist i landet, till ett moderbolag med hemvist i landet. De fasta driftställen som är belägna i en annan medlemsstat och de dotterbolag som saknar hemvist i landet befinner sig nämligen inte i jämförbara situationer när det gäller fördelningen av beskattningsrätten, och ursprungsmedlemsstaten är därmed inte skyldig att tillämpa samma beskattningsmetod på dotterbolag som saknar hemvist i landet som den som tillämpas på utländska fasta driftställen.

Vidare ska domen av den 18 mars 2010 i mål C-440/08, *Gielen*, omnämnas. I detta mål gällde frågan en bestämmelse i nederländsk lagstiftning om inkomstskatt enligt vilken ett egenföretagaravdrag beviljades den som arbetat i egenskap av entreprenör i ett visst antal timmar. I denna lagstiftning föreskrevs emellertid att arbetstimmar som skattskyldiga personer utan hemvist i landet lagt ned i ett driftställe i en annan medlemsstat inte beaktades för detta ändamål. Enligt domstolen utgör artikel 49 FEUF hinder för en sådan lagstiftning som innebär en diskriminering av skattskyldiga personer utan hemvist i landet, även om de i fråga om denna fördel kan välja att omfattas av den beskattningsmetod som tillämpas för skattskyldiga personer som har hemvist i landet. På sistnämnda punkt fann domstolen nämligen att förekomsten av en indirekt diskriminering på grund av nationalitet i den mening som avses i artikel 49 FEUF, inte kan ifrågasättas av den omständigheten att skattskyldiga personer som saknar hemvist i landet har en assimilationsmöjlighet som innebär att de kan välja mellan de diskriminerande skattebestämmelserna och de bestämmelser som är tillämpliga för skattskyldiga personer med hemvist i landet, eftersom detta val inte kan utesluta

de diskriminerande effekter som följer vid tillämpningen av förstnämnda skattebestämmelser. Om det antogs att nämnda val leder till en sådan effekt skulle detta nämligen få till följd att skattebestämmelser som i sig innebär ett åsidosättande av artikel 49 FEUF på grund av sin diskriminerande natur godtas. En nationell lagstiftning som inskränker etableringsfriheten förblir för övrigt oförenlig med unionslagstiftningen, även om det är valfritt att omfattas av lagstiftningens tillämpningsområde.

En tredje dom som domstolen meddelade i ett skattemål, denna gång avseende principen om fri rörlighet för tjänster, förtjänar också att nämnas, nämligen den som meddelades den 26 oktober 2010 i mål C-97/09, *Schmelz*. I detta mål prövade domstolen huruvida artikel 49 EG tillät de särskilda regler för små företag som föreskrevs i artiklarna 24.3 och 28i i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG¹¹ och i artikel 283.1 c i direktiv 2006/112/EG¹², vilka ger medlemsstaterna möjlighet att befria små företag, etablerade inom deras territorier, från mervärdesskatt, varmed rätten till avdrag för ingående mervärdesskatt går förlorad, medan någon sådan möjlighet inte ges beträffande små företag etablerade i andra medlemsstater. Enligt domstolen skulle denna lagstiftning visserligen kunna utgöra en inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster, men på mervärdesskattesystemets nuvarande utvecklingsstadium motiverar emellertid målet att upprätthålla effektiva skattekontroller – i syfte att bekämpa eventuellt skatteundandragande, skatteflykt eller missbruk – att befrielsen från mervärdesskatt begränsas till de verksamheter som små företag bedriver i den medlemsstat där skatten ska betalas. I synnerhet kan inte värdmedlemsstaten utföra några effektiva skattekontroller av verksamheter som små företag, vilka inte är etablerade i nämnda medlemsstat, bedriver inom ramen för friheten att tillhandahålla tjänster. Dessutom kan inte bestämmelserna om administrativt bistånd i rådets förordning (EG) nr 1798/2003 om administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt och om upphävande av förordning (EEG) nr 218/92¹³ och i rådets direktiv 77/799/EEG¹⁴ säkerställa ett användbart utbyte av uppgifter när det gäller små företag som bedriver verksamhet i den medlemsstat som tillämpar ett undantag från mervärdesskatteplikt. Enligt domstolen utgör artikel 49 EG alltså inte något hinder för sådan lagstiftning.

Beträffande frihet att tillhandahålla tjänster har domstolen meddelat ett stort antal domar inom vitt skilda områden, däribland allmän hälsa, utstationering av arbetstagare och hasardspel.

För det första slog domstolen i sin dom av den 5 oktober 2010 i mål C-512/08, *kommissionen mot Frankrike*, fast att en medlemsstat vars nationella lagstiftning innebär att den behöriga institutionen, förutom i vissa situationer knutna till bland annat den försäkrades hälsotillstånd och brådskande vårdbehov, får uppställa krav på förhandstillstånd för att den i enlighet med de bestämmelser om ersättning som gäller i den behöriga institutionens medlemsstat, ska utge ersättning för planerad vård i en annan medlemsstat som inbegriper användning av tung medicinsk utrustning utanför sjukhusanläggningar, inte har åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 49 EG. Enligt domstolen framstår nämligen ett sådant krav, med hänsyn till ovan angivna risker med avseende på organisationen av hälso- och sjukvårdspolitiken och den ekonomiska jämvikten i det sociala trygghetssystemet, på unionsrättens nuvarande stadium som en motiverad inskränkning. Dessa

¹¹ Rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter – Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT L 145, s. 1, svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 28).

¹² Rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt (EUT L 347, s. 1).

¹³ Rådets förordning (EG) nr 1798/2003 av den 7 oktober 2003 (EUT L 264, s. 1).

¹⁴ Rådets direktiv 77/799/EEG av den 19 december 1977 om ömsesidigt bistånd av medlemsstaternas behöriga myndigheter på direktbeskattningens område (EGT L 336, s. 15; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 64).

risker är förenade med det faktum att tung medicinsk utrustning, oberoende av var – på eller utanför sjukhus – den kan installeras och användas, måste kunna bli föremål för en planeringspolitik. Denna politik kan avse till exempel mängden utrustning och dess geografiska fördelning och syftar till att bidra till att säkerställa ett utbud av avancerad sjukhusvård inom hela det nationella territoriet som är rationaliserat, stabilt, väl avvägt och tillgängligt, men även till att i möjligaste mån undvika allt slöseri med ekonomiska, tekniska och mänskliga resurser. I dom av den 5 oktober 2010 i mål C-173/09, *Elchinov*, slog domstolen däremot fast att en medlemsstats lagstiftning som tolkas så, att ersättning för sjukhusvård i en annan medlemsstat inte, under några som helst omständigheter, kan utgå om vården har tillhandahållits utan förhandstillstånd, inte är förenlig med artikel 49 EG eller artikel 22 i förordning (EEG) nr 1408/71, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning (EG) nr 118/97, i dess lydelse enligt förordning (EG) nr 1992/2006¹⁵. Även om unionsrätten i princip inte utgör något hinder för ett system med förhandstillstånd, vilket framgår av domen i det ovannämnda målet *kommissionen mot Frankrike*, är det nämligen likväl nödvändigt att villkoren för beviljande av ett sådant tillstånd är motiverade. Detta är enligt domstolen inte fallet med den ifrågavarande lagstiftningen eftersom denna innebär att en socialförsäkringstagare, som till följd av sitt hälsotillstånd eller behov av akut vård på en sjukvårdsinrättning har varit förhindrad att ansöka om ett sådant tillstånd eller inte har kunnat invänta svar från den behöriga institutionen, inte får någon ersättning av nämnda institution för sådan vård, trots att övriga villkor för att ersättning ska utgå är uppfyllda. Ersättning för den typen av vård innebär varken någon risk för att målsättningen avseende planeringen av sjukhusvård inte realiserar eller någon risk för att den ekonomiska balansen i systemet för social trygghet allvarligt rubbas. Domstolen slog följaktligen fast att denna lagstiftning innehöll en oberättigad inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster.

När det därefter gäller utstationering av arbetstagare ska domen av den 7 oktober 2010 i målet C-515/08, *Santos Palhota m.fl.*, nämnas. I denna dom fann domstolen att artiklarna 56 FEUF och 57 FEUF utgör hinder för bestämmelser i en medlemsstat enligt vilka en arbetsgivare som är etablerad i en annan medlemsstat och som stationerar ut arbetstagare i den förstnämnda medlemsstaten måste skicka en föregående anmälan om utstationering, i den mån som den planerade utstationeringen får inledas först efter det att nämnda arbetsgivare har delgetts ett registreringsnummer med anledning av nämnda anmälan och de nationella myndigheterna i den mottagande staten har fem arbetsdagar på sig att genomföra denna delgivning från det att anmälan mottas. Enligt domstolen ska nämligen ett sådant förfarande anses ha karaktären av ett administrativt tillståndsförfarande som bland annat på grund av den frist som föreskrivs för delgivningen av tillståndet kan hindra den planerade utstationeringen och följaktligen arbetsgivarens utövande, genom de arbetstagare som ska stationeras ut, av verksamhet som utgör tillhandahållande av tjänster. Detta gäller i synnerhet när den tjänst som ska tillhandahållas kräver att arbetsgivaren agerar snabbt. Däremot utgör artiklarna 56 FEUF och 57 FEUF enligt domstolen inte hinder för bestämmelser i en medlemsstat enligt vilka en arbetsgivare som är etablerad i en annan medlemsstat och som stationerar ut arbetstagare i den förstnämnda medlemsstaten måste hålla en kopia av de handlingar som motsvarar anställnings- eller arbetsrelaterade handlingar som krävs i den förstnämnda medlemsstatens lagstiftning tillgänglig för de nationella myndigheterna i denna medlemsstat under utstationeringen samt skicka denna kopia till nämnda myndigheter efter utstationeringens slut. Sådana bestämmelser anses nämligen stå i proportion till målet att skydda arbetstagare, eftersom de är ägnade att göra det möjligt för myndigheterna att kontrollera

¹⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1992/2006 av den 18 december 2006 om ändring av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen (EUT L 392, s. 1).

att de arbetsvillkor som räknas upp i artikel 3.1 i direktiv 96/71/EG¹⁶ efterlevs, med avseende på utstationerade arbetstagare, och därmed att säkerställa skyddet av sådana arbetstagare.

Domstolen fick också i flera mål tillfälle att studera den vanskliga problematiken kring nationella monopol på hasardspel och vadslagningar på sportområdet och att precisera de villkor som sådana monopol måste uppfylla för att anses vara motiverade. Domstolen slog i domar av den 3 juni 2010 i målen C-203/08, *Sporting Exchange*, och C-258/08, *Ladbroke's Betting & Gaming och Ladbroke's International*, fast att artikel 49 EG inte utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, enligt vilken anordnande och främjande av hasardspel omfattas av ett exklusivt system med en enda aktör där det är förbjudet för alla övriga aktörer, inklusive aktörer som är etablerade i en annan medlemsstat, att via Internet erbjuda tjänster som omfattas av nämnda bestämmelser på den förstnämnda medlemsstatens territorium. Eftersom området för hasardspel som tillhandahålls via Internet inte har blivit föremål för någon harmonisering inom Europeiska unionen har nämligen en medlemsstat, enligt domstolen, rätt att anse att endast den omständigheten att en aktör via Internet lagligen erbjuder tjänster på detta område i en annan medlemsstat, där denne är etablerad och i princip redan föremål för i lag föreskrivna krav och kontroller utförda av de behöriga myndigheterna i den sistnämnda medlemsstaten, inte utgör en tillräcklig garanti för att de inhemska konsumenterna skyddas mot riskerna för bedrägeri och brottslighet, mot bakgrund av de svårigheter som myndigheterna i etableringsmedlemsstaten i ett sådant sammanhang kan ha att bedöma aktörernas yrkesmässiga förtjänster och redbarhet. Avsaknaden av direktkontakt mellan konsumenten och aktören gör dessutom att hasardspel som är åtkomliga via Internet medför andra typer av och större risker jämfört med vad som var fallet på de traditionella marknaderna för sådana spel, vad gäller bedrägerier som aktörerna eventuellt kan göra sig skyldiga till gentemot konsumenterna. Nämnda inskränkning kan alltså, mot bakgrund av de särdrag som utmärker tillhandahållandet av hasardspel via Internet, anses vara motiverad med hänsyn till målet att bekämpa bedrägeri och brottslighet. I sin dom i det ovannämnda målet *Ladbroke's Betting & Gaming och Ladbroke's International* tillade domstolen att en nationell lagstiftning vars syfte är att begränsa beroendet av hasardspel och att bekämpa bedrägeri och som faktiskt bidrar till att uppfylla dessa syften, kan anses begränsa vadhållningsverksamhet på ett sammanhängande och systematiskt sätt, även om tillståndsinnehavaren/innehavarna tillåts att göra sitt/sina hasardspel attraktiva genom att introducera nya hasardspel och genom att göra reklam för dem. Det ankommer på den nationella domstolen att pröva huruvida verksamhet med olagliga spel kan utgöra ett problem i den berörda medlemsstaten och om problemet skulle kunna avhjälpas genom att utöka antalet godkända och reglerade verksamheter, samt huruvida denna ökning inte har en omfattning som är oförenlig med syftet att begränsa spelberoende.

Därefter tog domstolen i sina domar av den 8 september 2010 i mål C-46/08, *Carmen Media Group*, och i de förenade målen C-316/07, C-358/07–C-360/07, C-409/07 och C-410/07, *Stoß*, ställning till den tyska lagstiftning som förbjuder all förmedling av offentliga hasardspel över Internet. Domstolen slog i linje med domarna i de ovannämnda målen *Sporting Exchange* och *Ladbroke's Betting & Gaming och Ladbroke's International* fast att medlemsstaterna i syfte att kanalisera spelbehovet och spelverksamheten till en begränsad krets, får införa statliga monopol eftersom dessa kan vara ett effektivare medel för att stävja riskerna med hasardspelssektorn än ett system där privata aktörer har tillstånd att med iakttagande av tillämplig lagstiftning på området anordna vadhållningsspel. Framför allt gäller enligt domstolen att den omständigheten att olika former av hasardspel ibland omfattas av statliga monopol och ibland av system med tillstånd som kan beviljas privata aktörer inte i sig kan åberopas för att ifrågasätta det tyska systemets sammanhang, då dessa spel har olika

¹⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (EGT L 18, 1997, s. 1).

särdrag. Domstolen påpekade emellertid att de tyska domstolarna, med hänsyn till vad de slagit fast i dessa mål, hade grund för sin ståndpunkt att den tyska lagstiftningen inte begränsar hasardspel på ett sammanhängande och systematiskt sätt. Dessa domstolar hade nämligen konstaterat dels att innehavarna av statliga monopol bedriver intensiva reklamkampanjer i syfte att maximera vinsterna från lotterier, varvid de fjärrar sig från de syften som motiverar dessa monopol, dels att de tyska myndigheterna, i fråga om hasardspel såsom kasino och spelautomater, vilka inte omfattas av det statliga monopolet men utgör en större potentiell risk för att spelberoende ska uppstå än de spel som omfattas av monopol, driver eller accepterar en politik som syftar till att uppmuntra deltagande i dessa spel. Under sådana förhållanden gäller enligt domstolen att det förebyggande ändamålet med detta monopol inte längre kan uppnås effektivt och att monopolet därför inte längre är motiverat.

Domstolen erinrade för övrigt i domen i det ovannämnda målet *Stoß* om att medlemsstaterna har ett stort utrymme för skönsässig bedömning för att fastställa nivån för skyddet mot faror med hasardspel. Detta i förening med att det inte har skett någon gemenskapsharmonisering på området, innebär att medlemsstaterna inte är skyldiga att erkänna tillstånd som andra medlemsstater meddelat på detta område. Av samma skäl och med hänsyn till riskerna med hasardspel på Internet i förhållande till traditionella hasardspel, får medlemsstaterna även förbjuda tillhandahållande av hasardspel på Internet. Domstolen preciserade dock i sin dom i det ovannämnda målet *Carmen Media Group* att ett sådant tillståndssystem, som utgör ett avsteg från friheten att tillhandahålla tjänster, ska grunda sig på objektiva kriterier som inte är diskriminerande och som är kända på förhand, detta för att tillräckligt begränsa myndigheternas utrymme för skönsässig bedömning, så att detta utrymme inte kan användas på ett godtyckligt sätt. Dessutom måste envar som berörs av en inskränkning som grundar sig på ett sådant undantag ha möjlighet att få en effektiv domstolsprövning av åtgärden.

Slutligen slog domstolen i dom av den 8 september 2010 i mål C-409/06, *Winner Wetten*, fast att den direkt tillämpliga unionsrättens företrädare innebär att en sådan nationell lagstiftning om ett statligt monopol på sportvadhållning vilken innehåller inskränkningar som är oförenliga med etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster, eftersom de inte bidrar till att begränsa vadhållningsverksamheten på ett sammanhängande och systematiskt sätt såsom krävs enligt domstolens rättspraxis, inte kan vara fortsatt tillämplig under en övergångsperiod.

Vad slutligen gäller fri rörlighet för kapital förtjänar domen av den 8 juli 2010 i mål C-171/08, *kommissionen mot Portugal*, särskild uppmärksamhet. I det målet prövade domstolen huruvida det särskilda systemet med gyllene aktier, vilka portugisiska staten ägde i det privatiserade bolaget Portugal Telecom, som var förenat med särskilda rättigheter avseende valet av en tredjedel av det totala antalet styrelseledamöter, valet av ett visst antal ledamöter i den verkställande kommitté som väljs inom styrelsen, utnämmandet av minst en av de styrelseledamöter som väljs för att särskilt behandla vissa ledningsfrågor, samt avseende bolagsstämmans fattande av viktiga beslut, var förenligt med artikel 56 EG. Domstolen slog fast att portugisiska staten, med hänsyn till det inflytande som nämnda aktier gav över förvaltningen av bolaget, ett inflytande som inte motiverades av andelsinnehavets omfattning, genom att vidmakthålla sådana rättigheter hade underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 56 EG. Beträffande de undantag som tillåts enligt artikel 58 EG erinrade domstolen om att den allmänna säkerheten eller, i förekommande fall, behovet av att garantera tillgången till telenätet i krissituationer, under krig och i samband med terrorism, endast kan åberopas då det föreligger ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett grundläggande samhällsintresse. Vad slutligen gäller huruvida den förevarande begränsningen var proportionerlig, utgjorde osäkerheten på grund av att det varken av nationell lagstiftning eller av det berörda bolaget bolagsordning framgick några kriterier för betingelserna för att dessa särskilda befogenheter fick utövas, ett allvarligt hinder för den fria rörligheten för kapital, eftersom

de nationella myndigheterna gavs ett väldigt stort utrymme för skönsmässig bedömning avseende utövandet av sådana befogenheter. Detta utrymme stod inte i proportion till de eftersträlvade målen.

Den specifika sektor för frihet att tillhandahålla tjänster som offentlig upphandling utgör, har också varit föremål för utveckling i rättspraxis. I linje med de uppmärksammade domarna av den 11 december 2007 i mål C-438/05, *Viking Line*, och av den 18 december 2007 i mål C-341/05, *Laval un Partneri*, ställdes en fråga i målet C-271/08, *kommissionen mot Tyskland*, med dom meddelad den 15 juli 2010, angående hur rätten till kollektiva förhandlingar kan förenas med principerna om etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster när det gäller offentlig upphandling. I detta mål hade kommissionen väckt talan med yrkande om fastställande av att Förbundsrepubliken Tyskland underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktiv 92/50/EEG¹⁷ och direktiv 2004/18/EG¹⁸ i samband med tilldelning av kontrakt för tjänster avseende tjänstepensionsförsäkring genom vilket ett kollektivavtal som förhandlats fram mellan arbetsmarknadens parter genomförs. Enligt kommissionen hade medlemsstaten underlåtit att uppfylla såväl sina skyldigheter enligt nämnda direktiv som principerna om etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster, genom att direkt tilldela sådana institutioner och företag som avses i 6 i kollektivavtalet om omvandling av en del av lönen till pensionsförsäkring för kommunalt anställda, kontrakt om tjänstepensionsförsäkring, utan föregående anbudsinfordran på unionsnivå. Förbundsrepubliken Tyskland gjorde gällande att tilldelningen av de omtvistade kontrakten hade skett inom det speciella sammanhang som avser genomförandet av ett kollektivavtal.

Domstolen slog i denna dom fast att den omständigheten att rätten till kollektiva förhandlingar är en grundläggande rättighet, och den omständigheten att ett kollektivavtal om omvandling av en del av lönen till pensionsförsäkring för kommunalt anställda har ett socialt syfte inte i sig kan innebära att kommunala arbetsgivare automatiskt undantas från skyldigheten att följa direktiven 92/50 och 2004/18 om offentlig upphandling, i vilka etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster på området för offentlig upphandling tillämpas. Den grundläggande rättigheten till kollektiva förhandlingar ska således utövas i samklang med de krav som följer av de i EUF-fördraget skyddade friheterna, och i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen. Efter att punkt för punkt ha prövat de olika skäl som kan motivera att de omtvistade tilldelningarna av kontrakt undantas från de unionsrättsliga bestämmelserna om offentlig upphandling, såsom de anställdas deltagande i valet av institution som ansvarar för genomförandet av den berörda löneväxlingen, de solidaritetsaspekter som ligger till grund för de erbjudandena från de institutioner och företag som avses i det aktuella kollektivavtalet, eller deras erfarenhet och ekonomiska pålitlighet, slog domstolen fast att det i det aktuella fallet inte var omöjligt att iaktta direktiven om offentlig upphandling och samtidigt uppnå det sociala syfte som eftersträvades med det aktuella kollektivavtalet. Domstolen slog slutligen fast att de villkor som uppställs i direktiven för att det ska vara fråga om "offentlig upphandling" var uppfyllda i det aktuella fallet. Domstolen konstaterade för det första att även när kommunala arbetsgivare på tjänstepensionsförsäkringsområdet genomför ett val som är förutbestämt i ett kollektivavtal, så handlar de icke desto mindre i egenskap av upphandlande myndigheter, i den mån de företräddes under förhandlingen av det kollektivavtal som genomfördes i det aktuella fallet. Domstolen fann vidare att grupp-försäkringsavtalen är av direkt ekonomiskt intresse för de arbetsgivare som ingår dessa, varför de utgör kontrakt med ekonomiska villkor. Domstolen slog därmed i det aktuella målet fast att Förbundsrepubliken Tyskland enligt de unionsrättsliga direktiven

¹⁷ Rådets direktiv 92/50/EEG av den 18 juni 1992 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster (EGT L 209, s. 1; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 139).

¹⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster (EUT L 134, s. 114).

om offentlig upphandling var skyldig att infordra anbud vid tilldelning av de omtvistade kontrakt vilken skett med tillämpning av ett kollektivavtal.

Tolkningen av direktiv 2004/18 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster har varit föremål för ytterligare ett viktigt avgörande från EU-domstolen, vilket meddelades den 18 november 2010 i mål C-226/09, *kommissionen mot Irland*. I det fallet avsåg problematiken huruvida den upphandlande myndigheten, trots att den inte var skyldig att i meddelandet om upphandling ange hur de olika kriterierna kommer att viktas inbördes, ändå hade gjort detta, och då efter det att företagets frist för att inkomma med anbud hade löpt ut. Kommissionen väckte fördragsbrottstalan mot den medlemsstat som inlett anbudsförfarandet, och anklagade denna för att ha åsidosatt likabehandlingsprincipen och principen om insyn.

EU-domstolen slog inledningsvis fast att även om skyldigheten att ange hur de olika kriterier för tilldelning av kontrakt som omfattas av bilaga II A kommer att viktas inbördes, är förenlig med kravet på iakttagande av likabehandlingsprincipen och den princip om insyn som följer därav, är det inte motiverat att i avsaknad av specifika bestämmelser för kontrakten i den kategori som anges i bilaga II B anse att man måste gå så långt som att kräva av den upphandlande myndighet, som likväl beslutar att ange sådana indikationer, att den obligatoriskt gör detta innan fristen för att inkomma med anbud löpt ut. Enligt domstolen preciserade den upphandlande myndigheten endast de sätt på vilka inkomna anbud skulle utvärderas när den angav ett riktvärde för dessa kriterier. Däremot slog domstolen fast att den ändring av viktningen av kriterierna för tilldelning av det omtvistade kontraktet som gjordes efter den första genomgången av inkomna anbud, innebar ett åsidosättande av likabehandlingsprincipen och den princip om insyn som följer därav. Denna ändring strider mot domstolens praxis, enligt vilken dessa grundläggande unionsrättsliga principer för de upphandlande myndigheterna innebär en skyldighet att göra samma tolkning av tilldelningskriterierna under hela förfarandet.

Fri rörlighet för arbetstagare har bland annat behandlats i dom av den 16 mars 2010 i mål C-325/08, *Olympique Lyonnais*, angående huruvida ett regelverk som är tillämpligt inom området för professionell fotboll är förenlig med artikel 45 FEUF. Enligt nämnda regelverk riskerar en fotbollslärling att förpliktas att betala skadestånd om denne efter avslutad utbildning inte ingår ett proffskontrakt med den klubb som har utbildat honom, utan i stället ingår ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat. Domstolen prövade i sin dom först huruvida det omtvistade regelverket verkligen omfattades av tillämpningsområdet för artikel 45 FEUF. I det aktuella fallet avsågs det franska fotbollsforbundets regelsamling. Enligt domstolen kan denna beskrivas som ett kollektivavtal för att reglera förvärsarbete, och den omfattas som sådant av unionsrätten. Domstolen konstaterade därefter att det undersökta regelverket kan antas avhålla en fotbollslärling från att utöva sin rätt till fri rörlighet. Ett sådant regelverk utgör följaktligen en inskränkning i den fria rörligheten för arbetstagare. Som domstolen emellertid slog fast i sin dom i målet *Bosman*¹⁹ gäller dock med hänsyn till den beaktansvärda sociala betydelse som idrottsverksamheten och särskilt fotbollen inom unionen har, att målet att uppmuntra rekryteringen och utbildningen av unga spelare anses som ett berättigat mål. Domstolen slog därför fast att artikel 45 FEUF inte utgör hinder mot ett system som i syfte att uppnå ett sådant mål garanterar att den klubb som har utbildat en ung fotbollsspelare får ersättning när denne efter avslutad utbildning ingår ett proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat, förutsatt att systemet är ägnat att säkerställa att detta mål uppnås och att det inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå nämnda mål. Däremot är ett sådant regelverk som det i målet aktuella inte nödvändigt för att säkerställa att nämnda ändamål

¹⁹ Dom av den 15 december 1995 i mål C-415/93, *Bosman* (REG 1995, s. I-4921).

uppnås, i den mån som det belopp som lärlingsspelaren kan ådömas att betala i skadestånd inte står i förhållande till de verkliga utbildningskostnaderna.

Fortfarande med avseende på arbetstagarområdet meddelade domstolen den 23 februari 2010 i målen C-310/08, *Ibrahim*, och C-480/08, *Teixeira*, två domar avseende tolkningen av artikel 12 i förordning (EEG) nr 1612/68 avseende fri rörlighet för arbetstagare²⁰, och närmare bestämt dess förenlighet med direktiv 2004/38/EG om fri rörlighet för unionsmedborgare²¹. Klagandena hade i dessa båda mål av de nationella myndigheterna nekats bistånd avseende bostad för sig och sina barn, eftersom de inte hade uppehållsrätt i Förenade kungariket med tillämpning av unionsrätten. Den ena av klagandena hade nämligen separerat från sin make, vilken efter att ha arbetat i Förenade kungariket till sist hade lämnat landet, medan den andra klaganden, som också hade separerat från sin make, själv hade förlorat sin ställning som arbetstagare. Eftersom klagandenas barn emellertid studerade i Förenade kungariket, åberopade de artikel 12 i nämnda förordning sådan den tolkats av domstolen i dess dom i målet *Baumbast och R*²². Domstolen bekräftade sin praxis när den erinrade om att artikel 12 i nämnda förordning tillerkänner barn till en migrerande arbetstagare en självständig uppehållsrätt i förening med barnets rätt till utbildning i den mottagande medlemsstaten, och den kräver i det avseendet endast att barnet har bott med minst en av föräldrarna i en medlemsstat medan föräldern var bosatt där som arbetstagare. Det saknar därvid betydelse att barnens föräldrar under tiden har skilt sig, att endast en av dem är unionsmedborgare eller att den förälder som är unionsmedborgare inte längre är att anse som migrerande arbetstagare i den mottagande medlemsstaten. Enligt domstolen ska därmed artikel 12 i förordningen tillämpas oberoende av bestämmelserna i unionsrätten om villkoren för utövande av uppehållsrätten i en annan medlemsstat, och detta oberoende påverkas inte av att det nya direktivet om fri rörlighet för unionsmedborgare trätt i kraft. Domstolen drog konsekvenserna av detta krav på oberoende tillämpning och konstaterade därefter att uppehållsrätten för den förälder som har den faktiska vårdnaden om ett barn till en migrerande arbetstagare vilket bedriver studier, inte villkoras av att denna förälder har tillräckliga tillgångar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem. Slutligen preciserade domstolen i det andra målet (domen i det ovannämnda målet *Teixeira*) också att även om uppehållsrätten för den förälder som har den faktiska vårdnaden om ett barn till en migrerande arbetstagare när barnet genomgår en utbildning i den medlemsstaten, i allmänhet upphör när barnet blir myndigt, kan det motsatta gälla om barnet har ett fortsatt behov av föräldrarnas närvaro och omvårdnad för att kunna genomgå och fullfölja sin utbildning. Det är därvid den nationella domstolen som har att bedöma om så verkligen är fallet.

Tillnärmning av lagstiftning

Då det är omöjligt att ge en uttömmande redovisning av rättspraxis på detta område, som är präglad av en mycket stor variation till följd av det ständigt ökande antal rättsområden på vilka unionslagstiftaren är aktiv, kommer två rättsområden särskilt att belysas. Det första är affärsmetoder i allmänhet, med särskild vikt vid konsumentskydd, och det andra är telekommunikation. Även vissa andra avgöranden av stort intresse kommer att behandlas.

²⁰ Rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33).

²¹ Se fotnot 10.

²² Domstolens dom av den 17 september 2002 i mål C-413/99, *Baumbast och R* (REG 2002, s. I-7091).

Beträffande otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter har domstolen år 2010 två gånger tolkat direktiv 2005/29/EG²³. Detta direktiv innebär en fullständig harmonisering av bestämmelser om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter. I bilaga I till direktivet finns en uttömmande förteckning över 31 affärsmetoder som enligt artikel 5.5 i direktivet under alla omständigheter ska betraktas som otillbörliga. I enlighet med vad som uttryckligen anges i skäl 17 i direktivet är det därför endast dessa affärsmetoder som kan anses vara otillbörliga utan att någon prövning från fall till fall görs utifrån bestämmelserna i artiklarna 5–9 i direktivet.

I dom av den 9 november 2010 i mål C-540/08, *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag*, fann domstolen följaktligen att nämnda direktiv ska tolkas så, att det utgör hinder för nationella bestämmelser i vilka det föreskrivs ett allmänt förbud mot försäljning förenad med premier och att nämnda direktiv inte enbart har till syfte att skydda konsumenterna utan även har andra syften. Affärsmetoder som består i att erbjuda konsumenterna premier i samband med köp av varor eller tjänster förekommer inte i bilaga I till direktivet och kan därmed inte vara förbjudna under alla omständigheter utan endast om det vid en särskild prövning visar sig att metoderna är otillbörliga. En möjlighet att delta i en pristävling, som förutsätter köp av en tidning, utgör således inte en otillbörlig affärsmetod i den mening som avses i artikel 5.2 i direktiv 2005/29 enbart av det skälet att möjligheten att delta utgör den avgörande anledningen till att köpa tidningen för åtminstone en del av omsättningskretsen.

I dom av den 14 januari 2010 i mål C-304/08, *Plus Warenhandelsgesellschaft*, fann domstolen att nämnda direktiv även utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning enligt vilken det i princip är förbjudet att använda affärsmetoder som innebär att konsumenterna måste köpa en vara eller en tjänst för att kunna delta i en pristävling, utan hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Domstolen angav att sådana marknadsföringskampanjer, vilka innebär att konsumenter kan delta kostnadsfritt i ett lotteri endast under förutsättning att de köper ett visst antal varor eller tjänster, ingår i en näringsidkares affärsstrategi och avser direkt marknadsföring och försäljning. Av detta följer att de utgör affärsmetoder i den mening som avses i artikel 2 d i direktivet och således omfattas av dess tillämpningsområde. Domstolen erinrade därefter om att det i nämnda direktiv – vilket innebär en fullständig harmonisering – uttryckligen föreskrivs att medlemsstaterna inte får vidta åtgärder som är mer restriktiva än vad som föreskrivs i direktivet, även om detta sker i syfte att säkerställa en högre konsumentskyddsnivå. Eftersom den affärsmetod som var aktuell i detta mål inte heller omfattas av bilaga I till direktivet, konstaterade domstolen att den inte kan förbjudas utan att, med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet, det fastställs om den aktuella försäljningskampanjen är "otillbörlig" mot bakgrund av de kriterier som föreskrivs i nämnda direktiv. Ett av dessa kriterier är frågan huruvida metoden innebär, eller sannolikt kommer att innebära, en avsevärd snedvridning av genomsnittskonsumentens ekonomiska beteende med avseende på produkten.

År 2010 hade domstolen även i två fall anledning att tolka direktiv 93/13/EEG²⁴ om oskäliga villkor i konsumentavtal.

²³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 149, s. 22).

²⁴ Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29).

I dom av den 3 juni 2010 i mål C-484/08, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, erinrade domstolen om att det genom direktivet införda skyddssystemet grundas på tanken att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå, vilket medför att konsumenten godkänner villkor som näringsidkaren har utformat i förväg, utan att kunna påverka villkorens innehåll. Direktivet medger emellertid bara en partiell och minimal harmonisering av nationell lagstiftning gällande oskäligen villkor, samtidigt som medlemsstaterna tillerkänns möjligheten att ge konsumenterna ett bättre skydd än det skydd som föreskrivs i direktivet. Domstolen påpekade att medlemsstaterna inom det område som omfattas av detta direktiv således kan anta eller behålla strängare bestämmelser som är förenliga med fördraget, för att säkerställa bästa möjliga skydd för konsumenterna. Domstolen fann följaktligen att direktivet inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som tillåter en domstolsprövning av huruvida sådana avtalsvillkor är oskäligen, som avser beskrivningen av avtalets huvudföremål eller, å ena sidan, förhållandet mellan pris och ersättning och, å andra sidan, sålda tjänster eller varor, även om dessa villkor är klart och begripligt formulerade.

I dom av den 9 november 2010 i mål C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing*, fick domstolen anledning att utveckla resonemanget i domen av den 4 juni 2009 i mål C-243/08, *Pannon GSM* (se årsrapport 2009). Domstolen erinrade om att artikel 267 FEUF ska tolkas så, att Europeiska unionens domstols behörighet omfattar tolkningen av begreppet oskäligt villkor i artikel 3.1 i direktiv 93/13 och i bilagan till detta samt de kriterier som den nationella domstolen kan eller ska tillämpa när den prövar ett avtalsvillkor mot bestämmelserna i direktivet, varvid det ankommer på sistnämnda domstol att, med beaktande av dessa kriterier, mot bakgrund av de specifika omständigheterna i det aktuella fallet, ta ställning till hur ett visst avtalsvillkor konkret ska kvalificeras. Frågan huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt ska bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet slöts. Ett villkor i ett avtal mellan en konsument och en näringsidkare, som tagits in i avtalet utan att ha varit föremål för individuell förhandling och som ger exklusiv behörighet till den domstol inom vars domkrets näringsidkarens säte är beläget, kan anses oskäligt. Domstolen fann även att den nationella domstolen ex officio ska vidta åtgärder för bevisupptagning, för att fastställa huruvida en prorogationsklausul om exklusiv lokal behörighet i det avtal som är aktuellt i det mål som den har att avgöra, vilket har slutits mellan en näringsidkare och en konsument, faller inom tillämpningsområdet för direktiv 93/13 och, om så är fallet, ex officio bedöma huruvida en sådan klausul eventuellt är oskälig. För att säkerställa unionslagstiftarens strävan att konsumentskyddet ska bli verkningsfullt – i en situation som kännetecknas av att den ojämlika situationen mellan konsumenten och näringsidkaren endast kan uppvägas av ett faktiskt ingripande från någon annan än de avtalsslutande parterna – ska den nationella domstolen alltså alltid, oaktat vad som föreskrivs i nationell rätt, ta ställning till huruvida det omtvistade villkoret varit föremål för individuell förhandling mellan näringsidkaren och konsumenten.

Vad gäller konsumentskyddet vid avtal som ingås utanför fasta affärslokaler fann domstolen i dom av den 15 april 2010 i mål C-215/08, *E. Friz*, att direktiv 85/577/EEG²⁵ är tillämpligt på ett avtal, som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument vid hemförsäljning som inte har skett på konsumentens begäran, avseende den senares inträde i en sluten fastighetsfond i form av ett enkelt bolag, när det främsta syftet med ett sådant inträde inte är att bli delägare i bolaget utan att investera kapital. Domstolen angav att artikel 5.2 i direktiv 85/577 således inte utgör hinder för en nationell rättsregel som innebär att en konsument som häver ett avtal om inträde i en sådan fastighetsfond – som har ingåtts vid hemförsäljning som inte har skett på konsumentens begäran – kan göra gällande

²⁵ Rådets direktiv 85/577/EEG av den 20 december 1985 för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler (EGT L 372, s. 31; svensk specialutgåva, område 15, volym 7, s. 83).

ett anspråk mot detta bolag i form av sitt lösenbelopp, som beräknas på grundval av värdet av vederbörandes andel vid tidpunkten för utträdet ur fonden, och eventuellt få tillbaka mindre än värdet av sin insats eller vara tvungen att stå för sin andel av fondens förlust. Det råder nämligen inte något tvivel om att direktivet syftar till att skydda konsumenter. Detta innebär emellertid inte att detta skydd är absolut. Det framgår av såväl den allmänna systematiken som lydelsen i flera av direktivets bestämmelser att det förekommer vissa begränsningar av skyddet. Vad närmare gäller följderna av att rätten att säga upp avtalet utövas, har ett meddelande om hävning den verkan att den ursprungliga situationen återställs både för konsumenten och näringsidkaren. Direktivet hindrar emellertid inte på något sätt att konsumenten i vissa särskilda fall kan ha skyldigheter gentemot näringsidkaren och att konsumenten, i förekommande fall, ska bära vissa följder av att denne utövar sin rätt att säga upp avtalet.

Domstolen fann angående ett närliggande problem i domen av den 15 april 2010 i mål C-511/08, *Heinrich Heine*, angående konsumentskydd vid distansavtal, att artikel 6.1 första stycket andra meningen och artikel 6.2 i direktiv 97/7/EG²⁶ ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, enligt vilken leverantören kan lägga leveranskostnaderna för en vara på konsumenten när den sistnämnde utövar sin ångerrätt vid distansavtal. Direktivets bestämmelser avseende rättsverkningarna av utövandet av ångerrätten syftar uppenbarligen till att konsumenten inte ska avskräckas från att utöva sin ångerrätt. Det skulle således strida mot detta syfte att tolka artikeln så, att det är tillåtet för medlemsstaterna att låta konsumenten bära leveranskostnaderna vid utövandet av ångerrätten. Att låta konsumenten bära leveranskostnaderna, utöver de direkta kostnaderna för att skicka tillbaka varan, skulle dessutom kunna undergräva en rättvis fördelning av riskerna mellan parterna vid distansavtal och låta konsumenten bära samtliga kostnader kopplade till transporten av varorna.

Vad slutligen gäller affärsmetoder kan nämnas domen av den 18 november 2010 i mål C-159/09, *Lidl*. Målet hade sin upprinnelse i en reklamkampanj som inletts av en stormarknad. Denna lät publicera en annons i en lokal tidning som visade kassakvitton där det angavs produkter, mestadels livsmedel, vilka hade köpts i två olika stormarknader, och totalpris, med en stor skillnad mellan de två. Den konkurrent som avsågs har bestritt att denna skillnad finns. Domstolen angav inledningsvis att direktivet om vilseledande och jämförande reklam²⁷ ska tolkas så, att enbart den omständigheten att livsmedelsprodukter skiljer sig åt sett till ätlighet och till vilket nöje det bereder konsumenten att förtära dem, beroende på förhållandena omkring och platsen för varornas tillverkning, de ingredienser som har använts och vem som tillverkat dem, inte utesluter att en jämförelse mellan sådana varor kan uppfylla villkoret att de svarar mot samma behov eller är avsedda för samma ändamål, det vill säga är tillräckligt utbytbara sinsemellan.²⁸ Ett beslut att två livsmedelsprodukter inte kan anses jämförbara såvida de inte är identiska skulle nämligen i realiteten stoppa all jämförande reklam som rör en särskilt betydelsefull kategori av konsumentvaror. Domstolen tillade att reklam som består i en jämförelse av priset för livsmedel som säljs av två konkurrerande butikskedjor kan vara vilseledande²⁹ om det utifrån samtliga relevanta omständigheter i målet, särskilt de uppgifter som lämnas i reklamen och de som utesluts, måste konstateras att ett

²⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG av den 20 maj 1997 om konsumentskydd vid distansavtal (EGT L 144, s. 19).

²⁷ Rådets direktiv 84/450/EEG av den 10 september 1984 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om vilseledande reklam (EGT L 250, s. 17; svensk specialutgåva, område 15, volym 4, s. 211), ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/55/EG av den 6 oktober 1997 om ändring av direktiv 84/450/EEG om vilseledande reklam så att detta omfattar jämförande reklam (EGT L 290, s. 18).

²⁸ Artikel 3a.1 b i direktiv 84/450 om vilseledande och jämförande reklam, i dess lydelse enligt direktiv 97/55.

²⁹ Artikel 3a.1 a i direktiv 84/450 om vilseledande och jämförande reklam, i dess lydelse enligt direktiv 97/55.

betydande antal av de konsumenter som reklamen i fråga riktar sig till fattar sina köpbeslut under villfarelsen att annonsörens urval av varor är representativt för dennes allmänna prisnivå i förhållande till konkurrentens och att de sparar pengar i samma storleksordning som i annonsen om de regelbundet handlar sina gängse konsumentvaror hos annonsören snarare än hos dennes konkurrent, eller under villfarelsen att alla annonsörens produkter är billigare än konkurrentens, och detta oavsett i vilket avseende varorna jämförs. Reklamen kan också vara vilseledande om det visar sig att de livsmedelsprodukter som valts ut för prisjämförelsen i annonsen i själva verket uppvisar objektiva skillnader som kan vara av påtaglig betydelse för genomsnittskonsumentens val, och dessa skillnader inte framgår av nämnda reklam. Slutligen fann domstolen att villkoret om kontrollerbarhet³⁰ när det gäller jämförande reklam avseende priset för två varukorgar kräver att det är möjligt att med hjälp av informationen i reklammeddelandet exakt identifiera de enskilda varorna så att mottagaren kan försäkra sig om att han har mottagit korrekt information avseende de inköp av gängse konsumentvaror som han uppmanas till.

År 2010 blev rättspraxis på telekommunikationsområdet särskilt riklig. I dom av den 1 juli 2010, C-99/09, *Polska Telefonia Cyfrowa*, fick domstolen tillfälle att tolka artikel 30.2 i direktiv 2002/22/EG (direktivet om samhällsomfattande tjänster)³¹ avseende kostnaden för tjänsten nummerportabilitet, som möjliggör för en telefonabonnent att behålla samma telefonnummer om denne byter operatör. Enligt domstolen ska nämnda artikel tolkas så, att de nationella regleringsmyndigheterna ska beakta mobilnätoperatörernas kostnader för att tillhandahålla tjänsten nummerportabilitet vid bedömningen av huruvida den avgift som konsumenterna ska betala avskräcker dem från att utnyttja denna tjänst. Om en avgift beräknad enbart på grundval av operatörernas kostnader kan medföra att konsumenterna avhålls från att utnyttja möjligheten till portabilitet, har de nationella regleringsmyndigheterna emellertid fortfarande möjlighet att fastställa den högsta avgift som operatörerna kan kräva till ett belopp som är lägre än operatörernas kostnader.

Inom telekommunikationsområdet kan även erinras om dom av den 18 mars 2010 i de förenade målen C-317/08, C-318/08, C-319/08 och C-320/08, *Alassini m.fl.*, i vilket domstolen svarade på en tolkningsfråga avseende principen om ett effektivt domstolsskydd med avseende på en nationell lagstiftning i vilken föreskrivs, som villkor för att talan ska kunna väckas i domstol, att ett obligatoriskt försök att nå förlikning utanför domstol ska ha ägt rum i vissa tvister mellan operatörer och slutanvändare som omfattas av direktivet om samhällsomfattande tjänster.³² Enligt domstolen framgår det av artikel 34.1 i direktivet att medlemsstaterna har till uppgift att inrätta förfaranden för reglering av olösta konsumenttvister utanför domstol avseende frågor som rör direktivet. Den omständigheten att det genom nationell lagstiftning inte endast inrättas ett förlikningsförfarande utanför domstol, utan att det dessutom föreskrivs att det för att talan ska kunna väckas vid domstol är obligatoriskt att först ha tillämpat detta förfarande äventyrar inte förverkligandet av ovannämnda syfte. En sådan lagstiftning förstärker tvärtom den ändamålsenliga verkan av direktivet, genom en snabbare och mindre kostsam reglering av tvister inom området för elektronisk kommunikation och en minskning av domstolarnas arbetsbörda. Domstolen slog således fast att den ytterligare etapp för tillträde till en rättslig prövning som det i den aktuella lagstiftningen införda kravet på förlikningsförfarande utgör inte strider mot likvärdighetsprincipen, effektivitetsprincipen eller principen om ett effektivt domstolsskydd, under förutsättning att förfarandet inte mynnar ut i ett beslut som är tvingande för parterna, att möjligheten att väcka talan vid domstol inte väsentligen

³⁰ Artikel 3a.1 c i direktiv 84/450 om vilseledande och jämförande reklam, i dess lydelse enligt direktiv 97/55.

³¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och användares rättigheter avseende elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (direktiv om samhällsomfattande tjänster) (EGT L 108, s. 51).

³² Se fotnot 31.

fördröjs, att preskriptionstiden för aktuella rättigheter avbryts under förfarandet, att det inte uppkommer några betydande kostnader för parterna, att det inte endast är möjligt att få tillträde till förlikningsförfarandet på elektronisk väg och att det är möjligt att i undantagsfall, i en brådskande situation, vidta interimistiska åtgärder.

Vidare fick domstolen i dom av 8 juni 2010 i mål C-58/08, *Vodafone m.fl.*, tillfälle att uttala sig angående giltigheten av förordning (EG) nr 717/2007 om roaming i allmänna mobiltelefonnät³³. Målet gällde en tvist mellan ett flertal mobiltelefonnätoperatörer och de nationella myndigheterna avseende huruvida nationella tillämpningsföreskrifter avseende detta direktiv var giltiga. Tre tolkningsfrågor hade ställts till domstolen. Denna erinrade inledningsvis om att förordningen, som antagits med stöd av artikel 95 EG, innebär att det införs en gemensam metod för att se till att användare av allmänna markburna mobiltelefonnät inte betalar orimligt höga priser för roamingtjänster inom gemenskapen och att mobiloperatörerna kan vara verksamma inom ett enda enhetligt regelverk grundat på objektiva kriterier. Förordningen bidrar härvid till en väl fungerande inre marknad, så att konsumenterna får ett starkt skydd och så att konkurrensen mellan mobiloperatörerna säkerställs. Nästa fråga gällde huruvida proportionalitetsprincipen och subsidiaritetsprincipen iakttagits, då förordningen inte bara innehåller föreskrifter om högsta genomsnittspris per minut vad avser grossistledet utan även vad gäller slutkundsledet, utan det också i förordningen föreskrivs en informationsskyldighet vad avser sistnämnda avgifter i förhållande till roamingkunderna. Domstolen fann att med hänsyn till gemenskapslagstiftarens stora utrymme för eget skön på det berörda området kunde gemenskapslagstiftaren, med beaktande av objektiva kriterier och en uttömmande ekonomisk studie, med rätta anse att en reglering som begränsade sig till grossistmarknaderna inte skulle leda till samma resultat som en reglering vilken både omfattar grossistledet och slutkundsledet, att det således var nödvändigt att välja denna lösning och att informationsskyldigheten förstärker den ändamålsenliga verkan av regleringen av pristak. Domstolen fann vidare att subsidiaritetsprincipen inte åsidosatts med hänsyn till att det finns ett betydande ömsesidigt samband mellan slutkundsavgifterna och grossistpriserna för roamingtjänster samt att den gemensamma strategin i förordningen har sådana verkningar att förordningens syfte bättre kan uppnås på gemenskapsnivå.

I målet *kommissionen mot Belgien* (dom av den 6 oktober 2010, C-222/08), som gällde ett fördragsbrottsförfarande som inlemts av kommissionen och gällde Konungariket Belgiens ofullständiga införlivande av artiklarna 12.1 och 13.1 i nämnda direktiv samt del A i bilaga IV till direktivet om samhällsomfattande tjänster³⁴, konstaterade domstolen slutligen följande. För det första, att eftersom nämnda direktiv endast föreskriver regler för beräkning av nettokostnaden för tillhandahållandet av den samhällsomfattande tjänsten när de nationella myndigheterna funnit att detta kan vara oskäligt betungande har medlemsstaten inte underlåtit att uppfylla sina skyldigheter genom att själv fastställa villkoren för när den aktuella skyldigheten ska anses oskäligt betungande. Vidare preciserade domstolen att gemenskapslagstiftaren, genom att koppla systemen för att täcka de nettokostnader som ett företag kan ha för att tillhandahålla en samhällsomfattande tjänst till att detta är oskäligt betungande för företaget, har gjort bedömningen att nettokostnaden för den samhällsomfattande tjänsten inte nödvändigtvis är oskäligt betungande för alla de berörda företagen och därför har velat utesluta att varje nettokostnad för att tillhandahålla den samhällsomfattande tjänsten automatiskt ger rätt till ersättning för de berörda företagen. Följaktligen kan den oskäliga kostnad som den nationella regleringsmyndigheten ska konstatera innan ersättning beviljas endast vara den kostnad som, för respektive företag, överskrider dess betalningsförmåga, med hänsyn

³³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 717/2007 av den 27 juni 2007 om roaming i allmänna mobiltelefonnät i gemenskapen och om ändring av direktiv 2002/21/EG (EUT L 171, s. 32).

³⁴ Se fotnot 31.

tagen till alla företags egenskaper (bland annat nivån på dess utrustning, dess ekonomiska och finansiella situation och dess marknadsandel). Domstolen konstaterade dessutom att det enligt direktivet ankommer på medlemsstaten i fråga att införa ett erforderligt system för att tillhandahålla ersättning för företag som haft oskäligt betungande kostnad och att medlemsstaten åsidosatte sina skyldigheter om den slog fast, generellt och på grundval av nettokostnadsberäkningen för den leverantör av den samhällsomfattande tjänsten som tidigare var ensam leverantör av denna tjänst, att det är oskäligt betungande för alla företag som numera är skyldiga att tillhandahålla tjänsten att göra detta, trots att medlemsstaten inte gjort någon specifik bedömning av vilken nettokostnad detta medför för var och en av de berörda operatörerna och av dessa företags respektive samlade egenskaper. Slutligen erinrade domstolen om att en medlemsstat har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktivet om den underlåtit att vid beräkningen av nettokostnaden för att tillhandahålla den sociala beståndsdel av den samhällsomfattande tjänsten ta hänsyn till de kommersiella fördelar, inklusive immateriella värden, detta medför för de berörda företagen.

Även om det således går att konstatera att rättspraxis är enhetlig på två särskilt känsliga rättsområden, rör rättspraxis avseende tillnärmning av lagstiftning även andra rättsområden, vilket nedanstående mål visar.

I domstolens dom av den 6 juli 2010 i mål C-428/08, *Monsanto Technology*, behandlades för första gången frågan om räckvidden för ett europeiskt patent avseende en DNA-sekvens. Monsanto är sedan 1996 innehavare av ett europeiskt patent avseende en DNA-sekvens som när dessa gener införs i en sojabönas DNA gör den resistent mot en viss herbicid. Bolaget motsatte sig import till en medlemsstat av sojamjöl som framställts i Argentina utifrån genmodifierade sojabönor, då Monsanto uppfinning inte var patentskyddad i Argentina. Den nationella domstolen frågade EU-domstolen huruvida redan förekomsten av den DNA-sekvens som skyddas av det europeiska patentet i sig är tillräcklig för att anse att det sker ett intrång i Monsanto europeiska patent när sojamjölet saluförs i Europeiska unionen. Domstolen angav att det enligt direktiv 98/44/EG³⁵ krävs, för att skydd för ett europeiskt patent ska gälla, att den genetiska information som finns i den patenterade produkten – eller som denna produkt består av – utövar sin funktion i det material i vilket informationen innefattas. Domstolen påpekade att Monsanto uppfinning utövar sin funktion när den genetiska informationen skyddar den sojaböna i vilken den innefattas mot verkan av herbiciden. Emellertid kan denna funktion inte längre utövas när bara rester av DNA-sekvensen finns i sojamjölet, och sojamjölet är ett dött material som har framställts genom att sojabönan har genomgått en bearbetning i flera steg. Följaktligen kan skydd i egenskap av europeiskt patent inte komma i fråga när den genetiska informationen har upphört att utöva den funktion som den hade i det ursprungliga materialet ur vilket den har framställts. Dessutom skulle ett sådant skydd inte kunna medges med hänvisning till att den genetiska information som fanns i mjölet på nytt skulle kunna utöva denna funktion i en annan växt. För att detta skulle ske skulle det nämligen krävas att DNA-sekvensen infördes i denna andra växt för att det europeiska patentet skulle ge sekvensen skydd. Monsanto kan således inte med stöd av direktiv 98/44 hindra saluförandet av sojamjöl från Argentina vilket innehåller rester av företags biologiska uppfinning. Slutligen fann domstolen att direktivet utgör hinder för nationell lagstiftning enligt vilken en DNA-sekvens i sig ges ett absolut skydd, oberoende av om den utövar den funktion som är dess egen i det material i vilket den innefattas. De bestämmelser i direktivet som föreskriver kriteriet faktiskt utövande av denna funktion utgör nämligen en uttömmande harmonisering på området inom Europeiska unionen.

³⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 98/44/EG av den 6 juli 1998 om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar (EGT L 213, s. 13).

I dom av den 22 april 2010 i mål C-62/09, *Association of the British Pharmaceutical Industry*, fick domstolen anledning att tolka direktiv 2001/83/EG.³⁶ Även om det enligt detta direktiv i princip är förbjudet att lämna, erbjuda eller utlova ekonomiska förmåner eller naturaförmåner inom ramen för marknadsföring av läkemedel riktad till läkare och apoteksföreståndare, fann domstolen att direktivet inte utgör hinder för system med ekonomiska incitament som inrättats av de nationella hälso- och sjukvårdsmyndigheterna för att minska utgifterna för hälso- och sjukvård och som syftar till att uppmuntra läkare att vid behandlingen av vissa sjukdomar förskriva vissa namngivna läkemedel som innehåller en annan aktiv substans än det läkemedel som tidigare förskrevs eller som skulle ha kunnat förskrivas om incitamentssystemet inte hade funnits. Den hälso- och sjukvårdspolitik som utformas av en medlemsstat och de offentliga utgifter som avser denna politik har allmänt sett inget vinstsyfte eller kommersiellt syfte. Ett ekonomiskt incitamentssystem, såsom det som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, vilket ingår i en sådan politik, kan således inte anses utgöra kommersiell marknadsföring av läkemedel. Domstolen erinrade emellertid om att myndigheterna är skyldiga att tillhandahålla yrkesverksamma inom läkemedelsindustrin uppgifter som visar att det aktuella systemet bygger på objektiva kriterier och att det inte görs någon skillnad mellan nationella läkemedel och sådana som kommer från andra medlemsstater. Myndigheterna ska också offentliggöra ett sådant system och hålla de utvärderingar som fastställer den terapeutiska likvärdigheten av de förekommande aktiva substanserna i den terapeutiska grupp som är föremål för systemet tillgängliga för yrkesverksamma inom läkemedelsindustrin.

Domstolen fann i dom av den 9 mars 2010 i mål C-518/07, *kommissionen mot Tyskland*, som gäller behandling av personuppgifter, att garantin för de nationella tillsynsmyndigheternas oberoende, som föreskrivs i direktiv 95/46/EG³⁷, är avsedd att säkerställa en effektiv och tillförlitlig övervakning av att bestämmelserna om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter följs, och den ska tolkas mot bakgrund av det syftet. Garantin har inte införts för att dessa myndigheter själva och deras ombud ska ges en särskild ställning, utan för att förstärka skyddet av de personer och organ som berörs av deras beslut. Tillsynsmyndigheterna måste således i utövandet av sina uppgifter kunna handla objektivt och opartiskt. Följaktligen ska de tillsynsmyndigheter som är behöriga i fråga om övervakning av behandling av personuppgifter inom den icke-offentliga sektorn åtnjuta ett sådant oberoende att de kan utöva sina uppgifter utan påverkan utifrån. Detta oberoende utesluter inte bara all påverkan från de organ som är föremål för övervakning utan också varje åläggande eller all annan påverkan utifrån, direkt eller indirekt, som kan hindra nämnda myndigheter från att fullgöra sin uppgift att säkerställa en riktig avvägning mellan skyddet för rätten till privatliv och ett fritt flöde av personuppgifter. Risken att kontrollmyndigheterna i politiskt hänseende kan påverka de beslut som fattas av de tillsynsmyndigheter som är behöriga är i sig tillräcklig för att hindra tillsynsmyndigheterna från att utöva sina uppgifter oberoende. För det första kan dessa myndigheter visa en "föregripande hörsamhet" med hänsyn till kontrollmyndighetens beslutspraxis. För det andra förutsätter den roll som väktare av rätten till privatliv som nämnda tillsynsmyndigheter har, att deras beslut, och följaktligen de själva, är höjda över varje misstanke om partiskhet. Den statliga kontroll som de nationella myndigheter som är behöriga ställs under är följaktligen oförenlig med kravet på oberoende.

I dom av den 21 oktober 2010 i mål C-467/08, *Padawan*, som gällde upphovsrätt och närstående rätter, gjorde domstolen preciseringar avseende begreppet rimlig kompensation för privatkopiering

³⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/83/EG av den 6 november 2001 om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel (EGT L 311, s. 67), ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/27/EG av den 31 mars 2004 (EUT L 136, s. 34).

³⁷ Artikel 28.1 andra stycket i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT L 281, s. 31).

samt avseende kriterierna och begränsningarna. I direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället³⁸ medges ett undantag för privatkopiering som införts i vissa medlemsstaters nationella rätt, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation. Domstolen angav inledningsvis att begreppet rimlig kompensation i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 utgör ett självständigt begrepp i unionsrätten som ska tolkas enhetligt i alla medlemsstater som infört ett undantag för privatkopiering. Domstolen preciserade därefter att den skäliga avvägning som ska upprätthållas mellan berörda personer med nödvändighet innebär att den rimliga kompensationen ska beräknas med utgångspunkt i kriteriet den skada som upphovsmännen lider till följd av att ett undantag för privatkopiering införs. Vidare angav domstolen att avgiften för privatkopiering inte direkt belastar de privatpersoner som äger utrustning, apparater och medier för digitalt mångfaldigande utan dem som förfogar över utrustning, apparater och medier för digitalt mångfaldigande – med tanke på att dessa är lättare att identifiera –, då dessa personer kan föra den faktiska kostnaden för finansieringen vidare på privat användarna. Slutligen fann domstolen att det måste finnas ett samband mellan, å ena sidan, en tillämpning av den avgift som ska finansiera den rimliga kompensationen på utrustning för digitalt mångfaldigande och, å andra sidan, en presumtion om att denna ska användas till mångfaldigande för privat bruk. Det är följaktligen inte förenligt med direktiv 2001/29 att tillämpa avgiften för privatkopiering utan åtskillnad på bland annat utrustning, apparater och medier för digitalt mångfaldigande som inte tillhandahålls privat användare och som uppenbart ska användas uteslutande till annat än till privatkopiering. Om den aktuella utrustningen däremot har tillhandahållits fysiska personer som ska använda den för privat bruk är det inte på något sätt nödvändigt att fastställa att personerna faktiskt har gjort privatkopior med hjälp av utrustningen och att de därigenom faktiskt har orsakat skada för upphovsmannen till det skyddade verket. Det är nämligen befogat att presumera att sådana fysiska personer utnyttjar tillgången till utrustningen fullt ut, det vill säga att de får antas använda sig av utrustningens samtliga funktioner, däribland möjligheten till mångfaldigande.

Den begäran om förhandsavgörande som föranledde domstolens dom av den 14 januari 2010 i mål C-233/08, *Kyrian*, avsåg för det första om artikel 12.3 i direktiv 76/308/EEG om ömsesidigt bistånd för indrivning av fordringar som har avseende på vissa avgifter, tullar, skatter och andra åtgärder³⁹, i dess lydelse enligt direktiv 2001/44/EG⁴⁰, ska tolkas så, att domstolarna i den medlemsstat där den anmodade myndigheten har sitt säte har behörighet att pröva huruvida det dokument som medger verkställighet, utfärdat i en annan medlemsstat, är verkställbart. Domstolen påpekade i denna dom att domstolarna i den anmodade medlemsstaten i princip saknar behörighet att pröva huruvida det dokument som medger verkställighet är verkställbart, bortsett från en kontroll av om verkställighet skulle strida mot allmän ordning i denna medlemsstat. Däremot fann domstolen att eftersom delgivningen utgör en av de verkställighetsåtgärder som avses i artikel 12.3 i direktiv 76/308 är domstolarna i den anmodade medlemsstaten behöriga att pröva huruvida dessa åtgärder har verkställts i vederbörlig ordning i enlighet med lagar och andra författningar i nämnda medlemsstat. Vidare hade domstolen att uttala sig om huruvida den handling på vilken verkställighet grundas ska delges gäldenären på ett språk som är ett officiellt språk i den stat där den anmodade myndigheten har sitt säte för att delgivningen ska vara rättsenlig. Inget anges i direktiv 76/308 angående detta. Med tanke på direktivets syfte, som är att säkerställa att delgivning av alla dokument och beslut utförs effektivt, ska mottagaren av det dokument som medger verkställighet, för att ges möjlighet att göra gällande sina rättigheter, delges detta dokument på ett officiellt språk i den medlemsstat där den anmodade myndigheten har sitt säte. Domstolen fann vidare att, för att säkerställa att denna

³⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 (EGT L 167, s. 10).

³⁹ Rådets direktiv 76/308/EEG av den 15 mars 1976 (EGT L 73, s. 18; svensk specialutgåva, område 2, volym 2, s. 66).

⁴⁰ Rådets direktiv 2001/44/EG av den 15 juni 2001 (EGT L 175, s. 17).

rätt iakttas, ankommer det på den nationella domstolen att tillämpa sin nationella rätt och samtidigt säkerställa unionsrättens fulla verkan.

Konkurrens

Både i fråga om statligt stöd och i fråga om konkurrensreglerna för företag har det skett en intressant utveckling i rättspraxis.

När det gäller statligt stöd prövade domstolen i dom av den 2 september 2010 i mål C-399/08 P, *kommissionen mot Deutsche Post*, kommissionens metod för att fastställa att det föreligger en fördel som utgör statligt stöd till förmån för ett privat företag som har att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Kommissionen hade funnit att de statliga medel som det aktuella företaget mottagit som kompensation för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse översteg de merkostnader som dessa tjänster hade gett upphov till och att denna överkompensation utgjorde ett statligt stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden. Tribunalen hade ogiltigförklarat detta beslut på den grunden att kommissionen inte hade styrkt att det hade uppkommit en fördel i den mening som avses i artikel 87.1 EG och att kommissionen inte kunde presumera att överföringen av de statliga medlen hade lett till en fördel för företaget, utan att på förhand ha prövat huruvida dessa medel verkligen översteg företagets totala merkostnader för tillhandahållandet av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Domstolen delade tribunalens bedömning och fann att kommissionens överklagande inte kunde vinna bifall på den grunden att artiklarna 87.1 EG och 86.2 EG hade åsidosatts. Domstolen erinrade först om att ett antal särskilda villkor måste vara uppfyllda för att en ekonomisk ersättning som har utgått till ett företag som är skyldigt att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inte ska anses utgöra statligt stöd, bland annat att ersättningen inte får överstiga vad som krävs för att täcka hela eller delar av kostnaderna för att fullgöra skyldigheten att tillhandahålla offentliga tjänster, med hänsyn tagen till de intäkter som därvid har erhållits och till en skälig vinst på grund av fullgörandet av denna skyldighet (vilka har uppställts i dom av den 24 juli 2003 i mål C-280/00, *Altmark Trans och Regierungspräsidium Magdeburg*, REG 2003, s. I-7747, punkterna 74 och 75) och drog sedan den slutsatsen att kommissionen, vid prövningen av huruvida ett system för att finansiera tjänster av allmänt ekonomiskt intresse är giltigt enligt bestämmelserna om statligt stöd, ska kontrollera huruvida detta villkor är uppfyllt. Domstolen konstaterade därefter att tribunalen hade påtalat brister i detta avseende i den metod som kommissionen hade använt och att tribunalen således hade gjort en riktig bedömning när den fann att den prövning som kommissionen hade företagit var bristfällig, utan att den därmed hade tillämpat en omvänd bevisbörda eller att den vid prövningen hade använt sin egen metod i stället för kommissionens. Det förhållande att det föreligger restriktiva villkor för att ersättning för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inte ska anses utgöra statligt stöd innebär således inte att kommissionen kan undgå ett strängt beviskrav i de fall då den anser att dessa villkor inte är uppfyllda.

I dom av den 2 september 2010 i mål C-290/07 P, *kommissionen mot Scott*, prövade domstolen ett överklagande av en dom från tribunalen, varigenom tribunalen ogiltigförklarade ett beslut från kommissionen om att förklara statligt stöd från de franska myndigheterna till ett amerikanskt bolag, i form av försäljning av tomtmark på villkor som inte var marknadsmässiga, oförenligt med den gemensamma marknaden. I detta mål krävdes att domstolen preciserade gränserna för den prövning som tribunalen ska företa i sådana fall då det föreligger stora svårigheter vad gäller identifikationen av statligt stöd. Kommissionen klandrade tribunalen för att ha överskridit gränserna för sin prövning genom att tribunalen funnit att kommissionen hade använt felaktiga metoder och gjort felaktiga beräkningar, vilket innebar att kommissionen hade åsidosatt sin skyldighet att på ett omsorgsfullt sätt genomföra det formella granskningsförfarande som föreskrivs i artikel 88.2 EG. Domstolen biföll talan på denna grund och erinrade om de principer som uppställts i domen av

den 15 februari 2005 i mål C-12/03 P, *Kommissionen mot Tetra Laval* (REG 2005, s. I-987, punkt 39). Av denna dom framgår att unionsdomstolen inte bara ska pröva huruvida de bevis som åberopats är materiellt riktiga, tillförlitliga och samstämmiga, utan även ska pröva huruvida dessa bevis utgör samtliga relevanta uppgifter som ska beaktas för att bedöma en komplicerad situation och huruvida de kan ligga till grund för de slutsatser som dragits. Härtill knyter sig den viktiga begränsningen att det inte ankommer på unionsdomstolen att i samband med denna prövning ersätta den ekonomiska bedömning som gjorts av kommissionen med sin egen bedömning. Domstolen betonade även att kommissionen är skyldig att tillämpa kriteriet avseende en privat investerare för att bedöma om det pris som den presumerade mottagaren av stödet betalade motsvarar det pris som en privat investerare skulle ha betalat, om denne handlade under normala konkurrensförhållanden. Domstolen fann att tribunalen, i detta fall, inte hade påvisat någon uppenbart oriktig bedömning från kommissionens sida som skulle ha kunnat utgöra skäl för att ogiltigförklara beslutet att stödet var oförenligt med den gemensamma marknaden och att den därmed hade överskridit ramarna för sin prövning. Domstolen fann slutligen att tribunalen inte kunde klandra kommissionen för att ha bortsett från vissa upplysningar som hade kunnat vara användbara på den grunden att dessa upplysningar inte hade framlagts förrän efter det formella granskningsförfarandet. Kommissionen hade nämligen inte haft någon skyldighet att återuppta granskningsförfarandet när den erhöll dessa nya upplysningar.

I dom av den 18 november 2010 i mål C-322/09 P, *NDSHT mot kommissionen*, företog domstolen en avgränsning av innebörden av begreppet rättsakt mot vilken talan kan väckas, när det gäller en rättsakt som antas av en gemenskapsinstitution. Det var i målet fråga om ett överklagande med yrkande om upphävande av en dom från tribunalen, genom vilken dom tribunalen hade avvisat en talan om ogiltigförklaring av ett beslut som kommit till uttryck i kommissionens skrivelser till NDSHT med anledning av ett klagomål avseende påstått olagligt statligt stöd från Stockholms stad till ett konkurrerande bolag. Klaganden, NDSHT, hävdade att tribunalen hade gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att de omtvistade skrivelserna, genom vilka kommissionen hade beslutat att inte vidta några åtgärder med anledning av NDSHT:s klagomål, var en informell underrättelse mot vilken talan inte kunde väckas i den mening som avses i artikel 230 EG. Enligt det gällande förfarandet förhåller det sig på det sättet att om kommissionen, efter prövningen av ett klagomål, konstaterar att en undersökning inte gör det möjligt att sluta sig till att det föreligger statligt stöd i den mening som avses i artikel 87 EG, är det lika med ett underförstått beslut att inte inleda det förfarande som föreskrivs i artikel 88.2. Enligt domstolen kunde den aktuella rättsakten emellertid inte anses utgöra blott en informell underrättelse och inte heller en provisorisk åtgärd, eftersom den gav uttryck för kommissionens definitiva ställningstagande att avsluta den preliminära granskningen och således att inte inleda ett formellt granskningsförfarande, vilket fick betydande konsekvenser för klaganden. Domstolen fann att klaganden var ett företag som verkligen konkurrerade med det bolag som dragit fördel av de aktuella åtgärderna och således utgjorde en av de intresserade parter som avses i artikel 88.2 EG. Den fann vidare att tribunalen hade gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den slog fast att den omtvistade åtgärden inte uppvisade de kännetecken som utmärker ett beslut mot vilket en talan kan väckas enligt artikel 4 i förordning (EG) nr 659/1999, trots att denna åtgärd, oavsett kvalitet och utformning, hade bindande rättsverkningar som kunde påverka klagandens intressen. Domstolen upphävde följaktligen den aktuella domen, ogillade invändningen om rättegångshinder, enligt vilken den omtvistade åtgärden inte kunde bli föremål för en talan om ogiltigförklaring, och återförvisade målet till tribunalen för prövning i sak.

När det gäller konkurrensreglerna för företag har det meddelats två domar som särskilt förtjänar att uppmärksammas. Den ena domen rör tillämpningen av konkurrensreglerna på koncerner. Den andra rör tillämpningsområdet för principen om sekretesskydd för korrespondens mellan en advokat och hans klient.

I dom av den 1 juli 2010 i mål C-407/08 P, *Knauf Gips mot kommissionen*, fann domstolen att kommissionen, i ett fall som rör en koncern i vars topp det finns flera juridiska personer, inte gör någon uppenbart oriktig bedömning när den finner att ett av dessa bolag är ensamt ansvarigt för de handlingar som bolagen i koncernen begått, vilka tillsammans utgör en ekonomisk enhet. Det faktum att det inte finns någon juridisk person i ledningen för koncernen är nämligen inte ett hinder för att ett bolag hålls ansvarigt för koncernens agerande. Det förhållandet att en koncern har en juridisk struktur som kännetecknas av att det inte finns någon enskild juridisk person i ledningen för koncernen är inte av avgörande betydelse, när denna struktur inte avspeglar hur koncernen faktiskt fungerar och i realiteten är organiserad. Domstolen slog särskilt fast att det faktum att ett bolag i toppen på koncernen inte var juridiskt underställt ett annat bolag i toppen på koncernen inte påverkade slutsatsen att ett av dessa bolag skulle hållas ansvarigt för koncernens beteende, då det andra bolaget i verkligheten inte på ett självständigt sätt bestämde sitt beteende på den relevanta marknaden.

I domen i målet *Knauf Gips mot kommissionen* har domstolen även kommit med preciseringar när det gäller företagens rättigheter under det administrativa förfarandet och vid användningen av rättsmedel. Domstolen har nämligen angett att det inte finns någon bestämmelse i unionsrätten som ålägger mottagaren av meddelandet om invändningar att bestrida olika rättsliga eller faktiska omständigheter i detta meddelande under det administrativa förfarandet, vid äventyr att inte senare kunna göra detta i domstolsförfarandet. En sådan begränsning skulle strida mot den grundläggande legalitetsprincipen och den grundläggande principen om rätten till försvar.

Även dom av den 14 september 2010 i mål C-550/07 P, *Akzo Nobel Chemicals och Akcros Chemicals mot kommissionen*, rör frågan om företags rättigheter i samband med kommissionens undersökningar. Kommissionen hade nämligen genomfört undersökningar och beslagtagit många dokument, häribland kopior av e-meddelanden som skickats mellan den verkställande direktören och koordinatören för konkurrensrättsliga frågor inom Akzo Nobel, advokat och medlem i det nederländska advokatsamfundet samt anställd av Akzo Nobel. I detta sammanhang hade domstolen att klargöra huruvida advokater som är anställda i ett företag (nedan kallade interna advokater) omfattas av sekretesskydd för sin korrespondens på samma sätt som externa advokater. Domstolen fann att varken utvecklingen av rättsläget i medlemsstaterna i unionen eller antagandet av förordning (EG) nr 1/2003 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget⁴¹ motiverar en ändring av rättspraxis⁴² i den meningen att interna advokater ska anses omfattas av sekretesskyddet. Domstolen erinrade om att detta skydd är underkastat två kumulativa villkor. Korrespondensen med advokaten ska ha skett inom ramen för klientens rätt till försvar och den ska ske med en oberoende advokat, det vill säga en advokat som inte är knuten till klienten genom ett anställningsförhållande. Kravet på oberoende innebär att advokaten inte på något sätt får vara knuten till sin klient, varför skyddet enligt principen om advokatsekretess inte omfattar utväxling med interna advokater inom ett företag eller en koncern. En intern advokat åtnjuter, trots sitt medlemskap i advokatsamfundet och den därmed förbundna skyldigheten att iaktta yrkesreglerna, inte samma oberoende i förhållande till sin arbetsgivare som en advokat som utövar verksamhet på en extern advokatbyrå åtnjuter i förhållande till sina klienter. Under dessa förutsättningar är det svårare för en intern advokat än för en extern advokat att lösa eventuella slitningar mellan de yrkesmässiga skyldigheterna och klientens målsättningar. Den interna advokaten är, på grund av dennes ekonomiska beroende och nära anknytning till sin arbetsgivare, inte lika yrkesmässigt oberoende som en extern advokat.

⁴¹ Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 (EGT L 1, s. 1).

⁴² Domstolens dom av den 18 maj 1982 i mål 155/79, *AM & S Europe mot kommissionen*, REG 1982, s. 1575; svensk specialutgåva, volym 6, s. 405.

Beskattning

I domar av den 4 mars 2010 i målen C-197/08, C-198/08 och C-221/08 tog domstolen ställning till talan om fördragsbrott som kommissionen väckt mot Republiken Frankrike, mot Republiken Österrike och mot Irland angående fastställande av lägsta detaljhandelspriser för vissa tobaksvaror (cigaretter och andra tobaksvaror när det gäller Frankrike, cigaretter och finskuren tobak när det gäller Österrike, och cigaretter när det gäller Irland). Kommissionen hade väckt talan vid domstolen eftersom den ansåg att de ifrågavarande nationella lagstiftningarna stred mot direktiv 95/59/EG⁴³, i vilket vissa regler avseende punktskatter på konsumtion av dessa varor fastställs, eftersom de innebär ett åsidosättande av tillverkarnas och importörernas frihet att fastsätta högsta detaljhandelspriser för sina produkter och därmed av den fria konkurrensen.

Domstolen slog fast att ett system med lägsta detaljhandelspriser inte kan anses förenligt med nämnda direktiv i den utsträckning det inte är utformat så, att den konkurrensfördel för vissa producenter eller importörer av sådana varor, som kan följa av lägre självkostnadspriser, under inga omständigheter undergrävs. Domstolen konstaterade nämligen att de medlemsstater som tillämpar lägsta detaljhandelspriser har åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 9.1 i direktiv 95/59, eftersom detta system inte innebär att det i samtliga fall kan uteslutas att det lägsta pris som föreskrivs under några omständigheter kan innebära att den konkurrensfördel för vissa producenter eller importörer av tobaksvaror, vilken kan följa av lägre självkostnadspriser, undergrävs. Enligt domstolen kan nämligen ett sådant system i vilket lägsta pris fastställs med hänsyn till genomsnittspriset på varje kategori cigaretter leda till att prisskillnader mellan konkurrerande varor försvinner och att priserna anpassas efter den dyraste varan. Det nämnda systemet innebär därmed att producenternas och importörernas frihet enligt artikel 9.1 andra stycket i direktiv 95/59 att bestämma de högsta detaljhandelspriserna för sina varor undergrävs.

Medlemsstaterna försökte motivera sina lagstiftningar genom att åberopa Världshälsoorganisationens (WHO) ramkonvention⁴⁴. Domstolen fann att denna konvention inte inverkar på huruvida ett sådant system är förenligt med artikel 9.1 i direktiv 95/59, eftersom den inte medför några konkreta förpliktelser för parterna i konventionen när det gäller prispolitik avseende tobaksvaror. I konventionen anges endast möjliga handlingsalternativ för att ta hänsyn till nationella hälsomål om tobakskontroll. I artikel 6.2 i denna konvention föreskrivs nämligen endast att de kontraktsslutande staterna antar eller bibehåller åtgärder "som kan innefatta" att genomföra en skattepolitik och, "i förekommande fall", en prispolitik för tobaksvaror. Parterna hade vidare åberopat bestämmelserna i artikel 30 EG för att motivera ett eventuellt åsidosättande av artikel 9.1 i direktiv 95/59 med hänsyn till skyddet för människors hälsa och liv. Domstolen slog fast att artikel 30 EG inte kan förstås så, att åtgärder av annat slag än de kvantitativa import- och exportrestriktioner och de åtgärder med motsvarande verkan som avses i artiklarna 28 EG och 29 EG, skulle vara tillåtna.

Domstolen fann slutligen att direktiv 95/59 inte hindrar medlemsstaterna från att bekämpa tobaksmisbruk inom ramen för skyddet av folkhälsan, och den erinrade om att skattelagstiftningen utgör ett viktigt och effektivt medel i kampen mot tobakskonsumtion och, således, ett viktigt och effektivt medel för skyddet av folkhälsan, eftersom målet att säkerställa att priserna för dessa varor ligger på en hög nivå kan uppnås på ett likvärdigt sätt genom en ökad beskattning av dessa

⁴³ Rådets direktiv 95/59/EG av den 27 november 1995 om andra skatter än omsättningsskatter som påverkar förbrukningen av tobaksvaror (EGT L 291, s. 40), i dess lydelse enligt rådets direktiv 2002/10/EG av den 12 februari 2002 (EGT L 46, s. 26).

⁴⁴ WHO:s ramkonvention om tobakskontroll, godkänd å gemenskapens vägnar genom rådets beslut 2004/513/EG av den 2 juni 2004 (EUT L 213, s. 8).

varor, eftersom en ökning av punktskatten förr eller senare återspeglas i högre detaljhandelspriser, utan att detta undergräver friheten att bestämma priser. Domstolen tillade att förbudet mot att fastställa lägsta priser inte hindrar medlemsstaterna från att förbjuda försäljning av tobaksvaror med förlust så länge detta inte undergräver friheten för tillverkare och importörer att bestämma högsta detaljhandelspris för sina produkter. Dessa ekonomiska aktörer kan således inte neutralisera skatternas inverkan på dessa priser genom att sälja dessa till ett pris som är lägre än summan av självkostnadspriset och samtliga skatter.

Varumärken

I dom av den 21 januari 2010 i mål C-398/08 P, *Audi mot harmoniseringsbyrån*, slog domstolen fast att en reklamslogan under vissa omständigheter kan betraktas som ett särskiljande kännetecken och utgöra ett giltigt varumärke i enlighet med bestämmelserna i artikel 7.1 b i förordning (EG) nr 40/94.⁴⁵ Följaktligen ogiltigförklarade domstolen beslutet att avslå ansökan om registrering av det aktuella varumärket, vilket utgjordes av reklamsloganen "Vorsprung durch Technik" ("Försprång genom teknik"). Den omständigheten att ett varumärke utgörs av ett reklambudskap som skulle kunna användas av andra företag är inte ett tillräckligt kriterium för att det ska anses att detta varumärke saknar särskiljningsförmåga. Omsättningskretsen kan således samtidigt uppfatta ett sådant varumärke som ett reklambudskap och som en uppgift om varornas eller tjänsternas kommersiella ursprung, vilket är varumärkets funktion. Domstolen angav därefter vissa kriterier som ska tillämpas på reklamsloganer, nämligen att det ska röra sig om ett uttryck som kan ha många betydelser, utgöra en ordlek eller uppfattas som fantasifullt, överraskande och oväntat och därmed vara möjligt att komma ihåg. Det är inte nödvändigt att dessa särdrag föreligger, men de medför likväl att det aktuella kännetecknet har särskiljningsförmåga. Domstolen fann att även om reklamsloganer utgör ett objektivt budskap medför inte enbart denna omständighet att varumärken som bildats utifrån en sådan slogan saknar särskiljningsförmåga såvitt de inte är beskrivande. För att en reklamslogan för vilken en registreringsansökan har ingetts ska ha särskiljningsförmåga ska den ha ett visst mått av originalitet eller uttrycksfullhet, kräva en minsta grad av ansträngning för att tolkas eller ge upphov till en tankeprocess hos omsättningskretsen. Domstolen slog således fast att hur enkel en sådan slogan än må vara, kan den inte betraktas som så vardaglig att det från början och utan någon som helst analys kan uteslutas att varumärket kan ge konsumenten en upplysning om de aktuella varornas eller tjänsternas kommersiella ursprung.

I dom av den 23 mars 2010 i de förenade målen C-236/08–C-238/08, *Google France SARL och Google Inc. mot Louis Vuitton Malletier SA, Google France SARL mot Viaticum SA och Luteciel SARL och Google France SARL mot Centre nationale de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL m.fl.*, tog domstolen ställning till en begäran om förhandsavgörande från franska Cour de cassation angående det ansvar som åligger söktjänstleverantörer respektive annonsörer när det gäller användningen av AdWords. Domstolen skulle således tolka bestämmelserna i förordning nr 40/9446 och direktiv 89/104/EEG⁴⁷ för att klargöra innebörden av begreppet användning av varumärket i den mening som avses i artikel 9.1 i förordningen och i artikel 5.1 och 5.2 i direktivet. Bolaget Google driver en sökmotor på Internet som bygger på användningen av sökord. Google erbjuder även en avgiftsbelagd söktjänst kallad AdWords. Med denna tjänst kan näringsidkare – genom att välja ett eller flera sökord – få en reklamlänk till sin webbplats visad, när det eller de valda sökorden i fråga sammanfaller med

⁴⁵ Rådets förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärken (EGT L 11, 1994, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 2, s. 3).

⁴⁶ Se föregående fotnot.

⁴⁷ Rådets första direktiv 89/104/EEG av den 21 december 1988 om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar (EGT L 40, 1989, s. 1; svensk specialutgåva, område 13, volym 17, s. 178).

innehållet i de förfrågningar som Internetanvändare skickar till sökmotorn. Reklamlinken åtföljs av ett reklammeddelande. När Internetanvändare söker på vissa varumärken i Googles sökmotor visas, under rubriken –Sponsrade länkar–, såväl länkar till webbplatser där imitationer av produkter från bolaget Louis Vuitton Malletier saluförs som länkar till konkurrenter till bolaget Viaticum och Centre national de recherche en relations humaines. Dessa bolag, som innehar varumärken som används som AdWords, väckte talan mot Google för att få fastställt att Google hade gjort intrång i rätten till deras varumärken.

Cour de cassation, som dömde i sista instans avseende den talan som varumärkesinnehavarna väckt mot Google, begärde att domstolen skulle meddela förhandsavgörande angående frågan om det är lagligt att använda kännetecken som motsvarar varumärken som sökord i en söktjänst på Internet utan att innehavarna av dessa varumärken har gett sitt medgivande därtill. Annonssörer använder dessa kännetecken för sina varor och tjänster. Det är emellertid inte fallet när det gäller söktjänstleverantörsbolaget, som ger annonsörer möjlighet att som sökord välja kännetecken som är identiska med varumärken samt lagrar dessa kännetecken och visar sina kunders annonser utifrån dessa.

Domstolen angav att tredje mans användning av ett kännetecken som är identiskt med eller liknar innehavarens varumärke åtminstone förutsätter att tredje man använder kännetecknet i sitt eget reklammeddelande. Enligt domstolen möjliggör söktjänstleverantören för annonsörerna att använda kännetecken som är identiska med eller liknar varumärken som innehas av tredje man utan att själv använda dessa kännetecken. Varumärkesinnehavaren kan inte åberopa sina varumärken mot söktjänstleverantören, som själv inte använder varumärkena. Däremot kan varumärkesinnehavaren åberopa sina varumärken mot annonsörerna, vilka med hjälp av sökord som motsvarar varumärkena får Google att visa annonser som inte möjliggör eller endast med svårighet möjliggör för Internetanvändaren att få reda på från vilket företag de aktuella varorna och tjänsterna kommer. Därigenom skadas varumärkets funktion som är att garantera konsumenten varans eller tjänstens ursprung (varumärkets ursprungsangivelsefunktion). Domstolen betonade att det ankommer på den nationella domstolen att i varje enskilt fall bedöma om omständigheterna i det mål som anhängiggjorts vid den innebär att det föreligger sådan skada eller risk för sådan skada på ursprungsangivelsefunktionen. När annonsörer använder kännetecken som motsvarar någon annans varumärke som sökord på Internet för att reklammeddelanden ska visas, ansåg domstolen att denna användning kan få vissa återverkningar på innehavarens bruk av varumärket i reklam och val av affärsstrategi. Dessa återverkningar av tredje mans användning av ett kännetecken som är identiskt med ett varumärke, skadar emellertid inte i sig varumärkets "reklamfunktion".

Domstolen tillfrågades även om det ansvar som åligger en sådan operatör som bolaget Google för uppgifter om bolagets kunder som sparas på dess server. Ansvarsfrågorna regleras i nationell rätt. I unionsrätten föreskrivs dock vissa ansvarsbegränsningar för informationssamhällets tjänstelevererande mellanhänder.⁴⁸ När det gäller frågan huruvida en sådan söktjänst på Internet som AdWords utgör en av informationssamhällets tjänster bestående av lagring av information som tillhandahållits av annonsören och följaktligen huruvida söktjänstleverantören omfattas av en ansvarsbegränsning, angav domstolen att det ankommer på den nationella domstolen att pröva om den roll som leverantören utövar är neutral och om hans verksamhet är av rent teknisk, automatisk och passiv natur, vilket innebär att han varken har kännedom om eller kontroll över de uppgifter han lagrar. Det är dessutom så att om söktjänstleverantören inte har utövat en aktiv roll kan han

⁴⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (direktiv om elektronisk handel) (EGT L 178, s. 1).

inte hållas ansvarig för de uppgifter han har lagrat på en annonsörs begäran annat än om han har underlåtit att, när han fått kännedom om att dessa uppgifter eller annonsörens verksamhet är av olaglig karaktär, utan dröjsmål avlägsna uppgifterna eller göra dem oåtkomliga.

Socialpolitik

Domstolen har behandlat olika aspekter av socialpolitiken så som denna tar sig uttryck i de många direktiv som har antagits på området.

I dom av den 21 oktober 2010 i mål C-242/09, *Albron Catering*, klargjorde domstolen innebörden av begreppet "överlåtare" i direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter.⁴⁹ Enligt skäl 3 i direktivet är dess syfte att ge "skydd för arbetstagarna vid byte av arbetsgivare". I artikel 3.1 i direktivet föreskrivs således: "Överlåtarens rättigheter och skyldigheter på grund av ett anställningsavtal eller ett anställningsförhållande som gäller vid tidpunkten för [övergången] skall till följd av en sådan [övergång] övergå på förvärvaren." Den fråga som ställdes till domstolen i detta mål var huruvida det vid en övergång, i den mening som avses i direktiv 2001/23, av ett företag som tillhör en koncern till ett företag utanför denna koncern kan anses att även det företag i koncernen i vilket arbetstagarna varit stadigvarande verksamma utan att vara knutna till detta företag genom ett anställningsavtal är en "överlåtare" i den mening som avses i artikel 2.1 a i nämnda direktiv, när det finns ett företag i koncernen som arbetstagarna är knutna till genom ett anställningsavtal. Domstolen besvarade denna fråga jakande. Den omständigheten att det enligt artikel 3.1 i direktiv 2001/23 fordras att antingen ett anställningsavtal eller – alternativt och därmed likvärdigt – ett anställningsförhållande föreligger vid tidpunkten för övergången av verksamheten leder nämligen till slutsatsen att det enligt unionslagstiftarens mening inte under alla omständigheter krävs att det finns ett anställningsavtal med överlåtaren för att arbetstagarna ska åtnjuta skydd enligt direktivet.

I dom av den 30 september 2010 i mål C-104/09, *Roca Álvarez*, slog domstolen fast att en nationell bestämmelse, i vilken det föreskrivs att en kvinnlig arbetstagare som är moder till ett barn och som arbetar som anställd kan få ledigt enligt närmare föreskrifter under de första nio månaderna efter barnets födelse, medan en manlig arbetstagare som är fader till ett barn och som har samma anställningsform endast kan utnyttja samma ledighet om barnets moder också arbetar som anställd, strider mot unionsrätten och då särskilt mot artiklarna 2.1, 2.3, 2.4 och 5 i direktiv 76/207/EEG.⁵⁰ Domstolen angav att i och med att föräldrarna fritt kan välja om det är den anställde fadern eller den anställda modern som tar ut ledigheten, vilket tyder på att matning och omsorg om barnet kan skötas av fadern likaväl som av modern, förefaller denna ledighet beviljas arbetstagare i deras egenskap av barnets föräldrar. Den kan därför inte anses skydda kvinnans biologiska tillstånd efter graviditeten eller det särskilda förhållandet mellan modern och barnet. Den omständigheten att fäder som arbetar som anställda inte kan dra nytta av den aktuella ledigheten, av den enda anledningen att barnets moder inte arbetar som anställd, kan leda till att en kvinna som är egenföretagare tvingas att inskränka sin yrkesverksamhet och ensam ta på sig det ansvar som barnets födelse medför, utan att kunna få hjälp av barnets fader. Domstolen slog följaktligen fast att en sådan åtgärd inte kan ses

⁴⁹ Rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (EGT L 82, s. 16).

⁵⁰ Rådets direktiv 76/207/EEG av den 9 februari 1976 om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor (EGT L 39, s. 40; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 191).

som en åtgärd som kan leda till att faktiska ojämlikheter som kan förekomma i samhället vad gäller kvinnors situation avskaffas eller begränsas, i den mening som avses i artikel 2.4 i direktiv 76/207, eller som en åtgärd med syfte att leda fram till betydande och icke-formell jämlikhet genom att minska de faktiska ojämlikheter som kan förekomma i samhället och att således förebygga eller kompensera nackdelar i yrkeskarriären för berörda personer, i enlighet med artikel 157.4 FEUF.

I dom av den 11 november 2010 i mål C-232/09, *Danosa*, hade domstolen inledningsvis att ta ställning till frågan huruvida en person som utför arbete åt ett bolag med begränsat ansvar, samtidigt som han eller hon är ledamot i den verkställande kommittén för bolaget, ska anses vara arbetstagare i den mening som avses i direktiv 92/85/EEG.⁵¹ Domstolen angav att så är fallet förutsatt att ledamotens verksamhet under en viss tid sker under ett annat bolagsorgans ledning och kontroll och om ledamoten som vederlag för sin verksamhet får ersättning. Domstolen klargjorde likaså att anställningsförhållandets särskilda rättsliga beskaffenhet enligt nationell rätt saknar betydelse vid bedömningen av huruvida en person ska betecknas som arbetstagare i unionsrättslig mening. Därefter hade domstolen att pröva huruvida en nationell lagstiftning enligt vilken det är möjligt att entlediga en ledamot i den verkställande kommittén i ett bolag med begränsat ansvar utan att hänsyn tas till ledamotens graviditet är förenlig med förbudet mot uppsägning enligt artikel 10 i direktiv 92/85. Domstolen fann att en sådan lagstiftning är oförenlig med direktivet om ledamoten ska anses som en gravid arbetstagare i direktivets mening. Om så inte är fallet angav domstolen att den berörda personen kan åberopa direktiv 76/207/EEG i dess lydelse enligt direktiv 2002/73/EG.⁵² I enlighet med icke-diskrimineringsprincipen och särskilt bestämmelserna i direktiv 76/207, måste nämligen ett skydd mot uppsägning tillerkännas kvinnan inte bara under mammaledigheten, utan även under hela graviditeten. Även om det antas att ledamoten i den verkställande kommittén inte ska kvalificeras som en gravid arbetstagare, kan ett entledigande av ledamoten på grund av att hon är gravid eller av skäl som huvudsakligen hänger samman med graviditeten endast avse kvinnor, och det utgör därför direkt könsdiskriminering, i strid med artiklarna 2.1, 2.7 och 3.1 c i direktiv 76/207.

Även i domar av den 1 juli 2010 i målen C-194/08 och C-471/08, *Gassmayr* respektive *Parviainen*, uttalade domstolen sig om tolkningen av ovannämnda direktiv 92/85.⁵³ Närmare bestämt hade domstolen att ta ställning till frågor rörande beräkningen av den inkomst som arbetstagare har rätt till under graviditet eller mammaledighet när de tillfälligt har ändrade arbetsuppgifter eller har beviljats ledighet. Domstolen fann att artikel 11.1 i direktiv 92/85 inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken en gravid arbetstagare, som på grund av graviditeten har beviljats tillfällig ledighet, har rätt till en ersättning som motsvarar den genomsnittliga lön som hon uppbar under en referensperiod före graviditeten, med undantag för ersättning för jourtjänstgöring. Vad gäller en gravid arbetstagare som, i enlighet med artikel 5.2 i direktivet, tillfälligt har förflyttats till en annan tjänst under graviditeten där hon utför andra arbetsuppgifter än dem hon utförde innan hon förflyttades så har hon inte rätt till samma ersättning som den som hon i genomsnitt erhöll före förflyttningen. Medlemsstaterna och i förekommande fall parterna på arbetsmarknaden är nämligen enligt artikel 11 punkt 1 i direktiv 92/85 inte skyldiga att under den tid som det tillfälliga arbetet varar bibehålla de delar av lönen eller tilläggen som är beroende av att den ifrågavarande arbetstagaren utför särskilda arbetsuppgifter under speciella förhållanden och som huvudsakligen

⁵¹ Rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar (tionde särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG) (EGT L 348, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 6, s. 3).

⁵² Rådets direktiv 76/207/EEG av den 9 februari 1976 om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor (EGT L 39, s. 40; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 191), och Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/73/EG av den 23 september 2002 om ändring av direktiv 76/207/EEG (EGT L 269, s. 15).

⁵³ Se fotnot 51.

utgör ersättning för obehag i samband med dessa arbetsuppgifter. Däremot slog domstolen fast att en gravid arbetstagare, som har beviljats ledighet eller som inte får arbeta, enligt artikel 11.1 har rätt till, förutom sin grundlön, de delar av lön och tillägg som har samband med hennes yrkesställning, såsom bland annat tillägg i samband med arbetstagarens ställning som överordnad, hennes anställningstid och hennes yrkeskvalifikationer.

Vidare har domstolen i dom av den 16 september 2010 i mål C-149/10, *Chatzi*, klargjort innebörden av 2 punkt 1 i ramavtalet om föräldraledighet, vilket återfinns i bilagan till direktiv 96/34/EG om ramavtalet om föräldraledighet, undertecknat av UNICE, CEEP och EFS.⁵⁴ Inledningsvis angav domstolen att denna bestämmelse inte kan tolkas så, att ett barn har en individuell rätt till föräldraledighet, vilket har sin grund i såväl ramavtalets ordalydelse som dess syfte. Därefter slog domstolen fast att 2 § punkt 1 i ramavtalet inte ska tolkas så, att en tvillingfödsel ger rätt till ett lika stort antal föräldraledigheter som antalet födda barn. Likväl angav domstolen att det, mot bakgrund av principen om likabehandling, åligger den nationella lagstiftaren att införa ett regelverk för föräldraledighet som, utifrån den situation som är för handen i den aktuella medlemsstaten, garanterar att tvillingföräldrar behandlas på ett sätt som tar vederbörlig hänsyn till deras särskilda behov. Det är den nationella domstolen som ska pröva huruvida den nationella lagstiftningen uppfyller dessa krav och, i förekommande fall och i den utsträckning det är möjligt, tolka dessa nationella bestämmelser i överensstämmelse med unionsrätten.

Domstolen har i flera mål haft möjlighet att bekräfta förbudet mot åldersdiskriminering och närmare klargöra räckvidden av detta förbud.

I dom av den 12 oktober 2010 i mål C-499/08, *Andersen*, uttalade sig domstolen angående tolkningen av artiklarna 2 och 6.1 i direktiv 2000/78/EG.⁵⁵ Domstolen fann att dessa bestämmelser utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken de arbetstagare som uppfyller villkoren för att erhålla ålderspension som deras arbetsgivare betalar ut med stöd av en pensionsförsäkring som de anslutits till innan de fyllt 50 år, enbart av detta skäl, inte kan erhålla avgångsvederlag, vilket är avsett att främja övergång till annan sysselsättning för arbetstagare som varit anställda i mer än tolv år i företaget. En sådan lagstiftning medför nämligen en särbehandling som direkt grundas på ålder. Enligt de aktuella bestämmelserna skulle vissa arbetstagare fräntas rätten till avgångsvederlag enbart på grund av att de har möjlighet att uppbära ålderspension. Domstolen prövade därefter huruvida denna särbehandling eventuellt kan vara befogad på de villkor som föreskrivs i direktiv 2000/78. Den slog fast att nämnda lagstiftning förvisso är proportionerlig i förhållande till objektiva, berättigade mål, som rör sysselsättningspolitik och arbetsmarknaden, men den går utöver vad som krävs för att uppnå dessa mål. Den leder inte bara till att samtliga arbetstagare som faktiskt kommer att få ålderspension från sin arbetsgivare utesluts från avgångsvederlag utan även till att de som uppfyller villkoren för att få sådan pension men som avser att fortsätta sin yrkeskarriär utesluts från rätten till avgångsvederlag. En sådan lagstiftning är följaktligen inte befogad och är därmed oförenlig med direktiv 2000/78.

I dom av den 19 januari 2010 i mål C-555/07, *Kücükdevici*, slog domstolen fast att principen om förbud mot diskriminering på grund av ålder, såsom den har kommit till uttryck i nämnda direktiv 2000/78,

⁵⁴ Rådets direktiv 96/34/EG av den 3 juni 1996 om ramavtalet om föräldraledighet, undertecknat av UNICE, CEEP och EFS (EGT L 145, s. 4), i dess lydelse enligt rådets direktiv 97/75/EG av den 15 december 1997 om att ändra direktiv 96/34/EG om ramavtalet om föräldraledighet, undertecknat av UNICE, CEEP och EFS, och att utvidga det till att avse Förenade kungariket (EGT L 10, s. 24).

⁵⁵ Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling (EGT L 303, s. 13).

ska tolkas så, att den utgör hinder mot nationell lagstiftning enligt vilken anställningsperioder som en arbetstagare fullgjort innan denne uppnått 25 års ålder inte ska beaktas vid beräkningen av arbetstagarens uppsägningstid. Vidare erinrade domstolen om att ett direktiv inte i sig kan medföra skyldigheter för en enskild, och det kan således inte som sådant åberopas gentemot denne. Domstolen påpekade likväl att principen om likabehandling i arbetslivet bara har kommit till uttryck i direktiv 2000/78 och att principen om förbud mot diskriminering på grund av ålder är en allmän rättsprincip i unionsrätten. Av detta följer att det ankommer på den nationella domstolen att inom ramen för sin behörighet säkerställa det rättsliga skydd som enskilda tillerkänns enligt unionsrätten och säkerställa att denna får full verkan, genom att vid behov underlåta att tillämpa varje bestämmelse i den nationella lagstiftningen som strider mot denna princip.

I domar av den 12 januari 2010 i målen C-229/28 och C-341/08, *Wolf* respektive *Petersen*, och av den 12 oktober 2010 i mål C-45/09, *Rosenbladt*, tog domstolen ställning till räckvidden av förbudet mot diskriminering på grund av ålder mot bakgrund av nämnda direktiv 2000/78. I det första målet slog domstolen fast att nationell lagstiftning genom vilken det fastställs en högsta åldersgräns på 30 år för rekrytering till tjänster på mellannivå inom brandkårens tekniska avdelning visserligen medför en särbehandling på grund av ålder i den mening som avses i artikel 2.2 a i direktiv 2000/78, men den kan anses vara lämplig för att uppnå målet att säkerställa en funktionsduglig och välfungerande yrkesbrandkår – vilket utgör ett berättigat mål, i den mening som avses i artikel 4.1 i direktivet. En sådan lagstiftning går inte heller utöver vad som krävs för att uppnå detta mål, eftersom kravet på att besitta en särskilt hög fysisk kapacitet kan anses vara ett verkligt och avgörande yrkeskrav, i den mening som avses i artikel 4.1 i direktivet, för att få utföra de arbetsuppgifter som är förknippade med en tjänst på mellannivå inom brandkårens tekniska avdelning och eftersom den höga fysiska kapacitet som krävs för detta yrke är knuten till den anställdes ålder.

I det andra målet slog domstolen fast att artikel 2.5 i direktiv 2000/78 utgör hinder för en nationell åtgärd varigenom det fastställs en högsta åldersgräns för att vara verksam som ansluten tandläkare, i förevarande fall 68 år, om åtgärdens enda mål är att skydda patienternas hälsa mot den sjunkande prestationsförmågan hos tandläkare som passerat denna ålder, när denna åldersgräns inte tillämpas på tandläkare som inte är anslutna till sjukförsäkringssystemet. Däremot utgör artikel 6.1 i detta direktiv inte hinder för en sådan åtgärd, om målet för åtgärden är att fördela arbetstillfällen mellan generationerna inom yrkesgruppen anslutna tandläkare, under förutsättning att denna åtgärd är lämplig och nödvändig för att uppnå detta mål med hänsyn till den relevanta arbetsmarknaden. I det tredje målet konstaterade domstolen att artikel 6.1 i direktiv 2000/78 inte utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken klausuler om automatiskt upphörande av anställningsavtal på grund av att löntagaren har uppnått pensionsåldern anses giltiga, i den mån denna bestämmelse på ett objektivet och rimligt sätt kan motiveras av ett berättigat mål som rör sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik, och sätten för att genomföra detta syfte är lämpliga och nödvändiga.

Miljö

I dom av den 4 mars 2010 i mål C-297/08, *kommissionen mot Italien*, fick domstolen anledning att pröva huruvida, såsom kommissionen hävdade, republiken Italien åsidosatt sina skyldigheter enligt direktiv 2006/12/EG⁵⁶. De omständigheter som lagts Italien till last avsåg bortskaffande av avfall i regionen Kampanien.

Vad gäller anläggningar för bortskaffande och återvinning av hushållsavfall erinrade domstolen om att medlemsstaterna vid upprättandet av ett gemensamt, ändamålsenligt utformat nätverk

⁵⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/12/EG av den 5 april 2006 om avfall (EUT L 114, s. 9).

av anläggningar för bortskaffandet, har ett visst utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller valet av vilken geografisk utgångspunkt de bedömer är lämplig, för att kunna uppnå en nationell självförsörjning. Vad gäller vissa typer av avfall kan, på grund av deras särart, bearbetningen för bortskaffande lämpligen sammanföras till en eller flera anläggningar på nationell nivå, eller genomföras i samarbete med andra medlemsstater. Vad å andra sidan gäller ofarligt hushållsavfall, vilket i princip inte kräver sådana specialiserade anläggningar som krävs för bearbetning av farligt avfall, måste medlemsstaterna anstränga sig att förfoga över ett nätverk som gör det möjligt att tillgodose behovet av anläggningar för bortskaffande av avfall vilka ligger så nära den plats där avfallet produceras som möjligt, utan att detta påverkar möjligheten att organisera ett sådant nätverk genom samarbete mellan regionerna eller över gränserna, vilket överensstämmer med närhetsprincipen. Varken motstånd från befolkningen, avtalsbrott eller förekomsten av brottslig verksamhet utgör force majeure som kan motivera att medlemsstaten underlåter att uppfylla sina skyldigheter enligt nämnda direktiv eller att inte i tid faktiskt uppföra anläggningar.

Vad gäller faran för människors hälsa och risken för skada på miljön erinrade domstolen om att även om detta direktiv anger vissa mål som ska uppnås på miljöområdet och vad gäller skyddet för människors hälsa anges inte det konkreta innehållet i de åtgärder som ska vidtas, och medlemsstaterna ges ett visst utrymme för skönsmässig bedömning. Av det förhållandet att en faktisk situation står i strid med de målsättningar som uppställs i nämnda artikel 4 första stycket i detta direktiv, går det således, i princip, inte att direkt dra slutsatsen att medlemsstaten i fråga nödvändigtvis har underlåtit att uppfylla de skyldigheter som följer av denna bestämmelse, nämligen att vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att avfall bortskaffas utan fara för människors hälsa och utan att skada miljön. När denna faktiska situation är bestående, i synnerhet när den medför en betydande miljöförstöring under en längre tid utan att behöriga myndigheter ingriper, kan detta emellertid innebära att medlemsstaterna har överskridit det utrymme för skönsmässig bedömning som de ges genom bestämmelsen. Följaktligen har Republiken Italien, genom att inte ha upprättat ett gemensamt, ändamålsenligt utformat nätverk av anläggningar för återvinning och bortskaffande av avfall i närheten av den plats där det produceras, och genom att inte ha vidtagit de åtgärder som krävs för att undvika fara för människors hälsa och skador på miljön i regionen Kampanien, dubbelt upp åsidosatt sina skyldigheter.

De två domarna av den 9 mars 2010 i målen C-378/08 och i de förenade målen C-379/08 och C-380/08, *ERG m.fl.*, gav domstolen tillfälle att göra en mer ingående tolkning av direktiv 2004/35/EG om miljöansvar⁵⁷.

I mål C-378/08 fann domstolen att nämnda direktiv om miljöansvar inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som ger den behöriga myndigheten möjlighet att använda sig av en presumtion för att det föreligger ett orsakssamband mellan verksamhetsutövarna och en konstaterad förorening, på grund av att verksamhetsutövarnas anläggningar ligger i närheten av det förorenade området. Enligt principen att förorenaren ska betala måste emellertid den behöriga myndigheten, för att kunna presumera ett sådant orsakssamband, ha tillgång till trovärdiga uppgifter som ger stöd åt presumtionen, såsom att verksamhetsutövarens anläggning ligger nära det område som har drabbats av den konstaterade föroreningen och att de förorenande ämnen som påträffas är sådana som denne använder i sin verksamhet. Den behöriga myndigheten är vidare inte skyldig att visa att de verksamhetsutövare, vilkas verksamheter myndigheten anser ha orsakat miljöskador, har begått fel. Myndigheten är emellertid skyldig att först söka utreda källan till den konstaterade föroreningen,

⁵⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador (EUT L 143, s. 56).

varvid myndigheten förfogar över ett stort utrymme för skönsmässig bedömning beträffande de förfaranden och de medel som anlitas samt den tid som utredningen ska pågå.

I de förenade målen C-379/08 och C-380/08 fann domstolen att den behöriga myndigheten har rätt att besluta om omfattande ändringar i hjälpåtgärder, vilka har beslutats efter ett kontradiktoriskt förfarande där de berörda verksamhetsutövarna har deltagit och vilka redan är genomförda eller har börjat genomföras. För att kunna fatta ett sådant beslut måste den behöriga myndigheten emellertid:

- höra de verksamhetsutövare som åläggs att vidta åtgärderna, utom i de fall då miljösituationen är så allvarlig att myndigheten måste ingripa omedelbart,
- uppmana bland andra de personer som äger den mark där hjälpåtgärderna ska vidtas att lämna synpunkter, som myndigheten ska beakta, och
- redovisa skälen för sitt val och, i förekommande fall, ange skälen till varför det inte behövs en noggrann prövning i enlighet med nämnda kriterier eller varför en sådan prövning inte har kunnat genomföras, exempelvis på grund av att miljösituationen var så allvarlig att åtgärden var brådskande.

Domstolen fann även att nämnda direktiv om miljöansvar inte utgör hinder för nationella bestämmelser som ger den behöriga myndigheten möjlighet att föreskriva att verksamhetsutövare endast får använda sin mark om de genomför de åtgärder för att avhjälpa miljöskador som myndigheten kräver, och detta trots att nämnda mark inte berörs av dessa åtgärder på grund av att den redan har varit föremål för saneringsåtgärder eller aldrig har förorenats. En sådan åtgärd måste emellertid vara motiverad av målet att förhindra att miljösituationen förvärras eller av målet att förebygga att miljöskador uppkommer eller att sådana skador upprepas på verksamhetsutövarnas mark, vilken gränsar till det strandområde som är föremål för de aktuella hjälpåtgärderna.

Visering, asyl och invandring

Inom detta område, som är i konstant utveckling, förtjänar flera domar uppmärksamhet. I dom av den 22 juni 2010 i de förenade målen C-188/10 och C-189/10, *Melki och Abdeli*, angav domstolen att artikel 67.2 FEUF och artiklarna 20 och 21 i förordning nr 562/2006⁵⁸ utgör hinder för en nationell lagstiftning som ger den berörda medlemsstatens polismyndigheter befogenhet att endast i ett område som sträcker sig mellan medlemsstatens landgräns till andra stater som är parter i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet och en linje som går 20 kilometer innanför denna gräns genomföra identitetskontroller i syfte att kontrollera efterlevnaden av lagens krav på att inneha, medföra och kunna visa upp identitets- och andra föreskrivna handlingar, oberoende av den kontrollerade personens beteende och oberoende av förekomsten av särskilda omständigheter som visar på en risk för att den allmänna ordningen störs, och utan att denna lagstiftning innehåller nödvändiga föreskrifter som reglerar denna befogenhet, vilka säkerställer att den i praktiken inte används på ett sätt som får samma verkan som in- och utresekontroller.

I dom av den 4 mars 2010 i mål C-578/08, *Chakroun*, kompletterade domstolen sin praxis angående familjeåterförening.

⁵⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 562/2006 av den 15 mars 2006 om en gemenskapskodex om gränspassage för personer (kodex om Schengengränserna) (EUT L 105, s. 1).

För det första slog domstolen fast att formuleringen "hjälp från systemet för socialt bistånd" i artikel 7.1 c i direktiv 2003/86/EG⁵⁹ ska tolkas så, att en medlemsstat därigenom inte ges möjlighet att anta regler om familjeåterförening som leder till att familjeåterförening ska nekas en referensperson som har lagt fram bevis för att vederbörande har stabila och regelbundna försörjningsmedel som är tillräckliga för att försörja referenspersonen och hans eller hennes familjemedlemmar, men som med hänsyn till försörjningsmedlens storlek inte desto mindre är berättigad till särskilt bistånd för att bestrida särskilda, individuellt fastställda nödvändiga levnadskostnader, till inkomstprövade efterskänkningar av skatter och avgifter som beviljas av lokala myndigheter eller till inkomststödande åtgärder inom ramen för den kommunala minimipolicyn.

För det andra slog domstolen fast att direktiv 2003/86, och särskilt artikel 2 d i detsamma, ska tolkas så, att denna bestämmelse utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka en åtskillnad ska göras vid tillämpningen av kravet på försörjningsmedel i artikel 7.1 c i direktivet beroende på om familjebanden har knutits före eller efter referenspersonens inresa i värdmedlemsstaten.

I dom av den 17 juni 2010 i mål C-31/09, *Bolbol*, tolkade domstolen artikel 12.1 a första meningen i direktiv 2004/83/EG.⁶⁰ Utmärkande för detta direktiv är att det, i ett unionsrättsligt sammanhang, upprepar de skyldigheter som följer av Genèvekonventionen.⁶¹ Domstolen erinrade om att de specifika regler i konventionen som är tillämpliga på palestinier som fördrivits endast rör dem som för närvarande åtnjuter beskydd eller bistånd av United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (Förenta nationernas organ för palestinska flyktingar i Mellanöstern) (nedan kallat UNRWA). Följaktligen omfattas endast personer som faktiskt erhåller hjälp från UNRWA av dessa specifika regler. Personer som endast har eller har haft rätt till beskydd eller bistånd från detta organ omfattas däremot av konventionens allmänna bestämmelser. Ansökan om beviljande av flyktingstatus som sådana personer inger ska sålunda prövas individuellt och kan bifallas endast om personen är offer för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet eller politisk åskådning. Vad gäller frågan om beviset för att en person faktiskt erhåller hjälp från UNRWA angav domstolen att registrering vid detta organ visserligen utgör tillräcklig bevisning men att en person som åtnjuter hjälp måste ha rätt att bevisa detta även på andra sätt.

I dom av den 9 november 2010 i de förenade målen C-57/09 och C-101/09, *B och D*, har domstolen klargjort de närmare villkoren för en tillämpning av det undantag från beviljande av flyktingstatus som föreskrivs i artikel 12.2 b och c i direktiv 2004/83/EG.⁶² Dessa mål rörde dels en person som ansökt om flyktingstatus, dels en person som erkänts ha sådan status, och som båda hade tillhört organisationer som förts upp i Europeiska unionens förteckning över personer, grupper och enheter som deltar i terrorishandlingar, vilken ingår i det arbete med att bekämpa terrorismen som inletts genom en resolution av Förenta nationernas säkerhetsråd.

Domstolen prövade inledningsvis frågan huruvida det – när den berörda personen har tillhört en organisation som förts upp i förteckningen och aktivt har stött organisationens väpnade kamp, eventuellt i en framträdande position – föreligger ett grovt icke-politiskt brott i den mening

⁵⁹ Rådets direktiv 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening (EUT L 251, s. 12).

⁶⁰ Rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (EUT L 304, s. 12, och rättelse EUT L 204, 2005, s. 24).

⁶¹ Genèvekonventionen av den 28 juli 1951 angående flyktingars rättsliga ställning (Förenta nationernas fördragssamling, volym 189, s. 150, nr 2545 (1954)).

⁶² Se fotnot 60.

som avses i detta direktiv. Härvid klargjorde domstolen att ett beslut att inte bevilja en person flyktingstatus på grund av att denne har tillhört en organisation som tillämpar terroristmetoder måste föregås av en individuell prövning av de exakta omständigheterna som gör det möjligt för den behöriga myndigheten att bedöma huruvida det finns synnerliga skäl att anta att vederbörande, inom ramen för sin verksamhet inom denna organisation, antingen har gjort sig skyldig till ett grovt icke-politiskt brott eller gärningar som strider mot Förenta nationernas syften och grundsatser, eller har anstiftat eller på annat sätt har deltagit i förövandet av sådana brott eller gärningar i den mening som avses i direktivet.

Av detta följer, för det första, att enbart det förhållandet att den berörda personen har tillhört en sådan organisation följaktligen inte automatiskt får leda till att vederbörande inte kan beviljas flyktingstatus i enlighet med dessa bestämmelser. För det andra påpekade domstolen att enbart ett deltagande i en terroristgrupps verksamhet inte kan innebära att skälen till undantag i direktivet med automatik ska tillämpas, eftersom det enligt direktivet krävs en fullständig prövning av samtliga omständigheter i varje enskilt fall.

Därefter konstaterade domstolen att ett beslut att inte bevilja en person flyktingstatus inte förutsätter att den berörda personen utgör en befintlig fara för den mottagande medlemsstaten. Syftet med skälen till undantag är endast att utgöra sanktioner för tidigare begångna handlingar. Direktivet innehåller andra bestämmelser som gör det möjligt för behöriga myndigheter att vidta nödvändiga åtgärder när en person utgör en befintlig fara.

Slutligen angav domstolen att direktivet ska tolkas så, att medlemsstaterna, i enlighet med nationell rätt, får bevilja en person som enligt ett av skälen till undantag inte kan ges flyktingstatus rätt till asyl, i den mån som denna andra typ av skydd inte medför någon risk för förväxling med sådan flyktingstatus som avses i direktivet.

I dom av den 2 mars 2010 i de förenade målen C-175/08, C-176/08, C-178/08 och C-179/08, *Salahadin Abdulla m.fl.*, tog domstolen ställning till villkoren för att flyktingstatus ska upphöra på grund av att de omständigheter som motiverade att en person erkändes som flykting i den mening som avses i artikel 11.1 e i nämnda direktiv 2004/83 har ändrats.

Domstolen fann att en persons flyktingstatus upphör när de omständigheter som låg till grund för personens fruktan för att bli förföljd inte längre föreligger med hänsyn till att omständigheterna har ändrats väsentligt och varaktigt i det berörda tredjelandet och personen inte heller har andra skäl att frukta förföljelse. Vid bedömningen av huruvida det inte längre finns grund för flyktingens fruktan för att bli förföljd ska de behöriga myndigheterna i medlemsstaten kontrollera att den eller de aktörer i tredjelandet som ger skydd, som avses i artikel 7.1 i direktivet, har vidtagit rimliga åtgärder för att förhindra förföljelse. Dessa aktörer ska sålunda ombesörja bland annat att det finns ett effektivt rättssystem för avslöjande, åtal och bestraffning av handlingar som innebär förföljelse. De behöriga myndigheterna ska även försäkra sig om att den berörda medborgaren kommer att ha tillgång till detta skydd för det fall flyktingstatusen upphör.

Domstolen tog därefter ställning till den situation som uppstår när de omständigheter som ledde till att flyktingstatus beviljades inte längre föreligger, och klargjorde under vilka förhållanden behöriga myndigheter ska kontrollera att det inte finns några andra omständigheter som kan motivera att den berörda personen på goda grunder fruktar att bli utsatt för förföljelse. Domstolen påpekade bland annat att bedömningen, både när den avser huruvida flyktingstatus ska beviljas och när den avser huruvida flyktingstatusen ska upprätthållas, ska avse huruvida de fastställda omständigheterna utgör ett sådant hot om förföljelse att den berörda personen, med hänsyn till vederbörandes individuella situation, kan hysa välgrundad fruktan för att faktiskt utsättas för förföljelse. Följaktligen

fann domstolen att samma sannolikhetskriterium som tillämpades vid beviljandet av flyktingstatus ska tillämpas vid bedömningen av risken för förföljelse.

Civillrättsligt samarbete och internationell privaträtt

Som förväntat har införlivandet av det civilrättsliga samarbetet i gemenskapens behörighetsområde inneburit en förstärkning av gemenskapsdomstolarnas roll.

Under år 2010 meddelade domstolen flera viktiga avgöranden om tolkningen av de särskilda bestämmelser för avtal som uppställs i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område⁶³.

Inledningsvis ska nämnas dom av den 25 februari 2010 i mål C-381/08, *Car Trim*, i vilken domstolen hade att uttala sig om tolkningen av artikel 5.1 b i förordning nr 44/2001. I denna bestämmelse uppställs två självständiga definitioner, den ena rörande avtal om försäljning av varor och den andra rörande avtal om tillhandahållande av tjänster, för att underlätta tillämpningen av den särskilda behörighetsregeln i mål som avser avtal i artikel 5.1 i förordning nr 44/2001, vilken utpekar domstolen i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser. När det gäller avtal om försäljning av varor definieras uppfyllelseorten för denna förpliktelse i artikel 5.1 b första strecksatsen i förordning nr 44/2001 som leveransorten för varorna enligt avtalet. När det gäller avtal om utförande av tjänster hänvisas i artikel 5.1 b andra strecksatsen i denna förordning till orten för utförande av tjänsterna enligt avtalet. Den tolkningsfråga som ställdes till domstolen i detta mål avsåg dels definitionen av kriterierna för gränsdragningen mellan "försäljning av varor" och "utförande av tjänster" i den mening som avses i artikel 5.1 b i förordningen, dels fastställandet av uppfyllelseorten för leveransförpliktelsen vid distansförsäljning, särskilt i de fall då det saknas bestämmelser härom i avtalet.

När det gäller den första delen av frågan svarade domstolen att artikel 5.1 b i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att avtal om leverans av varor som ska tillverkas eller framställas ska kvalificeras som försäljning av varor i den mening som avses i artikel 5.1 b första strecksatsen i förordningen, även när köparen har uppställt vissa villkor beträffande inköp, bearbetning och leverans av varorna, förutsatt att köparen inte har tillhandahållit materialet och att leverantören ansvarar för varans kvalitet och för att varan överensstämmer med avtalet. När det gäller den andra delen av tolkningsfrågan, avseende fastställande av uppfyllelseorten för avtalet vid distansförsäljning, svarade domstolen att den ort dit varorna enligt avtalet har eller skulle ha levererats, enligt artikel 5.1 b första strecksatsen i förordning nr 44/2001, vid distansförsäljning ska fastställas på grundval av bestämmelserna i avtalet. Domstolen uttalade även att, om det inte är möjligt att fastställa leveransorten på den grunden utan att hänföra sig till den materiella rätt som är tillämplig på avtalet, ska leveransorten anses vara den ort där det fysiska överlämnandet av varorna äger rum, genom vilket köparen har eller skulle ha fått faktisk rådighet över varorna på den slutliga bestämmelseorten för dessa varor. Domstolen fann inte bara att denna lösning svarar mot målen om förutsebarhet och närhet, utan att den även är förenlig med det konkreta föremålet för avtalet om försäljning av varor, det vill säga att överföra dessa från säljaren till köparen, något som är fullt genomfört först när varorna har nått sin slutliga bestämmelseort.

Av intresse är även dom av den 7 december 2010 i de förenade målen C-585/08 och C-144/09, *Pammer och Hotel Alpenhof*, som också avser tillämpning av förordning nr 44/2001 i mål om avtal. I denna dom uttalade sig domstolen om tolkningen av artikel 15 i förordningen, vilken avser konsumentavtal. Tolkningsfrågan, vilken var densamma i de båda målen, rörde närmare bestämt

⁶³ Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 (EGT L 12, 2001, s. 1).

definitionen av begreppet "riktad verksamhet" till den medlemsstat där konsumenten har hemvist, såsom detta kommit till uttryck i artikel 15.1 c i förordning nr 44/2001. Detta begrepp, som har använts för att förordningens särskilda konsumentskyddsregler ska kunna tillämpas på kontrakt som ingås via Internet, är inte definierat i förordningen. Det finns endast ett gemensamt uttalande från rådet och kommissionen om artikel 15 i förordning nr 44/2001 där det anges att "det inte räcker med att en webbplats är tillgänglig för att artikel 15 ska kunna tillämpas, men en omständighet att beakta är om denna webbplats ger möjlighet att ingå distansavtal och om ett sådant distansavtal också faktiskt har ingåtts på ett eller annat sätt". I uttalandet anges även att omständigheter som det språk eller den valuta som används på en webbplats inte utgör tillräckliga indikationer i detta hänseende.

Domstolen har, för att klargöra innebörden av nämnda förordning, uppställt en allmän definition av begreppet "riktad verksamhet" när det gäller elektronisk handel och en icke uttömmande förteckning över omständigheter som talar för att en näringsidkares verksamhet är riktad till den medlemsstat där konsumenten har hemvist. Domstolen fann att begreppet "riktad verksamhet" ska tolkas självständigt och slog fast att en näringsidkare, via Internet, riktar sin verksamhet till den medlemsstat där svaranden har hemvist om det – innan ett avtal eventuellt ingås med konsumenten – framgår av dessa webbplatser och av näringsidkarens verksamhet i stort att denne avsåg att handla med konsumenter med hemvist i en eller flera medlemsstater, däribland den medlemsstat där konsumenten har hemvist, i den bemärkelsen att näringsidkaren var beredd att ingå avtal med dessa konsumenter. Domstolen angav vidare, utan att detta skulle betraktas som någon uttömmande uppräkningslista, vilka omständigheter som den nationella domstolen ska pröva. Den ska således pröva huruvida det förekommer tydliga uttryck för näringsidkarens vilja att bedriva hemförsäljning till konsumenterna i en annan medlemsstat än sin egen, det vill säga huruvida verksamheten är av internationell art, huruvida det lämnas vägbeskrivningar från andra medlemsstater till den plats där näringsidkaren är etablerad, huruvida ett annat språk eller en annan valuta används än det språk eller den valuta som vanligen används i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad, med möjlighet att genomföra och bekräfta bokningar på detta andra språk, huruvida telefonnummer anges med landsnummer, huruvida utgifter läggs ned på en sökoptimeringstjänst på Internet för att göra det lättare för konsumenter med hemvist i andra medlemsstater att finna näringsidkarens eller förmedlarens webbplats, huruvida en annan toppdomän används än den som avser den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad och huruvida det nämns att näringsidkaren har en internationell kundkrets bestående av kunder med hemvist i olika medlemsstater. Slutligen bekräftade domstolen i denna dom att det inte räcker att visa sådana omständigheter som att näringsidkarens webbplats är tillgänglig i den medlemsstat där konsumenten har hemvist, att en e-postadress eller andra kontaktuppgifter anges eller att näringsidkaren på webbplatsen använder det språk eller den valuta som vanligen används i den medlemsstat där denne är etablerad.

När det gäller målet *Pammer* slog domstolen även fast att en resa med lastfartyg kan betraktas som en "paketresa" i den mening som avses i artikel 15.3 i förordning nr 44/2001, i den mån den uppfyller rekvisiten för att utgöra ett "resepakett" i den mening som avses i artikel 2.1 i direktiv 90/314/EEG⁶⁴. Enligt denna bestämmelse ska resan, förutom transport för ett totalpris, innehålla inkvartering och vara längre än ett dygn. Det ska noteras att domstolen, för att skapa enhetlighet inom unionens internationella privaträtt, valde att tolka artikel 15.3 i förordning nr 44/2001 med hänsyn tagen till motsvarande bestämmelse i förordning (EG) nr 593/2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, som uttryckligen hänvisar till begreppet "paketresa" i den mening som avses i ovannämnda direktiv 90/314.

⁶⁴ Rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158, s. 59; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 53).

Tolkningen av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000⁶⁵ har gett anledning till tre domar som förtjänar att nämnas. Dessa avgöranden avser anmodningar om återlämnande av barn som olovligen har bortförts från det land där de har sitt hemvist. Det ska även nämnas att två av dessa avgöranden har meddelats inom ramen för förfarandet för brådskanie mål om förhandsavgörande i artikel 104b i domstolens rättegångsregler. Detta förfarande är, sedan den 1 mars 2008, tillämpligt på begäran om förhandsavgörande som rör området med frihet, säkerhet och rättvisa, för att domstolen ska kunna handlägga känsligare frågor inom en väsentligen förkortad frist. Sådana frågor kan exempelvis uppkomma i vissa situationer som rör frihetsberövanden, när svaret på den ställda frågan är avgörande för att bedöma rättsställningen för den person som är kvarhållen eller frihetsberövad, eller i mål om föräldraansvar och vårdnad om barn, när behörigheten för den domstol vid vilken talan väckts enligt unionsrätten beror på svaret på tolkningsfrågan.

Domen av den 1 juli 2010 i mål C-211/10, *Povse*, avser ett antal tolkningsfrågor avseende tolkningen av bestämmelserna om vårdnad om och återlämnande av barn i förordning nr 2201/2003, från en österrikisk domstol till EU-domstolen inom ramen för förfarandet för brådskanie mål om förhandsavgörande. Parterna i målet vid den nationella domstolen var föräldrarna till ett barn som olovligen hade bortförts av modern från det gemensamma hemmet i Italien till Österrike. Svårigheten i detta mål bestod i att det var fråga om två skilda rättsliga förfaranden, ett vid de italienska domstolarna och ett annat vid de österrikiska domstolarna, som hade pågått parallellt och som avsåg olika tvisteföremål. Den hänskjutande domstolen önskade genom den första tolkningsfrågan ett klarläggande av huruvida en interimistisk åtgärd – såsom det avgörande från den italienska domstolen där förbudet för modern att lämna Italien med barnet hävdes och föräldrarna interimistiskt tillerkändes gemensam vårdnad, varvid barnet dock tilläts uppehålla sig i Österrike intill dess att målet slutgiltigt avgjordes – utgör en –dom i vårdnadsfrågan som inte medför att barnet skall återlämnas– i den mening som avses i artikel 10 b iv i förordning nr 2201/2003. Ett sådant avgörande från domstolen i den medlemsstat där barnet tidigare hade sitt hemvist innebär att behörigheten överförs från denna domstol till domstolarna i den medlemsstat dit det bortförda barnet har förts. Domstolen fann att ett interimistiskt avgörande inte utgör en –dom i vårdnadsfrågan som inte medför att barnet skall återlämnas– i den mening som avses i artikel 10 b iv i nämnda förordning och därmed inte kan ligga till grund för att behörigheten överförs till domstolarna i den stat dit barnet olovligen har bortförts. Denna slutsats följer av systematiken i förordningen och tjänar även barnets intressen. I motsatt fall finns det nämligen en risk för att den behöriga domstolen i den medlemsstat där barnet tidigare hade sitt hemvist avhålls från att vidta sådana interimistiska åtgärder som är nödvändiga för att barnets bästa ska tillgodoses. Domstolen tillfrågades även om tolkningen av artikel 11.8 i förordning nr 2201/2003. Enligt denna bestämmelse kan ett beslut om att barnet inte ska återlämnas med tillämpning av artikel 13 i 1980 års Haagkonvention, såsom det som den österrikiska domstolen meddelade i det aktuella fallet i det förfarande som anhängiggjorts av fadern, inte hindra verkställandet av en senare dom som kräver att barnet återlämnas och som meddelas av en domstol som har behörighet enligt förordning nr 2201/2003, såsom den som fadern meddelades i förfarandet vid den nationella domstolen efter det att den österrikiska domstolen hade beslutat att barnet inte skulle återlämnas. Genom den fråga som ställdes till domstolen önskade den hänskjutande domstolen ett klarläggande av huruvida det krävs, för att ett beslut om att barnet ska återlämnas ska vara verkställbart, att det har fattats med stöd av ett slutgiltigt avgörande från samma domstol avseende vårdnaden om barnet. Domstolen svarade nekande på denna fråga, eftersom en sådan tolkning svårligen skulle kunna förenas med den skyndsamma handläggning som eftersträvas genom artikel 11 i förordningen och företrädet för ursprungsdomstolens behörighet.

⁶⁵ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 (EUT L 338, s. 1).

Domstolen slog vidare fast att artikel 47.2 andra stycket i förordning nr 2201/2003 ska tolkas så, att ett senare beslut från en domstol i den verkställande medlemsstaten, enligt vilket interimistisk vårdnad tillerkänns och vilket anses verkställbart enligt denna stats lagstiftning, inte utgör hinder för verkställigheten av en dom försedd med intyg som meddelats tidigare av den behöriga domstolen i ursprungsmedlemsstaten och som innebär att barnet ska återlämnas. När det gäller den oförenlighet som avses i artikel 47.2 andra stycket i förordningen mellan en dom som har försetts med intyg och en senare verkställbar dom ska den endast prövas i förhållande till eventuella senare avgöranden som de behöriga domstolarna i ursprungsmedlemsstaten meddelat. Slutligen fann domstolen att verkställigheten av en dom försedd med intyg inte kan vägras i den verkställande medlemsstaten med anledning av att verkställighet, på grund av omständigheter som inträffat sedan domen meddelades, skulle innebära att barnets bästa allvarligt äventyrades. Huruvida det föreligger sådana ändrade omständigheter utgör nämligen en sakfråga som ska avgöras av den behöriga domstolen i ursprungsmedlemsstaten.

Frågan om vårdnad och olovligt bortförande av barn inom ramen för tillämpningen av förordning nr 2201/2003 behandlades också i dom av den 5 oktober 2010 i mål C-400/10, *McB*. Även här rörde det sig om ett brådskande mål om förhandsavgörande. Denna dom belyser skillnaderna mellan den nationella rätten i medlemsstaterna när det gäller frågan om faderns vårdnad om ett barn när han inte är gift med barnets mor. I vissa nationella rättsordningar anförtros den biologiske fadern nämligen inte automatiskt enligt lag vårdnaden om sitt barn, utan det krävs att han införskaffar ett beslut från behörig nationell domstol som innebär att han anförtros en sådan vårdnad. Så är fallet i irländsk rätt, vilken var tillämplig på sakförhållandena i målet vid den nationella domstolen. Härav följer att fadern, i avsaknad av ett beslut varigenom han anförtros vårdnaden om barnet, inte kan göra gällande att barnet olovligt har bortförts i den mening som avses i artikel 2.11 i förordning nr 2201/2003 och därmed inte kan begära att barnet återlämnas till det land där det hade hemvist. Den begäran om förhandsavgörande som ingavs till domstolen i målet *McB* avsåg frågan huruvida en medlemsstats lagstiftning som kräver att ett barns far – då han inte är gift med barnets mor – ska ha införskaffat ett rättsligt avgörande för att anförtros vårdnaden om barnet är förenlig med förordning nr 2201/2003, tolkad i enlighet med artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna om skydd för privat- och familjeliv.

Domstolen betonade att begreppet vårdnad visserligen definieras självständigt i den aktuella förordningen, men att det framgår av artikel 2.11 a i förordningen att frågan vem som innehar vårdnaden ska avgöras enligt tillämplig nationell lagstiftning, det vill säga lagen i den medlemsstat där barnet hade hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet. Domstolen fann vidare att det faktum att en biologisk far, till skillnad från modern, inte automatiskt anförtros vårdnaden om sitt barn, i den mening som avses i artikel 2 i förordning nr 2201/2003, inte påverkar kärnan i hans rätt till privat- och familjeliv, såsom denna anges i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, i den mån hans rätt att vid behörig domstol begära vårdnaden om barnet har säkerställts.

Slutligen ska dom av den 15 juli 2010 i mål C-256/09, *Purrucker*, nämnas. I denna dom hade domstolen att uttala sig om tillämpligheten av bestämmelserna i förordning nr 2201/2003 avseende erkännande och verkställighet av domar som har meddelats i en annan medlemsstat och, närmare bestämt, avseende interimistiska åtgärder i vårdnads mål, vilka vidtagits enligt artikel 20 i nämnda förordning. Domstolen erinrade om skillnaden mellan bestämmelserna i artiklarna 8–14 i förordningen, vilka avser behörigheten i sak, och bestämmelsen i artikel 20.1 i förordningen, enligt vilken en domstol i en medlemsstat kan vidta interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, även om det inte har fastställts att den är behörig i sak, under förutsättning att tre villkor är uppfyllda. De aktuella åtgärderna ska vara brådskande, de ska vidtas med avseende på personer eller tillgångar i den medlemsstat där domstolen är belägen och de ska vara interimistiska. Domstolen slog vidare fast att

det system för erkännande och verkställighet som följer av artikel 21 och följande artiklar i förordning nr 2201/2003 inte är tillämpligt på interimistiska åtgärder som vidtagits med stöd av artikel 20 i förordningen. Enligt domstolen var det nämligen inte unionslagstiftarens avsikt att nämnda system skulle vara tillämpligt på nämnda åtgärder. Detta framgår av såväl lagstiftningshistoriken som de motsvarande bestämmelserna i tidigare rättsakter, såsom förordning (EG) nr 1347/2000 och Bryssel II-konventionen. Domstolen uttryckte även att en tillämpning av systemet för erkännande och verkställighet i förordning nr 2201/2003 på interimistiska åtgärder i alla andra medlemsstater, däribland den stat som är behörig i sak, skulle innebära en risk dels för att bestämmelserna om behörighet i denna förordning kringgås, dels för så kallad forum shopping. Detta skulle strida mot de mål som eftersträvas med förordningen, och i synnerhet mot det hänsyn som tas till barnets bästa, nämligen att en domstol med geografisk närhet till barnets hemvist meddelar beslut som rör barnet. Slutligen fann domstolen att svaranden i det brådskande förfarandet måste kunna överklaga beslutet om interimistiska åtgärder. Domstolen ansåg nämligen att interimistiska åtgärder i mål om föräldraansvar har stor betydelse, oberoende av om de är vidtagna av en domstol som är behörig i sak eller inte, och att en person som är berörd av ett interimistiskt förfarande därmed måste kunna överklaga beslutet om interimistiska åtgärder, även om personen har yttrat sig inför den domstol som har vidtagit dessa åtgärder. Det är viktigt att denna person kan få till stånd en överprövning av den behörighet i sak som den domstol som har vidtagit åtgärderna ansett sig ha inför en annan domstol än den som har vidtagit åtgärderna, vilken omgående ska kunna pröva frågan. Om det inte framgår av avgörandet att domstolen är behörig eller anser sig behörig i sak enligt förordning nr 2201/2003, ska det vara möjligt att ifrågasätta huruvida de villkor som ställs upp i artikel 20 i denna förordning är uppfyllda.

Polissamarbete och straffrättsligt samarbete

Den europeiska arresteringsordern är ett centralt instrument på området för polissamarbete och straffrättsligt samarbete och har fortsatt att ge upphov till rättsfall.

I dom av den 16 november 2010 i mål C-261/09, *Mantello*, tolkade domstolen artikel 3.2 i rådets rambeslut 2002/584/RIF⁶⁶, som ger den rättsliga myndigheten i den verkställande medlemsstaten rätt att vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder om det framgår av de uppgifter som står till den verkställande rättsliga myndighetens förfogande att den eftersöktes ansvar för samma gärning prövats genom lagakraftätagande dom i en medlemsstat. Domstolen hade först att uttala sig angående tolkningen av begreppet samma gärning. Domstolen fann att begreppet samma gärning i artikel 3 led 2 i rambeslut 2002/584 utgör – med avseende på utfärdande och verkställighet av en europeisk arresteringsorder – ett självständigt unionsrättsligt begrepp. Begreppet samma gärning förekommer även i artikel 54 i Schengenavtalet. Begreppet har i detta sammanhang tolkats så, att det endast avser frågan om förekomsten av gärningen och att det omfattar en samling konkreta omständigheter, som är oupplösligt förbundna med varandra, oberoende av frågan hur gärningen ska kvalificeras rättsligt och det rättsliga intresse som skyddas. Eftersom artikel 54 i tillämpningskonventionen och artikel 3 led 2 i rambeslutet har samma syfte, nämligen att undvika att en person på nytt åtalas eller döms till straffrättsligt ansvar för samma gärning, gäller den tolkning som har gjorts av detta begrepp i samband med tillämpning av Schengenavtalet således även i fall som regleras av rambeslut 2002/584.

Därefter påpekade domstolen att en eftersökt persons ansvar för samma gärning ska anses ha prövats genom lagakraftätagande dom när det efter ett avslutat brottmålsförfarande inte längre finns

⁶⁶ Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, s. 1).

möjlighet att väcka åtal eller ett lagakraftäggande avgörande meddelats genom vilket den tilltalade frikänns. Frågan huruvida en dom är "lagakraftäggande" beror på lagstiftningen i den medlemsstat där domen meddelas. Ett avgörande som, enligt lagstiftningen i den medlemsstat som har lagfört en person, inte innebär att åtal inte längre kan väckas på nationell nivå vad avser vissa gärningar, kan således i princip inte utgöra hinder för att åtgärder vidtas eller fullföljs för att lagföra personen för dessa gärningar i en annan medlemsstat i unionen. När, som svar på en begäran om uppgifter från den verkställande rättsliga myndigheten, den utfärdande rättsliga myndigheten uttryckligen angett att, enligt lagstiftningen i denna medlemsstat, den tidigare dom som meddelats i denna medlemsstat inte omfattar de gärningar som avses i arresteringsordern och, således, inte utgör hinder för den lagföring som avses i arresteringsordern, kan den verkställande rättsliga myndigheten i princip inte vägra att verkställa den europeiska arresteringsordern.

Utrikes- och säkerhetspolitik

Vad gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken har domstolen, på fråga från Oberlandesgericht i Düsseldorf, preciserat omfattningen av särskilda restriktiva åtgärder mot vissa personer och enheter i syfte att bekämpa terrorism (dom av den 29 juni 2010 i mål C-550/09) och gett sin tolkning av artiklarna 2 och 3 i förordning (EG) nr 2580/2001⁶⁷.

I syfte att genomföra vissa resolutioner från Förenta nationerna har rådet antagit den gemensamma ståndpunkten 2001/931/GUSP⁶⁸ och förordning nr 2580/2001, vilka reglerar frysningspenningmedel tillhörande personer eller enheter upptagna i en förteckning som upprättats och som kontinuerligt uppdateras genom rådsbeslut. I nämnda förordning förbjuds bland annat att penningmedel direkt eller indirekt ställs till förfogande för personer och enheter som finns upptagna i denna förteckning.

Till och med juni 2007 fattades beslut utan att personer och enheter i förteckningen meddelades de specifika skälen till varför de upptagits i förteckningen. Efter att förstainstansrätten⁶⁹ ogiltigförklarat upptagandet i förteckningen av en grupp personer, med bland annat motiveringen att rådet inte hade motiverat upptagandet i förteckningen och att en domstolsprövning i sak således var omöjlig, ändrade rådet sitt förfarande för upptagande i förteckningen. I samband med antagandet av ett nytt beslut om uppdatering av förteckningen⁷⁰, som trädde i kraft den 29 juni 2007, lade således rådet fram motiveringar till de berörda personerna och grupperna i vilket det förklarades varför de har upptagits i förteckningen. Förstainstansrätten har i senare domar ogiltigförklarat upptagandet i förteckningen av flera andra enheter med samma motivering som den i domen i det ovannämnda målet T-228/02. Den 2 maj 2002 upptogs organisationen Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi (DHKP-C) i förteckningen. Rådet har därefter antagit ett antal olika beslut om att uppdatera denna förteckning. DHKP-C har alltid behållits i förteckningen.

Det mål vilket föranlett frågan till domstolen gällde två tyska medborgare mot vilka ett brottmål inletts i Tyskland. Personerna E och F uppgavs ha varit medlemmar i DHKP-C under perioden 30 augusti 2002–5 november 2008. De häktades såsom misstänkta för att ha varit medlemmar i en

⁶⁷ Rådets förordning (EG) nr 2580/2001 av den 27 december 2001 om särskilda restriktiva åtgärder mot vissa personer och enheter i syfte att bekämpa terrorism (EGT L 344, s. 70).

⁶⁸ Rådets gemensamma ståndpunkt 2001/931/GUSP av den 27 december 2001 om tillämpning av särskilda åtgärder i syfte att bekämpa terrorism (EGT L 344, s. 93).

⁶⁹ Dom av den 12 december 2006 i mål T-228/02, *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran mot rådet*.

⁷⁰ Rådets beslut 2007/445/EG av den 28 juni 2007 om genomförande av artikel 2.3 i förordning nr 2580/2001 samt om upphävande av besluten 2006/379/EG och 2006/1008/EG (EUT L 169, s. 58).

terroristgrupp, och ett brottmål inleddes mot dem. Den nationella domstolen fann att det förelåg viss tveksamhet vad gäller frågan huruvida upptagandet av DHKP-C i förteckningen var giltigt. Den nationella domstolen frågade därför EU-domstolen huruvida – mot bakgrund av förstainstansrättens domar genom vilka upptagandet av vissa personer och enheter i förteckningen ogiltigförklarats på grund av att grundläggande processrättsliga skyddsregler inte iakttagits när beslutet att uppta organisationen i förteckningen antogs – upptagandet av DHKP-C i förteckningen för tiden före den 29 juni 2007 också ska anses vara ogiltigt, trots att DHKP-C inte har begärt att detta beslut om upptagande ska ogiltigförklaras.

Domstolen påpekade inledningsvis att det mål den nationella domstolen hade att avgöra kunde leda till frihetsberövande påföljder. Domstolen erinrade om att Europeiska unionen är en rättslig union vars institutioner är underkastade kontroll av om deras rättsakter står i överensstämmelse med bland annat EUF-fördraget och de allmänna rättsprinciperna. Varje part har rätt att i ett mål vid nationell domstol göra gällande att de bestämmelser i en unionsrättsakt som utgör grund för ett nationellt beslut eller en nationell rättsakt som avser vederbörande är ogiltiga och att begära att den nationella domstolen, som själv saknar behörighet att pröva giltigheten av gemenskapens rättsakter, inhämtar förhandsavgörande från EU-domstolen i denna fråga. Detta förutsätter dock att parten inte hade rätt att väcka en direkt talan mot dessa bestämmelser i tribunalen.

Vad gäller giltigheten av rådets beslut för juni 2007 konstaterade domstolen att inget av dessa beslut åtföljs någon motivering som behandlar de legala förutsättningarna för tillämpningen av förordningen på DHKP-C eller av någon redogörelse för de specifika och konkreta skäl som föranlett rådet att anse att upptagandet av DHKP-C i förteckningen var eller förblev motiverat. De åtalade saknar således tillgång till de uppgifter som de behöver för att kunna undersöka huruvida det var befogat att uppta DHKP-C i förteckningen under perioden före den 29 juni 2007 och, framför allt, huruvida de uppgifter som har föranlett upptagandet i förteckningen var riktiga och relevanta, detta trots att själva upptagandet i förteckningen utgör en del av den rättsliga grunden för åtalet mot dem. Det förhållandet att det saknas en motivering till upptagandet i förteckningen kan också omöjliggöra en vederbörlig domstolsprövning av huruvida upptagandet i förteckningen var lagenligt i sak. En sådan domstolsprövning är dock absolut nödvändig för att säkerställa en lämplig balans mellan de krav som följer av kampen mot den internationella terrorismen och skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Angående frågan huruvida beslutet från juni 2007 gjorde upptagandet av DHKP-C i förteckningen giltigt retroaktivt fann domstolen att detta beslut inte under några omständigheter kan anses utgöra en rättslig grund för en fällande brottmålsdom avseende gärningar som hänför sig till tiden innan beslutet trädde i kraft. En sådan tolkning skulle innebära ett åsidosättande av principen om förbud mot retroaktiv tillämpning av bestämmelser som kan ligga till grund för en fällande dom i brottmål. Under dessa förhållanden fann domstolen att det ankommer på den nationella domstolen att, i det mål som den har att avgöra, avstå från att tillämpa de beslut som rådet fattat före juni 2007. Dessa kan således inte utgöra en rättslig grund för åtal mot E och F avseende perioden före den 29 juni 2007.

Vidare gav domstolen en vid tolkning åt det förbud som finns i artikel 2.1 b i förordning nr 2580/2001 mot att göra penningmedel tillgängliga för personer eller enheter som finns upptagna i förteckningen. Enligt domstolen omfattar detta förbud samtliga handlingar som är nödvändiga för att en person, en grupp eller en enhet som finns upptagen i den förteckning som avses i artikel 2.3 i förordning nr 2580/2001 verkligen ska få full förfoganderätt till de penningmedel, finansiella tillgångar eller ekonomiska resurser som är i fråga. Enligt domstolen gäller detta oberoende av huruvida det föreligger någon relation mellan den som ställer något till förfogande och mottagaren av detsamma.

I dom av den 29 april 2010 i mål C-340/08, *M.e.a.*, behandlade domstolen frågan huruvida socialförsäkringsförmåner och socialt bistånd – som försörjningsstöd, barnbidrag och bostadsbidrag – som beviljats makor till misstänkta terrorister som är upptagna i förteckningen i förordning (EG) nr 881/2002⁷¹ är att anse som sådana penningmedel som ska frysas enligt denna förordning.

Domstolen fann att mot bakgrund av att det finns vissa skillnader mellan de olika språkversionerna av nämnda förordning och den resolution från Förenta nationernas säkerhetsråd som förordningen syftar till att genomföra, bör denna förordning tolkas utifrån sitt syfte, vilket är att bekämpa den internationella terrorismen. Syftet med frysningen av tillgångar är att förhindra att dessa personer får tillgång till ekonomiska eller finansiella resurser, oavsett slag, som de kan komma att använda för att stödja terroristverksamhet. Särskilt ska detta syfte förstås så, att frysning av ekonomiska resurser endast är tillämplig på tillgångar som kan omvandlas till penningmedel, till varor eller till tjänster, vilka kan användas för att stödja terroristverksamhet. Domstolen påpekade att det inte hävdats att de berörda makorna överlämnar dessa medel till sina makar i stället för att täcka hushållets grundläggande utgifter och att det inte bestritts att de aktuella penningmedlen verkligen används av de berörda makorna för att täcka grundläggande behov i det hushåll i vilket personerna upptagna i förteckningen ingår. Det är svårt att tro att nämnda penningmedel kan omvandlas till andra medel för att stödja terroristverksamhet, eftersom de förmåner som är aktuella i målen vid den hänskjutande domstolen är fastställda till en nivå som endast syftar till att täcka de berörda personernas mest grundläggande behov. Domstolen fann därför att den naturaförmån som en angiven person indirekt kan dra av socialförsäkringsförmåner som betalas ut till maken inte undergräver syftet med nämnda förordning. Nämnda bestämmelse är följaktligen inte tillämplig på utbetalning av socialförsäkringsförmåner eller socialt bistånd till makor till personer som är upptagna i förteckningen avseende frysning av penningmedel.

⁷¹ Rådets förordning (EG) nr 881/2002 av den 27 maj 2002 om införande av vissa särskilda restriktiva åtgärder mot vissa med Usama bin Ladin, nätverket al-Qaida och talibanerna associerade personer och enheter och om upphävande av förordning (EG) nr 467/2001 om förbud mot export av vissa varor och tjänster till Afghanistan, skärpning av flygförbudet och förlängning av spärrandet av tillgångar och andra finansiella medel beträffande talibanerna i Afghanistan (EGT L 139, s. 9).

C – Domstolens sammansättning

(Protokollär ordning den 7 oktober 2010)

Första raden från vänster till höger:

Avdelningsordföranden A. Arabadjiev, förste generaladvokaten Y. Bot, avdelningsordförandena K. Lenaerts och A. Tizzano, domstolens ordförande V. Skouris, avdelningsordförandena J.N. Cunha Rodrigues, J.-C. Bonichot, K. Schieman och J.-J. Kasel.

Andra raden från vänster till höger:

Domarna M. Ilešič och G. Arestis, generaladvokaten J. Kokott, domaren A. Rosas, avdelningsordföranden D. Šváby, domarna R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, A. Borg Barthet och J. Malenovský.

Tredje raden från vänster till höger:

Generaladvokaterna J. Mazák och P. Mengozzi, domarna L. Bay Larsen, E. Levits, U. Löhmus och A. Ó Caoimh, generaladvokaten E. Sharpston, domarna P. Lindh och T. von Danwitz.

Fjärde raden från vänster till höger:

Domaren E. Jarašiūnas, generaladvokaten P. Cruz Villalón, domarna M. Berger och C. Toader, generaladvokaten V. Trstenjak, domaren M. Safjan, generaladvokaten N. Jääskinen, domaren A. Prechal, justitiesekreteraren A. Calot Escobar.

1. Domstolens ledamöter

(efter tillträde av ämbetet)

Vassilios Skouris

Född 1948; juristexamen, Berlins fria universitet (1970); juris doktor i konstitutionell rätt och förvaltningsrätt, Hamburgs universitet (1973); universitetslektor, Hamburgs universitet (1972–1977); professor i offentlig rätt, Bielefelds universitet (1978); professor i offentlig rätt, Thessalonikis universitet (1982); inrikesminister (1989 och 1996); ledamot av styrelsen för Kretas universitet (1983–1987); direktör för Centrum för internationell och europeisk ekonomisk rätt, Thessaloniki (1997–2005); ordförande i Grekiska föreningen för Europarätt (1992–1994); ledamot av Grekiska nationalkommittén för forskning (1993–1995); ledamot av Uttagningskommittén för tillsättning av tjänstemän inom den offentliga förvaltningen i Grekland (1994–1996); medlem av Vetenskapliga rådet vid Akademien för Europarätt i Trier (sedan 1995); ledamot av styrelsen för Nationella domarhögskolan i Grekland (1995–1996); ledamot av Vetenskapliga rådet vid utrikesdepartementet (1997–1999); ordförande i Ekonomiska och sociala rådet i Grekland (1998); domare vid domstolen sedan den 8 juni 1999 och domstolens ordförande sedan den 7 oktober 2003.

Antonio Tizzano

Född 1940; professor i Europarätt vid universitetet La Sapienza i Rom; professor vid universiteten Istituto Orientale (1969–1979) och Federico II i Neapel (1979–1992), vid universitetet i Catania (1969–1977) och vid universitet i Mogadishu (1967–1972); advokat vid Italiens högsta domstol; rättssakkunnig vid Republiken Italiens ständiga representation vid Europeiska gemenskaperna (1984–1992); ledamot av den italienska delegationen vid förhandlingarna om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals anslutning till Europeiska gemenskaperna; ledamot av den italienska delegationen vid förhandlingarna om Europeiska enhetsakten; ledamot av den italienska delegationen vid förhandlingarna om fördraget om Europeiska unionen; författare till ett flertal verk, däribland kommentarer till Europafördragen och till Europeiska unionens lagar; grundare och sedan år 1996 direktör för tidskriften *Il Diritto dell'Unione Europea*; styrelseledamot eller ledamot av redaktionskommittén för flera rättsliga tidskrifter; rapportör vid flera internationella kongresser och konferenser samt vid kurser vid flera internationella institutioner, däribland The Hague Academy of International Law (1987); ledamot av den grupp av oberoende sakkunniga som utsågs att granska Europeiska gemenskapernas kommissions finanser (1999); generaladvokat vid EG-domstolen från den 7 oktober 2000 till den 3 maj 2006; domare vid domstolen sedan den 4 maj 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

Född 1940; diverse domarämbeten (1964–1977); ansvarig för diverse uppdrag för regeringen i syfte att genomföra och samordna studier om reformeringen av domstolsväsendet; regeringens representant vid Europeiska kommissionen för mänskliga rättigheter och vid Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter (1980–1984); expert vid Europarådets styrkommitté för mänskliga rättigheter (1980–1985); ledamot av utredningen avseende revidering av strafflagen och straffprocesslagen; Procurador-Geral da República (ungefär motsvarande justitiekansler) (1984–2000); ledamot av övervakningskommittén för Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) (1999–2000); domare vid domstolen från och med den 7 oktober 2000.

Christiaan Willem Anton Timmermans

Född 1941; rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (1966–1969); tjänsteman vid Europeiska gemenskapernas kommission (1969–1977); juris doktor (universitetet i Leiden); professor i Europarätt vid universitetet i Groningen (1977–1989); tillförordnad domare vid Gerechtshof te Arnhem (allmän domstol som dömer i andra instans); ansvarig för diverse publikationer; tillförordnad generaldirektör vid Europeiska gemenskapernas kommissions rättstjänst (1989–2000); professor i Europarätt vid universitetet i Amsterdam; domare vid domstolen från och med den 7 oktober 2000 till och med den 10 juni 2010.

Allan Rosas

Född 1948; juris doktor vid Åbo universitet; juris professor vid Åbo universitet (1978–1981) och vid Åbo Akademi (Åbo, Finland) (1981–1996); ordförande för Institutet för mänskliga rättigheter vid Åbo Akademi (1985–1995); diverse internationella och nationella akademiska ansvarsfulla befattningar; medlem i lärda sällskap; samordnare av flera internationella och nationella forskningsprojekt och forskningsprogram inom bland annat följande områden: gemenskapsrätt, internationell rätt, mänskliga och grundläggande rättigheter, konstitutionell rätt samt komparativ offentlig förvaltning; företrädare för den finska regeringen som medlem i eller rådgivare åt de finska delegationerna vid olika internationella konferenser och sammanträden; sakkunnig i frågor rörande finsk rätt, bland annat i juridiska regerings- eller riksdagsutskott i Finland samt vid Förenta nationerna, Unesco, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Europarådet; sedan 1995 juridisk chefsrådgivare vid Europeiska kommissionens rättstjänst, med ansvar för yttre förbindelser; sedan mars 2001 biträdande generaldirektör för Europeiska kommissionens rättstjänst. Domare vid domstolen sedan den 17 januari 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

Född 1954; juris kandidatexamen (Complutenseuniversitetet i Madrid); Abogado del Estado i Málaga. Abogado del Estado vid rättsavdelningen vid transport-, turist- och kommunikationsministeriet och senare vid rättsavdelningen vid utrikesministeriet; Abogado del Estado-Jefe vid avdelningen för gemenskapsrättsliga tvister och biträdande generaldirektör vid tjänsten för gemenskapsrätt och internationell rätt vid Abogacía General del Estado (justitieministeriet); medlem av kommissionens grupp för betänkande om gemenskapens framtida rättssystem; chef för den spanska delegationen i sammanslutningen "Ordförandeskapets vänner" för reformen i Nicefördraget av gemenskapens rättssystem och för rådets ad hoc-grupp "EG-domstolen"; professor i gemenskapsrätt vid Escuela Diplomática (Madrid). Biträdande redaktör för tidskriften *Noticias de la Unión Europea*. Domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2003.

Koen Lenaerts

Född 1954; juris kandidatexamen och juris doktor (Katholieke Universiteit i Leuven); Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University); assistent (1979–1983), sedermera professor i Europarätt vid Katholieke Universiteit i Leuven (sedan 1983); rättssekreterare vid EG-domstolen (1984–1985); professor vid Collège d'Europe i Brygge (1984–1989); advokat i Bryssel (1986–1989); gästprofessor vid Harvard Law School (1989); domare vid förstainstansrätten från den 25 september 1989 till den 6 oktober 2003. Domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2003.

Juliane Kokott

Född 1957; studier i juridik (universiteten i Bonn och Genève); LL.M (American University i Washington D.C.); juris doktor (universitetet i Heidelberg, 1985, och universitetet Harvard University, 1990); gästprofessor vid universitet i Berkeley (1991); professor i tysk och utländsk offentlig rätt, internationell rätt och Europarätt vid universiteten i Augsburg (1992), Heidelberg (1993) och Düsseldorf (1994); domarsuppleant för den tyska regeringen vid den internationella domstolen för förlikning och skiljeförfarande som inrättats av Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE); vice ordförande för den rådgivande federala kommittén för global förändring (WBGU, 1996); professor i internationell rätt, internationell affärsrätt och Europarätt vid universitetet i S:t Gallen (1999); direktör för Institutet för europeisk och internationell affärsrätt vid universitetet i S:t Gallen (2000); tillförordnad direktör för programmet för specialisering i affärsrätt vid universitetet i S:t Gallen (2001); generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2003.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

Född 1937; juristutbildning vid Cambridge; barrister (1964–1980); Queen's Counsel (1980–1986); domare vid High Court of England and Wales (1986–1995); Lord Justice of Appeal (1995–2003); medlem sedan 1985 och kassör under 2003 i Honourable Society of the Inner Temple; domare vid domstolen sedan den 8 januari 2004.

Pranas Kūris

Född 1938; juristexamen, Vilnius universitet (1961); juris kandidat, Moskva universitet (1965); högre doktorsgrad (dr hab.), Moskva universitet (1973); praktikant, Institut des Hautes Études Internationales (direktör: professor Ch. Rousseau), Paris universitet (1967–1968); ordinär ledamot av Litauens vetenskapsakademi (1996); hedersdoktor, juridiska universitetet, Litauen (2001); diverse undervisningsuppgifter och administrativa uppgifter, Vilnius universitet (1961–1990); lektor, adjungerad professor, professor i folkrätt, dekanus vid den juridiska fakulteten; diverse tjänster inom regeringskansliet, inom den diplomatiska kåren och inom rättsväsendet i Litauen; justitieminister (1990–1991), ledamot av förvaltningsdomstolen (1991), Litauens ambassadör i Belgien, Luxemburg och Nederländerna (1992–1994); domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (före reformen) (juni 1994–november 1998); domare vid Litauens högsta domstol, tillika ordförande för nämnda domstol (december 1994–oktober 1998); domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (sedan november 1998); deltagare i ett flertal internationella konferenser; medlem av Republiken Litauens delegation inför förhandlingarna med Sovjetunionen (1990–1992); författare till ett flertal publikationer (cirka 200 stycken); domare vid domstolen under perioden 11 maj 2004–6 oktober 2010.

Endre Juhász

Född 1944; juristexamen, Szegeds universitet, Ungern (1967); ungersk advokatexamen (1970); studier i komparativ rätt, Strasbourgs universitet, Frankrike (1969, 1970, 1971, 1972); statstjänsteman på rättsavdelningen i Ministeriet för utrikeshandel (1966–1974), chef för lagstiftningsfrågor (1973–1974); förste handelsattaché med ansvar för gemenskapsfrågor vid ungerska ambassaden i Bryssel (1974–1979); direktör vid Ministeriet för utrikeshandel (1979–1983); förste handelsattaché och sedermera rådgivare i handelsfrågor vid ungerska ambassaden i Washington D.C., Förenta staterna (1983–1989); generaldirektör vid Handelsministeriet och Ministeriet för utrikeshandel (1989–1991); chefsförhandlare inför upprättandet av associeringsavtalet mellan Ungern och Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater (1990–1991); generalsekreterare i Ministeriet för utrikeshandel, chef för byrån för europeiska frågor (1992); statssekreterare i Ministeriet för utrikeshandel (1993–1994); statssekreterare i Industri- och handelsministeriet, chef för byrån för europeiska frågor (1994); extraordinär och befullmäktigad ambassadör, chef för Republiken Ungerns diplomatiska representation vid Europeiska unionen (januari 1995–maj 2003); chefsförhandlare inför Republiken Ungerns anslutning till Europeiska unionen (juli 1998–april 2003); minister utan portfölj med ansvar för koordineringen av frågor om europeisk integration (sedan maj 2003); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

George Arestis

Född 1945; juristexamen, Atens universitet (1968); MA i Comparative Politics and Government, University of Kent, Canterbury (1970); advokat på Cypern (1972–1982); utnämnd till District Court Judge (1982); befordrad till President District Court (1995); Administrative President District Court, Nicosia (1997–2003); domare vid Cyperns högsta domstol (2003); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

Född 1947; juris doktor, Royal University of Malta (1973); statstjänsteman i egenskap av Notary to Government (1975); rådgivare åt Republiken (1978), förste rådgivare åt Republiken (1979), biträdande Attorney General (1988) och av presidenten utnämnd till Attorney General (1989); lektor i civilrätt på deltid, Maltas universitet (1985–1989); medlem av styrelsen för Maltas universitet (1998–2004); medlem av justitieutskottet (1994–2004); medlem i chefskommittén för Maltas skiljedomstol (1998–2004); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Marko Ilešič

Född 1947; juris doktor (Ljubljanas universitet); fördjupning i ämnet komparativ rätt (Strasbourgs universitet och Coimbras universitet); advokat- och domarexamen; professor i civilrätt, handelsrätt och internationell privaträtt; vice dekanus (1995–2001) och dekanus (2001–2004) vid den juridiska fakulteten vid Ljubljanas universitet; författare till ett stort antal juridiska publikationer; hedersdomare och avdelningsordförande vid arbetsdomstolen i Ljubljana (1975–1986); ordförande för Sloveniens idrottsdomstol (1978–1986); chef för fondbörsens skiljenämnd i Ljubljana; domare vid Jugoslaviens handelskammare (fram till 1991) och vid Sloveniens handelskammare (sedan 1991); domare vid Chambre Internationale de Commerce, Paris; domare i UEFA:s appellationsnämnd och i FIFA:s appellationsnämnd; ordförande för det slovenska juristförbundet (1993–2005); medlem av International Law Association, Comité Maritime International och diverse andra internationella juristföreningar; domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Jiří Malenovský

Född 1950; juris doktor, Karlsuniversitetet i Prag (1975); biträdande lektor (1974–1990), biträdande dekanus (1989–1991) och chef för sektionen för internationell rätt och gemenskapsrätt (1990–1992) vid Masaryk-universitetet, Brno; domare vid den tjeckoslovakiska författningsdomstolen (1992); ambassadör vid Europarådet (1993–1998); ordförande för Europarådets ministerkommitté (1995); generaldirektör vid Utrikesministeriet (1998–2000); ordförande för International Law Associations tjeckiska och slovakiska sektion (1999–2001); domare vid författningsdomstolen (2000–2004); ledamot av lagstiftningskommittén (1998–2000); ledamot av permanenta skiljedomstolen i Haag (sedan 2000); professor i internationell privaträtt, Masaryk-universitetet, Brno (2001); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Uno Lõhmus

Född 1952; juris doktor (1986); advokat (1977–1998); gästprofessor i straffrätt vid Tartu universitet; domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (1994–1998); ordförande för Estlands högsta domstol (1998–2004); medlem av författningskommittén; rådgivare åt strafflagskommittén; delaktig i arbetsgruppen för beredning av straffprocesslag; författare till ett flertal publikationer i ämnena mänskliga rättigheter och författningsrätt, domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Egils Levits

Född 1955; examen i juridik och i statsvetenskap, Hamburgs universitet; vetenskaplig medarbetare vid juridiska fakulteten vid Kiels universitet; det lettiska parlamentets rådgivare i frågor om internationell rätt, författningsrätt och lagstiftningsreformer; Lettlands ambassadör i Tyskland och Schweiz (1992–1993), och i Österrike, Schweiz och Ungern (1994–1995); biträdande premiärminister, justitieminister och tjänstgörande utrikesminister (1993–1994); medlare vid Medlings- och skiljedomstolen inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) (sedan 1997); ledamot av permanenta skiljedomstolen (sedan 2001); vald till domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (1995, omvald 1998 och 2001); författare till ett flertal publikationer i ämnena författningsrätt och förvaltningsrätt, lagstiftningsreformer och gemenskapsrätt; domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Aindrias Ó Caoimh

Född 1950; juristexamen (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); barrister (King's Inns, 1972), högskoleexamen i Europarätt (University College Dublin, 1977); medlem i Irlands advokatsamfund (1971–1999); lektor i Europarätt (King's Inns, Dublin); Senior Counsel (1994–1999); företrädare för den irländska regeringen i ett flertal mål vid Europeiska gemenskapernas domstol; domare vid Irlands High Court (sedan 1999); bencher (dekanus) vid Honorable Society of King's Inns (sedan 1999); vice ordförande för den irländska föreningen för Europarätt, medlem av International Law Association (irländska sektionen); son till Andreas O'Keeffe (Aindrias Ó Caoimh), domare vid domstolen (1974–1985); domare vid domstolen sedan den 13 oktober 2004.

Lars Bay Larsen

Född 1953; examen i statsvetenskap (1976), juris kandidatexamen (1983), Köpenhamns universitet; tjänsteman vid justitieministeriet (1983–1985); undervisningsassistent (1984–1991) och därefter extern lektor (1991–1996) i familjerätt vid Köpenhamns universitet; anställd vid Advokatsamfundet (1985–1986); anställd vid justitieministeriet (1986–1991); advokat (1991); avdelningschef (1991–1995); chef för Civil- og Politiafdeling (1995–1999) och för avdelningen för lagstiftning (2000–2003) vid justitieministeriet; Danmarks representant i K4-kommittén (1995–2000), i centralgruppen (Schengen) (1996–1998) och i Europol Management Board (1998–2000); domare vid Højesteret (2003–2006); domare vid domstolen sedan den 11 januari 2006.

Eleanor Sharpston

Född 1955; ekonomi-, språk- och juridikstudier vid King's College, Cambridge (1973–1977); assistent och forskare vid Corpus Christi College, Oxford (1977–1980); upptagen som medlem av Middle Temple (1980), barrister (1980–1987 och 1990–2005); rättssekreterare hos generaladvokaten och senare domaren Sir Gordon Slynn (1987–1990); lektor i Europarätt och komparativ rätt (Director of European Legal Studies) vid University College London (1990–1992); Lecturer vid juridiska fakulteten (1992–1998) och därefter Affiliated Lecturer (1998–2005) vid universitetet i Cambridge, Fellow of King's College, Cambridge (sedan 1992); Senior Research Fellow vid Centre for European Legal Studies vid universitetet i Cambridge (1998–2005); Queen's Counsel (1999); bencher (dekanus) vid Middle Temple (2005); generaladvokat vid domstolen sedan den 11 januari 2006.

Paolo Mengozzi

Född 1938; professor i folkrätt och innehavare av professuren Jean Monnet för gemenskapsrätt vid universitetet i Bologna; hedersdoktor vid universitetet Carlos III i Madrid; gästprofessor vid universiteten Johns Hopkins (Bologna Center), St. Johns (New York), Georgetown, Paris II, Georgia (Aten) samt vid Institut universitaire international (Luxemburg); samordnare för European Business Law Pallas Program, som har utarbetats vid universitetet i Nijmegen; ledamot av Rådgivande kommittén för offentlig upphandling vid Europeiska gemenskapernas kommission; understatssekreterare för industri- och handelsfrågor under den halvårsperiod då Italien innehade ordförandeskapet för rådet; ledamot av Europeiska gemenskapens arbetsgrupp för Världshandelsorganisationen (WTO) och ordförande för 1997 års konferens om WTO vid forskningscentret inom institutet för folkrätt i Haag; domare vid förstainstansrätten mellan den 4 mars 1998 och den 3 maj 2006; generaladvokat vid domstolen sedan den 4 maj 2006.

Pernilla Lindh

Född 1945; juris kandidat vid Lunds universitet; tingsnotarie och domare vid Trollhättans tingsrätt (1971–1974); fiskal i Svea hovrätt (1974–1975); fiskal vid Stockholms tingsrätt (1975); administrativ fiskal i Svea hovrätt (1975–1978); fiskal i Domstolsverket (1977); föredragande hos Justitiekanslern (1979–1980); assessor i Svea hovrätt (1980–1981); rättssakkunnig i Handelsdepartementet (1981–1982); rättssakkunnig, sedan departementsråd och därefter rättschef i Utrikesdepartementet (1982–1995), med ambassadörs titel 1992; vice ordförande i Marknadsdomstolen; ansvarig för rättsliga och institutionella frågor vid EES-förhandlingarna (vice ordförande, därefter ordförande i Eftagruppern) och vid förhandlingarna inför Konungariket Sveriges anslutning till Europeiska unionen; domare vid förstainstansrätten mellan den 18 januari 1995 och den 6 oktober 2006; domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Yves Bot

Född 1947; juristexamen från juridiska fakulteten i Rouen; juris doktor (universitetet Paris II Panthéon-Assas); extern lektor vid juridiska fakulteten i Mans; biträdande och därefter förste biträdande åklagare vid åklagarmyndigheten i Mans (1974–1982); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Dieppe (1982–1984); biträdande allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Strasbourg (1984–1986); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Bastia (1986–1988); allmän åklagare vid Cour d'appel de Caen (1988–1991); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance du Mans (1991–1993); juridisk sakkunnig hos justitieministern (1993–1995); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Nanterre (1995–2002); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Paris (2002–2004); allmän åklagare vid Cour d'appel de Paris (2004–2006); generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Ján Mazák

Född 1954; juris doktor (universitetet Pavol Jozef Safarik, Košice, 1978); professor i civilrätt (1994) och i gemenskapsrätt (2004); chef för institutet för gemenskapsrätt vid juridiska fakulteten i Košice (2004); domare vid Krajský súd (regional domstol) i Košice (1980); vice ordförande (1982) och ordförande (1990) för Mestský súd (stadsdomstol) i Košice; medlem av det slovakiska advokatsamfundet (1991); ledamot av författningsdomstolen (1993–1998); vice justitieminister (1998–2000); ordförande för författningsdomstolen (2000–2006); ledamot av Venedigkommissionen (2004); generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Jean-Claude Bonichot

Född 1955; jur. kand. vid universitetet i Metz, examen från Institut d'études politiques i Paris, studier vid École nationale d'administration; föredragande (1982–1985), regeringsombud (1985–1987 och 1992–1999); bisittare (1999–2000); ordförande för den sjätte underavdelningen vid Conseil d'États tvistemålsavdelning (2000–2006); rättssekreterare vid domstolen (1987–1991); kabinettschef hos ministern med ansvar för arbete, sysselsättning och yrkesutbildning, därefter kabinettschef hos ministern med ansvar för offentliganställda och för moderniseringen av statlig förvaltning (1991–1992); chef för Conseil d'États juridiska delegation vid en nationell sjukförsäkring (Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs salariés) (2001–2006); extern lektor vid universitetet i Metz (1988–2000), därefter vid universitetet Paris I Panthéon Sorbonne (sedan 2000); författare till ett flertal publikationer i förvaltningsrätt, gemenskapsrätt och Europarätt på området mänskliga rättigheter; grundare av och ordförande för redaktionskommittén för tidskriften *Bulletin de jurisprudence de droit de l'urbanisme*, medgrundare och medlem av redaktionskommittén för tidskriften *Bulletin juridique des collectivités locales*, ordförande för ett vetenskapligt forskningsråd (Conseil scientifique du groupement de recherche sur les institutions et le droit de l'aménagement de l'urbanisme et de l'habitat); domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Thomas von Danwitz

Född 1962; studier i Bonn, Genève och Paris; juristexamen (1986 och 1992); juris doktor (universitetet i Bonn, 1988); internationell examen i förvaltningsrätt (École nationale d'administration, 1990); behörighetsförklarad (universitetet i Bonn, 1996); professor i tysk offentlig rätt och Europarätt (1996–2003), dekanus för juridiska fakulteten vid universitetet i Ruhr, Bochum (2000–2001); professor i tysk offentlig rätt och Europarätt (universitetet i Köln, 2003–2006); chef för Institutet för offentlig rätt och förvaltningskunskap (2006); gästprofessor vid Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), vid universitetet François Rabelais (Tours, 2001–2006) och vid universitetet Paris I Panthéon-Sorbonne (2005–2006); hedersdoktor vid universitetet François Rabelais (Tours, 2010); domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Verica Trstenjak

Född 1962; juristexamen (1987); juris doktor vid universitetet i Ljubljana (1995); professor (sedan 1996) i rättsteori, statsrätt (doktrin) och privaträtt; forskare; doktorandstudier vid universitetet i Zürich, vid institutet för komparativ rätt vid universitetet i Wien, vid Max Planck-institutet för internationell privaträtt i Hamburg, vid fria universitetet i Amsterdam; gästprofessor vid universiteten i Wien, i Freiburg (Tyskland) samt vid Buceriuskolan för rättsliga studier i Hamburg; chef för rättstjänsten (1994–1996) och statssekreterare vid ministeriet för vetenskap och teknologi (1996–2000); regeringens generalsekreterare (2000); medlem av arbetsgruppen för en europeisk civilagstiftning (Study Group on European Civil Code) sedan 2003; ansvarig för forskarprojektet Humbolt (Humbolt Stiftung); författare till fler än 100 juridiska artiklar och ett flertal böcker i ämnena Europarätt och privaträtt; mottagare av slovenska juristföreningens pris "årets jurist 2003"; medlem av redaktionskommittéer för flera juridiska tidskrifter; generalsekreterare i den slovenska juristföreningen; medlem i flera juristföreningar, bland annat Gesellschaft für Rechtsvergleichung; domare vid EG:s förstainstansrätt från den 7 juli 2004 till den 6 oktober 2006; generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Alexander Arabadjiev

Född 1949; studier i juridik (S:t Kliment Ohridski-universitetet, Sofia); domare i domstolen i första instans i Blagojevsgrad (1975–1983); domare i Blagojevsgrads regionala domstol (1983–1986); domare i Högsta domstolen (1986–1991); domare i författningsdomstolen (1991–2000); ledamot av Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna (1997–1999); ledamot av Europeiska konventet om Europas framtid (2002–2003); parlamentsledamot (2001–2006); observatör vid Europaparlamentet; domare vid domstolen sedan den 12 januari 2007.

Camelia Toader

Född 1963; juris kandidat (1986), juris doktor (1997, Bukarests universitet); domaraspirant vid domstolen i första instans i Buftea (1986–1988); domare i domstolen i första instans i Bukarests femte domkrets (1988–1992); medlem i advokatsamfundet i Bukarest (1992), kursansvarig (1992–2005), därefter från och med 2005 professor i civilrätt och i europeisk avtalsrätt vid Bukarests universitet; studier i flera ämnen på doktorsnivå och forskning vid Max Planck-institutet för internationell privaträtt i Hamburg (1992–2004); chef för avdelningen för europeisk integration på Justitiedepartementet (1997–1999); domare i Kassationsdomstolen (1999–2006); gästprofessor vid Wiens universitet (2000); lärare i gemenskapsrätt vid Nationella institutet för domarutbildning (2003 och 2005–2006); redaktionsledamot vid flera juridiska tidskrifter; sedan 2010 associerad ledamot av International Academy of Comparative law samt forskare (cercetător onorific) vid Centrum för europarättsliga studier vid Rumänska akademiens rättsforskningsinstitut; domare vid domstolen sedan den 12 januari 2007.

Jean-Jacques Kasel

Född 1946; juris doktor, licence spéciale (särskild magisterexamen) i förvaltningsrätt (ULB, 1970); examen från Institut d'études politiques (IEP) i Paris (Ecofin, 1972); biträdande jurist; juridisk rådgivare vid Banque de Paris et des Pays-Bas (1972–1973); attaché och därefter legationssekreterare vid Utrikesministeriet (1973–1976); ordförande för ministerrådets arbetsgrupper (1976); förste ambassadsekreterare, biträdande ständig representant vid OECD (Paris, 1976–1979); chef för vice regeringschefens kabinett (1979–1980); ordförande för det europeiska politiska samarbetet (1980); rådgivare och därefter biträdande kabinettsschef hos Europeiska gemenskapernas kommissions ordförande (1981); chef med ansvar för budget- och personalfrågor vid ministerrådets generalsekretariat (1981–1984); chargé de mission vid den ständiga representationen vid Europeiska gemenskaperna (1984–1985); ordförande för budgetkommittén, ambassadråd, chef för enheten för politiska och kulturella frågor (1986–1991); diplomatisk rådgivare åt premiärministern (1986–1991), ambassadör i Grekland (1989–1991, icke bosatt i Grekland), ordförande för politiska kommittén (1991); ambassadör, ständig representant vid Europeiska gemenskaperna (1991–1998); ordförande för Coreper (första halvåret 1997); ambassadör (Bryssel, 1998–2002); ständig representant vid Nato (1998–2002); maréchal de la Cour (hovmarskalk) och chef för hans kungliga höghet storhertigens kabinett (2002–2007); domare vid domstolen sedan den 15 januari 2008.

Marek Safjan

Född 1949; juris doktor (universitetet i Warszawa, 1980); doktor i rättsvetenskap (universitetet i Warszawa, 1990); professor i juridik (1998); direktör för institutet för civilrätt vid universitetet i Warszawa (1992–1996); vicerektor för universitetet i Warszawa (1994–1997); generalsekreterare för den polska avdelningen av "Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française" (1994–1998); Polens representant vid Europarådets kommitté för bioetik (1991–1997); ordförande för vetenskapliga rådet vid Instytut Wymiaru Sprawiedliwości (Rättsinstitutet) (1998); domare vid författningsdomstolen (1997–1998), därefter ordförande för samma domstol (1998–2006); ledamot av International Academy of Comparative Law (sedan 1994) och vice ordförande för denna organisation (sedan 2010); ledamot av Association Internationale de Droit, Ethique et Science (sedan 1995); ledamot av den polska Helsingforskommittén; ledamot av Polska Akademia Umiejętności (polska konst- och litteraturakademin); tilldelad medaljen Pro Merito av Europarådets generalsekreterare (2007); författare till åtskilliga artiklar om civilrätt, medicinsk rätt och gemenskapsrätt; domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Daniel Šváby

Född 1951; juris doktor, Bratislava universitet; domare vid Bratislavas domstol i första instans; domare med ansvar för civilmål samt vice ordförande för Bratislavas appellationsdomstol; ledamot av rättsinstitutets civil- och familjerättssektion vid Justitieministeriet; vikarierande domare vid Högsta domstolen med ansvar för handelsrättsliga mål; medlem av Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna, Strasbourg; domare vid författningsdomstolen (2000–2004); domare vid förstainstansrätten mellan den 12 maj 2004 och den 6 oktober 2009; domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Maria Berger

Född 1956; juridik- och ekonomistudier (1975–1979), juris doktor; assistent och lärare vid institutet för offentlig rätt och statsvetenskap vid Innsbrucks universitet (1979–1984); handläggare vid förbundsministeriet för vetenskap och forskning, avslutningsvis som biträdande avdelningschef (1984–1988); sakkunnig i EU-frågor vid förbundskanslersämbetet (1988–1989); chef för avdelningen för integrationspolitisk samordning vid förbundskanslersämbetet (förberedelse inför Österrikes anslutning till Europeiska unionen) (1989–1992); direktör vid Eftas övervakningsmyndighet i Genève och i Bryssel (1993–1994); vice ordförande för Donau-universitetet i Krems (1995–1996); ledamot av Europaparlamentet (november 1996–januari 2007 och december 2008–juli 2009) och ledamot av utskottet för rättsliga frågor; suppleant i konventet om Europas framtid (februari 2002–juli 2003); ledamot av kommunstyrelsen i Perg (september 1997–september 2009); förbundsjustitieminister (januari 2007–december 2008); domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Niilo Jääskinen

Född 1958; juris kandidat (1980), juris licentiat (1982), juris doktor (2008) vid Helsingfors universitet; undervisning och forskning vid Helsingfors universitet (1980–1986); notarie vid Rovaniemi tingsrätt (1983–1984); lagstiftningsråd (1987–1989), därefter chef för EES-enheten (1990–1995) vid Justitieministeriet; lagstiftningsråd vid Utrikesministeriet (1989–1990); utskottsråd och sekreterare i riksdagens stora utskott för EU-frågor (1995–2000); extraordinarie förvaltningsråd (juli 2000–december 2002), därefter ordinarie förvaltningsråd (januari 2003–september 2009) i Högsta förvaltningsdomstolen; ansvarig för rättsliga och institutionella frågor under förhandlingarna om Republiken Finlands anslutning till Europeiska unionen; generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Pedro Cruz Villalón

Född 1946; examen i juridik (1963–1968) och juris doktor (1975) vid universitetet i Sevilla; högskolestudier vid universitetet i Freiburg im Breisgau (1969–1971); professor i rättspolitik vid universitetet i Sevilla (1978–1986); innehavare av professuren i konstitutionell rätt vid universitetet i Sevilla (1986–1992); rättssekreterare vid Spaniens författningsdomstol (1986–1987); domare vid Spaniens författningsdomstol (1992–1998); ordförande vid Spaniens författningsdomstol (1998–2001); fellow vid Wissenschaftskolleg i Berlin (2001–2002); innehavare av professuren i konstitutionell rätt vid Universidad Autónoma de Madrid (2002–2009); consejero de Estado electivo (2004–2009); författare till flera publikationer; generaladvokat vid domstolen sedan den 14 december 2009.

Alexandra (Sacha) Prechal

Född 1959; studier i juridik (Groningens universitet, 1977–1983); juris doktor (Amsterdams universitet, 1995); undervisningsassistent vid juridiska fakulteten i Maastricht (1983–1987); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (1987–1991); undervisningsassistent vid Europainstitutet vid Amsterdams universitets juridiska fakultet (1991–1995); professor i Europarätt vid Tilburgs universitets juridiska fakultet (1995–2003); professor i Europarätt vid Utrechts universitets juridiska fakultet och ledamot av styrelsen för Europainstitutet vid Utrechts universitet (sedan 2003); ledamot av redaktionskommittén för flera nationella och internationella juridiska tidskrifter; författare av talrika publikationer; ledamot av Kungliga nederländska vetenskapsakademien; domare vid domstolen sedan den 10 juni 2010.

Egidijus Jarašiūnas

född 1952; juristexamen vid Vilnius universitet (1974–1979); doktor i rättsvetenskap vid juridiska akademien i Litauen (1999), advokat i Litauen (1979–1990); ledamot av högsta rådet vid Republiken Litauens parlament (1990–1992), därefter ledamot av Republiken Litauens parlament (Seimas) och ledamot av utskottet för statliga och rättsliga frågor (1992–1996); domare vid Republiken Litauens författningsdomstol (1996–2005), därpå rådgivare åt ordföranden för Republiken Litauens författningsdomstol (från 2006); assistent knuten till professuren i konstitutionell rätt vid juridiska fakulteten vid universitetet Mykolas Romeris (1997–2000), sedan extern lektor (2000–2004), därpå (från 2004) professor vid nämnda professur och slutligen chef för professuren i konstitutionell rätt (2005–2007); dekanus för juridiska fakulteten vid universitetet Mykolas Romeris (2007–2010); ledamot av Venedigkommissionen (2006–2010); undertecknare av Litauens självständighetsförklaring av den 11 mars 1990; författare till ett stort antal juridiska publikationer; domare vid domstolen sedan den 6 oktober 2010.

Roger Grass

Född 1948; examen från l'Institut d'études politiques de Paris och i högre offentligrättsliga studier; biträdande allmän åklagare vid Tribunal de Grande Instance de Versailles; avdelningsdirektör vid Europeiska gemenskapernas domstol; generalsekreterare för allmänna åklagarämbetet vid Cour d'appel de Paris; justitieministerns kabinett; rättssekreterare hos ordföranden för Europeiska gemenskapernas domstol; justitiesekreterare vid domstolen från och med den 10 februari 1994 till och med den 6 oktober 2010.

Alfredo Calot Escobar

Född 1961; juris kandidatexamen vid universitetet i Valencia (1979–1984); affärsanalytiker vid rådet för handelskamrarna i den autonoma regionen Valencia (1986); juristlingvist vid domstolen (1986–1990); juridisk granskare vid domstolen (1990–1993); handläggare vid domstolens press- och informationsavdelning (1993–1995); handläggare vid sekretariatet i Europaparlamentets utskott för institutionella frågor (1995–1996); förordnande hos domstolens justitiesekreterare (1996–1999); rättssekreterare (1999–2000); chef för domstolens avdelning för översättning till spanska språket (2000–2001); direktör, därefter generaldirektör, för översättningen vid domstolen (2001–2010); justitiesekreterare vid domstolen sedan den 7 oktober 2010.

2. Förändringar i domstolens sammansättning år 2010

Högtidlig sammankomst den 10 juni 2010

Företrädare för regeringarna i Europeiska unionens medlemsstater har genom beslut av den 2 juni 2010 utnämnt Alexandra Prechal, som efterträder Christiaan Timmermans, till domare i Europeiska unionens domstol, för återstoden av Christiaan Timmermans mandattid, det vill säga för perioden 10 juni 2010–6 oktober 2012.

Högtidlig sammankomst den 6 oktober 2010

Företrädare för regeringarna i Europeiska unionens medlemsstater har genom beslut av den 29 september 2010 utnämnt Egidijus Jarašiūnas, som efterträder Pranas Kūris, till domare i Europeiska unionens domstol, för återstoden av Pranas Kūris mandattid, det vill säga för perioden 6 oktober 2010–6 oktober 2012.

Efter att Roger Grass, som varit domstolens justitiesekreterare sedan den 10 februari 1994, frånträtt sitt ämbete, har domarna och generaladvokaterna den 14 september 2010 utsett Alfredo Calot Escobar till domstolens justitiesekreterare, för en mandattid på sex år, det vill säga för perioden 7 oktober 2010–6 oktober 2016.

3. Domstolens ledamöter (i protokollär ordning)

från den 1 januari 2010 till den 10 juni 2010

V. SKOURIS, domstolens ordförande
 A. TIZZANO, ordförande på första avdelningen
 J.N. CUNHA RODRIGUES, ordförande på andra avdelningen
 K. LENAERTS, ordförande på tredje avdelningen
 J.-C. BONICHOT, ordförande på fjärde avdelningen
 P. MENGOSZI, förste generaladvokat
 R. SILVA de LAPUERTA, ordförande på sjunde avdelningen
 E. LEVITS, ordförande på femte avdelningen
 P. LINDH, ordförande på sjätte avdelningen
 C. TOADER, ordförande på åttonde avdelningen
 C.W.A. TIMMERMANS, domare
 A. ROSAS, domare
 J. KOKOTT, generaladvokat
 K. SCHIEMANN, domare
 P. KÜRIS, domare
 E. JUHÁSZ, domare
 G. ARESTIS, domare
 A. BORG BARTHET, domare
 M. ILEŠIČ, domare
 J. MALENOVSKÝ, domare
 U. LÖHMUS, domare
 A. Ó CAOIMH, domare
 L. BAY LARSEN, domare
 E. SHARPSTON, generaladvokat
 Y. BOT, generaladvokat
 J. MAZÁK, generaladvokat
 T. von DANWITZ, domare
 V. TRSTENJAK, generaladvokat
 A. ARABADJIEV, domare
 J.-J. KASEL, domare
 M. SAFJAN, domare
 D. ŠVÁBY, domare
 M. BERGER, domare
 N. JÄÄSKINEN, generaladvokat
 P. CRUZ VILLALÓN, generaladvokat

R. GRASS, justitiesekreterare

från den 11 juni 2010 till den 6 oktober 2010

V. SKOURIS, domstolens ordförande
 A. TIZZANO, ordförande på första avdelningen
 J.N. CUNHA RODRIGUES, ordförande på andra avdelningen
 K. LENAERTS, ordförande på tredje avdelningen
 J.-C. BONICHOT, ordförande på fjärde avdelningen
 P. MENGOSZI, förste generaladvokat
 R. SILVA de LAPUERTA, ordförande på sjunde avdelningen
 E. LEVITS, ordförande på femte avdelningen
 P. LINDH, ordförande på sjätte avdelningen
 C. TOADER, ordförande på åttonde avdelningen
 A. ROSAS, domare
 J. KOKOTT, generaladvokat
 K. SCHIEMANN, domare
 P. KÜRIS, domare
 E. JUHÁSZ, domare
 G. ARESTIS, domare
 A. BORG BARTHET, domare
 M. ILEŠIČ, domare
 J. MALENOVSKÝ, domare
 U. LÖHMUS, domare
 A. Ó CAOIMH, domare
 L. BAY LARSEN, domare
 E. SHARPSTON, generaladvokat
 Y. BOT, generaladvokat
 J. MAZÁK, generaladvokat
 T. von DANWITZ, domare
 V. TRSTENJAK, generaladvokat
 A. ARABADJIEV, domare
 J.-J. KASEL, domare
 M. SAFJAN, domare
 D. ŠVÁBY, domare
 M. BERGER, domare
 N. JÄÄSKINEN, generaladvokat
 P. CRUZ VILLALÓN, generaladvokat
 A. PRECHAL, domare

R. GRASS, justitiesekreterare

**från den 7 oktober 2010 till den
31 december 2010**

V. SKOURIS, domstolens ordförande
A. TIZZANO, ordförande på första avdelningen
J.N. CUNHA RODRIGUES, ordförande på andra
avdelningen
K. LENAERTS, ordförande på tredje
avdelningen
J.-C. BONICHOT, ordförande på fjärde
avdelningen
Y. BOT, förste generaladvokat
K. SCHIEMANN, ordförande på åttonde
avdelningen
A. ARABADJIEV, ordförande på sjätte
avdelningen
J.-J. KASEL, ordförande på femte avdelningen
D. ŠVÁBY, ordförande på sjunde avdelningen
A. ROSAS, domare
R. SILVA de LAPUERTA, domare
J. KOKOTT, generaladvokat
E. JUHÁSZ, domare
G. ARESTIS, domare
A. BORG BARTHET, domare
M. ILEŠIČ, domare
J. MALENOVSKÝ, domare
U. LÖHMUS, domare
E. LEVITS, domare
A. Ó CAOIMH, domare
L. BAY LARSEN, domare
E. SHARPSTON, generaladvokat
P. MENGGOZZI, generaladvokat
P. LINDH, domare
J. MAZÁK, generaladvokat
T. von DANWITZ, domare
V. TRSTENJAK, generaladvokat
C. TOADER, domare
M. SAFJAN, domare
M. BERGER, domare
N. JÄÄSKINEN, generaladvokat
P. CRUZ VILLALÓN, generaladvokat
A. PRECHAL, domare
E. JARAŠIŪNAS, domare

A. CALOT ESCOBAR, justitiesekreterare

4. Domstolens tidigare ledamöter

Pilotti, Massimo, domare (1952–1958), ordförande 1952–1958
Serrarens, Petrus, domare (1952–1958)
Van Kleffens, Adrianus, domare (1952–1958)
Rueff, Jacques, domare (1952–1959 och 1960–1962)
Riese, Otto, domare (1952–1963)
Lagrange, Maurice, generaladvokat (1952–1964)
Delvaux, Louis, domare (1952–1967)
Hammes, Charles Léon, domare (1952–1967), ordförande 1964–1967
Roemer, Karl, generaladvokat (1953–1973)
Catalano, Nicola, domare (1958–1962)
Rossi, Rino, domare (1958–1964)
Donner, Andreas Matthias, domare (1958–1979), ordförande 1958–1964
Trabucchi, Alberto, domare (1962–1972), därefter generaladvokat (1973–1976)
Lecourt, Robert, domare (1962–1976), ordförande 1967–1976
Strauss, Walter, domare (1963–1970)
Gand, Joseph, generaladvokat (1964–1970)
Monaco, Riccardo, domare (1964–1976)
Mertens de Wilmars, Josse J., domare (1967–1984), ordförande 1980–1984
Pescatore, Pierre, domare (1967–1985)
Dutheillet de Lamothe, Alain Louis, generaladvokat (1970–1972)
Kutscher, Hans, domare (1970–1980), ordförande 1976–1980
Mayras, Henri, generaladvokat (1972–1981)
O'Dalaigh, Cearbhall, domare (1973–1974)
Sørensen, Max, domare (1973–1979)
Reischl, Gerhard, generaladvokat (1973–1981)
Warner, Jean-Pierre, generaladvokat (1973–1981)
Mackenzie Stuart, Alexander John, domare (1973–1988), ordförande 1984–1988
O'Keeffe, Aindrias, domare (1975–1985)
Touffait, Adolphe, domare (1976–1982)
Capotorti, Francesco, domare (1976), därefter generaladvokat (1976–1982)
Bosco, Giacinto, domare (1976–1988)
Koopmans, Thymen, domare (1979–1990)
Due, Ole, domare (1979–1994), ordförande 1988–1994
Everling, Ulrich, domare (1980–1988)
Chloros, Alexandros, domare (1981–1982)
Rozès, Simone, generaladvokat (1981–1984)
Verloren van Themaat, Pieter, generaladvokat (1981–1986)
Slynn, Sir Gordon, generaladvokat (1981–1988), därefter domare (1988–1992)
Grévisse, Fernand, domare (1981–1982 och 1988–1994)
Bahlmann, Kai, domare (1982–1988)
Galmot, Yves, domare (1982–1988)
Mancini, G. Federico, generaladvokat (1982–1988), därefter domare (1988–1999)
Kakouris, Constantinos, domare (1983–1997)
Darmon, Marco, generaladvokat (1984–1994)

Joliet, René, domare (1984–1995)
Lenz, Carl Otto, generaladvokat (1984–1997)
O’Higgins, Thomas Francis, domare (1985–1991)
Schockweiler, Fernand, domare (1985–1996)
Da Cruz Vilaça, José Luís, generaladvokat (1986–1988)
De Carvalho Moitinho de Almeida, José Carlos, domare (1986–2000)
Mischo, Jean, generaladvokat (1986–1991 och 1997–2003)
Rodríguez Iglesias, Gil Carlos, domare (1986–2003), ordförande 1994–2003
Diez de Velasco, Manuel, domare (1988–1994)
Zuleeg, Manfred, domare (1988–1994)
Van Gerven, Walter, generaladvokat (1988–1994)
Tesauro, Giuseppe, generaladvokat (1988–1998)
Jacobs, Francis Geoffrey, generaladvokat (1988–2006)
Kapteyn, Paul Joan George, domare (1990–2000)
Murray, John L., domare (1991–1999)
Gulmann, Claus Christian, generaladvokat (1991–1994), därefter domare (1994–2006)
Edward, David Alexander Ogilvy, domare (1992–2004)
Elmer, Michael Bendik, generaladvokat (1994–1997)
Hirsch, Günter, domare (1994–2000)
Cosmas, Georges, generaladvokat (1994–2000)
La Pergola, Antonio Mario, domare (1994 och 1999–2006), generaladvokat (1995–1999)
Puissochet, Jean-Pierre, domare (1994–2006)
Léger, Philippe, generaladvokat (1994–2006)
Ragnemalm, Hans, domare (1995–2000)
Fennelly, Nial, generaladvokat (1995–2000)
Sevón, Leif, domare (1995–2002)
Wathelet, Melchior, domare (1995–2003)
Jann, Peter, domare (1995–2009)
Ruiz-Jarabo Colomer, Dámaso, generaladvokat (1995–2009)
Schintgen, Romain, domare (1996–2008)
Ioannou, Krateros, domare (1997–1999)
Alber, Siegbert, generaladvokat (1997–2003)
Saggio, Antonio, generaladvokat (1998–2000)
O’Kelly Macken, Fidelma, domare (1999–2004)
von Bahr, Stig, domare (2000–2006)
Colneric, Ninon, domare (2000–2006)
Geelhoed, Leendert A., generaladvokat (2000–2006)
Stix-Hackl, Christine, generaladvokat (2000–2006)
Timmermans, Christiaan Willem Anton, domare (2000–2010)
Poiaraes Pessoa Maduro, Luís Miguel, generaladvokat (2003–2009)
Makarczyk, Jerzy, domare (2004–2009)
Klučka, Ján, domare (2004–2009)
Kūris, Pranas, domare (2004–2010)

Ordförande

Pilotti, Massimo (1952–1958)
Donner, Andreas Matthias (1958–1964)
Hammes, Charles Léon (1964–1967)
Lecourt, Robert (1967–1976)
Kutscher, Hans (1976–1980)
Mertens de Wilmars, Josse J. (1980–1984)
Mackenzie Stuart, Alexander John (1984–1988)
Due, Ole (1988–1994)
Rodríguez Iglésias, Gil Carlos (1994–2003)

Justitiesekreterare

Van Houtte, Albert (1953–1982)
Heim, Paul (1982–1988)
Giraud, Jean-Guy (1988–1994)
Grass, Roger (1994–2010)

D – Domstolens verksamhetsstatistik

Domstolens allmänna verksamhet

1. Nya, avgjorda och anhängiga mål (2006–2010)

Nya mål

2. Typ av förfarande (2006–2010)
3. Föremål för talan (2010)
4. Talan om fördragsbrott (2006–2010)

Avgjorda mål

5. Typ av förfarande (2006–2010)
6. Domar, beslut, yttranden (2010)
7. Dömande sammansättning (2006–2010)
8. Mål avgjorda genom dom, yttrande eller beslut av rättskipningskaraktär (2006–2010)
9. Föremål för talan (2006–2010)
10. Föremål för talan (2010)
11. Domar i mål om fördragsbrott: avgörandets innebörd (2006–2010)
12. Handläggningstid (domar och beslut av rättskipningskaraktär) (2006–2010)

Anhängiga mål den 31 december

13. Typ av förfarande (2006–2010)
14. Dömande sammansättning (2006–2010)

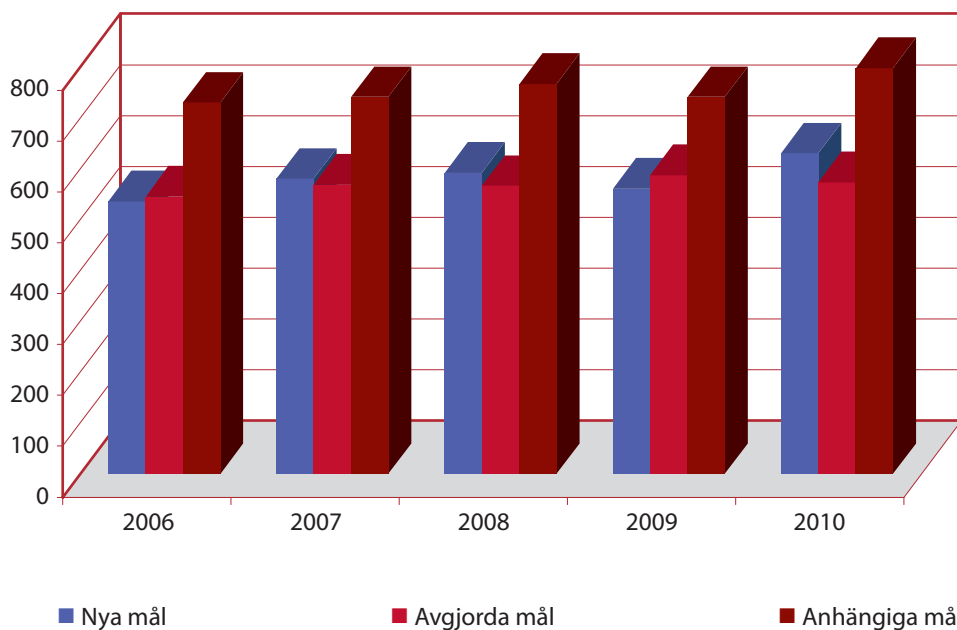
Övrigt

15. Skyndsam handläggning (2006–2010)
16. Förfaranden för brådiskande mål om förhandsavgörande (2008–2010)
17. Interimistiska förfaranden (2010)

Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2010)

18. Nya mål och domar
19. Begäran om förhandsavgörande som anhängiggjorts (per medlemsstat och år)
20. Begäran om förhandsavgörande som anhängiggjorts (per medlemsstat och domstol)
21. Anhängiga mål om fördragsbrott

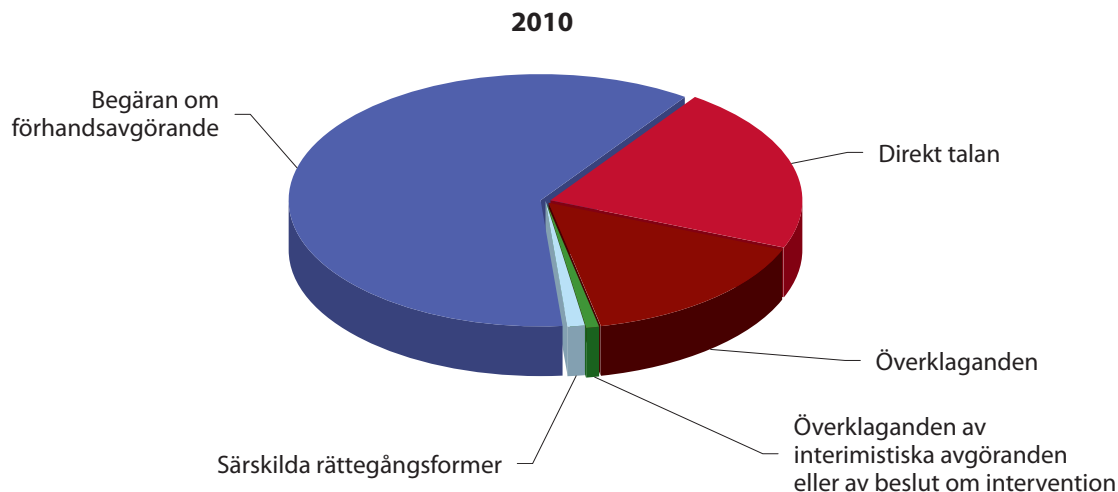
1. *Domstolens allmänna verksamhet* Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Nya mål	537	581	593	562	631
Avgjorda mål	546	570	567	588	574
Anhängiga mål	731	742	768	742	799

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

2. Nya mål – Typ av förfaranden (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Begäran om förhandsavgörande	251	265	288	302	385
Direkt talan	201	222	210	143	136
Överklaganden	80	79	78	105	97
Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	3	8	8	2	6
Yttranden			1	1	
Särskilda rättegångsformer ²	2	7	8	9	7
Totalt	537	581	593	562	631
Ansökan om interimistiska åtgärder	1	3	3	2	2

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

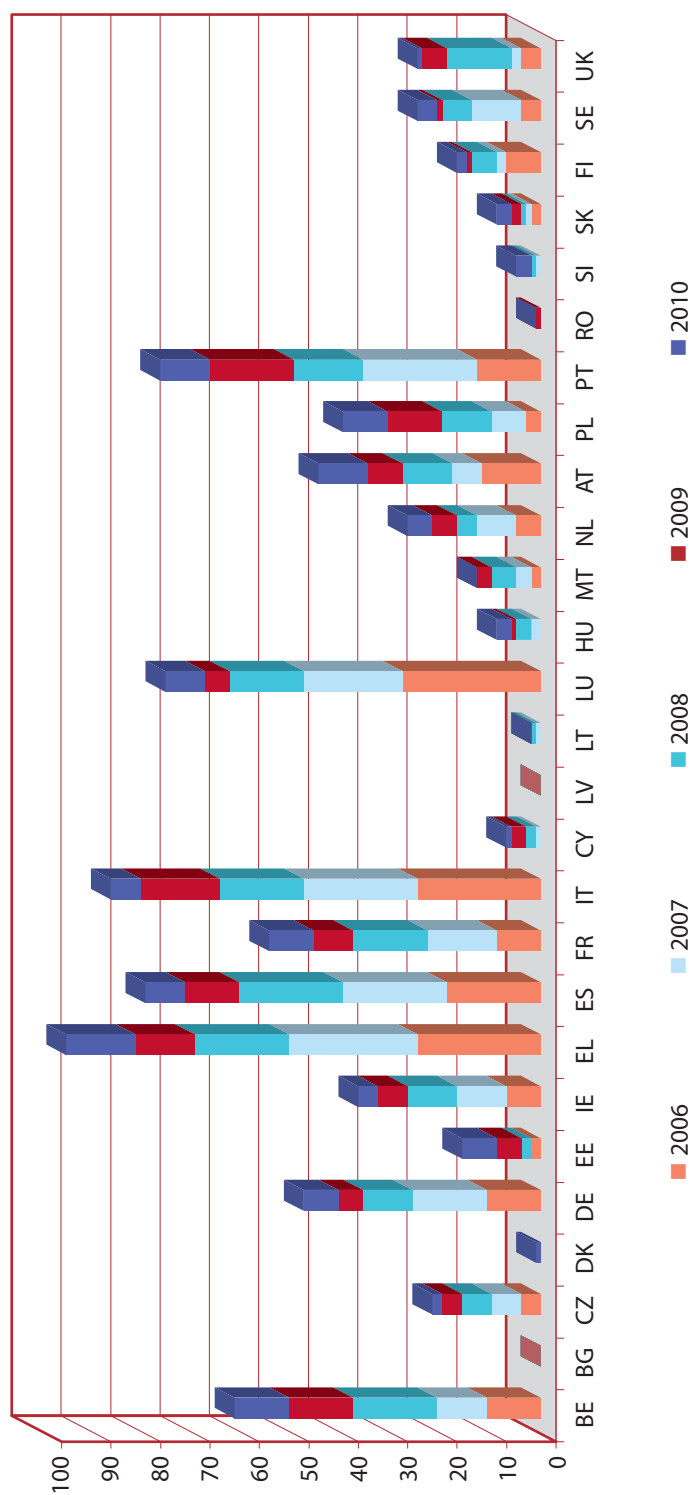
² Följande förfaranden anses vara "särskilda rättegångsformer": rättelse av dom (artikel 66 i rättegångsreglerna), fastställelse av rättegångskostnader (artikel 74 i rättegångsreglerna), rättshjälp (artikel 76 i rättegångsreglerna), ansökan om återvinning (artikel 94 i rättegångsreglerna), talan av tredje man (artikel 97 i rättegångsreglerna), resning (artikel 98 i rättegångsreglerna), förklaring av dom (artikel 102 i rättegångsreglerna), prövning av förslag från förste generaladvokaten att domstolen omprövar förstainstansrättens avgörande (artikel 62 i domstolens stadga), utmätning, kvarstad och andra säkerhetsåtgärder (protokollet om immunitet och privilegier) och mål rörande immunitet (protokollet om immunitet och privilegier).

3. Nya mål – Föremål för talan (2010)¹

	Direkt talan	Begäran om förhandsavgörande	Överklaganden	Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	Totalt	Särskilda rättegångsformer
Tillgång till handlingar			4		4	
Europeiska unionens yttre åtgärder		5	1		6	
Jordbruk	5	20			25	
Statligt stöd	4	4	15	1	24	
Unionsmedborgarskap		2			2	
Konkurrens		5	13	2	20	
Finansiella bestämmelser (budget, budgetram, egna medel, bedrägeribekämpning ...)	1	5			6	
Bolagsrätt	12	1			13	
Institutionell rätt	2	1	17	2	22	2
Utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott			1		1	
Energi		7			7	
Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach-förordningen)	1				1	
Miljö	34	26		1	61	
Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	5	38			43	
Skatterätt	5	57			62	
Etableringsfrihet	1	5			6	
Fri rörlighet för kapital	4	3			7	
Fri rörlighet för varor		5			5	
Fri rörlighet för personer	2	10	1		13	
Frihet att tillhandahålla tjänster	13	38			51	
Offentlig upphandling	6	5	4		15	
Handelspolitik		1	3		4	
Ekonomisk och monetär politik			1		1	
Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik	1		6		7	
Industripolitik	6	6			12	
Socialpolitik	5	40			45	
Unionsrättens principer	1	11			12	
Immaterialrätt och industriell äganderätt		19	30		49	
Konsumentskydd	1	9			10	
Tillnärmning av lagstiftning	10	16			26	
Folkhälsa	1	3			4	
Social trygghet för migrerande arbetstagare	2	7			9	
Transport	13	11	1		25	
Tullunionen och gemensamma tulltaxan		21			21	
FEUF	135	381	97	6	619	2
Immunitet och privilegier		4			4	
Förfarande						5
Tjänsteföreskrifterna	1				1	
Övriga	1	4			5	5
TOTALT	136	385	97	6	624	7

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

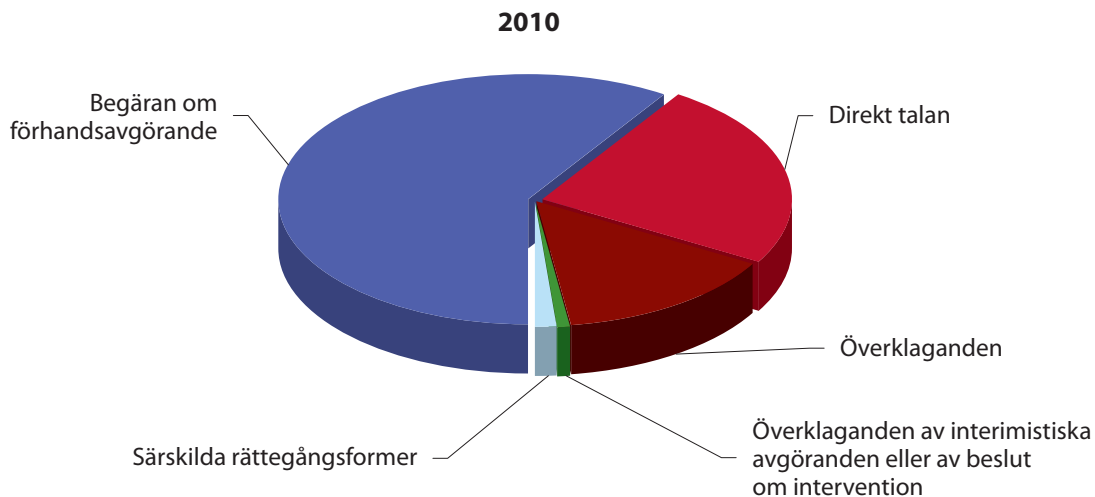
4. Nya mål – Talan om fördragsbrott (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Belgien	11	10	17	13	11
Bulgarien					
Tjeckien	4	6	6	4	2
Danmark					1
Tyskland	11	15	10	5	7
Estland	2		2	5	7
Irland	7	10	10	6	4
Grekland	25	26	19	12	14
Spanien	19	21	21	11	8
Frankrike	9	14	15	8	9
Italien	25	23	17	16	6
Cypern		1	2	3	1
Lettland					
Litauen		1	1		
Luxemburg	28	20	15	5	8
Ungern		2	3	1	3
Malta	2	3	5	3	
Nederländerna	5	8	4	5	5
Österrike	12	6	10	7	10
Polen	3	7	10	11	9
Portugal	13	23	14	17	10
Rumänien				1	
Slovenien		1	1		3
Slovakien	2	1	1	2	3
Finland	7	2	5	1	2
Sverige	4	10	6	1	4
Förenade kungariket	4	2	13	5	1
Totalt	193	212	207	142	128

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

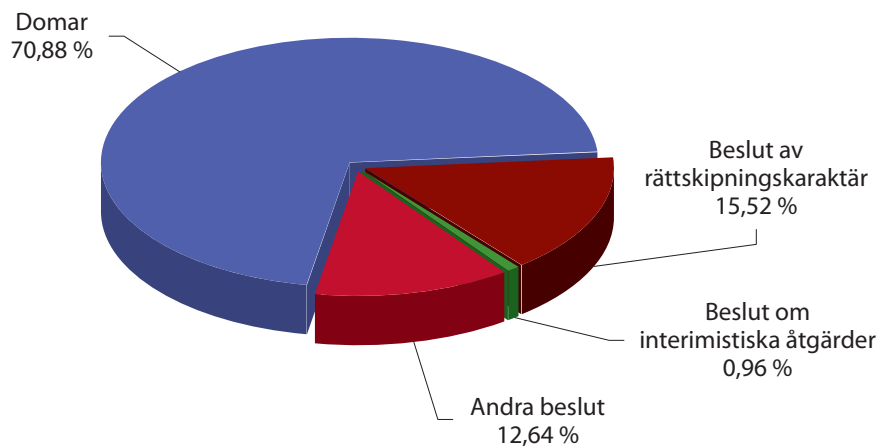
5. Avgjorda mål – Typ av förfaranden (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Begäran om förhandsavgörande	266	235	301	259	339
Direkt talan	212	241	181	215	139
Överklaganden	63	88	69	97	84
Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	2	2	8	7	4
Yttranden	1			1	
Särskilda rättegångsformer	2	4	8	9	8
Totalt	546	570	567	588	574

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

6. Avgjorda mål – Domar, beslut och yttranden (2010)¹

	Domar	Beslut av rättskipningskaraktär ²	Beslut om interimistiska åtgärder ³	Andra beslut ⁴	Yttranden	Totalt
Begäran om förhandsavgörande	239	33		21		293
Direkt talan	97			42		139
Överklaganden	34	43	1	3		81
Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention			4			4
Yttranden						
Särskilda rättegångsformer		5				5
Totalt	370	81	5	66		522

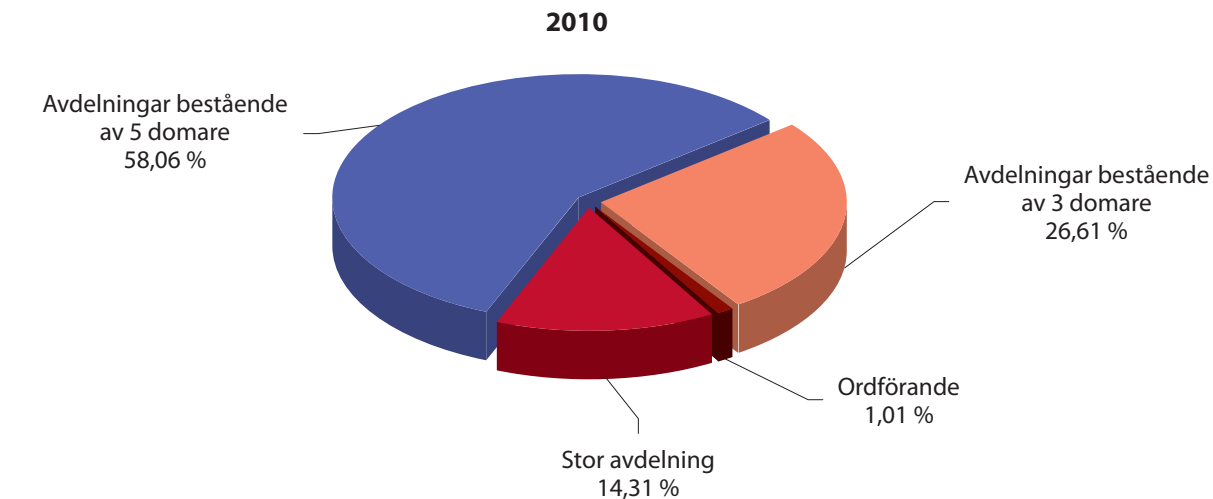
¹ De angivna siffrorna (nettosiffror) visar antalet mål med beaktande av att vissa mål har förenats på grund av samband (en serie förenade mål = ett mål).

² Beslut varigenom domstolen skiljer sig från ett mål på annat sätt än genom avskrivning, genom konstaterande att anledning saknas att döma i målet eller genom återförvisning till tribunanlen.

³ Beslut som meddelats efter en begäran enligt artiklarna 278 FEUF och 279 FEUF (tidigare artiklarna 242 EG och 243 EG) eller artikel 280 FEUF (tidigare artikel 244 EG) eller enligt motsvarande bestämmelser i Euratom-fördraget, eller beslut som meddelats till följd av ett överklagande av ett beslut om interimistiska åtgärder eller intervention.

⁴ Beslut som innebär att domstolen skiljer sig från målet genom avskrivning, genom konstaterande att anledning saknas att döma i målet eller genom återförvisning till förstainstansrätten.

7. Avgjorda mål – Dömande sammansättning (2006–2010)¹

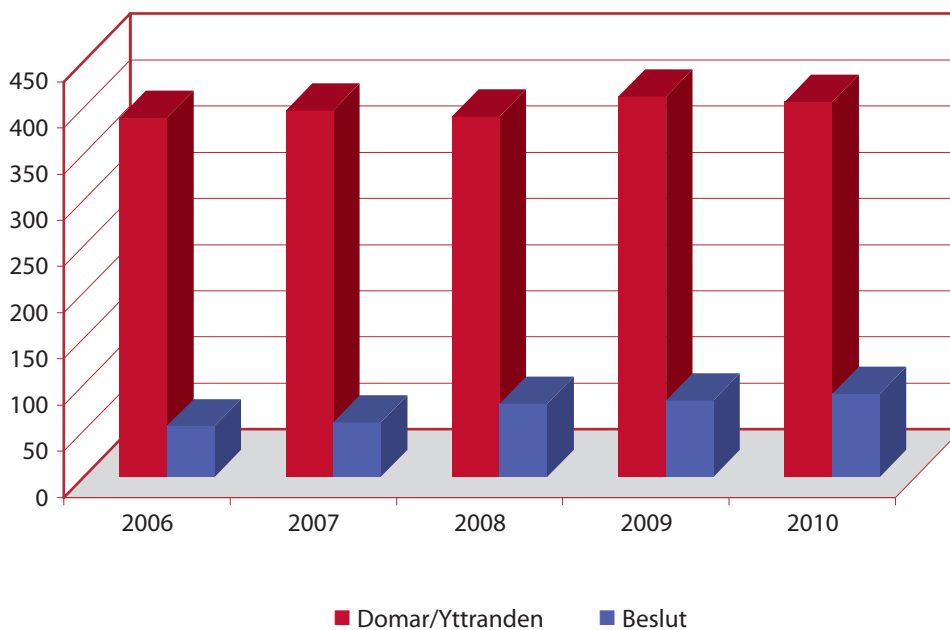

	2006			2007			2008			2009			2010		
	Domar/ Yttranden	Beslut ²	Totalt	Domar/ Yttranden	Beslut ²	Totalt	Domar/ Yttranden	Beslut ²	Totalt	Domar/ Yttranden	Beslut ²	Totalt	Domar/ Yttranden	Beslut ²	Totalt
Domstolen i plenum	2		2												
Stor avdelning	55		55	51		51	66		66	41		41	70	1	71
Avdelningar bestående av 5 domare	265	13	278	241	8	249	259	13	272	275	8	283	280	8	288
Avdelningar bestående av 3 domare	67	41	108	105	49	154	65	59	124	96	70	166	56	76	132
Ordförande		1	1		2	2		7	7		5	5		5	5
Totalt	389	55	444	397	59	456	390	79	469	412	83	495	406	90	496

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Beslut varigenom domstolen skiljer sig från ett mål på annat sätt än genom avskrivning, genom konstaterande att anledning saknas att döma i målet eller genom återförvisning till tribuanlen.

8. Mål avgjorda genom dom, yttrande eller beslut av rättskipningskaraktär (2006–2010)^{1 2}

	2006	2007	2008	2009	2010
Domar/Yttranden	389	397	390	412	406
Beslut	55	59	79	83	90
Totalt	444	456	469	495	496

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Beslut varigenom domstolen skiljer sig från ett mål på annat sätt än genom avskrivning, genom konstaterande att anledning saknas att döma i målet eller genom återförvisning till tribuanlen.

9. Mål avgjorda genom dom, yttrande eller beslut av rättskipningskaraktär – Föremål för talan (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Anslutning av nya stater		1		1	
Bolagsrätt	9	16	17	17	17
Brysselkonventionen	4	2	1	2	
Ekonomisk och monetär politik		1	1	1	1
Energi	6	4	4	4	2
Etableringsfrihet	21	19	29	13	17
Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	9	17	4	26	24
Europeiska unionens yttre åtgärder	11	9	8	8	10
Finansiella bestämmelser (budget, budgetram, egna medel, bedrägeribekämpning ...)					1
Forskning, information, utbildning, statistik					1
Fri rörlighet för kapital	4	13	9	7	6
Fri rörlighet för personer	20	19	27	19	17
Fri rörlighet för varor	8	14	12	13	6
Frihet att tillhandahålla tjänster	17	24	8	17	30
Gemensam fiskepolitik	7	6	6	4	2
Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik		4	2	2	2
Gemensamma tulltaxan ³	7	10	5	13	7
Gemenskapens budget					1
Gemenskapernas egna medel	6	3		10	5
Handelspolitik	1	1	1	5	2
Immateriellrätt och industriell äganderätt	20	21	22	31	38
Immunitet och privilegier	1	1	2		
Industripolitik		11	12	6	9
Institutionell rätt	15	6	15	29	26
Jordbruk	30	23	54	18	15
Konkurrens	30	17	23	28	13
Konsumentskydd ²					3
Miljö ²					9
Miljö och konsumenter ²	40	50	43	60	48
Rättsliga och inrikes frågor	2		1		
Regionalpolitik	2	7	1	3	2
Romkonventionen				1	
Skatterätt	55	44	38	44	66
Social trygghet för migrerande arbetstagare	7	7	5	3	6
Socialpolitik	29	26	25	33	36
Statligt stöd	23	9	26	10	16
Tillnärmning av lagstiftning	19	21	21	32	15
Transport	9	6	4	9	4
Tullunionen och gemensamma tulltaxan ³	9	12	8	5	15
Unionsmedborgarskap	4	2	7	3	6
Unionsrättens principer	1	4	4	4	4
EG-fördraget	426	430	445	481	482
EU-fördraget	3	4	6	1	4
Euratomfördraget	4	1			
Kol- och stålfördraget		1	2		
Förfarande	2	3	5	5	6
Tjänsteföreskrifterna	9	17	11	8	4
Övriga	11	20	16	13	10
TOTALT	444	456	469	495	496

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Rubriken "Miljö och konsumenter" har delats upp i två olika rubriker för mål som anhängiggjorts efter den 1 december 2009.

³ Rubrikerna "Gemensamma tulltaxan" och "Tullunionen" har slagits samman till en enda rubrik för mål som anhängiggjorts efter den 1 december 2009.

10. Mål avgjorda genom dom, yttrande eller beslut av rättskipningskaraktär – Föremål för talan (2010)¹

	Domar/Yttranden	Beslut ²	Totalt
Bolagsrätt	17		17
Ekonomisk och monetär politik		1	1
Energi	2		2
Etableringsfrihet	14	3	17
Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	23	1	24
Europeiska unionens yttre åtgärder	10		10
Europeiskt medborgarskap	6		6
Finansiella bestämmelser (budget, budgetram, egna medel, bedrägeribekämpning ...)	1		1
Forskning, information, utbildning, statistik	1		1
Fri rörlighet för kapital	5	1	6
Fri rörlighet för personer	16	1	17
Fri rörlighet för varor	5	1	6
Frihet att tillhandahålla tjänster	26	4	30
Gemensam fiskepolitik	1	1	2
Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik	2		2
Gemensamma tulltaxan ⁴	7		7
Gemenskapens budget	1		1
Gemenskapernas egna medel	5		5
Handelspolitik	2		2
Immaterialrätt	19	19	38
Industripolitik	8	1	9
Institutionell rätt	11	15	26
Jordbruk	14	1	15
Konkurrens	8	5	13
Konsumentskydd ³	1	2	3
Miljö ³	9		9
Miljö och konsumenter ³	44	4	48
Regionalpolitik	1	1	2
Skatterätt	58	8	66
Social trygghet för migrerande arbetstagare	4	2	6
Socialpolitik	31	5	36
Statligt stöd	14	2	16
Tillnärmning av lagstiftning	15		15
Transport	4		4
Tullunionen och gemensamma tulltaxan ⁴	12	3	15
Unionsrättens principer	2	2	4
EG-fördraget	399	83	482
EU-fördraget	4		4
Förfarande		6	6
Tjänsteföreskrifterna	3	1	4
Övriga	3	7	10
TOTALT	406	90	496

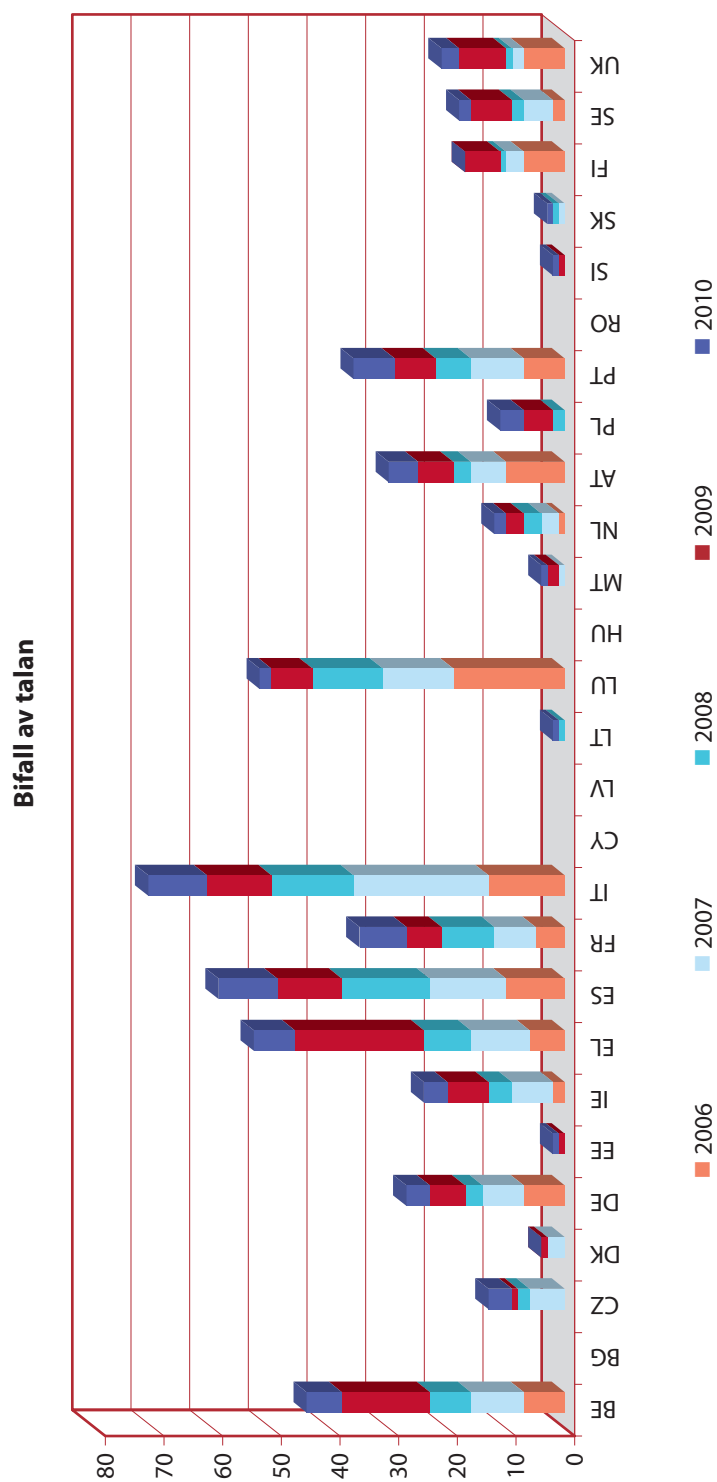
¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Beslut varigenom domstolen skiljer sig från ett mål på annat sätt än genom avskrivning, genom konstaterande att anledning saknas att döma i målet eller genom återförvisning till tribunalen.

³ Rubriken "Miljö och konsumenter" har delats upp i två olika rubriker för mål som anhängiggjorts efter den 1 december 2009.

⁴ Rubrikerna "Gemensamma tulltaxan" och "Tullunionen" har slagits samman till en enda rubrik för mål som anhängiggjorts efter den 1 december 2009.

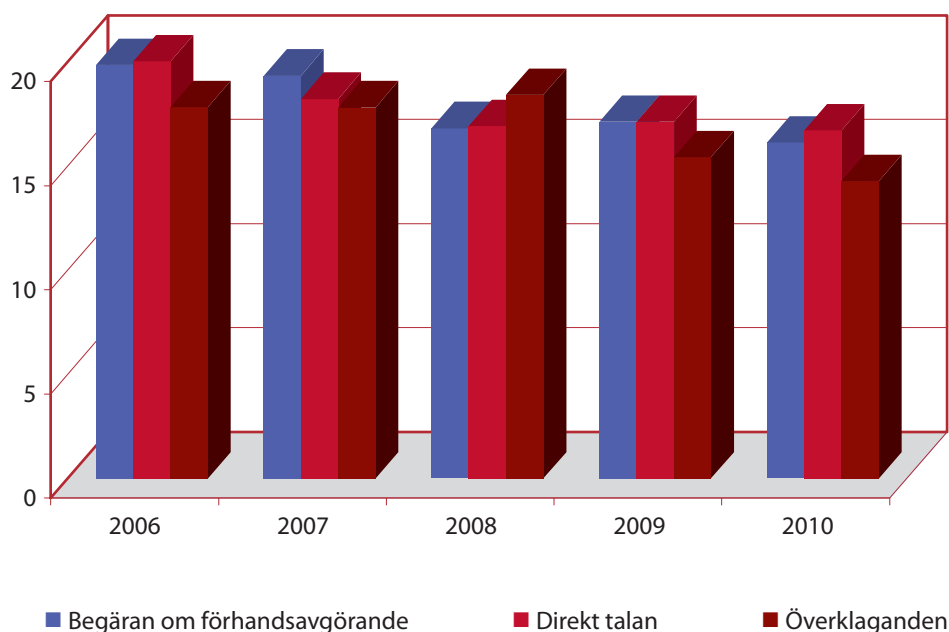
11. Avgjorda mål – Domar i mål om fördragsbrott: avgörandets innebörd (2006–2010)¹⁾

	2006		2007		2008		2009		2010	
	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag
Belgien	7		9	1	7		15	1	6	1
Bulgarien										
Tjeckien			6		2		1		4	
Danmark			3				1			
Tyskland	7		7	1	3	3	6	2	4	2
Estland							1		1	
Irland	2	1	7	2	4		7		4	
Grekland	6		10	3	8	1	22		7	
Spanien	10	1	13	1	15	1	11		10	2
Frankrike	5		7		9	1	6		8	2
Italien	13	1	23	2	14	1	11	4	10	
Cypern										
Lettland										
Litauen					1				1	
Luxemburg	19		12		12		7		2	
Ungern										
Malta			1				2		1	1
Nederländerna	1	1	3	1	3		3		2	1
Österrike	10		6		3		6		5	
Polen					2		5		4	1
Portugal	7		9		6		7	1	7	1
Rumänien										
Slovenien							1		1	
Slovakien			1		1				1	
Finland	7		3	1	1	1	6	1		
Sverige	2	1	5		2	1	7		2	
Förenade kungariket	7	3	2	4	1		8	1	3	1
Totalt	103	8	127	16	94	9	133	10	83	12

¹ De angivna siffrorna (nettosiffror) visar antalet mål med beaktande av att vissa mål har förenats på grund av samband (en serie förenade mål = ett mål).

12. Avgjorda mål – Handläggningstid (2006–2010)¹ (domar och beslut av rättskipningskaraktär)

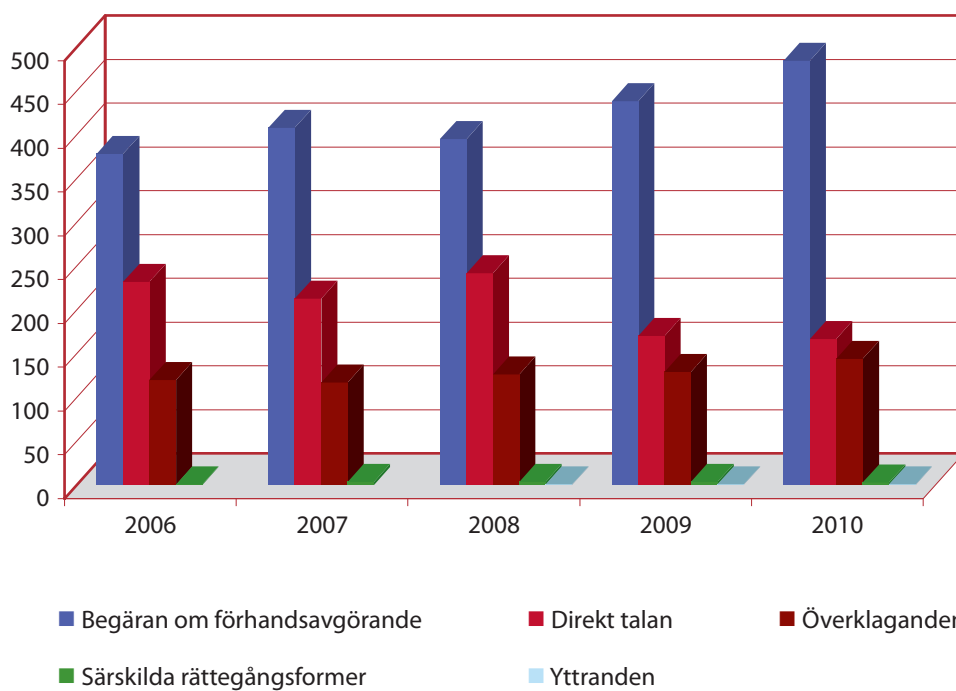

	2006	2007	2008	2009	2010
Begäran om förhandsavgörande	19,8	19,3	16,8	17,1	16,1
Förfaranden för brådskanie mål om förhandsavgörande			2,1	2,5	2,1
Direkt talan	20	18,2	16,9	17,1	16,7
Överklaganden	17,8	17,8	18,4	15,4	14,3

¹ Handläggningstiden uttrycks i månader och i tiondelar av en månad.

Följande typer av mål omfattas inte av beräkningen av handläggningstiden: mål som innehåller en mellandom eller en åtgärd för bevisupptagning, yttranden, särskilda rättegångsformer (det vill säga fastställelse av rättegångskostnader, rättshjälp, ansökan om återvinning, talan av tredje man, förklaring av dom, resning, rättelse av dom, förfaranden om utmätning, kvarstad och andra säkerhetsåtgärder), mål som avslutas genom ett beslut om avskrivning, beslut att anledning saknas att döma i saken, beslut om återförvisning eller beslut om överlämnande till förstainstansrätten, interimistiska förfaranden samt överklaganden angående interimistiska åtgärder eller intervention.

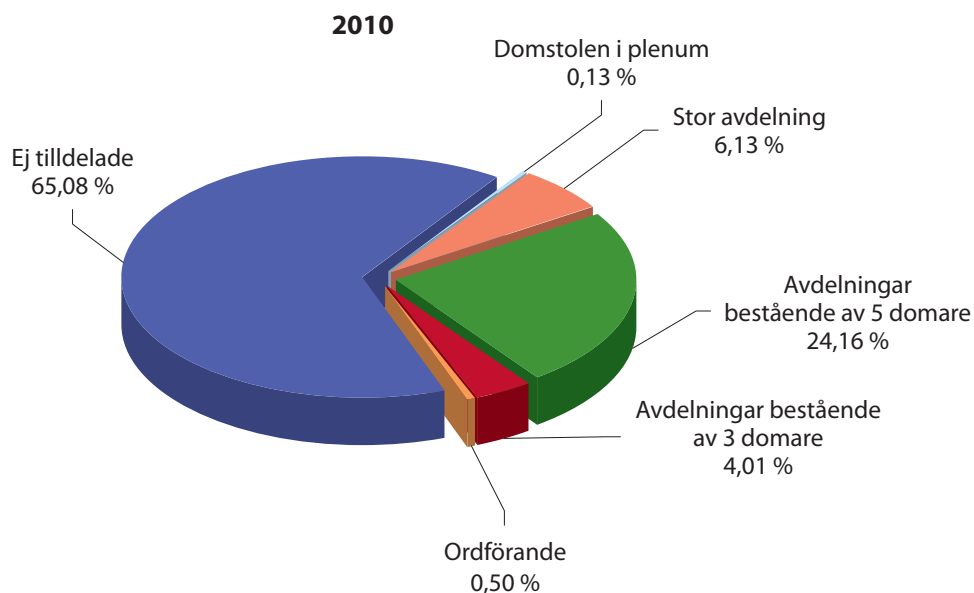
13. Anhängiga mål den 31 december – Typ av förfaranden (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Begäran om förhandsavgörande	378	408	395	438	484
Direkt talan	232	213	242	170	167
Överklaganden	120	117	126	129	144
Särskilda rättegångsformer	1	4	4	4	3
Yttranden			1	1	1
Totalt	731	742	768	742	799

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

14. Anhängiga mål den 31 december – Dömande sammansättning (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Ej tilldelade	489	481	524	490	520
Domstolen i plenum					1
Stor avdelning	44	59	40	65	49
Avdelningar bestående av 5 domare	171	170	177	169	193
Avdelningar bestående av 3 domare	26	24	19	15	32
Ordförande	1	8	8	3	4
Totalt	731	742	768	742	799

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

15. Övriga – Skyndsam handläggning (2006–2010)¹

	2006		2007		2008		2009		2010	
	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag
Direkt talan				1						1
Begäran om förhandsavgörande		5		5	2	6	1	3	4	7
Överklaganden				1				1		
Särskilda rättegångsformer								1		
Totalt		5		7	2	6	1	5	4	8

16. Övriga – Förfaranden för brådskande mål om förhandsavgörande (2008–2010)²

	2008		2009		2010	
	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag
Jordbruk		1				
Polisiärt och straffrättsligt samarbete	2	1		1		
Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	1	1	2		5	1
Totalt	3	3	2	1	5	1

¹ Sedan den 1 juli 2000 är det möjligt att handlägga mål enligt ett förfarande för skyndsam handläggning i enlighet med artiklarna 62a och 104a i rättegångsreglerna.

² Sedan den 1 mars 2008 är det möjligt att handlägga mål som avser området med frihet, säkerhet och rättvisa enligt ett förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande i enlighet med artikel 104b i rättegångsreglerna.

17. Övrigt – Interimistiska förfaranden (2010)¹

	Anhängiggjorda interimistiska förfaranden	Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	Beslutets innebörd		
			Avslag	Bifall	Avskrivning eller anledning saknas att döma i saken
Tillgång till handlingar	1				
Statligt stöd		1			
Konkurrens		2	3		
Institutionell rätt		2	1		
Miljö		1			
Handelspolitik	1				
Immaterialrätt och industriell äganderätt	1		1		
TOTALT	3	6	5		

¹ De angivna siffrorna (nettosiffror) visar antalet mål med beaktande av att vissa mål har förenats på grund av samband (en serie förenade mål = ett mål).

18. Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2010) – Nya mål och domar

År	Nya mål ¹							Domar/Yttranden ²
	Direkt talan	Begäran om förhandsavgörande	Överklaganden	Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	Begäran om yttrande	Totalt	Ansökan om interimistiska åtgärder	
1953	4					4		
1954	10					10		2
1955	9					9	2	4
1956	11					11	2	6
1957	19					19	2	4
1958	43					43		10
1959	46				1	47	5	13
1960	22				1	23	2	18
1961	24	1			1	26	1	11
1962	30	5				35	2	20
1963	99	6				105	7	17
1964	49	6				55	4	31
1965	55	7				62	4	52
1966	30	1				31	2	24
1967	14	23				37		24
1968	24	9				33	1	27
1969	60	17				77	2	30
1970	47	32				79		64
1971	59	37				96	1	60
1972	42	40				82	2	61
1973	131	61				192	6	80
1974	63	39				102	8	63
1975	61	69			1	131	5	78
1976	51	75			1	127	6	88
1977	74	84				158	6	100
1978	146	123			1	270	7	97
1979	1 218	106				1 324	6	138
1980	180	99				279	14	132
1981	214	108				322	17	128
1982	217	129				346	16	185
1983	199	98				297	11	151
1984	183	129				312	17	165
1985	294	139				433	23	211
1986	238	91				329	23	174
1987	251	144				395	21	208

>>>

År	Nya mål ¹							Domar/Yttranden ²
	Direkt talan	Begäran om förhandsavgörande	Överklaganden	Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	Begäran om yttrande	Totalt	Ansökan om interimistiska åtgärder	
1988	193	179				372	17	238
1989	244	139				383	19	188
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
2010	136	385	97	6		624	2	370
Totalt	8 601	7 005	1 118	85	19	16 828	351	8 637

¹ Bruttosiffror, särskilda rättegångsformer undantagna.

² Nettosiffror.

19. Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2010) – Begäran om förhandsavgörande som anhängiggjorts (per medlemsstat och år)¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Övrigt ¹	Totalt
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964																		4											6
1965					4					2								1											7
1966																		1											1
1967	5				11					3					1			3											23
1968	1				4					1	1							2											9
1969	4				11					1					1														17
1970	4				21					2	2							3											32
1971	1				18					6	5				1			6											37
1972	5				20					1	4							10											40
1973	8				37					4	5				1			6											61
1974	5				15					6	5							7								1			39
1975	7			1	26					15	14				1			4								1			69
1976	11				28					8	12							14								1			75
1977	16			1	30					14	7							9								5			84
1978	7			3	46					12	11							38								5			123
1979	13			1	33					18	19							11								8			106
1980	14			2	24					14	19							17								6			99
1981	12			1	41					17	11				4			17								5			108
1982	10			1	36					39	18							21								4			129
1983	9			4	36					15	7							19								6			98
1984	13			2	38					34	10							22								9			129
1985	13				40					45	11				6			14								8			139

>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Övrigt¹	Totalt
1986	13			4	18		4	2	1	19	5				1			16									8		91
1987	15			5	32		2	17	1	36	5				3			19									9		144
1988	30			4	34				1	38	28				2			26									16		179
1989	13			2	47		1	2	2	28	10				1			18		1							14		139
1990	17			5	34		4	2	6	21	25				4			9		2							12		141
1991	19			2	54		2	3	5	29	36				2			17		3							14		186
1992	16			3	62			1	5	15	22				1			18		1							18		162
1993	22			7	57		1	5	7	22	24				1			43		3							12		204
1994	19			4	44		2		13	36	46				1			13		1							24		203
1995	14			8	51		3	10	10	43	58				2			19	2	5						6	20		251
1996	30			4	66			4	6	24	70				2			10	6	6					3	4	21		256
1997	19			7	46		1	2	9	10	50				3			24	35	2					6	7	18		239
1998	12			7	49		3	5	55	16	39				2			21	16	7					2	6	24		264
1999	13			3	49		2	3	4	17	43				4			23	56	7					4	5	22		255
2000	15			3	47		2	3	5	12	50							12	31	8					5	4	26	1	224
2001	10			5	53		1	4	4	15	40				2			14	57	4					3	4	21		237
2002	18			8	59			7	3	8	37				4			12	31	3					7	5	14		216
2003	18			3	43		2	4	8	9	45				4			28	15	1					4	4	22		210
2004	24			4	50		1	18	8	21	48				1	2		28	12	1					4	5	22		249
2005	21		1	4	51		2	11	10	17	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24	34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26	43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28	29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33	49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
Totalt	651	18	15	135	1 802	6	55	151	244	816	1 056	2	10	10	73	33	1	767	363	32	77	19	3	8	64	87	505	2	7 005

¹ Mål C-265/00, Campina mot Melkunie (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).
Mål C-196/09, Miles m.fl. (Chambre de recours des écoles européennes).

20. Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2010) – Begäran om förhandsavgörande som anhängiggjorts (per medlemsstat och domstol)

			Totalt
Belgien	Cour constitutionnelle	17	
	Cour de cassation	77	
	Conseil d'État	62	
	Övriga domstolar	495	651
Bulgarien	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Övriga domstolar	17	18
Tjeckien	Nejvyšší soud	1	
	Nejvyšší správní soud	5	
	Ústavní soud		
	Övriga domstolar	9	15
Danmark	Højesteret	29	
	Övriga domstolar	106	135
Tyskland	Bundesgerichtshof	130	
	Bundesverwaltungsgericht	100	
	Bundesfinanzhof	272	
	Bundesarbeitsgericht	23	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Övriga domstolar	1 202	1 802
Estland	Riigikohus	1	
	Övriga domstolar	5	6
Irland	Supreme Court	18	
	High Court	15	
	Övriga domstolar	22	55
Grekland	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	44	
	Övriga domstolar	97	151
Spanien	Tribunal Supremo	35	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Övriga domstolar	201	244
Frankrike	Cour de cassation	93	
	Conseil d'État	63	
	Övriga domstolar	660	816
Italien	Corte suprema di Cassazione	108	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	64	
	Övriga domstolar	883	1 056
Cypern	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Övriga domstolar		2

>>>

			Totalt
Lettland	Augstākā tiesa	9	
	Satversmes tiesa		
	Övriga domstolar	1	10
Litauen	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	3	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	3	
	Övriga domstolar	3	10
Luxemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	8	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	7	
	Övriga domstolar	35	73
Ungern	Legfelsőbb Bíróság	3	
	Fővárosi Ítéltábla	2	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Övriga domstolar	27	33
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Övriga domstolar	1	1
Nederländerna	Raad van State	74	
	Hoge Raad der Nederlanden	194	
	Centrale Raad van Beroep	49	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	139	
	Tariefcommissie	34	
	Övriga domstolar	277	767
Österrike	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	78	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	61	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Övriga domstolar	189	363
Polen	Sąd Najwyższy	5	
	Naczelny Sąd Administracyjny	12	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Övriga domstolar	15	32
Portugal	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	40	
	Övriga domstolar	35	77
Rumänien	Tribunal Dâmbovița	2	
	Övriga domstolar	17	19

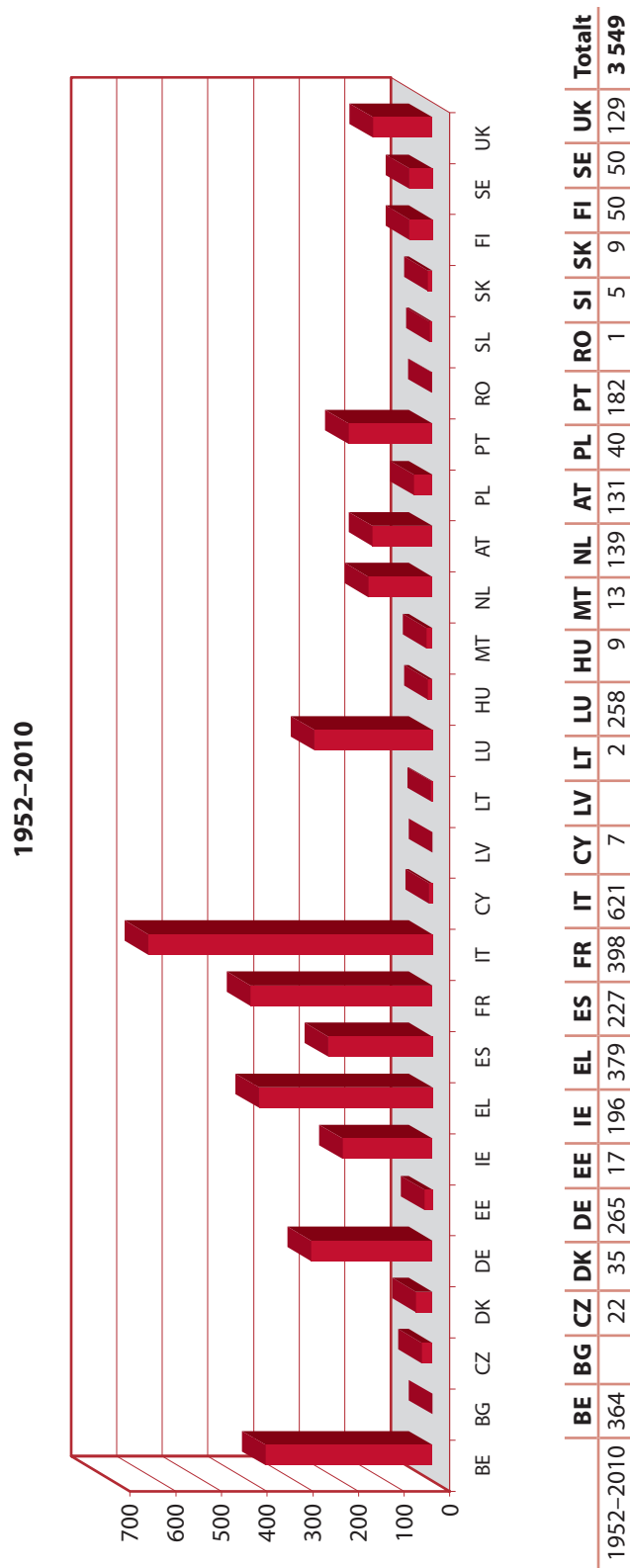
>>>

			Totalt
Slovenien	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Övriga domstolar	3	3
Slovakien	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	5	
	Övriga domstolar	3	8
Finland	Högsta förvaltningsdomstolen	29	
	Högsta domstolen	11	
	Övriga domstolar	24	64
Sverige	Högsta domstolen	14	
	Marknadsdomstolen	5	
	Regeringsrätten	24	
	Övriga domstolar	44	87
Förenade kungariket	House of Lords	40	
	Court of Appeal	64	
	Övriga domstolar	401	505
Övriga	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	1	1
	Europaskolornas överklagandenämnd ²	1	1
Totalt			7 005

¹ Mål C-265/00, Campina Melkunie.

² Mål C-196/09, Miles m..fl.

21. Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2010) – Anhängiggjorda mål om fördragsbrott

Kapitel II

Tribunalen

A – Tribunalens verksamhet år 2010

Av ordföranden Marc Jaeger

Under år 2010 skedde en partiell ny tillsättning vid tribunalen vilket berörde fjorton av dess ledamöter. Samtidigt som elva av dessa fortsatt är kvar vid tribunalen beklagar tribunalen att tre ledamöter lämnat den, ledamöter vilka tillsammans hade 27 års erfarenhet av arbete vid institutionen: A.W.H. Meij och M. Vilaras, vilka varit domare vid tribunalen sedan 1998 och V.M. Ciucă, som varit domare vid tribunalen sedan 2007. Dessa ersattes av M. Van der Woude, D. Gratsias och A. Popescu. Domarkollegiet påverkades också av att T. Tchipev, som varit domare vid tribunalen sedan 2007, slutade den 29 juni 2010. I januari 2011 hade ännu inte någon ersättare för honom föreslagits.

De betydande inverkningsomständigheter hade på schemaläggningen av målen (i samtliga tribunalens åtta ordinarie sammansättningar fanns det minst en ledamot vars mandat gick ut under år 2010) gjorde att det krävdes en exceptionell organisation för att undvika att den dömande verksamheten påverkades negativt.

Det var dessutom första gången som den kommitté som föreskrivs i artikel 255 FEUF fick tillfälle att – enligt det uppdrag den getts genom Lissabonfördraget – avge ett yttrande om kandidaternas lämplighet att utöva ämbetet som domare innan medlemsstaternas regeringar beslutade i frågan. Även om detta förfarande, som syftar till att säkerställa såväl oberoendet som kompetensen hos domstolens och tribunalens ledamöter, måste välkomnas, har det fördröjt genomförandet av den partiella ny tillsättningen. Inför framtiden är det viktigt att alla deltagare i utnämningssörförandet lyckas undvika sådana förseningar, och därmed de allvarliga hindren för rättskipningen som förseningarna medför. Det går inte att bedöma tribunalens resultat för år 2010 utan att känna till dessa omständigheter, vilka är oberoende av tribunalens vilja och ansträngningar för att möta måltillströmningen, vilken kännetecknas av att målen är fler, mer säregna och mer komplicerade än tidigare.

Det fanns flera statistiska trender under år 2010. Den första var den kraftiga ökningen av antalet anhängiggjorda mål, från 568 (år 2009) till 636 (år 2010), det största antalet någonsin¹. Den andra trenden var att antalet avgjorda mål fortfarande med marginal översteg 500 (527 avgjorda mål) och detta trots de ogynnsamma omständigheter som beskrivits ovan. Detta resultat räckte emellertid inte för att minska ökningen av antalet pågående mål, vilka den 31 december 2010 uppgick till 1 300. Den tredje trenden gällde handläggningstiden, ett viktigt kriterium för att utvärdera den dömande verksamheten. Tack vare inriktningen på en skyndsam handläggning av målen har denna tid kortats väsentligt, med i genomsnitt 2,5 månader (från 27,2 månader år 2009 till 24,7 månader år 2010). Denna sänkning av handläggningstiden är ännu mer märkbar vad gäller de mål som avgörs genom dom på de områden som utgör tribunalens kärnområden – det vill säga andra rättsområden än överklaganden och immaterialrätt – där handläggningstiden kortats med mer än sju månader.

De reformer som ska fullföljas och de betydande ansträngningar som tribunalen gjort borde möjliggöra en förbättring, i någon mening, av dessa resultat. Detta får emellertid inte ske på bekostnad av kvaliteten på den rättsliga prövning som görs, vilken är en garant för ett effektivt domstolsskydd, som i sin tur är grundläggande för en rättslig union.

¹ I avsaknad av stora grupper av mål som är identiska eller liknar varandra.

Den följande redogörelsen för tribunalens dömande verksamhet avser att ge en överblick över de vitt skilda och ibland komplexa frågor som tribunalen har haft att avgöra vad avser rättsakters lagenlighet (I), skadestånd (II), överklaganden (III) och interimistiska förfaranden (IV).

I. Rättsakters lagenlighet

Upptagande till sakprövning av talan om ogiltigförklaring

1. Rättsakter mot vilka talan kan väckas

Åtgärder som har sådana bindande rättsverkningar som kan påverka sökandens intressen, genom att klart förändra dennes rättsliga ställning, utgör sådana rättsakter som kan bli föremål för en talan om ogiltigförklaring enligt artikel 263 FEUF².

I dom av den 20 maj 2010 i mål T-258/06, *Tyskland mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), prövade tribunalen på vilka villkor ett meddelande från kommissionen som har offentliggjorts i serie C i *Europeiska unionens officiella tidning* kan anses utgöra en rättsakt mot vilken talan kan väckas.

I det aktuella fallet yrkade Förbundsrepubliken Tyskland ogiltigförklaring av ett meddelande³ som har till syfte att tillkännage kommissionens allmänna synsätt vad beträffar tillämpningen av samtliga grundläggande principer som gäller vid tilldelning av offentliga kontrakt och som är direkt grundade på fördragets bestämmelser och principer, däribland principerna om icke-diskriminering och öppenhet, på upphandlingskontrakt som inte, eller bara delvis, omfattas av direktiven om offentlig upphandling⁴.

För att fastställa huruvida denna rättsakt, som enligt kommissionen endast är en tolkningsvägledning, utgör en rättsakt mot vilken talan kan väckas, hade tribunalen att avgöra huruvida syftet med meddelandet, mot bakgrund av dess innehåll, är att skapa nya rättsverkningar jämfört med dem som följer av en tillämpning av de grundläggande principerna i fördraget. Det skulle därmed bedömas om meddelandet endast utgör ett förtydligande av de bestämmelser om fri rörlighet för varor, etableringsfrihet, frihet att tillhandahålla tjänster, de principer om icke-diskriminering, likabehandling och proportionalitet samt de regler om öppenhet och ömsesidigt erkännande som är tillämpliga på kontrakt som inte, eller bara delvis, omfattas av direktiven om offentlig upphandling, eller om det genom meddelandet införs särskilda eller nya skyldigheter jämfört med dessa bestämmelser, principer och regler. Den omständigheten att ett tolkningsmeddelande inte framstår som en rättsakt som är avsedd att ha rättsverkningar, vare sig genom sin form, sin art eller sin lydelse, är inte i sig tillräcklig för att dra slutsatsen att meddelandet inte har bindande rättsverkningar. Den omständigheten att rättsakten har, eller inte har, offentliggjorts är inte heller relevant i detta hänseende.

² Domstolens dom av den 11 november 1981 i mål 60/81, *IBM mot kommissionen* (REG 1981, s. 2639; svensk specialutgåva, volym 6, s. 225), punkt 9.

³ Kommissionens tolkningsmeddelande om gemenskapsrättens tillämplighet på upphandlingskontrakt som inte, eller bara delvis, omfattas av direktiven om offentlig upphandling (EUT C 179, 2006, s. 2).

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (försörjningsdirektivet) (EUT L 134, s. 1) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster (EUT L 134, s. 114).

Efter att ha företagit en ingående prövning av meddelandets innehåll konstaterade tribunalen att detta inte innehåller nya regler om tilldelning av offentliga kontrakt som går längre än de skyldigheter som följer av gällande gemenskapsrätt och att det, under dessa omständigheter, inte har bindande rättsverkningar som kan påverka den rättsliga situation som Förbundsrepubliken Tyskland befinner sig i.

2. Tillämpning i tiden av artikel 263 FEUF

Enligt artikel 230 fjärde stycket EG ska två villkor vara uppfyllda för att en enskild ska kunna väcka talan mot en rättsakt som är riktad till någon annan. Sökanden ska vara direkt och personligen berörd av den angripna rättsakten. Enligt rättspraxis kan andra fysiska eller juridiska personer än dem som ett beslut är riktat till göra anspråk på att vara personligen berörda endast om beslutet angår dem på grund av vissa egenskaper som är utmärkande för dem eller på grund av en faktisk situation som särskiljer dem från alla andra personer och därigenom berör dem personligen på motsvarande sätt som det berör den som beslutet är riktat till.⁵

I och med ikraftträdandet av Lissabonfördraget den 1 december 2009 har villkoren för att en talan om ogiltigförklaring ska tas upp till sakprövning ändrats. Enligt artikel 263 fjärde stycket FEUF får således alla fysiska eller juridiska personer väcka talan mot en akt som direkt och personligen berör dem samt mot en regleringsakt som direkt berör dem och som inte medför genomförandeåtgärder.

Tribunalen har under år 2010, utan att ens ha berört den materiella tolkningen av dessa bestämmelser, haft att ta ställning till problematiken kring bestämmelsernas tillämpning i tiden. Med hänsyn till vikten av denna fråga har tribunalen i detta sammanhang dömt i stora avdelningen.

De två aktuella målen T-532/08, *Norilsk Nickel Harjavalta och Umicore mot kommissionen*, och T-539/08, *Etimine och Etiproducts mot kommissionen* (beslut av den 7 september 2010, ännu ej publicerade i rättsfallssamlingen), rörde ansökningar om ogiltigförklaring av direktiv 2008/58/EG⁶ och förordning (EG) nr 790/2009⁷, som innebar en ändring av klassificeringen av vissa föreningar innehållande nickelkarbonat och borater.

Eftersom talan i de båda målen hade väckts den 5 december 2008 framställde kommissionen en invändning om rättegångshinder, varvid den gjorde gällande att de angripna rättsakterna inte berörde sökandena personligen i den mening som avses i artikel 230 EG. Under förfarandet trädde Lissabonfördraget i kraft och sökandena gjorde därmed gällande att denna sakprövningsförutsättning, enligt de nya bestämmelserna i artikel 263 fjärde stycket FEUF, inte längre var tillämplig på de angripna rättsakterna. Fråga uppkom således om huruvida artikel 263 fjärde stycket FEUF var tillämplig i tidsmässigt hänseende (*ratione temporis*) på talan i de aktuella målen och, mer allmänt, på talan i alla mål som ännu inte var avgjorda då Lissabonfördraget trädde i kraft.

⁵ Domstolens dom av den 15 juli 1963 i mål 25/62, *Plaumann mot kommissionen*, REG 1963, s. 197, 223; svensk specialutgåva, volym 1, s. 181.

⁶ Kommissionens direktiv 2008/58/EG av den 21 augusti 2008 om ändring, för anpassning till tekniska framsteg för trettonde gången, av rådets direktiv 67/548/EEG om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen (EUT L 246, s. 1).

⁷ Kommissionens förordning (EG) nr 790/2009 av den 10 augusti 2009 om ändring, för anpassning till den tekniska och vetenskapliga utvecklingen, av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (EUT L 235, s. 1).

Tribunalen konstaterade att det inte finns några övergångsbestämmelser i EUF-fördraget i detta hänseende och betonade att det framgår av fast rättspraxis att maximen *tempus regit actum* innebär att möjligheten att pröva en talan i sak ska bedömas utifrån de bestämmelser som var i kraft när talan väcktes och att sakprövningsförutsättningarna ska prövas utifrån situationen när talan väcktes, det vill säga när det lämnas in en ansökan, vilken bara kan korrigeras innan tidsfristen för att väcka talan har löpt ut. Ett motsatt synsätt skulle medföra en risk för godtycklighet i rättskipningen, eftersom frågan om möjligheten att pröva målet i sak då skulle vara beroende av vilket datum tribunalen meddelar sitt slutliga avgörande, ett datum som för övrigt är slumpmässigt.

Argumentet att artikel 263 FEUF ingår bland de handläggningsregler vilka, i motsats till materiella bestämmelser, enligt rättspraxis i allmänhet ska anses vara tillämpliga på alla tvister som pågår vid den tidpunkt då reglerna träder i kraft föranleder inte någon annan bedömning. Tribunalen konstaterade nämligen att, även om frågor om domstolsbehörighet är processrättsliga frågor, maximen *tempus regit actum* ska tillämpas vid bedömningen av vilka tillämpliga bestämmelser som ska tjäna som utgångspunkt för prövningen av huruvida en talan om ogiltigförklaring mot en av Europeiska unionens rättsakter kan prövas i sak.

3. Berättigat intresse av att få saken prövad

Begreppet berättigat intresse av att få saken prövad, som uppställs som villkor för att en talan om ogiltigförklaring ska tas upp till sakprövning, har preciserats i vissa hänseenden som berörs nedan.

För det första kan en talan om ogiltigförklaring som har väckts av en fysisk eller juridisk person endast tas upp till sakprövning om sökanden har ett intresse av att få rättsakten i fråga ogiltigförklarad. Detta förutsätter att ogiltigförklaringen av rättsakten i sig kan få rättsliga konsekvenser eller, med andra ord, att utgången av talan kan medföra en fördel för den som väckt den.⁸ En sökandes berättigade intresse av att få saken prövad ska bestå fram till domstolsavgörandet. Rätten kan i annat fall fastställa att det saknas anledning att döma i saken.⁹

I dom av den 19 januari 2010 i de förenade målen T-355/04 och T-446/04, *Co-Frutta mot kommissionen*¹⁰ (REU 2010, s. II-1), förklarade tribunalen hur frågan huruvida det finns berättigat intresse av att få saken prövad ska bedömas när den berörda personen – efter att ha ansökt om tillgång till kommissionens handlingar – inger två på varandra följande ansökningar, varav den ena avser ogiltigförklaring av kommissionens underförstådda beslut om avslag på ansökan om tillgång till handlingar och den andra avser ogiltigförklaring av kommissionens uttryckliga beslut, vilket meddelats efter det första underförstådda beslutet.

I det aktuella fallet hade det enligt italiensk rätt etablerade bolaget Co-Frutta, som driver bananmogningsanläggningar, till kommissionens generaldirektorat (GD) för jordbruk framställt en ansökan om tillgång till kommissionens handlingar avseende bananimportörer som är registrerade i Europeiska gemenskapen. Efter att ha mottagit ett beslut om avslag från generaldirektören för GD Jordbruk framställde sökanden en bekräftande ansökan till kommissionens generalsekreterare.

⁸ Se förstainstansrättens dom av den 28 september 2004 i mål T-310/00, *MCI mot kommissionen* (REG 2004, s. II-3253), punkt 44 och där angiven rättspraxis.

⁹ Domstolens dom av den 7 juni 2007 i mål C-362/05 P, *Wunenburger mot kommissionen* (REG 2007, s. I-4333), punkt 42.

¹⁰ Se även dom av den 10 december 2010 i de förenade målen T-494/08–T-500/08 och T-509/08, *Ryanair mot kommissionen*, ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen.

Denna ansökan avslogs underförstått vid utgången av den frist på 15 dagar som föreskrivs i förordning (EG) nr 1049/2001.¹¹ Sökanden bestred lagenligheten av dessa två beslut vid tribunalen (föremålet för talan i mål T-355/04).

Två månader senare fattade kommissionens generalsekreterare ett uttryckligt beslut, genom vilket det underförstådda beslutet i princip bekräftades, men varigenom sökanden emellertid beviljades tillgång till delar av de handlingar som ansökan omfattade. Sökanden väckte en ny talan mot detta beslut (föremålet för talan i mål T-446/04).

Tribunalen fann att sökanden, med anledning av det senare uttryckliga beslutet, mot vilket sökanden likaledes hade väckt talan om ogiltigförklaring, inte längre hade något berättigat intresse av att få saken prövad vad avser det underförstådda beslutet och att det inte längre fanns anledning att pröva den talan som väckts i mål T-355/04. Kommissionen återkallade i själva verket det tidigare underförstådda beslutet genom att fatta det uttryckliga beslutet. Tribunalen konstaterade även att om det underförstådda beslutet eventuellt skulle ogiltigförklaras på grund av formfel kunde det enbart medföra att ett nytt beslut fattades som i sak var identiskt med det uttryckliga beslutet. Att pröva talan mot det underförstådda beslutet kunde inte heller anses motiverat av vare sig syftet att undvika att den påstådda rättsstridigheten upprepas eller syftet att underlätta en eventuell skadeståndstalan. Dessa syften kunde nämligen uppnås genom att talan mot det uttryckliga beslutet prövades, vilken talan ansågs vara den enda som kunde tas upp till prövning.

För det andra tillämpade tribunalen, i domen av den 11 maj 2010 i mål T-121/08, *PC-Ware Information Technologies mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), den rättspraxis där det har slagits fast att frågan huruvida det finns ett berättigat intresse av att få saken prövad visserligen ska bedömas särskilt mot bakgrund av den direkta fördel som ogiltigförklaringen av den aktuella rättsakten kan medföra för sökanden, men att sökandens talan även kan tas upp till sakprövning när den ogiltigförklaring som yrkats skulle förhindra att den påstådda rättsstridigheten återupprepas i framtiden.¹² Tribunalen fann således att den talan som en ej utvald anbudssökande i ett förfarande för offentlig upphandling hade väckt mot kommissionens beslut att inte godta dennes ansökan kunde tas upp till sakprövning, trots att kontraktet redan delvis hade verkställts. Tribunalen uttalade att ett sådant ramavtal som det aktuella, genom vilket det skapas en enda inköpskanal vid förvärv av programvara och programvarulicenser från Microsoft, skulle kunna tjäna som modell för framtida tilldelningar av liknande kontrakt, och att det finns ett intresse av att förhindra att den rättsstridighet som sökanden påstår har begåtts återupprepas i framtiden.

För det tredje uppmärksammade tribunalen, i dom av den 21 maj 2010 i de förenade målen T-425/04, T-444/04, T-450/04 och T-456/04, *Frankrike m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), den särskilda ställningen för medlemsstaterna enligt fördraget, när det gäller kravet att det ska visas föreligga ett berättigat intresse av att få saken prövad, varvid det gjordes en åtskillnad mellan detta begrepp och begreppet rättsakt mot vilken talan kan väckas.

¹¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (EGT L 145, s. 43).

¹² Förstainstansrättens dom av den 25 mars 1999 i mål T-102/96, *Gencor mot kommissionen* (REG 1999, s. II-753), punkt 41.

Tribunalen framhöll således att det i fördraget görs en klar åtskillnad mellan dels institutionernas och medlemsstaternas, dels fysiska och juridiska personers rätt att väcka talan om ogiltigförklaring. Samtliga medlemsstater ges rätt att genom en talan om ogiltigförklaring bestrida rättsenligheten av kommissionens beslut, utan att det uppställs som villkor för utövandet av denna rätt att den motiveras av ett berättigat intresse av att få saken prövad. Det åligger således inte en medlemsstat att visa att en rättsakt från kommissionen som medlemsstaten ifrågasätter får rättsverkningar mot medlemsstaten för att talan ska kunna upptas till prövning. Vidare ska begreppet berättigat intresse av att få saken prövad inte förväxlas med konceptet rättsakt mot vilken talan kan väckas, som innebär att en rättsakt ska vara avsedd att ha rättsverkningar som kan gå någon emot för att den ska kunna bli föremål för en talan om ogiltigförklaring, vilket ska bedömas med hänsyn till rättsaktens innehåll i sak. Eftersom det angripna beslutet utgjorde en sådan rättsakt med bindande rättsverkningar mot vilken talan kan väckas var Republiken Frankrike i detta mål, i egenskap av medlemsstat, behörig att väcka talan om ogiltigförklaring, utan att medlemsstaten behövde visa att den hade ett berättigat intresse av att få saken prövad.

Konkurrensregler tillämpliga på företag

1. Allmänt

a) Begreppet företagssammanslutning

I dom av den 26 oktober 2010 i mål T-23/09, *CNOP och CCG mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), utvidgade tribunalen definitionen av begreppet företagssammanslutning när det gäller kommissionens beslut om inspektion. I artikel 20.4 i förordning (EG) nr 1/2003¹³ föreskrivs att kommissionen kan företa sådana inspektioner som den anser nödvändiga hos företag och företagssammanslutningar. I ovannämnda mål var det angripna beslutet riktat till Conseil national de l'Ordre des pharmaciens (apotekarsamfundets nationella råd) (CNOP) och Conseil central de la section G de l'Ordre national des pharmaciens (centralrådet för avdelning G vid nationella apotekarsamfundet) (CCG) samt till Ordre national des pharmaciens (nationella apotekarsamfundet) (ONP). CNOP och CCG ifrågasatte att kommissionen hade betecknat dem som företag eller företagssammanslutningar och bestred följaktligen att kommissionen hade rätt att utföra inspektioner i deras lokaler. Tribunalen uttalade att det finns anledning att beakta den särskilda beskaffenheten av ett beslut om inspektion. I synnerhet, och med beaktande av att dessa beslut kommer till stånd i början av en utredning, kan det inte vara fråga om att på ett slutgiltigt sätt bedöma om de handlingar eller beslut som har antagits av de enheter som beslutet är riktat till eller av andra enheter kan betecknas som avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar eller samordnade förfaranden i strid med artikel 81.1 EG (nu artikel 101.1 FEUF) eller som sådana förfaranden som anges i artikel 82 EG (nu artikel 102 FEUF). Det handlar nämligen inte vid detta stadium om en konkret bedömning av beteendet, utan syftet med inspektionen är just att samla bevis som hänför sig till det misstänkta beteendet. Tribunalen betonade vidare att kommissionen hade konstaterat att ONP och sökandena är organisationer som samlar och representerar ett visst antal yrkesmän som kan betecknas som företag i den mening som avses i artikel 81 EG. Enligt tribunalen var frågan, huruvida sökandena då de utövar sina konkreta befogenheter faller utanför tillämpningsområdet för artikel 81 EG, uppenbart för tidigt ställd. Denna fråga måste besvaras i det slutliga beslutet. Tribunalen fann följaktligen att kommissionen, vid den tidpunkt då det angripna beslutet fattades, kunde betrakta ONP och sökandena som företagssammanslutningar i den mening som avses i artikel 20.4 i förordning nr 1/2003.

¹³ Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1).

b) Definition av marknaden

I dom av den 15 december 2010 i mål T-427/08, *CEAHR mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), har tribunalen haft tillfälle att påminna om metoden för att definiera den relevanta marknaden med beaktande av eftermarknaderna. I denna dom nämnde tribunalen att kommissionen, i det angripna beslutet, hade angett att det kan finnas två situationer i vilka marknaden för reservdelar till primära produkter av ett visst varumärke inte är en fristående, relevant marknad, nämligen, för det första, om konsumenten kan välja reservdelar som har framställts av en annan tillverkare och, för det andra, om konsumenten kan välja en annan primär produkt för att undvika en prishöjning på marknaden för reservdelar. Tribunalen preciserade emellertid i detta hänseende att kommissionen måste visa att ett tillräckligt stort antal konsumenter, vid en liten men varaktig höjning av priset på sekundära produkter, skulle välja andra primära eller sekundära produkter, för att göra en sådan höjning olönsam. Tribunalen tillade att bevisning för att det finns en rent teoretisk möjlighet att konsumenterna byter till en annan primär produkt inte utgör tillräcklig bevisning när det är fråga om att definiera den relevanta marknaden. Denna definition grundas på föreställningen om att det finns en effektiv konkurrens. Tribunalen drog den slutsatsen att kommissionen hade gjort en uppenbart oriktig bedömning när den fann att de primära och de sekundära produkterna i detta fall tillhör samma marknad, utan att ens ha visat att en liten höjning av priset på en tillverkares produkt på sekundärmarknaden skulle få till följd att efterfrågan i stället riktades mot produkter från andra tillverkare på primärmarknaden.

c) Inspektioner

Motiveringsskyldighet

I domen i det ovannämnda målet *CNOP och CCG mot kommissionen* preciserade tribunalen omfattningen av den motiveringsskyldighet som åvilar kommissionen när det gäller beslut om inspektion. Tribunalen anförde inledningsvis att det angripna beslutet inte innehåller någon specifik argumentation avseende varför en yrkesorganisation, såsom den nu aktuella, och dess organ betraktas som företagssammanslutningar. Tribunalen nämnde emellertid därefter att vid det administrativa förfarande, under vilket beslut om inspektion kommer till stånd, har kommissionen följaktligen inte någon exakt information som möjliggör en analys av om det åsyftade beteendet eller den åsyftade handlingen kan utgöra beslut av företag eller företagssammanslutningar i den mening som avses i artikel 81 EG. Enligt tribunalen är det just med beaktande av beskaffenheten av beslutet om inspektion som det i rättspraxis avseende motivering har klarlagts vilket slags information som bör ingå i ett beslut om inspektion, för att de som beslutet är riktat till ska få möjlighet att i detta skede av det administrativa förfarandet göra gällande rätten till försvar. Att ålägga kommissionen en mer omfattande motiveringsskyldighet skulle innebära att det inte beaktades att inspektionen är den inledande fasen. Tribunalen fann följaktligen att kommissionen inte behövde redovisa en särskild rättslig analys i det angripna beslutet, på grundval av vilken den har betecknat adressaterna som företagssammanslutningar, utöver de förklaringar som i detta avseende getts i beslutet.

Bevisbörda

I dom av den 15 december 2010 i mål T-141/08, *E.ON Energie mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fastställdes de böter på 38 miljoner euro som ålagts E.ON Energie AG för att ha brutit en försegling som kommissionen hade anbringat på en av företagets lokaler under en inspektion. Eftersom det rörde sig om det första fallet där det var aktuellt att tillämpa artikel 23.1 e i förordning nr 1/2003 företog tribunalen en särskild prövning av frågan om bevisbördan i sådana situationer.

I detta hänseende erinrade tribunalen om följande. Vad gäller bevisbördan för en överträdelse av konkurrenslagstiftningen räcker det inte – om kommissionen grundar sig på sådan direkt bevisning som i princip är tillräcklig för att visa att en överträdelse föreligger – att det berörda företaget hänvisar till möjligheten att en omständighet inträffat som skulle kunna påverka bevisvärdet av denna bevisning, för att bevisbördan för att denna omständighet inte har kunnat ha en sådan påverkan ska övergå till kommissionen. Det berörda företaget måste tvärtom visa dels att den omständighet som det åberopat föreligger, dels att denna omständighet innebär att bevisvärdet av den bevisning på vilken kommissionen grundar sig kan ifrågasättas, utom när det på grund av kommissionens beteende inte är möjligt för företaget att förebringa sådan bevisning. Även om kommissionen har bevisbördan för att förseglingen brutits måste den inte visa att den lokal som varit förseglad verkligen beträffats eller att de handlingar som placerats där har manipulerats. Under alla omständigheter fann tribunalen i detta fall att det ankommer på sökanden att vidta alla de åtgärder som krävs för att förhindra manipulation av den omtvistade förseglingen, särskilt som sökanden tydligt hade underrättats om betydelsen av den omtvistade förseglingen och följderna av ett brytande av denna försegling.

Böter

I det ovannämnda målet *E.ON Energie mot kommissionen* gjorde sökanden även gällande att det bötesbelopp på 38 miljoner euro som företaget ålagts var oproportionerligt. Tribunalen framhöll dock i sin dom att kommissionen hade beaktat den omständigheten att brytandet av ifrågavarande försegling var det första fallet där det var aktuellt att tillämpa artikel 23.1 e i förordning nr 1/2003. Kommissionen hade dock anfört att det, oberoende av denna omständighet, förhöll sig så att sökanden förfogade över ett stort antal experter på det kartellrättsliga området, att ändringen av förordningen hade skett mer än tre år före de inspektioner som företagits hos sökanden, att sökanden hade underrättats om följderna av ett brytande av förseglingen och att andra förseglingar några veckor tidigare hade anbringats i byggnader tillhöriga andra bolag i sökandens koncern. Tribunalen betonade vidare att brytandet av en försegling i sig medför att förseglingen fräntas sin skyddande effekt och således räcker för att det ska anses föreligga en överträdelse. Tribunalen fann slutligen att ett bötesbelopp på 38 miljoner euro, motsvarande cirka 0,14 procent av sökandens omsättning, inte kunde anses oproportionerligt i förhållande till överträdelsen, med hänsyn till att brytande av en försegling är en särskilt allvarlig överträdelse samt med hänsyn till sökandens storlek och behovet av att säkerställa att bötesbeloppet har en tillräckligt avskräckande verkan för att det inte ska vara fördelaktigt för ett företag att bryta en försegling som kommissionen anbringat vid sina inspektioner.

2. Rättspraxis på området för artikel 81 EG (nu artikel 101 FEUF)

a) Fortlöpande överträdelse

I dom av den 19 maj 2010 i mål T-18/05, *IMI m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), prövade tribunalen särskilt huruvida sökanden hade deltagit utan avbrott i överträdelsen. Tribunalen betonade i detta hänseende att även om den period som ligger mellan två uttryck för beteenden som utgör överträdelser är ett relevant kriterium för att fastställa huruvida en överträdelse är fortlöpande, kan frågan huruvida denna period är tillräckligt lång för att utgöra ett avbrott i överträdelsen inte prövas abstrakt. Denna fråga ska tvärtom prövas mot bakgrund av den aktuella kartellens verksamhet. Tribunalen anförde i detta fall att perioden utan hemliga kontakter eller uttryck för hemlig samverkan från sökandenas sida med mer än ett år översteg de intervaller under vilka de företag som deltog i kartellen gav uttryck för sin vilja att begränsa konkurrensen. Tribunalen fann att kommissionen, i och med att den grundade sin bedömning på att sökandena utan avbrott hade deltagit i kartellen under den omtvistade

perioden, hade gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning. Tribunalen anpassade därför, för att beakta sökandenas periodvisa deltagande i kartellen, det bötesbelopp som de ålagts genom att höjningen av bötesbeloppet med hänsyn till överträdelsens varaktighet sattes ned från 110 procent till 100 procent.

b) Beräkning av bötesbeloppen

I de mål där talan har väckts mot kommissionens beslut om påföljder för de karteller som kallats "tråd för industriellt bruk", "VVS-rör" och "spansk tobak" har tribunalen haft möjlighet att precisera och illustrera vissa faktorer som ingår i beräkningen av bötesbeloppet.

Utgångsbelopp

I dom av den 28 april 2010 i mål T-452/05, *BST mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), behandlas den faktiska ekonomiska kapacitet som de företag som begått en överträdelse har att åstadkomma skada för konkurrensen. I denna dom fann tribunalen att vertikal integration och bredden av produktsortimentet förvisso i förekommande fall kan utgöra relevanta omständigheter för att bedöma ett företags inflytande på marknaden och även utgöra ytterligare tecken på ett sådant inflytande i förhållande till marknadsandelarna eller till omsättningen på den relevanta marknaden. De argument som sökanden i detta fall hade anfört om den vertikala integrationen för de andra berörda företagen visade, enligt tribunalen, emellertid inte att dessa hade några särskilda och betydande konkurrensfördelar på den relevanta marknaden.

Differentierad behandling

I det mål som avgjordes genom domen av den 19 maj 2010 i mål T-21/05, *Chalkor mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), och i det ovannämnda målet *IMI m.fl. mot kommissionen* hade kommissionen fastställt att det inte fanns något skäl att behandla kartelldeltagare som enbart deltagit i en av delarna i den kartell som kallats VVS-rör och kartelldeltagare som även deltagit i en annan del av denna kartell olika, eftersom samarbetet inom sistnämnda del inte hade varit betydligt närmare än inom den förstnämnda. Tribunalen fann emellertid i dessa domar att ett företag som fastställts vara ansvarigt med avseende på flera delar i en kartell i större omfattning bidrar till kartellens verksamhet och allvar, än en kartelldeltagare som enbart deltar i en enda del i denna kartell, och gör sig således skyldigt till en allvarligare överträdelse. Denna bedömning ska nödvändigtvis göras i det skede då det särskilda utgångsbeloppet ska fastställas, eftersom beaktandet av förmildrande omständigheter enbart medger att böternas grundbelopp kan anpassas med hänsyn till det sätt på vilket lagöverträdaren genomför kartellen. Tribunalen satte följaktligen ned utgångsbeloppet för böterna med 10 procent för var och en av sökandena i dessa mål.

Den övre gränsen på 10 procent av omsättningen

I dom av den 28 april 2010 i de förenade målen T-456/05 och T-457/05, *Gütermann och Zwicky mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), hänvisade tribunalen till att kommissionen – åtminstone i situationer då det saknas uppgift om att ett företag har upphört med sin kommersiella verksamhet eller har manipulerat sin omsättning för att undgå höga böter – ska fastställa den övre gränsen för böterna i förhållande till den senaste omsättning som återspeglar ett helt år med ekonomisk verksamhet. I detta fall fann tribunalen att starka indicier – såsom en omsättning som under flera år var lika med noll, den omständigheten att det inte fanns några anställda eller några konkreta bevis på att företagets fastigheter utnyttjades samt den omständigheten att det inte förelåg några investeringsprojekt för att utnyttja fastigheterna –

talade för att det kunde presumeras att Zwicky & Co. AG inte hade fortsatt att bedriva en normal ekonomisk verksamhet i den mening som avses i rättspraxis. Tribunalen drog följaktligen den slutsatsen att kommissionen, vid fastställandet av den övre gräns på 10 procent av omsättningen som inte får överskridas vid beräkningen av det bötesbelopp som anges i artikel 23.2 i förordning nr 1/2003, borde ha hänvisat till den senaste omsättningen för den faktiska ekonomiska verksamhet som bedrivits av Zwicky & Co., och inte till omsättningen för det företag som hade övertagit Zwicky & Co. efter det att sistnämnda företag hade upphört med sin verksamhet.

Försvårande omständigheter

I det mål som avgjordes genom domen av den 8 september 2010 i mål T-29/05, *Deltafina mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), hade kommissionen funnit att sökanden hade haft en ledande roll i kartellen och följaktligen dels ökat grundbeloppet för böterna med 50 procent på grund av försvårande omständigheter, dels beaktat denna roll på ett sådant sätt att bötesbeloppet endast satts ned med 10 procent till följd av bolagets samarbete. Enligt tribunalen hade kommissionen begått ett fel i detta hänseende. Tribunalen erinrade om att det aktuella företaget, för att kunna betecknas som ledare för kartellen, ska ha varit en betydelsefull drivande kraft i kartellen och ha haft ett särskilt och konkret ansvar för kartellens sätt att fungera. Den framhöll dock att, även om de omständigheter som kommissionen hade redovisat i det aktuella fallet visade att sökanden hade haft en aktiv och direkt roll i tobaksberedningsföretagens kartell, räckte det emellertid inte för att styrka att bolaget hade varit en sådan drivande kraft i denna kartell eller att dess roll hade varit viktigare än något av de spanska beredningsföretagens roll. Tribunalen påpekade särskilt att det inte fanns något i handlingarna som tydde på att Deltafina SpA skulle ha tagit något initiativ med syfte att upprätta denna kartell eller förmå de spanska beredningsföretagen att delta i kartellen eller att Deltafina i övrigt skulle ha åtagit sig ett ansvar för aktiviteter som vanligen förknippas med rollen som ledare i en kartell, såsom att vara mötesordförande eller att centralisera och distribuera vissa uppgifter. Tribunalen satte således, inom ramen för sin obegränsade behörighet, ned det bötesbelopp Deltafina ålagts från 11,88 till 6,12 miljoner euro.

c) Ansvar för överträdelsen – Solidariskt ansvar

I dom av den 13 september 2010 i mål T-40/06, *Trioplast Industrier mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), har tribunalen i flera avseenden preciserat de bestämmelser som reglerar solidariskt ansvar för på varandra följande moderbolag när det gäller betalning av böter som ålagts ett dotterbolag.

Tribunalen uttalade att synsättet att ett moderbolag ska tillskrivas samma utgångsbelopp som det som fastställts för det dotterbolag som deltagit direkt i den konkurrensbegränsande samverkan, utan att detta utgångsbelopp delas upp då flera moderbolag avlöst varandra i tiden, kan inte i sig anses olämpligt. Kommissionens mål är nämligen att ett moderbolag ska kunna åläggas samma utgångsbelopp som det som det skulle ha ålagts om det hade deltagit direkt i kartellen, vilket överensstämmer med föremålet för konkurrenspolitiken.

Tribunalen påpekade vidare att det, vid en överträdelse som begås av ett dotterbolag som tillhört flera ekonomiska enheter efter varandra under den period under vilken överträdelsen pågick, inte a priori kan anses olämpligt att det kumulerade beloppet för moderbolagen överstiger det belopp eller de kumulerade belopp som tillskrivits dotterbolaget.

Däremot fann tribunalen det felaktigt att kommissionen enligt det angripna beslutet hade full frihet när det gäller uppbörden av böterna hos den ena eller den andra av de berörda

rättssubjekten utifrån deras betalningsförmåga. Denna valfrihet innebär nämligen att det belopp som faktiskt krävs in från sökanden beror på hur stort belopp som krävs in från de tidigare moderbolagen och omvänt, trots att dessa bolag aldrig bildat någon gemensam ekonomisk enhet och därmed inte är solidariskt ansvariga. Tribunalen tillade att principen om att straff och påföljder ska vara individuella kräver att det belopp som sökanden faktiskt betalar inte överskrider kvotdelen av sökandens solidariska ansvar, vilken motsvarar andelen av det belopp som tillskrivits sökanden i förhållande till summan av de belopp som de på varandra följande moderbolagen hålls solidariskt ansvariga för, vad gäller betalningen av de böter som ålagts dotterbolaget. Tribunalen fann att beslutet i detta fall var oförenligt med kommissionens skyldighet att ge sökanden möjlighet att utan tvetydigheter få kännedom om det exakta belopp som sökanden ska betala för den period för vilken sökanden hålls solidariskt ansvarig för överträdelsen med dotterbolaget. Mot bakgrund härav ogiltigförklarades beslutet delvist, och det belopp som tillskrivits Trioplast Industrier fastställdes till 2,73 miljoner euro, vilket belopp utgör grunden för kommissionens beräkning av sökandens kvotdel i de på varandra följande moderbolagens solidariska betalningsansvar för de böter som ålagts dotterbolaget.

3. Rättspraxis på området för artikel 82 EG (nu artikel 102 FEUF)

I dom av den 1 juli 2010 i mål T-321/05, *AstraZeneca mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), uttalades sig tribunalen om lagenligheten av ett kommissionsbeslut där det hade konstaterats att sökanden hade överträtt artikel 82 EG, dels genom missvisande framställningar till nationella patentmyndigheter, dels genom att återkalla godkännandet för försäljning av ett läkemedel för vilket patentet hade löpt ut.

När det gäller det första fallet av missbruk fann tribunalen att överlämnandet till myndigheterna av sådana missvisande upplysningar som skulle kunna vilseleda dem och således tillåta beviljande av en exklusiv rättighet som företaget inte har rätt till, eller som det har rätt till för en kortare period, utgör ett handlande som motverkar pris- och prestationskonkurrensen, vilket kan vara särskilt begränsande för konkurrensen.

Den missvisande karaktär som utmärker de framställningar som lämnats till myndigheterna ska bedömas mot bakgrund av objektiva uppgifter, då det inte krävs att det styrks att beteendet är frivilligt och att det företag som har dominerande ställning är i ond tro för att det ska anses föreligga missbruk av dominerande ställning. Den omständigheten att missbruksbegreppet har ett objektivt innehåll, som inte innefattar avsikt att åstadkomma skada, medför emellertid inte att avsikten att genomföra ett handlande som motverkar pris- och prestationskonkurrensen under alla omständigheter saknar relevans, även om fastställandet av att det föreligger missbruk i första hand bör grunda sig på ett objektivt konstaterande att det aktuella handlandet konkret har genomförts.

När det gäller det andra fallet av missbruk, det vill säga återkallandet av godkännandet för försäljning av ett läkemedel för vilket patentet har löpt ut, fann tribunalen att, även om förekomsten av en dominerande ställning inte kan frånta ett företag som befinner sig i en sådan ställning rätten att tillvarata sina egna affärsintressen när dessa hotas, kan det inte använda rättsliga förfaranden för att hindra eller försvåra konkurrenters inträde på marknaden, i brist på grunder som avser försvar av de legitima intressena hos ett företag som gett sig in i pris- och prestationskonkurrens eller i brist på sakliga skäl. Ett företags utveckling av en strategi som har till syfte att minimera nedgången i företagets försäljning och att rusta företaget för konkurrensen från generiska produkter är, även om företaget har en dominerande ställning, legitim och omfattas av den normala konkurrensen, under förutsättning att detta uppträdande inte frångår den praxis som gäller i pris- eller prestationskonkurrens.

Efter utgången av ensamrättsperioden för användning av resultaten av farmakologiska och toxikologiska undersökningar samt kliniska prövningar, kan ett uppträdande som syftar till att hindra generikatillverkarna att använda sig av sin rätt att använda dessa upplysningar, som tagits fram i syfte att släppa ut originalprodukten på marknaden, inte motiveras utifrån det legitima skyddet för en investering som omfattas av pris- och prestationskonkurrens. Den omständigheten att det dominerande företags konkurrenter skulle ha kunnat erhålla godkännanden för försäljning genom ett alternativt förfarande räcker inte för att frånta det uppträdande som bestod i återkallandet av godkännandena för försäljning karaktären av missbruk, eftersom det är av sådan art att det, åtminstone tillfälligt, utesluter de konkurrerande generikatillverkarna från marknaden.

I dom av den 9 september 2010 i mål T-155/06, *Tomra Systems m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), prövade tribunalen frågan huruvida kommissionen, för att bevisa att konkurrenterna elimineras från marknaden som helhet, ska fastställa den lägsta grad av lönsamhet som är erforderlig för att vara verksam på den aktuella marknaden och därefter kontrollera huruvida den del av marknaden som inte är konkurrensutsatt (det vill säga den del av efterfrågan som är bunden till följd av de aktuella metoderna) är tillräckligt stor för att konkurrenterna ska kunna utestängas. Tribunalen fann att den omständigheten att ett dominerande företag blockerar en väsentlig del av marknaden inte kan rättfärdigas med att det visas att den konkurrensutsatta delen av marknaden är tillräckligt stor för ett begränsat antal konkurrenter. För det första ska nämligen kunderna inom den blockerade delen av marknaden ha möjlighet att dra nytta av all den konkurrens som kan råda på marknaden, och konkurrenterna ska kunna konkurrera med priser och prestationer på hela marknaden och inte endast en del av den. För det andra är det dominerande företags roll inte att fastställa hur många lönsamma konkurrenter som ska tillåtas konkurrera om den del av efterfrågan som är öppen för konkurrens.

4. Rättspraxis på området för kontroll av företagskoncentrationer

a) Begreppet rättsakt mot vilken talan kan väckas

I det mål som avgjordes genom beslutet av den 2 september 2010 i mål T-58/09, *Schemaventotto mot kommissionen* (ännu ej publicerat i rättsfallssamlingen), fick tribunalen tillfälle att komma med preciseringar med avseende på tillämpningen av artikel 21 i förordning (EG) nr 139/2004¹⁴. Detta mål avsåg en planerad koncentration mellan Abertis Infrastructures SA och Autostrade SpA som, efter det att den hade godkänts av kommissionen, avbröts av nämnda bolag med hänsyn framför allt till de svårigheter som uppkommit på grund av utvecklingen i den italienska lagstiftningen. Kommissionen fann i sin preliminära bedömning av dessa lagstiftningsåtgärder att de stred mot artikel 21 i förordning nr 139/2004. Med hänsyn till ett förslag till lagändringar meddelade kommissionen emellertid de italienska myndigheterna den 13 augusti 2008 att den hade beslutat att avsluta det förfarande som inletts enligt artikel 21.4 i förordning nr 139/2004. Genom skrivelse av den 4 september 2008 informerade kommissionen sökanden om detta beslut, mot vilket sökanden sedan väckte talan vid tribunalen.

Tribunalen konstaterade i sitt beslut att kommissionen, genom denna skrivelse, enbart hade meddelat sitt beslut att inte fullfölja förfarandet i ärendet Abertis mot Autostrade avseende eventuella överträdelser som fastställdes under den preliminära undersökningen. Kommissionens beslut innebar således inte att kommissionen hade godkänt de nya nationella lagbestämmelserna.

¹⁴ Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EUT L 24, s. 1).

Vidare prövade tribunalen frågan huruvida denna åtgärd utgjorde en rättsakt mot vilken talan kunde väckas, det vill säga huruvida den hade sådana bindande rättsverkningar som kunde påverka sökandens intressen, genom att klart förändra dennes rättsliga ställning. I detta hänseende uttalade tribunalen att det förfarande som föreskrivs i artikel 21.4 i förordning nr 139/2004 avser kommissionens kontroll av konkreta företagskoncentrationer enligt denna förordning. Kommissionen är följaktligen skyldig att anta ett beslut mot den berörda medlemsstaten, varigenom ifrågavarande intressen antingen erkänns och förklaras vara förenliga med unionsrättens allmänna principer och övriga bestämmelser eller inte erkänns och förklaras vara oförenliga med ovannämnda principer och bestämmelser. Till följd av att den planerade koncentrationen hade avbrutits hade kommissionen således i det aktuella fallet inte längre behörighet att avsluta det förfarande som inlemts enligt artikel 21.4 i nämnda förordning genom ett beslut om erkännande av ett allmänintresse som skyddas av ifrågavarande nationella åtgärder.

Denna slutsats kunde inte påverkas av det förhållandet att det förfarande som föreskrivs i artikel 21.4 i förordning nr 139/2004 inte enbart har en objektiv funktion, utan även en subjektiv funktion, nämligen att skydda de berörda företagens intressen avseende den planerade koncentrationen för att säkerställa rättssäkerhet och skyndsamhet i det förfarande som föreskrivs i förordningen, eftersom den subjektiva funktionen inte längre skulle beaktas till följd av att den planerade koncentrationen hade avbrutits.

Följaktligen kunde kommissionen enbart anta ett formellt beslut att lägga ned ifrågavarande förfarande. Eftersom beslutet inte hade några andra verkningar kunde det således inte utgöra en rättsakt mot vilken talan kunde väckas.

I det mål som avgjordes genom domen av den 13 september 2010 i mål T-279/04, *Éditions Jacob mot kommissionen* (ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), framställde kommissionen en invändning om rättegångshinder vad avser sökandens talan mot beslutet om godkännande, under förutsättning av att det företogs en vidareförsäljning av tillgångarna, av Lagardère SCA:s återköp av Vivendi Universal Publishing SA. Kommissionen ansåg nämligen att ett tidigare beslut att inleda ett fördjupat granskningsförfarande av den planerade koncentrationen hade medfört att Natexis Banques Populaires SA:s tidigare förvärv av måltillgångarna, underförstått men ovillkorligen, var att kvalificera som förvärv av värdepapper i ett företag i avsikt att vidareförsälja dem. Det angripna beslutet var således ett rent bekräftande beslut. Tribunalen avvisade kommissionens tolkning och framhöll att ett beslut att inleda ett fördjupat granskningsförfarande inte utgör en rättsakt mot vilken talan kan väckas, utan en förberedande åtgärd vars enda syfte är att inleda en undersökning avsedd att fastställa de faktiska omständigheter som behövs för att kommissionen genom ett slutligt beslut ska kunna uttala sig avseende koncentrationens förenlighet med den gemensamma marknaden. Tribunalen tillade att inledandet av ett fördjupat granskningsförfarande har som enda syfte att på förhand konstatera att det finns allvarliga tvivel avseende den anmälda koncentrationens förenlighet med den gemensamma marknaden.

b) Begreppet koncentration

I det mål som avgjordes genom domen av den 6 juli 2010 i mål T-411/07, *Aer Lingus Group mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), gjorde sökanden, med stöd i nationell lag, gällande att begreppet koncentration, såsom detta begrepp definieras i unionsrätten, skulle utsträckas till de fall då kontroll inte uppnås och ett företags aktieinnehav i ett annat företag inte i sig ger möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på sistnämnda företag. Ryanair Holdings plc hade lämnat ett offentligt bud på hela Aer Lingus Group plc:s aktiekapital, men hade tvingats avbryta sina försök på grund av kommissionens beslut att förklara transaktionen oförenlig med den gemensamma marknaden. Efter det att beslutet hade meddelats begärde Aer Lingus Group

emellertid att kommissionen skulle kräva att Ryanair Holdings dessutom avyttrade sitt bestående minoritetsinnehav i bolaget. Kommissionen avslag denna begäran och Aer Lingus Group väckte därför talan mot kommissionens beslut.

Tribunalen framhöll i sin dom att det endast får krävas att ett företag avyttrar alla aktier som det har förvärvat i ett annat företag för att återställa den situation som rådde innan koncentrationen genomfördes. När kontroll inte har förvärvats, och koncentrationen inte har genomförts, har kommissionen följaktligen inga befogenheter att upplösa koncentrationen. Tribunalen preciserade även att förordning nr 139/2004 generellt inte syftar till att skydda bolag från affärsmässiga konflikter med aktieägarna eller att undanröja osäkerhetsfaktorn vad gäller aktieägarnas godkännande av viktiga beslut, eftersom sådana tvister ska prövas av de nationella domstolarna. Om kommissionen tilläts besluta att ett minoritetsinnehav i ett konkurrerande företag ska avyttras endast därför att innehavet ekonomiskt sett utgör en teoretisk risk när det föreligger duopol eller kan hota attraktiviteten hos det ena duopolistföretagets aktier, skulle detta, på samma sätt, innebära ett överskridande av kommissionens behörighet enligt koncentrationsförordningen.

I det ovannämnda målet *Éditions Jacob mot kommissionen* bestred sökanden den rättsliga kvalificeringen av Natexis Banques Populaires förvärv av måltillgångarna såsom förvärv av värdepapper i ett företag i avsikt att vidareförsälja dem, enligt artikel 3.5 a i förordning (EEG) nr 4064/89¹⁵. Sökanden gjorde gällande att denna transaktion, benämnd "holdingtransaktionen", i praktiken var en koncentration i den mening som avses i artikel 3.1 b i nämnda förordning, eftersom Lagardère härigenom kunde uppnå antingen ensam kontroll, genom Natexis Banques Populaires, eller gemensam kontroll tillsammans med Natexis Banques Populaires, över måltillgångarna och således få möjlighet att utöva ett avgörande inflytande över den verksamhet som var knuten till dessa tillgångar.

Enligt tribunalen kunde påståendena om ensam kontroll inte godtas. Det framgick nämligen av ordalydelsen i överlåtelseavtalet att Lagardère inte fick äganderätt eller nyttjanderätt till måltillgångarna innan kommissionen hade fattat beslutet om villkorat godkännande och inte heller några rättigheter som kunde göra det möjligt för bolaget att utöva ett avgörande inflytande över de bolagsorgan som kontrollerade måltillgångarna. När det gäller gemensam kontroll fann tribunalen att, även om det skulle antas att det aktuella förvärvet av måltillgångarna hade gjort det möjligt för Lagardère att, tillsammans med Natexis Banques Populaires, utöva ett avgörande inflytande över den verksamhet som var knuten till dessa tillgångar då holdingtransaktionen hade genomförts, så hade den därav följande företagskoncentration utgjort en separat transaktion i förhållande till den företagskoncentration som Lagardère hade anmält. Det fel som kommissionen skulle ha begått genom att kvalificera det aktuella förvärvet av måltillgångarna som ett "förvärv av värdepapper i ett företag i avsikt att vidareförsälja dem", och inte ett förvärv av ensam eller gemensam kontroll, saknade under alla omständigheter betydelse för lagenligheten av det beslut genom vilket Lagardères återköp av Vivendi Universal Publishing, under förutsättning att det företogs en vidareförsäljning av tillgångarna, förklarades förenligt med den gemensamma marknaden.

c) Effektivitetsvinst – Kontrollerbarhet

I domen i det ovannämnda målet *Ryanair mot kommissionen* noterade tribunalen att kommissionen hade funnit att det, såväl av förordning nr 139/2004 som av riktlinjerna för bedömning av

¹⁵ Rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer (EGT L 395, s. 1, rättelse EGT L 257, 1990, s. 13; svensk specialutgåva, annex, s. 16).

horisontella koncentrationer¹⁶, framgår att effektivitetsvinster av en koncentration, för att kunna väga upp de negativa effekterna för konsumenterna, måste gå att kontrollera och kunna komma konsumenterna till godo, samtidigt som de inte ska kunna uppnås i samma grad på ett mindre konkurrenshämmande sätt än genom den planerade koncentrationen. När det gäller det första villkoret framhöll tribunalen att villkoret att effektivitetsvinster ska gå att kontrollera enligt riktlinjerna inte kräver att den anmälade parten lämnar uppgifter som kan kontrolleras på ett oberoende sätt av tredjeman eller dokument som hänför sig till tiden före koncentrationen och vilka gör det möjligt att på ett objektivt och oberoende sätt bedöma omfattningen av de effektivitetsvinster som koncentrationen ger upphov till, vilket hade hävdats av kommissionen i det angripna beslutet. Kommissionen kunde således inte tillbakavisa Ryanair Holdings uppgifter på denna grund. Tribunalen tillade att det inte nödvändigtvis är möjligt i affärslivet att lämna sådana dokument i rimlig tid. De dokument som ett företag använder för att inleda ett förfarande för att lämna ett offentligt bud, oavsett om dokumenten kommer från företaget eller dess ombud, kan till sin natur ha en viss relevans för att styrka påståenden om effektivitetsvinster.

d) Åtaganden

Fullmaktshavare

I dom av den 13 september 2010 i mål T-452/04, *Éditions Jacob mot kommissionen* (ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), hade tribunalen att uttala sig om lagenligheten av beslutet att godkänna Wendel Investissement SA som förvärvare av de tillgångar som avyttrats i enlighet med kommissionens beslut av den 7 januari 2004, genom vilket Lagardères återköp av Vivendi Universal Publishing godkändes, vilket hade meddelats på det villkoret att det företogs en vidareförsäljning av tillgångarna. Enligt en av de grunder som åberopades hade godkännandet av Wendel Investissement grundats på en rapport från en fullmaktshavare som inte var oberoende. I detta hänseende fann tribunalen att fullmaktshavaren hade utsetts trots att han var styrelseledamot i det bolag som innehade måltillgångarna och att han i praktiken utövade sitt uppdrag parallellt med styrelseuppdraget. Han befann sig följaktligen i en beroendeställning i förhållande till nämnda bolag, som var av sådan beskaffenhet att tvivel uppkom avseende den objektivitet han måste iaktta vid utförandet av uppdraget som fullmaktshavare. Eftersom fullmaktshavaren hade utarbetat utvärderingsrapporten avseende Wendel Investissements anbud att köpa de vidareförsålda tillgångarna, vilken hade haft en avgörande betydelse för kommissionens beslut om godkännande, fann tribunalen att den fastställda rättsstridigheten utgjorde grund för att ogiltigförklara beslutet att godkänna Wendel Investissement som förvärvare.

Statligt stöd

En betydande del av målen vid tribunalen under år 2010 rörde statliga stöd. 50 mål om statligt stöd avgjordes. Redogörelsen här kan endast ge en överblick över dessa avgöranden, för det första beträffande frågor om upptagande till sakprövning, för det andra beträffande materiella bestämmelser samt, för det tredje, rörande förfaranden.

¹⁶ Riktlinjer för bedömning av horisontella koncentrationer enligt rådets förordning om kontroll av företagskoncentrationer (EUT C 31, 2004, s. 5).

1. Upptagande till sakprövning

Rättspraxis från detta år innehåller preciseringar beträffande bedömningen av talerätten i mål avseende bestridande av ett beslut av kommissionen där den slagit fast att ett stöd är förenligt med den gemensamma marknaden.

För det första ska domen av den 13 september 2010 i mål T-193/06, *TF1 mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), nämnas. Målet avsåg ett yrkande av sökanden om ogiltigförklaring av ett kommissionsbeslut om stödåtgärder till förmån för filmsektorn och den audiovisuella sektorn i Frankrike, i vilket kommissionen efter den preliminära granskningen enligt artikel 88.3 EG valde att inte göra några invändningar mot de aktuella åtgärderna.

Kommissionen gjorde gällande att det angripna beslutet formellt var riktat till Republiken Frankrike, och bestred att sökandens talan kunde tas upp till sakprövning eftersom sökanden inte var personligen berörd av beslutet.

Tribunalen erinrade om att den preliminära fasen av granskningen av stöden enbart syftar till att göra det möjligt för kommissionen att bilda sig en första uppfattning om huruvida stödåtgärden helt eller delvis är förenlig med den gemensamma marknaden. Det är inte förrän under den granskningsfas som anges i artikel 88.2 EG som kommissionen har en skyldighet att ge berörda parter tillfälle att yttra sig. När kommissionen således utan att inleda det formella granskningsförfarandet fastslår att stödet är förenligt med den gemensamma marknaden, kan de personer som åtnjuter dessa processrättsliga skyddsregler, särskilt företag som konkurrerar med stödmottagarna, väcka talan om skyddande av sökandens processuella rättigheter. Om sökanden däremot ifrågasätter att det beslut som innehåller själva bedömningen av stödet är välgrundat, är det inte tillräckligt att sökanden anses vara berörd enligt artikel 88.2 EG för att talan ska kunna prövas.

I det aktuella målet prövade tribunalen inledningsvis arten av de grunder som sökanden åberopat, och slog därefter fast att inte någon av dessa grunder för ogiltigförklaring syftade till att visa att de aktuella stödåtgärderna gav upphov till allvarliga svårigheter vid bedömningen av om de utgör statligt stöd eller om de är förenliga med den gemensamma marknaden, vilket skulle ha medfört att kommissionen var skyldig att inleda det formella granskningsförfarandet. Sökanden ifrågasatte inte kommissionens beslut att inte inleda det formella granskningsförfarandet enligt artikel 88.2 EG, och åberopade inte heller något åsidosättande av de processuella rättigheter som följer av denna bestämmelse. Syftet med sökandens talan var endast att beslutet skulle ogiltigförklaras i sak, vilket sökanden bekräftade vid förhandlingen som svar på en fråga från tribunalen.

Under dessa förhållanden syftade inte talan till att skydda sökandens processuella rättigheter, och sökanden måste därmed visa att den hade en särskild ställning i den mening som avses i domstolens dom i målet *Plaumann mot kommissionen*¹⁷, bland annat på grund av att dess marknadsställning väsentligt påverkades genom de åtgärder som omfattas av beslutet, varvid påverkan på sökandens konkurrensställning skulle bedömas i förhållande till mottagarna av de aktuella stödåtgärderna, det vill säga de aktörer som är verksamma inom filmsektorn och den audiovisuella sektorn. Eftersom den procentandel av de obligatoriska investeringarna som tillämpades på omsättningen var densamma för samtliga konkurrenter i målet i fråga, kunde inte den omständigheten att sökandens obligatoriska investeringar – med hänsyn till dess höga

¹⁷ Dom av den 15 juli 1963 i mål 25/62, *Plaumann mot kommissionen* (REG 1963, s. 197, 223; svensk specialutgåva, volym I, s. 181).

omsättning – översteg övriga konkurrenters utgifter, ge sökanden någon särskild ställning eller särskilja vederbörande på samma sätt som en mottagare, i den mening som avses i domen i målet *Plaumann mot kommissionen*.

För det andra förtjänar domen av den 13 september 2010 i de förenade målen T-415/05, T-416/05 och T-423/05, *Grekland m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), att nämnas. Tribunalen fann i dessa mål att så länge som sökandena, även efter det att de försatts i likvidation, tillerkändes ett intresse av att yrka ogiltigförklaring av det angripna beslutet, hade intervenienten fortfarande ett motsvarande intresse av att intervensera till stöd för kommissionen för att försvara detta besluts lagenlighet, om inte annat för att framställa skadeståndsyrkanden, som därefter eventuellt blir föremål för talan som grundar sig på att det olagligt beviljats stöd som skadat intervenienten.

För det tredje ska slutligen domen av den 16 december 2010 i de förenade målen T-231/06 och T-237/06, *Nederländerna och NOS mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), nämnas. Tribunalen erinrade i denna dom om att det administrativa förfarandet i fråga om statligt stöd uteslutande inleds gentemot den berörda medlemsstaten. De företag som tar emot stöd anses endast vara intressenter i detta förfarande. Av detta följer att intressenterna endast har rätt att delta i det administrativa förfarandet på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och inte alls kan göra gällande samma rätt till försvar som de personer kan åberopa mot vilka ett förfarande inletts.

2. Materiella bestämmelser

a) Enskilt stöd som beviljats med tillämpning av ett allmänt stödsystem som godkänts av kommissionen

I sin dom av den 3 mars 2010 i de förenade målen T-102/07 och T-120/07, *Freistaat Sachsen m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen att kommissionen, när den har att ta ställning till en enskild stödåtgärd som påstås ha beviljats med tillämpning av ett tidigare godkänt stödprogram, inte utan vidare får granska denna åtgärd direkt i förhållande till EG-fördraget. Den ska innan den inleder ett förfarande först kontrollera att stödet omfattas av det allmänna stödprogrammet och uppfyller villkoren som fastställts i beslutet om godkännande av detta program. Om kommissionen inte gick till väga på detta sätt skulle den vid granskningen av varje enskild stödåtgärd kunna ändra sitt beslut om godkännande, vilket redan förutsatte en granskning i förhållande till artikel 87 EG. Ett stöd som utgör en strikt och förutsebar tillämpning av villkoren som fastställts i beslutet om godkännande av det allmänna stödprogrammet anses alltså utgöra ett befintligt stöd. Kommissionen behöver inte underrättas om ett sådant stöd, och stödet behöver inte undersökas i enlighet med artikel 87 EG.

Tribunalen preciserade även att när kommissionen fattar beslut om huruvida ett stöd är förenligt med den berörda stödordningen gör den detta inom ramen för sin skyldighet att säkerställa tillämpningen av artiklarna 87 EG och 88 EG. Kommissionens prövning av ett stöds förenlighet med denna ordning utgör därför inte en åtgärd som går utöver dess behörighet. Kommissionens bedömning kan således inte begränsas av att de nationella myndigheter som har beviljat stödet har gjort en egen bedömning.

b) Ekonomisk fördel

I dom av den 21 maj 2010 i de förenade målen T-425/04, T-444/04, T-450/04 och T-456/04, *Frankrike m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen att offentliga

uttalanden av nationella myndigheter medför en avsevärd fördel för ett företag i den mån de leder till ett återvunnet förtroende på finansmarknaderna. Uttalandena gör det också lättare och billigare att få ny kredit som företaget behöver för att återfinansiera de skulder som förfaller till betalning inom kort, och de bidrar slutligen till att stabilisera företagets mycket instabila ekonomiska ställning. Dessa uttalanden hade en avgörande inverkan på kreditvärderingsinstitutens reaktion. All positiv inverkan på ett företags kreditvärdering, om så endast genom offentliga uttalanden som kan skapa eller förstärka investerarnas förtroende, har en omedelbar inverkan på de kostnader som företaget ska stå för vid återfinansiering på kapitalmarknaderna.

Tribunalen preciserade även att kravet på samband mellan den konstaterade fördelen och ianspråktagandet av statliga medel i princip förutsätter att fördelen har ett nära samband med en motsvarande kostnad som belastar statens budget eller att det på grundval av rättsligt bindande åtaganden av staten uppkommer en tillräckligt konkret ekonomisk risk som belastar denna budget. För att uttalandena ska likställas med en statlig garanti eller tolkas som att de ger uttryck för ett oåterkalleligt åtagande att bevilja ett finansiellt stöd, till exempel genom att kortfristiga skulder återbetalas, måste de bestå i ett konkret, ovillkorligt och oåterkalleligt åtagande från statens sida och uttryckligen ange antingen exakt vilka belopp som ska investeras eller vilka skulder det ska ges en garanti för eller, åtminstone, ange en förutbestämd ekonomisk ram – till exempel att en kreditfacilitet uppgående till ett visst belopp ska ställas till förfogande – liksom villkoren för beviljande av det planerade stödet. Endast den omständigheten att en medlemsstat har hänvisat till sitt speciella rykte på finansmarknaderna räcker inte för att visa att det förelåg en risk som innebär att det ska anses ha skett en överföring av statliga medel, i den mening som avses i artikel 87.1 EG, som har ett tillräckligt nära samband med den fördel som beviljats genom dess uttalanden.

I dom av den 15 juni 2010 i mål T-177/07, *Mediaset mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), erinrade tribunalen om att det i praxis har slagits fast att en fördel som direkt beviljas vissa fysiska eller juridiska personer, vilka inte nödvändigtvis är företag, kan utgöra en indirekt fördel och, således, ett statligt stöd till förmån för andra fysiska personer eller sådana juridiska personer som utgör företag. Tribunalen avfärdade därmed resonemanget att ett bidrag som ges till slutkonsumenterna inte kan anses utgöra ett statligt stöd till aktörer som tillhandahåller konsumtionsvaror eller tjänster.

c) Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

I dom av den 1 juli 2010 i de förenade målen T-568/08 och T-573/08, *M6 och TF1 mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen att uppfattningen – att iakttagandet av det fjärde villkor som domstolen ställde upp i punkterna 88–93 i sin dom av den 24 juli 2003 i målet *Altmark Trans och Regierungspräsidium Magdeburg*¹⁸ utgör en förutsättning för beviljandet av det undantag som föreskrivs i artikel 86.2 EG – bygger på en sammanblandning av villkoren för att en åtgärd ska utgöra statligt stöd enligt artikel 87.1 EG och de villkor som används för att bedöma stödets förenlighet enligt artikel 86.2 EG. De villkor som uppställs i domen i det ovannämnda målet *Altmark Trans och Regierungspräsidium Magdeburg* har endast till syfte att fastställa huruvida åtgärden i fråga utgör statligt stöd, detta för att fastställa huruvida det föreligger en skyldighet att anmäla åtgärden till kommissionen, om det är fråga om nytt stöd, eller att samarbeta med kommissionen, om det är fråga om befintligt stöd.

¹⁸ Dom av den 24 juli 2003 i mål C-280/00, *Altmark Trans och Regierungspräsidium Magdeburg* (REG 2003, s. I-7747).

Tribunalen påpekade också att frågan huruvida ett företag som har anförtratts den tjänst av allmänt ekonomiskt intresse som utgörs av radio- och TV-sändningar skulle kunna fullgöra sina skyldigheter att tillhandahålla public service-TV till en lägre kostnad saknar relevans, för bedömningen av huruvida den statliga finansieringen av denna verksamhet är förenlig med gemenskapsbestämmelserna om statligt stöd. Vad artikel 86.2 EG syftar till att förhindra, genom bedömningen av stödets proportionalitet, är att den aktör som har anförtratts tjänsten av allmänt ekonomiskt intresse erhåller en finansiering som överstiger nettokostnaderna för public service-uppdraget.

I domen i det ovannämnda målet *Nederländerna och NOS mot kommissionen* preciserade tribunalen att medlemsstaterna har ett omfattande utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller att bestämma vad de anser vara tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Följaktligen kan en medlemsstats definition av dessa tjänster endast ifrågasättas av kommissionen i fall av uppenbara fel. Vad gäller definitionen av radio och TV i allmänhetens tjänst, ankommer det visserligen inte på kommissionen att avgöra huruvida ett program ska sändas i egenskap av tjänst av allmänt ekonomiskt intresse eller att ifrågasätta karaktären av eller kvaliteten hos en viss produkt, men den ska, såsom varande fördragets väktare, kunna ingripa vid uppenbara fel.

d) Kriteriet privat investerare i en marknadsekonomi

I dom av den 3 mars 2010 i mål T-163/05, *Bundesverband deutscher Banken mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), avfärdade tribunalen argumentet att den teoretiska prövningen av huruvida en transaktion har genomförts enligt normala marknadsmässiga villkor med nödvändighet ska göras med beaktande enbart av investeraren eller det företag till förmån för vilket investeringen har gjorts, eftersom just samspelet mellan de olika ekonomiska aktörerna är kännetecknande för en marknadsekonomi. Kommissionen kan således pröva frågan huruvida företaget hade kunnat skaffa kapital hos andra investerare som ger samma fördelar och, i förekommande fall, till vilka villkor. Det är inte heller nödvändigt att göra en fullständig teoretisk prövning av de inskränkningar som avser de överförda tillgångarna.

Tribunalen fann för övrigt att det förhållandet att en omständighet vad gäller transaktionen medför en ökning av den risk som investeraren löper endast kan motivera ett påslag på ersättningen om den medför en fördel för banken eller denna inte hade kunnat avstå från det erbjudna kapitalet. Om däremot ökningen av investerarens risk är resultatet av ett beslut som denne fattat av egna skäl, utan att påverkas av bankens önskemål eller behov, skulle banken vägra att betala ett påslag och vända sig till andra investerare.

I domen i det ovannämnda målet *Grekland m.fl. mot kommissionen* erinrade tribunalen först om att det av artikel 87.1 EG framgår att begreppet stöd är ett objektiva begrepp och att det uteslutande sammanhänger med huruvida en statlig åtgärd ger det mottagande företaget en ekonomisk fördel som det inte skulle ha erhållit på normala marknadsvillkor, varpå den slog fast att den omständigheten att transaktionen är förnuftig för de offentliga myndigheter eller det offentliga företag som beviljar stödet inte gör att de befrias från skyldigheten att tillämpa kriteriet privat investerare.

e) Skyldighet att återkräva stödet

Tribunalen prövade i domen i det ovannämnda målet *Grekland m.fl. mot kommissionen* frågan om återkrav av stödet i fall av ekonomisk kontinuitet mellan de båda företagen. Föreligger sådan kontinuitet kan det nya företaget anses vara den faktiska mottagaren av det stöd som har främjat den ifrågavarande verksamheten och som hade tilldelats det tidigare företaget innan denna

verksamhet övertogs av det nya företaget. Om det däremot efter uppdelningen saknades en ekonomisk helhet mellan de båda företagen kan stöd som beviljats det tidigare företaget inte efter uppdelningen återkrävas från det nya företaget med den enda motiveringen att detta företag får en indirekt fördel därav. Denna omständighet innebär nämligen inte i sig att det nya företaget kan anses vara den faktiska mottagaren av det stöd som beviljats det tidigare företaget.

När det gäller fördelningen av återbetalningsskyldigheten på mottagarna av ett stöd, erinrade tribunalen om att kommissionen i ett beslut, i vilket det fastställs att ett stöd är oförenligt med den gemensamma marknaden och där det föreskrivs att det ska återkrävas, inte är skyldig att närmare ange i vilken omfattning varje stödmottagande företag har dragit fördel av det aktuella stödbeloppet. Det ankommer på den berörda medlemsstaten att i enlighet med artikel 10 EG i samarbete med kommissionen fastställa det belopp som vart och ett av dessa företag ska återbetala när stödet återkrävs.

För övrigt finns det enligt rättspraxis objektiva kriterier för att identifiera den faktiska mottagaren av ett stöd. Det förhållandet att det föreligger en ekonomisk kontinuitet kan fastställas på grundval av olika objektiva omständigheter, såsom att det som vederlag för överförda tillgångar inte har betalats ett marknadsmässigt pris, eller den objektiva omständigheten att överföringen får till följd att skyldigheten att återbetala det omtvistade stödet kringgås.

Konstaterandet att det föreligger en ekonomisk kontinuitet mellan de båda företagen medför inte att – med hänsyn till att dessa två bolags ekonomiska svårigheter kvarstår efter uppdelningen – slutsatsen kan dras att de nya åtgärderna till förmån för det nya företaget, vilka undersökts i det angripna beslutet, utgör den logiska fortsättningen på det tidigare stödet och således också hör till kategorin statligt stöd. Det ankommer i vart fall på unionsdomstolen att granska huruvida denna åtgärd med hänsyn till de relevanta omständigheterna rimligen kan skiljas från tidigare stödåtgärder.

3. Handläggningsregler

a) Det formella granskningsförfarandet

I dom av den 3 mars 2010 i mål T-36/06, *Bundesverband deutscher Banken mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen att frågan huruvida kommissionen tillämpade kriteriet avseende en privat investerare på ett oriktigt sätt emellertid inte ska förväxlas med frågan huruvida det förelåg allvarliga svårigheter som medför att det formella granskningsförfarandet måste inledas. Den omständigheten att kommissionen inte svarade på vissa invändningar som sökanden gjorde gällande inom ramen för ett parallellt förfarande innebär för övrigt inte att kommissionen var förhindrad att uttala sig om den aktuella åtgärden på grundval av de upplysningar som den hade tillgång till, och att den följaktligen skulle ha varit tvungen att inleda det formella granskningsförfarandet för att avsluta sin undersökning. När kommissionen har inlett det formella granskningsförfarandet med avseende på liknande transaktioner, och den vid detta tillfälle särskilt diskuterat betydelsen av vissa särdrag som är gemensamma för samtliga dessa transaktioner, kan det anses att kommissionen har tillgång till upplysningar som gör det möjligt att bedöma betydelsen av vart och ett av nämnda särdrag.

b) Motiveringsskyldighet

I domen i det ovannämnda målet *Freistaat Sachsen m.fl. mot kommissionen* ledde en bristande motivering till att tribunalen ogiltigförklarade ett beslut av kommissionen, i vilket den funnit ett statligt stöd vara oförenligt med den gemensamma marknaden, utan att, vid beräkningen av

stödbeloppet till företag i svårigheter, hänvisa till praxis på den finansiella marknaden när det gäller kumulering av risker (företag i svårigheter, avsaknad av säkerheter etcetera), med hänsyn till att förhållandet mellan de av kommissionen påförda tilläggen och den specifika situationen för de tre aktuella företagen inte klart framgick och att valet av de tillämpade tilläggen, åtminstone såsom det framstår, fick en godtycklig karaktär, och då kommissionens meddelande om metoden för fastställande av referens- och diskonteringsränta¹⁹ inte innehåller någon uppgift om nämnda riskkumulering. Kommissionen borde ha lämnat en förklaring till tillämpningen av ytterligare tillägg samt till storleken på dem, genom en undersökning av praxis på marknaden, för att på så sätt göra det möjligt för nämnda bolag att ifrågasätta huruvida dessa tillägg är lämpliga och för tribunalen att pröva deras rättsenlighet.

I domen i det ovannämnda målet *Mediaset mot kommissionen* preciserade tribunalen för övrigt att motiveringsskyldigheten, när den tillämpas på kvalifikationen av en stödåtgärd, innebär ett krav på kommissionen att ange skälen till varför den anser att den ifrågavarande åtgärden omfattas av tillämpningsområdet för artikel 87.1 EG. Angående frågan huruvida konkurrensen på den gemensamma marknaden har snedvridits, gäller däremot att även om det står klart att kommissionen är skyldig att i skälen till sitt beslut åtminstone ange de omständigheter mot bakgrund av vilka ett stöd har beviljats, när dessa gör det möjligt att visa att stödet kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen, så är den inte skyldig att genomföra en ekonomisk analys av den faktiska situationen på de relevanta marknaderna, av de stödmottagande företagens marknadsandel, av konkurrerande företags ställning och av handeln med tjänsterna i fråga mellan medlemsstaterna. Kommissionen är, vid fall där stöd olagligen beviljats, inte heller skyldig att påvisa stödets faktiska inverkan på konkurrensen och handeln mellan medlemsstaterna. En sådan skyldighet skulle nämligen leda till att de medlemsstater som betalar ut olagliga stöd gynnas i förhållande till dem som anmäler sina stödåtgärder. I synnerhet är det tillräckligt att kommissionen styrker att stödet kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och snedvrida, eller hota att snedvrida, konkurrensen, utan att det för den skull är nödvändigt att avgränsa den relevanta marknaden.

Gemenskapsvarumärken

Även under år 2010 avsåg en stor andel av tribunalens avgöranden (180 mål, det vill säga 34 procent av de under år 2010 avgjorda målen) tillämpningen av förordningarna (EG) nr 40/94²⁰ och (EG) nr 207/2009²¹.

1. Absoluta registreringshinder

Artikel 7.1 b i förordning nr 40/94 och i förordning nr 207/2009 utgör hinder för registrering som gemenskapsvarumärke av kännetecken som saknar särskiljningsförmåga, varvid särskiljningsförmågan ska bedömas utifrån de varor eller tjänster som registreringsansökan avser och utifrån hur omsättningskretsen uppfattar varumärket.

I dom av den 15 juni 2010, i mål T-547/08, *X Technology Swiss mot harmoniseringsbyrån (orange färgning av spetsen på en strumpa)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har

¹⁹ Meddelande 97/C 273/03 om metoden för fastställande av referens- och diskonteringsränta (EGT C 273, 1997, s. 3).

²⁰ Rådets förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärken (EGT L 11, 1994, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 2, s. 3).

²¹ Rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om gemenskapsvarumärken (EUT L 78, s. 1).

överklagats), ogillade tribunalen talan mot det beslut som fattats av överklagandenämnden vid Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller) (harmoniseringsbyrån). Överklagandenämnden hade i sitt beslut funnit att en orange färgning i form av en hätta som täcker tåspetsen på strumpvaruartiklarna saknar särskiljningsförmåga i genomsnittskonsumentens ögon. För det första fann tribunalen att överklagandenämnden inte begick något fel när den tillämpade rättspraxis rörande tredimensionella varumärken på det sökta varumärket, vilket av sökanden hade betecknats som "positionsärke". Tribunalen ansåg nämligen att det för bedömningen av huruvida ett "positionsärke" har särskiljningsförmåga är irrelevant om det kvalificeras som figurmärke, tredimensionellt varumärke eller som en särskild varumärkeskategori, eftersom det avgörande för tillämpligheten av denna rättspraxis är huruvida kännetecknet sammanfaller med den berörda varans utseende. För det andra fann tribunalen att ett kännetecken som inte kan identifiera varornas kommersiella ursprung inte kan registreras som varumärke även om det avser varor som följer modets tendenser och, följaktligen, även om ett stort antal liknande kännetecken existerar eller ständigt skapas inom den berörda industrisektorn. Slutligen klargjorde tribunalen att risken för att en beståndsdel i utförandet av en vara eller tjänst kopieras av en konkurrent saknar betydelse för tolkningen av artikel 7.1 b i förordning nr 40/94, eftersom den näringsidkare som i affärlivet använder ett kännetecken som inte uppfyller det villkor som föreskrivs i denna bestämmelse i förekommande fall kan bevisa att kännetecknet har förvärvat särskiljningsförmåga till följd av användningen av detsamma i den mening som avses i artikel 7.3 i förordning nr 40/94, eller tillgripa andra rättsmedel som eventuellt står till vederbörandes förfogande, såsom rätten till mönster eller modeller, eller en talan om illojal konkurrens.

I domar av den 12 november 2010 i mål T-404/09, *Deutsche Bahn mot harmoniseringsbyrån (horisontell kombination av färgerna grå och röd)* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), och i mål T-405/09, *Deutsche Bahn mot harmoniseringsbyrån (vertikal kombination av färgerna grå och röd)* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), tog tribunalen återigen ställning till frågan huruvida en färgkombination kan ha särskiljningsförmåga. I båda dessa domar bekräftade tribunalen det restriktiva förhållningssättet vad gäller ansökningar om registrering av färgkombinationer och konstaterade att det för omsättningskretsen inte är någon märkbar skillnad mellan färgkombinationen och de färger som vanligtvis används beträffande de aktuella tjänsterna, varför färgkombinationen saknar särskiljningsförmåga.

2. Relativa registreringshinder

I dom av den 22 juni 2010 i mål T-255/08, *Montero Padilla mot harmoniseringsbyrån – Padilla Requena (JOSE PADILLA)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), gjorde tribunalen ett förtydligande vad gäller de omständigheter som kan ligga till grund för en invändning. Sökanden hade begärt att tribunalen skulle pröva lagenligheten av det beslut som fattats av harmoniseringsbyråns överklagandenämnd mot bakgrund av artikel 9 i förordning nr 40/94, vilken rör de rättigheter som är knutna till gemenskapsvarumärket. Tribunalen angav att de enda omständigheter som kan ligga till grund för en invändning är, i enlighet med artikel 42.1 i förordning nr 40/94, de relativa registreringshinder som avses i artikel 8 i samma förordning, eftersom artikel 9 i förordning nr 40/94 definierar omfattningen av den rätt som är knuten till gemenskapsvarumärket och, följaktligen, verkningarna av varumärkesregistreringen. Artikel 9 avser emellertid inte villkoren för registrering. Artikel 9 i förordning nr 40/94 ingår således inte bland de bestämmelser som harmoniseringsbyrån ska beakta när den prövar en registreringsansökan eller en invändning. Tribunalen fann dessutom att lydelsen av artikel 8.5 i förordning nr 40/94 – som innehåller satsen "för vilka det äldre varumärket är registrerat" – innebär att bestämmelsen är tillämplig på äldre varumärken i den mening som avses i artikel 8.2 i denna förordning enbart under förutsättning att de är registrerade. Artikel 8.5 i förordning nr 40/94 erbjuder följaktligen, med avseende på varor eller tjänster som

inte är av liknande slag, bara skydd för varumärken som är välkända i den mening som avses i artikel 6bis i Pariskonventionen²², under förutsättning att det har styrkts att de är registrerade. Slutligen preciserade tribunalen att upphovsrätten inte kan anses utgöra ett "kännetecken som används i näringsverksamhet", i den mening som avses i artikel 8.4 i förordning nr 40/94, vilket framgår av systematiken i artikel 52 i densamma. I artikel 52.1 c i förordning nr 40/94 föreskrivs att ett gemenskapsvarumärke ska förklaras ogiltigt om det finns en sådan äldre rättighet som avses i artikel 8.4 i förordningen och kraven i den punkten är uppfyllda. Enligt artikel 52.2 c i samma förordning ska ett gemenskapsvarumärke vidare förklaras ogiltigt när användningen av ett sådant varumärke kan förbjudas med stöd av en "annan" äldre rättighet, särskilt upphovsrätt. Härav följer att upphovsrätten inte är en sådan äldre rättighet som avses i artikel 8.4 i förordning nr 40/94.

3. Förhållandet mellan absoluta och relativa registreringshinder

I domen i det ovannämnda målet *JOSE PADILLA* betonade tribunalen att det framgår av lydelsen av artikel 42.1 i förordning nr 40/94, liksom av systematiken i denna artikel, att de absoluta registreringshinder som avses i artikel 7 i förordningen inte ska prövas inom ramen för ett invändningsförfarande. De enda omständigheter som kan ligga till grund för en invändning är nämligen, i enlighet med artikel 42.1 i förordning nr 40/94, de relativa registreringshinder som avses i artikel 8 i samma förordning.

4. Förfarandefrågor

I dom av den 28 april 2010 i mål T-225/09, *Claro mot harmoniseringsbyrån – Telefónica (Claro)* (ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), ogillade tribunalen talan mot det beslut som fattats av harmoniseringsbyråns överklagandenämnd, i vilket denna fann att ett överklagande skulle avvisas, eftersom inlagan med grunderna för överklagandet inte hade ingetts inom den frist som föreskrivs i artikel 59 i förordning nr 40/94. Sökanden hade gjort gällande att det inte var nödvändigt att inge en sådan inlaga, för det första på grund av att bolaget ifrågasatte invändningsenhetens beslut i dess helhet – ett beslut i vilket invändningsenheten hade bifallit invändningen på grundval av det relativa registreringshinder som avses i artikel 8.1 b i förordning nr 40/94 –, för det andra på grund av den funktionella kontinuiteten mellan harmoniseringsbyråns enheter, vilka är skyldiga att i sina beslut beakta förfarandet i den lägre instansen. Tribunalen preciserade att det inte alls var onödigt att inge en inlaga med grunderna för överklagandet, eftersom det ankommer på den part som överklagat till överklagandenämnden att ange grunderna för sitt överklagande. Däremot åligger det inte överklagandenämnden att med hjälp av slutledning fastställa grunderna för det överklagande den ska pröva. Vad gäller den funktionella kontinuiteten tillämpade tribunalen dessutom på nytt de principer som domstolen slagit fast i dom av den 13 mars 2007, *harmoniseringsbyrån mot Kaul*²³, och angav att det följer av artikel 62.1 i förordning nr 40/94 att överklagandenämnden, till följd av överklagandet, ska göra en ny, fullständig prövning av invändningen i sak, det vill säga både en rättslig prövning och en prövning av de faktiska omständigheterna. För att en sådan prövning ska göras krävs emellertid att överklagandet kan tas upp till sakprövning, eftersom överklagandenämnden i annat fall ska avvisa det utan att göra en prövning i sak.

I dom av den 16 juni 2010, i mål T-487/08, *Kureha mot harmoniseringsbyrån – Sanofi-Aventis (KREMEZIN)* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), tog tribunalen ställning till bevisvärdet av ett offentliggörande av Världsoorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO), vilket

²² Pariskonventionen för industriellt rättsskydd av den 20 mars 1883, i dess ändrade och reviderade lydelse.

²³ C-29/05 P (REG 2007, s. I-2213).

hade inletts – för sent – i syfte att bevisa existensen av det äldre varumärket. Tribunalen fann att ingen bestämmelse i förordningarna nr 40/94 och (EG) nr 2868/95²⁴ utgör hinder för att harmoniseringsbyråns enheter anser att WIPO:s offentliggörande av den internationella registreringen uppfyller kraven enligt regel 19.2 i förordning nr 2868/95. Ett eventuellt bestridande av bevisvärdet av WIPO:s offentliggörande omfattas följaktligen av bestämmelserna i regel 20.2 och 20.4 i förordning nr 2868/95, eftersom de reglerar utväxlingen av yttranden och bevisning mellan parterna genom harmoniseringsbyråns förmedling, medan regel 19 i denna förordning endast rör kommunikationen mellan harmoniseringsbyrån och den invändande parten. Dessutom anser tribunalen att det, vid en jämförelse av de tillämpliga bestämmelserna i förordning nr 40/94 respektive förordning nr 2868/95, framgår att harmoniseringsbyrån, vid tillämpningen av regel 20 i förordning nr 2868/95, så ofta den anser det nödvändigt kan uppmana parterna att inkomma med yttranden och, om den finner det lämpligt, beakta omständigheter som parterna meddelar utom fristen.

I dom av den 13 september 2010 i mål T-292/08, *Inditex mot harmoniseringsbyrån – Marín Díaz de Cerio (OFTEN)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), hade tribunalen dessutom tillfälle att klargöra huruvida frågor som rör bevisen på verklig användning av ett äldre varumärke och varuslagslikheten, och som inte åberopats vid en av harmoniseringsbyråns överklagandenämnder, ingår i processmaterialet vid denna enhet i och med att de har åberopats vid invändningsenheten. Tribunalen slog fast att frågan om det äldre varumärket verkligen har använts utgör en särskild prejudicialfråga. Vid bedömningen av denna fråga prövas nämligen huruvida det äldre varumärket – såvitt avser invändningsförfarandet – kan anses vara registrerat för de aktuella varorna eller tjänsterna. Bedömningen av denna fråga görs följaktligen inte inom ramen för prövningen av den egentliga invändningen, eftersom den grund som avser att verklig användning inte har styrkts inte ingår i föremålet för tvisten i överklagandenämnden, vilken endast avser prövningen av huruvida det finns en risk för förväxling. En invändning som grundar sig på risk för förväxling innebär däremot att harmoniseringsbyrån ska bedöma frågan huruvida de aktuella varorna och tjänsterna är identiska eller av liknande slag, med hänsyn till samspelet mellan de faktorer som ska beaktas vid helhetsbedömningen av risken för förväxling.

Slutligen, i dom av den 9 december 2010 i mål T-303/08, *Tresplain Investment mot harmoniseringsbyrån – Hoo Hing (Golden Elephant Brand)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), erinrade tribunalen om att grunder som sökanden inte har åberopat vid harmoniseringsbyråns enheter inte kan tas upp till sakprövning vid tribunalen. Det följer emellertid av fast rättspraxis att det kan vara nödvändigt för harmoniseringsbyrån att beakta bland annat den nationella rätten i den medlemsstat där det äldre varumärke på vilket ansökan om ogiltighetsförklaring grundas är skyddat, därför att begränsningen av de omständigheter som kan ligga till grund för harmoniseringsbyråns bedömning inte utesluter att harmoniseringsbyrån, utöver de sakförhållanden som parterna i ogiltighetsförfarandet uttryckligen har åberopat, också kan beakta notoriska fakta, om de är nödvändiga för bedömningen av om villkoren för att tillämpa en ogiltighetsgrund är uppfyllda och särskilt för bedömningen av bevisvärdet av den förebbringade bevisningen. I det aktuella fallet hade sökanden gjort gällande att harmoniseringsbyråns överklagandenämnd, vid sin prövning av om det var fråga om vilseledande presentation, borde ha beaktat att intervenienten inte åberopat någon bevisning till styrkande av att de aktuella varumärkena hade förväxlats. Om sökanden gör gällande att det – när två varumärken förekommer samtidigt på marknaden – enligt rätten i en medlemsstat, i förevarande fall Förenade kungariket, i ett nationellt mål rörande snyltning krävs bevis på att de berörda varumärkena i konkreta fall

²⁴ Kommissionens förordning (EG) nr 2868/95 av den 13 december 1995 om genomförande av rådets förordning (EG) nr 40/94 om gemenskapsvarumärke (EGT L 303, s. 1).

verkligen har förväxlat med varandra, kan detta argument tas upp till sakprövning även om sökanden inte har framfört det vid harmoniseringsbyrån, förutsatt att det framgår av handlingarna i målet att varumärkena har förekommit samtidigt på marknaden. Dessutom slog tribunalen fast att den omständigheten att intervenienten inte fått kännedom om den rättsliga situationen förrän under förfarandet, i den mån som tribunalen, då intervenienten gav in sin svarsinlägga, ännu inte hade avvisat intervenientens separata talan, inte kan utgöra någon ny faktisk eller rättslig omständighet i den mening som avses i artikel 48.2 i tribunalens rättegångsregler.

5. Gemenskapsformgivning

Under år 2010 tillämpade tribunalen för första gången förordning (EG) nr 6/2002.²⁵

I dom av den 18 mars 2010 i mål T-9/07, *Grupo Promer Mon Graphic mot harmoniseringsbyrån – PepsiCo (cirkelformad reklamartikel)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), preciserade tribunalen att den förteckning över de grunder med stöd av vilka en gemenskapsformgivning får ogiltigförklaras som fastställs i artikel 25.1 i förordning nr 6/2002 ska anses vara uttömmande och den innefattar inte ond tro hos innehavaren av den angripna gemenskapsformgivningen. Tribunalen definierade även vissa grundläggande begrepp i förordning nr 6/2002. Vad gäller begreppet "stå i strid med" angav tribunalen att artikel 25.1 d i förordning nr 6/2002 ska tolkas så, att en gemenskapsformgivning står i strid med en tidigare formgivning när en kunnig användare, med hänsyn till den frihet som formgivaren har haft vid utvecklingen av gemenskapsformgivningen, inte får ett annat helhetsintryck av denna gemenskapsformgivning än det helhetsintryck som nämnda användare får av en åberopad tidigare formgivning. Vidare klargjorde tribunalen innebörden av begreppen "graden av formgivarens frihet att utveckla formgivningen", "kunnig användare", och "helhetsintryck". Den grad av frihet som formgivaren haft vid utvecklingen av en formgivning ska enligt tribunalen bland annat fastställas utifrån de krav som hänger samman med de egenskaper som är nödvändiga på grund av produktens, eller en del av en produkts, tekniska funktion eller de krav som gäller enligt lag för produkten. En kunnig användare är varken tillverkare eller försäljare av de produkter som de aktuella formgivningarna är avsedda att ingå i eller användas för även om denne är särskilt uppmärksam och har viss kunskap om den tidigare konsthöjden, det vill säga den samlade mängd av redan befintliga formgivningar för den aktuella produkten som har offentliggjorts vid tidpunkten för inlämnandet av ansökan för den angripna formgivningen eller, i förekommande fall, vid tidpunkten för den åberopade prioritet. Slutligen angav tribunalen att det, vid den faktiska bedömningen av helhetsintrycket av de aktuella formgivningarna, är nödvändigt att beakta den grad av frihet som formgivaren har haft vid utvecklingen av den angripna formgivningen. Eftersom likheterna mellan de aktuella formgivningarna avser gemensamma egenskaper har dessa likheter endast liten betydelse för det helhetsintryck som en kunnig användare får av dessa formgivningar. Följaktligen är det så att ju mer friheten för formgivaren är inskränkt vid utvecklingen av den angripna formgivningen, desto mer kan små skillnader mellan de aktuella formgivningarna räcka för att ge en kunnig användare ett annat helhetsintryck.

I dom av den 12 maj 2010 i mål T-148/08, *Beifa Group mot harmoniseringsbyrån – Schwan-Stabilo Schwanhäüßer (skrivdon)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), gjorde tribunalen vissa klargöranden vad gäller tolkningen av artikel 25.1 e i förordning nr 6/2002. I denna artikel föreskrivs att en gemenskapsformgivning får förklaras ogiltig endast om ett särskiljande kännetecken används i en senare formgivning, och gemenskapsrätten eller den medlemsstats lagstiftning som är tillämplig på detta kännetecken ger kännetecknets rättighetshavare rätt att förbjuda sådan användning. Enligt tribunalen omfattar denna artikel också den situationen när

²⁵ Rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning (EGT L 3, 2002, s. 1).

kännetecknen liknar varandra och inte bara den situationen när de är identiska, vilket innebär att överklagandenämnden inte gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den tolkade denna bestämmelse så, att innehavaren av ett särskiljande kännetecken kan åberopa den för att ansöka om ogiltigförklaring av en senare gemenskapsformgivning, när ett kännetecken som liknar denne innehavares kännetecken används i nämnda formgivning. Eftersom förordning nr 6/2002 inte innehåller några särskilda bestämmelser om hur en innehavare av en gemenskapsformgivning som avses i en ansökan om ogiltigförklaring ska begära bevis för verklig användning, tog tribunalen även ställning till denna fråga. Tribunalen angav att en sådan begäran ska framställas uttryckligen och i god tid till harmoniseringsbyrån. En begäran om bevis för att det äldre kännetecken som åberopats till stöd för en ansökan om ogiltigförklaring av en gemenskapsformgivning verkligen använts kan emellertid inte framställas för första gången vid överklagandenämnden.

Slutligen preciserade tribunalen i dom av den 22 juni 2010 i mål T-153/08, *Shenzhen Taiden mot harmoniseringsbyrån – Bosch Security Systems (kommunikationsutrustning)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), att, enligt vad som framgår av skäl 14 i förordning nr 6/2002, arten av den produkt som formgivningen används för eller ingår i, och i synnerhet den industrisektor dit den hör, bör beaktas vid bedömningen av en formgivnings särprägel. Tribunalen klargjorde också begreppet "kunnig användare" och framhöll därvid att beteckningen "användare" förutsätter att personen i fråga använder den produkt som innefattar formgivningen för det ändamål som produkten är avsedd för. Kvalificeringen "kunnig" tyder enligt tribunalen på att användaren, utan att vara konstruktör eller teknisk expert, känner till de olika formgivningarna som förekommer inom den berörda sektorn, besitter vissa kunskaper om de delar som dessa formgivningar vanligtvis brukar innehålla och på grund av sitt intresse för produkterna är relativt uppmärksam när han eller hon använder dem. Denna omständighet innebär dock inte att den kunniga användaren ska vara kapabel att göra en distinktion mellan å ena sidan sådana aspekter av produktens utseende som är oundvikliga på grund av dess tekniska funktion och å andra sidan sådana aspekter som är godtyckliga, när detta inte är en följd av den erfarenhet vederbörande har samlat på sig genom att använda produkten i fråga.

Miljö

1. System för handel med utsläppsrätter för växthusgaser

Systemet för handel med utsläppsrätter för växthusgaser, som infördes genom direktiv 2003/87/EG²⁶, har sedan år 2007 ständigt varit en källa för tribunalens rättspraxis.

År 2010 kan nämnas tribunalens dom av den 2 mars i mål T-16/04, *Arcelor mot parlamentet och rådet* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen). I ett mål rörande skadestånd avseende den skada som sökanden påstods ha lidit till följd av antagandet av nämnda direktiv, fann tribunalen att gemenskapslagstiftaren förfogar över ett stort utrymme för skönsmässig bedömning vid utövandet av sin behörighet på miljöområdet enligt artiklarna 174 EG och 175 EG. Användningen av detta utrymme för skönsmässig bedömning innebär nämligen dels att gemenskapslagstiftaren måste kunna förutse och bedöma den ekologiska, vetenskapliga, tekniska och ekonomiska utvecklingen, som är av komplex och osäker karaktär, dels att gemenskapslagstiftaren måste göra avvägningar och kompromissa mellan de olika mål, principer och intressen som avses

²⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG (EUT L 275, s. 32).

i artikel 174 EG. Detta medför att direktiv 2003/87 innehåller ett antal mål och sidoordnade mål som delvis är motstridiga.

Tribunalen erinrade dessutom om att institutionerna i samma utsträckning som medlemsstaterna är skyldiga att iaktta de grundläggande friheterna, såsom etableringsfriheten, vilka syftar till att uppnå ett av unionens väsentliga mål, nämligen förverkligandet av den inre marknaden. Det följer emellertid inte av denna allmänna skyldighet att gemenskapslagstiftaren är tvungen att reglera det ifrågavarande ämnet på ett sådant sätt att gemenskapslagstiftning, i synnerhet när den tar formen av ett direktiv, tillhandahåller en uttömmande och slutgiltig lösning på vissa problem som uppkommit med avseende på förverkligandet av den inre marknaden eller att lagstiftaren genomför en fullständig harmonisering av de nationella lagstiftningarna för att utesluta alla tänkbara hinder för handeln. När denne lagstiftare ska omarbета eller skapa ett komplext system, såsom systemet för handel med utsläppsrätter, är det tillåtet för gemenskapslagstiftaren att genomföra detta i etapper och att endast vidta en progressiv harmonisering av de nationella lagstiftningarna i fråga.

Tribunalen underströk att enligt subsidiaritetsprincipen innebär unionsbestämmelserna på miljöskyddsområdet således inte någon fullständig harmonisering, och medlemsstaterna kan införa strängare skyddsåtgärder, vilka endast måste uppfylla kravet att de ska vara förenliga med fördraget och kravet att de ska anmälas till kommissionen. Det förhållandet att gemenskapslagstiftaren har lämnat en särskild fråga öppen, som omfattas såväl av tillämpningsområdet för direktiv 2003/87 som tillämpningsområdet för en grundläggande frihet, medför således inte att det i sig är motiverat att anse att ett sådant utelämnande strider mot bestämmelserna i fördraget. Eftersom genomförandet av direktiv 2003/87 kan prövas av nationella domstolar, ankommer det dessutom på dessa domstolar att ställa tolkningsfrågor till domstolen, om det uppstår svårigheter avseende tolkningen eller giltigheten av detta direktiv.

Sökanden hävdade vidare att direktiv 2003/87 åsidosätter rättssäkerhetsprincipen på grund av att den inte innehåller någon bestämmelse som reglerar omfattningen av de ekonomiska konsekvenser som kan uppkomma till följd av att en anläggning erhållit en otillräcklig mängd utsläppsrätter och till följd av priset på utsläppsrätterna, eftersom priset uteslutande bestäms av marknadskrafterna på den handelsmarknad som inrättats i samband med införandet av ett system för handel med utsläppsrätter. Tribunalen konstaterade att en reglering av priset på utsläppsrätterna skulle motarbета huvudsyftet med direktiv 2003/87, vilket är att uppnå en minskning av utsläppen av växthusgaser genom ett effektivt system för handel med utsläppsrätter, i vilket kostnaderna för utsläppen och de investeringar som görs för att minska dessa i huvudsak bestäms av marknadsmekanismerna. Om det föreligger en otillräcklig mängd utsläppsrätter beror verksamhetsutövarnas incitament att minska eller att inte minska sina utsläpp av växthusgaser på resultatet av ett komplext ekonomiskt beslut, som i detta avseende fattas bland annat mot bakgrund av priset på de tillgängliga utsläppsrätterna på handelsmarknaden och kostnaderna för eventuella utsläppsminskningsåtgärder som kan ha till syfte att antingen minska produktionen eller investera i produktionsmedel som är effektivare ur energiförbrukningssynpunkt. I ett sådant system kan ökningen av kostnaderna för utsläpp inte i förväg regleras av lagstiftaren utan att de ekonomiska incitament som utgör grunden för systemets funktion minskas eller till och med undanröjs och att effektiviteten i systemet för handel med utsläppsrätter därmed rubbas.

Bristen på förutsebarhet när det gäller utvecklingen på handelsmarknaden utgör en inneboende och oskiljbar del av den ekonomiska mekanism som kännetecknar systemet för handel med utsläppsrätter, vilket är underkastat klassiska regler om utbud och efterfrågan. Denna aspekt kan således inte anses strida mot rättssäkerhetsprincipen.

2. Luftfart – Yttre förbindelser

I dom av den 9 september 2010 i mål T-319/05, *Schweiz mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), prövade tribunalen en tvist angående avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Schweiziska edsförbundet om luftfart²⁷ och tyska åtgärder rörande inflygningar till Zürichs flygplats (Schweiz).

På grund av närheten till den tyska gränsen måste flertalet av de flygplan som kommer in för att landa i Zürich och de flesta av de plan som startar tidigt på morgonen eller sent på kvällen utnyttja tyskt luftrum. Utnyttjandet av detta luftrum reglerades åren 1984–2001 genom ett bilateralt avtal mellan Schweiziska edsförbundet och Förbundsrepubliken Tyskland, och var därefter föremål för förhandlingar. År 2003 antog den tyska federala luftfartsmyndigheten nationella bestämmelser om flygtrafik. I dessa föreskrevs åtgärder som i huvudsak syftade till att under normala väderförhållanden förhindra överflygningar på låg höjd av tyskt territorium nära den schweiziska gränsen mellan kl. 21.00 och 07.00 på vardagar och mellan kl. 20.00 och 09.00 under veckoslut och på allmänna helgdagar, i syfte att minska det buller som lokalbefolkningen utsätts för.

Schweiziska edsförbundet har hänvisat till avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Schweiziska edsförbundet om luftfart (genom vilket förordning (EEG) nr 2408/92²⁸ tillämpas), och inlämnat ett klagomål till kommissionen i vilket kommissionen uppmanades fatta beslut i syfte att förmå Förbundsrepubliken Tyskland att upphöra med tillämpningen av de åtgärder som införts genom de nationella bestämmelserna. Detta klagomål avslogs, varefter Schweiziska edsförbundet väckte talan mot avslagsbeslutet, under åberopande bland annat av åsidosättande av principerna om likabehandling, proportionalitet och frihet att tillhandahålla tjänster i luftfartssektorn.

Tribunalen konstaterade inledningsvis att kommissionen inte gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den fann att de tyska åtgärderna varken inför villkor för, begränsar eller avvisar utövande av trafikrättigheter. De aktuella tyska åtgärderna innebär nämligen inte på något sätt ett förbud, vare sig helt eller delvis, mot att flyg på väg från eller till Zürichs flygplats passerar tyskt luftrum, utan innebär endast en förändring av flygvägen för berörda flygplan efter avgång eller före landning på Zürichs flygplats.

Vad gällde åsidosättande av principen om likabehandling avseende schweiziska lufttrafikföretag som använder Zürichs flygplats som navflygplats, påpekade tribunalen att konstaterandet att en åtgärd leder till samma resultat som diskriminering grundad på nationalitet inte räcker för att det ska anses styrkt att den strider mot artikel 3 i det aktuella avtalet och att det även måste undersökas huruvida åtgärden i fråga motiveras av objektiva hänsyn och står i proportion till det syfte som eftersträvas. Närheten till ett område som är ett viktigt turistmål, och som sådant särskilt känsligt för buller, utgör en objektiv omständighet vilket motiverar att åtgärderna vidtagits endast gentemot Zürichs flygplats. Tribunalen fann även att de tyska åtgärderna stod i proportion till det syfte som eftersträvas, det vill säga att minska flygbullret under nätter och veckoslut på en del av det tyska territorium som gränsar till Schweiz och att inga andra medel stod till Förbundsrepubliken Tysklands förfogande för att uppnå minskningen av bullret. Iakttagandet av en bullerkvot skulle vara mycket svårt att kontrollera och överträdelser skulle kunna visa sig vara

²⁷ Avtal mellan Europeiska gemenskapen och Schweiziska edsförbundet om luftfart, undertecknat den 21 juni 1999 i Luxemburg (EGT L 114, 2002, s. 73).

²⁸ Rådets förordning (EEG) nr 2408/92 av den 23 juli 1992 om EG-lufttrafikföretags tillträde till flyglinjer inom gemenskapen (EGT L 240, s. 8; svensk specialutgåva, område 7, volym 14, s. 123).

omöjliga att beivra, i motsats till vad som gäller med avseende på de skyldigheter som följer av fastställande av minimiflyghöjder.

Vid prövningen av huruvida friheten att tillhandahålla tjänster i luftfartssektorn hade inskränkts underströk tribunalen att syftet att minska bullret utgör en särskild aspekt av miljöskyddet, vilket hör till de tvingande skäl av allmänintresse som kan motivera inskränkningar i de grundläggande friheter som säkerställs genom EG-fördraget, bland annat friheten att tillhandahålla tjänster, och att de aktuella åtgärderna står i proportion till detta syfte.

Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik

Under år 2010 meddelade tribunalen fem domar avseende restriktiva åtgärder mot vissa personer som vidtagits som en del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Bland annat fick tribunalen i två domar av den 9 respektive den 30 september 2010 anledning att utveckla sin redan omfattande rättspraxis avseende kampen mot terrorismen.

Vad för det första gäller omfattningen av domstolsprövningen av de åtgärder avseende frysning av penningmedel vilka vidtagits för att genomföra resolutioner som antagits av Förenta nationernas säkerhetsråd drog tribunalen i dom av den 30 september 2010 i mål T-85/09, *Kadi mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), konsekvenserna av domstolens dom av den 3 september 2008, *Kadi och Al Barakaat International Foundation mot rådet och kommissionen*,²⁹ genom vilken förstainstansrättens dom av den 21 september 2005, *Kadi mot rådet och kommissionen*³⁰ upphävts. I denna dom fastställde domstolen förstainstansrättens ställningstagande i denna fråga och fann att unionsdomstolen är behörig att kontrollera lagenligheten av rättsakter som antas av gemenskapen vilka syftar till att genomföra resolutioner som antagits av Förenta nationernas säkerhetsråd. Genom sin dom i målet ogiltigförklarade domstolen förordningen om frysning av penningmedel, med motiveringen att den antagits i strid med den berörda personens grundläggande rättigheter. Domstolen beslutade dock att låta verkningarna av förordningen fortsätta att gälla under en tidsperiod som inte fick överstiga tre månader, för att möjliggöra att rätta till de åsidosättanden som konstaterats.

Efter domstolens dom informerade kommissionen sökanden om att den avsåg att bibehålla inskrivningen av honom i förordning (EG) nr 881/2002³¹, på grundval av en sammanfattande motivering som upprättats av säkerhetsrådets sanktionskommitté för inskrivning av sökanden i den förteckning över personer för vilka åtgärder avseende frysning av penningmedel och andra ekonomiska tillgångar ska tillämpas, och gav honom tillfälle att yttra sig angående detta. Den 28 november 2008 antog kommissionen en ny förordning³² enligt vilken sökandens penningmedel fortsatt skulle frysas.

Efter att sökanden väckt talan om ogiltigförklaring av den sistnämnda förordningen fann tribunalen, mot bakgrund av domstolens dom i ovannämnda mål *Kadi och Al Barakaat International Foundation mot rådet och kommissionen*, att det ankom på den att säkerställa en fullständig

²⁹ C-402/05 P och C-415/05 P (REG 2008, s. I-6351).

³⁰ T-315/01 (REG 2005, s. II-3649).

³¹ Rådets förordning (EG) nr 881/2002 av den 27 maj 2002 om införande av vissa särskilda restriktiva åtgärder mot vissa med Usama bin Ladin, nätverket al-Qaida och talibanerna associerade personer och enheter och om upphävande av förordning (EG) nr 467/2001 (EGT L 139, s. 9).

³² Kommissionens förordning (EG) nr 1190/2008 av den 28 november 2008 om ändring för hundraförsta gången av rådets förordning (EG) nr 881/2002 (EUT L 322, s. 25).

och rigorös domstolsprövning av förordningens lagenlighet, och att nämnda förordning inte är undantagen domstolsprövning endast för att den är avsedd att genomföra en resolution som antagits av Förenta nationernas säkerhetsråd. Detta bör gälla åtminstone så länge som det är uppenbart att de förfaranden för omprövning som införts av sanktionskommittén inte erbjuder de garantier som ett effektivt domstolsskydd innebär. Denna prövning bör, indirekt, omfatta såväl sanktionskommitténs egna bedömningar i sak som den bevisning den lagt till grund för dessa bedömningar. Detta är desto mer motiverat då de aktuella åtgärderna på ett påtagligt och varaktigt sätt ingriper i den berördes grundläggande rättigheter. Sedan nästan tio år har sökandens samtliga penningmedel och andra tillgångar varit frysta på obestämd tid. Tribunalen påpekade i detta sammanhang att i förhållande till en människas livslängd utgör tio år en betydande tid, och att det nu var en öppen fråga huruvida de aktuella åtgärderna är av förebyggande eller repressiv karaktär, utgör säkerhetsåtgärder eller konfiskering, respektive är av civilrättslig eller straffrättslig karaktär.

Vid denna fullständiga prövning, och med användande av de kriterier som Europadomstolen för mänskliga rättigheter uppställt i sin dom A. m.fl. mot Förenade kungariket³³, fann tribunalen att sökandens rätt till försvar endast har "iakttagits" på ett formellt och skenbart sätt. Kommissionen hade inte i nödvändig grad beaktat den berördes uppfattning och gav honom inte heller ens den minsta tillgång till den bevisning som förelåg, mot honom utan att någon som helst intresseavvägning hade gjorts mellan hans intressen och nödvändigheten av att bevara dessa uppgifter hemliga. Under dessa omständigheter är de enstaka uppgifter och vaga påståenden som återges i den sammanfattande motiveringen uppenbart otillräckliga för att möjliggöra för sökanden att på ett verkningsfullt sätt motbevisa de anklagelser som framförts mot honom.

Tribunalen fann således att sökandens rätt till försvar åsidosattes då den angripna förordningen antogs. Genom att sökanden inte har haft någon egentlig tillgång till uppgifter och bevisning som använts mot honom har han heller inte vid unionsdomstolen kunnat tillvarata sina rättigheter avseende dessa omständigheter under tillfredsställande former, varför tribunalen måste konstatera att även nämnda rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol hade åsidosatts. Slutligen konstaterade tribunalen att med hänsyn till den generella räckvidden och varaktigheten av åtgärderna för frysning av tillgångar utgör dessa även en ooberättigad inskränkning av äganderätten.

Vad för det andra gällde nationella beslut som kunde ligga till grund för en åtgärd avseende frysning av penningmedel som antagits av rådet, preciserade tribunalen i dom av den 9 september 2010 i mål T-348/07, *Al-Aqsa mot rådet* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), villkoren för när ett interimistiskt avgörande i ett förfarande som syftar till ett provisoriskt stopp för en nationell åtgärd avseende frysning av penningmedel (Sanctieregeling) förvisso utgör ett "beslut" av en behörig myndighet, i den mening som avses i artikel 1.4 i gemensam ståndpunkt 2001/931/GUSP³⁴ och i artikel 2.3 i förordning (EG) nr 2580/2001³⁵.

Tribunalen påpekade att avgörandet i det interimistiska förfarandet inte mer än Sanctieregeling egentligen utgör ett beslut om "inledande av undersökningar eller rättsliga åtgärder i fråga om en terroristhandling" och att det inte heller är en "dom" avseende sökanden, i strikt straffrättslig

³³ Dom av den 19 februari 2009 (ännu inte publicerad i Recueil des arrêts et décisions).

³⁴ Rådets gemensamma ståndpunkt 2001/931/GUSP av den 27 december 2001, om tillämpning av särskilda åtgärder i syfte att bekämpa terrorism (EGT L 344, s. 93).

³⁵ Rådets förordning (EG) nr 2580/2001 av den 27 december 2001, om särskilda restriktiva åtgärder mot vissa personer och enheter i syfte att bekämpa terrorism (EGT L 344, s. 70).

mening. Med hänsyn till dess innehåll, verkningar och sammanhang utgör avgörandet i det interimistiska förfarandet jämfört med Sanctieregeling, emellertid, ett "beslut" av en behörig myndighet i den mening som avses i ovannämnda artiklar i gemensam ståndpunkt 2001/931 och i förordning nr 2580/2001, enligt vilka det inte krävs att det nationella "beslutet" har fattats i ett straffrättsligt förfarande i egentlig mening.

Dessutom måste ett nationellt beslut om "inledande av undersökningar eller rättsliga åtgärder", för att det ska kunna åberopas av rådet, ha fattats inom ramen för ett nationellt förfarande som direkt och huvudsakligen avser vidtagande av preventiva eller repressiva åtgärder gentemot den berörda personen i syfte att bekämpa terrorism. Tribunalen fann att det avgörande i det interimistiska förfarandet som rådet har åberopat i förevarande mål i ett nationellt förfarande – till skillnad från ett avgörande av en nationell rättslig myndighet i vilket den berörda personens eventuella inblandning i sådan verksamhet endast provas indirekt som en accessorisk fråga – i första hand syftade till att sökanden skulle åläggas en ekonomisk sanktion, närmare bestämt den frysning av sökandens penningmedel som skett genom själva Sanctieregeling, på grund av att sökanden varit inblandad i terroristhandlingar.

Fråga uppkom även huruvida avgörandet i det interimistiska förfarandet fortfarande kunde utgöra grund för rådets beslut när Sanctieregeling upphävts av de nationella myndigheterna efter att sökandens begäran avslagits. Tribunalen fann att detta inte var fallet. Detta avgörande innebar nämligen helt enkelt att domstolen med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder avlog ansökan om inhibition av Sanctieregeling. Emellertid har Sanctieregeling definitivt slutat ha några rättsverkningar eftersom den upphävts. Detsamma gäller som en följd härav rättsverkningarna av avgörandet i det interimistiska förfarandet. Detta gäller i än högre grad då detta avgörande endast var en provisorisk bedömning utan inverkan på det beslut i sak som skulle fattas vid förfarandets slut. Det vore för övrigt inte förenligt med systematiken i förordning nr 2580/2001, vilken kännetecknas av det företräde som omständigheter i det nationella förfarandet måste ges vid rådets bedömning, att Sanctieregeling, vilken inte längre har någon rättsverkan i den nederländska rättsordningen, indirekt och på obestämd tid fortsätter att ha rättsverkningar i gemenskapens rättsordning genom avgörandet i det interimistiska förfarandet. Rådet har således överskridit gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning, genom att på obestämd tid behålla sökanden i den omtvistade förteckningen, vid den återkommande omprövningen av dennes situation, med den enda motiveringen att avgörandet i det interimistiska förfarandet inte hade ifrågasatts i den nederländska rättsordningen, av den domstol till vilken det interimistiska beslutet kan överklagas eller av den domstol som är behörig att pröva talan i sak, trots att det myndighetsbeslut vars verkställighet det yrkats att den senare domstolen skulle inhibera har upphävts av beslutsfattaren själv.

Tillgång till institutionernas handlingar

Förfarandet för ansökan om tillgång till kommissionens handlingar, som bland annat följer av artiklarna 6–8 i förordning nr 1049/2001, äger rum i två steg. Sökanden ska inledningsvis inge en ursprunglig ansökan om tillgång till handlingar till kommissionen. Därefter, om ansökan avslås helt eller delvis, kan sökanden inge en bekräftande ansökan till kommissionens generalsekreterare. Endast ställningstagandet av kommissionens generalsekreterare kan ge upphov till rättsverkningar som kan påverka sökandens intressen och följaktligen utgöra föremål för en talan om ogiltigförklaring.

I dom av den 19 januari 2010 i de förenade målen T-355/04 och T-446/04, *Co-Frutta mot kommissionen* (REU 2010, s. II-1)³⁶, redogjorde tribunalen för följderna av att den frist på 15 arbetsdagar som kan förlängas, och inom vilken institutionen ska besvara den bekräftade ansökan, löper ut. Enligt tribunalen är denna frist enligt artikel 8.1 och 8.2 i förordning nr 1049/2001 tvingande. Utgången av denna frist medför emellertid inte att institutionen förlorar sin behörighet att fatta ett beslut. Det finns nämligen inte någon rättslig princip som innebär att administrationen förlorar sin behörighet att besvara en ansökan även om svaret lämnas efter utgången av de frister som gäller i detta avseende. Ordningen för underförstådda beslut om avslag på en ansökan har inrättats för att minska risken för att administrationen väljer att inte besvara en ansökan om tillgång till handlingar och helt undgår rättslig kontroll, och inte för att varje beslut som fattats för sent ska bli rättsstridigt. Administrationen har tvärtom i princip en skyldighet att, även efter utgången av en frist, lämna ett motiverat svar på varje ansökan från enskilda. En sådan lösning är förenlig med syftet med ordningen för underförstådda avslagsbeslut, vilket är att möjliggöra för enskilda att väcka talan mot administrationen med anledning av dess passivitet, i syfte att erhålla ett motiverat svar.

Den institution som har mottagit en ansökan om tillgång till en handling som härrör från en medlemsstat och denna medlemsstat ska likaledes, så snart som institutionen har delgett medlemsstaten denna ansökan, genast inleda en lojal dialog avseende huruvida de undantag som föreskrivs i artikel 4.1–4.3 i förordning nr 1049/2001 eventuellt ska tillämpas. De ska därvid vara uppmärksamma på att det är nödvändigt att institutionen får möjlighet att fatta sitt beslut inom de frister som föreskrivs i artiklarna 7 och 8 i förordningen, enligt vilka den måste besluta om denna ansökan om tillgång till handlingar. Den omständigheten att de frister som föreskrivs i artikel 8 i förordning nr 1049/2001 inte iakttas medför emellertid inte att det beslut som fattats efter fristens utgång automatiskt blir ogiltigt. Att ett beslut ogiltigförklaras enbart därför att de frister som föreskrivs i förordning nr 1049/2001 inte har iakttagits medför enbart att det administrativa förfarandet för tillgång till handlingar åter öppnas. Gottgörelse av en eventuell skada som uppkommit därför att kommissionens svar lämnades efter fristens utgång, kan i alla händelser begäras genom att en skadeståndstalan väcks.

Vidare följde tribunalen i dom av den 10 december 2010 i de förenade målen T-494/08–T-500/08 och T-509/08, *Ryanair mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), resultatet av domstolens dom av den 29 juni 2010 i målet *kommissionen mot Technische Glaswerke Ilmenau*.³⁷

Tribunalen erinrade sålunda om att den, vid tolkningen av undantaget i artikel 4.2 tredje strecksatsen i förordning nr 1049/2001 rörande skyddet för syftet med utredningen, ska beakta den omständigheten att andra intresserade parter än den medlemsstat som berörs av ett granskningsförfarande avseende statliga stödåtgärder inte har rätt att få tillgång till kommissionens handlingar i ärendet och således slå fast att det finns en allmän presumptionsregel med innebörden att utlämnandet av handlingarna i ett sådant ärende i princip alltid undergräver skyddet för syftet med utredningen.

Kommissionen kan således enligt artikel 4.2 tredje strecksatsen i förordning nr 1049/2001 avslå ansökan om tillgång till samtliga handlingar som rör granskningsförfarandena avseende statliga stödåtgärder, och detta utan att dessförinnan ha gjort en konkret och individuell bedömning av dessa handlingar. Denna allmänna presumptionsregel utesluter inte att nämnda intresserade parter

³⁶ Se även tribunalens dom av den 10 december 2010 i de förenade målen T-494/08–T-500/08 och T-509/08, *Ryanair mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen).

³⁷ C-139/07 P, (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen).

har rätt att styrka att en viss handling som avses i en ansökan om tillgång inte omfattas av denna presumptionsregel eller att det föreligger ett övervägande allmänintresse av att handlingen lämnas ut i enlighet med artikel 4.2 i förordning nr 1049/2001.

I det aktuella fallet hade sökanden inte anfört något argument som visade att de berörda handlingarna inte omfattades av den allmänna presumptionsregeln, och tribunalen ogillade följaktligen talan.

En liknande frågeställning berördes av tribunalen i dom av den 9 juni 2010 i mål T-237/05, *Éditions Jacob mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen). De handlingar till vilka tillgång begärts i det målet rörde emellertid ett förfarande avseende en företagskoncentration som redan avslutats när ansökan om tillgång ingavs. Mot den bakgrunden slog tribunalen fast att undantaget avseende skyddet för syftet med inspektioner, utredningar och revisioner endast är tillämpligt om utlämnandet av de ifrågavarande handlingarna riskerar att äventyra slutförandet av dessa förfaranden. Det är visserligen riktigt att de olika handlingar som upprättas inom ramen för utredningen kan fortsätta att omfattas av undantaget så länge som utredningen eller inspektionen pågår, även om den utredning eller inspektion som i det särskilda fallet ger upphov till den rapport som begärts utlämnad är avslutad. Att, såsom kommissionen förespråkade i det aktuella fallet, låta de begärda handlingarna fortsätta att omfattas av nämnda undantag så länge som de beslut varigenom förfarandet avslutas inte är slutliga, det vill säga så länge som tribunalen och i förekommande fall domstolen inte ogillat respektive talan mot dem eller, för det fall besluten ogiltigförklaras, så länge som kommissionen inte fattat ett eller flera nya beslut, innebär att tillgången till handlingarna blir avhängig slumpmässiga framtida omständigheter, som eventuellt ligger långt fram i tiden. Av detta följer att de aktuella handlingarna inte längre, vid den tidpunkt då beslutet att inte lämna ut handlingarna fattades, omfattades av tillämpningsområdet för undantaget avseende skyddet för syftet med utredningar. Även om de hade omfattats av detta undantag framgick det i vart fall på intet sätt av skälen till det angripna beslutet att kommissionen hade gjort en konkret och individuell prövning av de begärda handlingarna.

Tribunalen preciserade därutöver att kravet på sekretess enligt artikel 17 i förordning nr 139/2004 och artikel 287 EG inte har en sådan räckvidd att det kan åberopas som skäl för att generellt och abstrakt vägra att ge tillgång till handlingar som inhämtats i samband med en anmälan av en företagskoncentration. Vid bedömningen av huruvida en upplysning är konfidentiell krävs det att det görs en avvägning mellan, å ena sidan, de berättigade intressen som talar mot ett utlämnande och, å andra sidan, det allmänintresse som finns av att gemenskapsinstitutionernas verksamhet sker så öppet som möjligt. Genom att göra en konkret och individuell prövning av de handlingar som begärs utlämnade, kan kommissionen således säkerställa att bestämmelserna om företagskoncentrationer behåller sin ändamålsenliga verkan, i fullständig överensstämmelse med förordning nr 1049/2001. Tribunalen tillade särskilt att det inte kan anses att det är uppenbart att skriftväxlingar mellan kommissionen och berörda parter i förfaranden som rör företagskoncentrationer omfattas av undantaget avseende skyddet för syftet med affärsintressen, och kommissionen ska försäkra sig om att så är fallet genom att göra en konkret och faktisk prövning av varje handling.

Europaparlamentsledamöternas ställning

1. Privilegier och immunitet

Mål T-42/06, *Gollnisch mot parlamentet*, i vilket tribunalen meddelade dom den 19 mars 2010 (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), har sin upprinnelse i uttalanden som den dåvarande ledamoten av Europaparlamentet Bruno Gollnisch gjorde vid en presskonferens och som eventuellt var

straffbara. Sedan en utredning angående förnekelse av brott mot mänskligheten hade inletts i Frankrike och på begäran av Luca Romagnoli, likaledes parlamentsledamot, hänsköt parlamentets talman en begäran om fastställelse av Bruno Gollnischs immunitet till utskottet för rättsliga frågor, i enlighet med förfarandet i artikel 6.3 i parlamentets arbetsordning.³⁸ Efter att ha prövat denna begäran avlog parlamentet, i enlighet med nämnda utskotts förslag, begäran om fastställelse av immunitet genom beslut av den 13 december 2005. Parlamentet grundade sitt beslut på att parlamentsledamöternas immunitet enligt artikel 9 i protokollet om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier³⁹ avser yttranden de gjort eller röster de avlagt under utövandet av sitt ämbete, vilket inte var fallet i det aktuella ärendet.

Bruno Gollnisch väckte talan om ersättning för den skada han lidit till följd av detta beslut. Tribunalen slog fast att den immunitet och de privilegier som följer av protokollet visserligen är av praktiskt slag, eftersom de har till syfte att undvika att det ställs upp hinder för gemenskapens funktion och oavhängighet. Genom protokollet skapas likväl en personlig rätt till förmån för de berörda personerna, vilken säkerställs genom den rätt att väcka talan som föreskrivs i fördraget.

Med hänvisning till artikel 10 första stycket a i protokollet om immunitet och privilegier hade Luca Romagnoli dessutom uppgett att Bruno Gollnisch åtnjuter immunitet enligt bestämmelserna i den franska konstitutionen, i vilken det föreskrivs att den parlamentsförsamling som ledamoten tillhör kan begära att det rättsliga förfarandet ska vilandeförklaras. Enligt ordalydelsen av denna bestämmelse i protokollet ska nämligen parlamentets ledamöter, under parlamentets sessioner, vad avser deras egen stats territorium, åtnjuta den immunitet som beviljas parlamentsledamöter i deras land. Av detta följer att parlamentet hade att ta ställning till en begäran om vilandeförklaring av det rättsliga förfarande som inletts mot Bruno Gollnisch i Frankrike, och inte en begäran om fastställelse av immunitet, med stöd av artikel 9 i protokollet om immunitet och privilegier. Även om parlamentet har ett stort utrymme för skönsässig bedömning när det gäller vilken linje det avser att följa i ett beslut till följd av en sådan begäran som den som framställts i det aktuella målet, är det likväl så att frågan huruvida ett sådant beslut ska fattas på grundval av artikel 9 eller artikel 10 första stycket a i protokollet om immunitet och privilegier inte omfattas av dess skönsässiga bedömning. Tribunalen konstaterade således att parlamentet inte fattade något beslut vad gäller en eventuell vilandeförklaring av det straffrättsliga förfarandet, trots att artikel 10 i protokollet om immunitet och privilegier hänvisar till nationell rätt när det gäller att fastställa innehållet och omfattningen av den immunitet som ledamöterna åtnjuter vad avser deras egen stats territorium och trots att det i artikel 26.3 i den franska konstitutionen föreskrivs vilandeförklaring av det straffrättsliga förfarandet under mandatet som parlamentsledamot. I det aktuella målet kunde Bruno Gollnisch således till stöd för sin skadeståndstalan göra gällande att parlamentet hade handlat rättsstridigt genom att underlåta att fatta beslut på grundval av artikel 10 första stycket a i protokollet om immunitet och privilegier.

Tribunalen ogillade likväl Bruno Gollnischs talan om ersättning för skadad heder av det skälet att det saknades ett direkt orsakssamband mellan denna skada och den konstaterade rättsstridigheten. Med hänsyn till parlamentets utrymme för skönsässig bedömning kunde det, om det hade grundat sig på artikel 10 första stycket a i protokollet om immunitet och privilegier, lika väl ha kunnat anta ett beslut att begära att det rättsliga förfarandet skulle vilandeförklaras som ett beslut att inte begära att det rättsliga förfarandet skulle vilandeförklaras. Rättsstridigheten i det angripna beslutet kan således inte utgöra den direkta och avgörande orsaken till kränkningen av Bruno Gollnischs heder.

³⁸ EUT L 44, 2005, s. 1.

³⁹ Protokollet om Europeiska gemenskapernas immunitet och privilegier av den 8 april 1965 (EGT 152, 1967, s. 13).

2. Kostnadsersättning och andra ersättningar

I dom av den 16 december 2010 i mål T-276/07, *Martin mot parlamentet* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), prövade tribunalen en talan om ogiltigförklaring av ett beslut av parlamentets generalsekreterare, i vilket denne slog fast att ett belopp på 163 381,54 euro oriktigt hade utbetalats till parlamentsledamoten Hans-Peter Martin som ersättning för utgifter för parlamentsassistenter och att beloppet skulle återkrävas.

För att garantera öppenhet och insyn har parlamentet antagit bestämmelser för kostnadsersättning och andra ersättningar till Europaparlamentets ledamöter (nedan kallade bestämmelserna för kostnadsersättning). I artikel 14 i dessa bestämmelser föreskrivs att parlamentsledamöterna ska inge en ansökan om ersättning för assistans med angivande av bland annat assistentens namn, adress, nationalitet, födelseland, födelseort och födelsedatum och en underskriven försäkran från assistenten om att upplysningarna är korrekta. Tribunalen konstaterade att dessa krav har skärpts med tiden, särskilt genom skyldigheten att inge en kopia av det avtal som ingåtts mellan parlamentsledamoten och dennes assistent och att meddela varje ändring i förbindelse med ansökan om ersättning. Tribunalen påpekade också att varje ledamot i början av sin mandatperiod mottar en kopia av bestämmelserna för kostnadsersättning och skriftligen bekräftar mottagandet härav. Parlamentsledamoten åtar sig slutligen formellt att betala ersättningen till den namngivna assistenten så snart som han eller hon påbörjar sitt arbete. Förteckningen över utsedda parlamentsassistenter är dessutom tillgänglig för allmänheten.

Av samtliga dessa omständigheter drog tribunalen den slutsatsen att villkoren i artikel 14 i bestämmelserna för kostnadsersättning, särskilt vad gäller de uppgifter som ska förekomma i parlamentsledamotens ansökan om ersättning avseende den eller de assistenter som han eller hon anställer, är väsentliga. Tribunalen angav att Hans-Peter Martin inte för parlamentet hade angett namnet på vissa av de slutliga mottagarna av ersättningen och att parlamentet inte hade underrättats om att vissa anställningsavtal hade sagts upp. Därutöver hade Hans-Peter Martin underlåtit att återbetala medel som i slutet av året inte hade använts och han hade också använt medel som var avsedda för vissa assistenter för att avlöna andra personer. Han hade således åsidosatt bestämmelserna för kostnadsersättning och kunde därför inte inom ramen för sin talan om ogiltigförklaring göra gällande en ovillkorlig rätt att använda de medel han tilldelats.

Tribunalen framhöll dessutom att artikel 71.3 i budgetförordningen (EG, Euratom) nr 1605/2002⁴⁰ medför en ovillkorlig skyldighet för parlamentet att återkräva betalningar som skett på felaktiga grunder. Även generalsekreteraren omfattas av denna skyldighet enligt artikel 27.3 i bestämmelserna för kostnadsersättning.

II. Skadeståndsmål

1. Kvalificering av tvisten som inomobligatorisk eller utomobligatorisk

I dom av den 16 december 2010 i mål T-19/07, *Systran och Systran Luxembourg mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), uttalade tribunalen att dess behörighet att pröva en skadeståndstalan beror på om det är fråga om ett inomobligatoriskt eller utomobligatoriskt ansvar. När det gäller inomobligatoriskt ansvar är tribunalen således behörig endast om det finns en skiljedoms klausul i den mening som avses i artikel 238 EG. Om det inte finns en sådan klausul kan

⁴⁰ Rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 av den 25 juni 2002 med budgetförordning för Europeiska gemenskapernas allmänna budget (EGT L 248, s. 1).

tribunalen, enligt vad som framgår av artikel 235 EG, i praktiken inte avgöra tvister om skadestånd som vilar på avtalsrättslig grund. I annat fall skulle tribunalen utvidga sin behörighet till att omfatta även andra tvister än dem för vilka dess behörighet är begränsad enligt artikel 240 EG, då denna bestämmelse tilldelar de nationella domstolarna en allmän behörighet att avgöra tvister i vilka gemenskapen är part. Vad beträffar utomobligatoriskt ansvar är domstolen däremot behörig utan att det krävs att parterna i tvisten uttryckligen har godtagit detta på förhand. Domstolens behörighet framgår nämligen direkt av artikel 235 EG och artikel 288 andra stycket EG.

För att avgöra om den är behörig enligt artikel 235 EG ska tribunalen pröva om sökandenas skadeståndsyrkande, mot bakgrund av de relevanta omständigheter som framgår av handlingarna i målet, i objektivt hänseende och i sin helhet grundas på utomobligatoriska eller inomobligatoriska skyldigheter. Sådana omständigheter kan bland annat framgå av parternas argument, av den skadeståndsgrundande omständighet som ligger till grund för skadeståndsyrkandet och av innehållet i de inomobligatoriska eller utomobligatoriska bestämmelser som åberopas i det aktuella målet. I detta hänseende är tribunalens behörighet i inomobligatoriska tvister av undantagskaraktär och ska således tolkas restriktivt, på ett sådant sätt att tribunalen endast kan pröva yrkanden som grundas på avtal eller som har ett direkt samband med skyldigheter som följer av avtal.

I det aktuella fallet hade tribunalen således att pröva innehållet i de olika avtal som ingåtts mellan Systrankoncernen och kommissionen. En sådan prövning är en del av behörighetsprövningen – vid vilken det kan konstateras att behörighet saknas, vilket utgör ett rättegångshinder som inte kan avhjälpas – och kan inte få till följd att tvistens karaktär ändras på så sätt att den ges en avtalsrättslig grund.

Tribunalen företog en ingående prövning av parternas argument och slog fast att det var fråga om en utomobligatorisk tvist. Det rörde sig nämligen om en bedömning av huruvida det – enligt de allmänna principer som är gemensamma för medlemsstaternas rättsordningar, och som är tillämpliga på det aktuella rättsområdet, och inte enligt avtalsbestämmelser – var felaktigt och skadeståndsgrundande av kommissionen att till en utomstående utlämna immaterialrättsligt skyddade upplysningar eller know-how utan uttryckligt godkännande av immaterialrättsinnehavaren, vilket hade påståtts i målet.

2. Orsakssamband

I dom av den 20 januari 2010 i de förenade målen T-252/07, T-271/07 och T-272/07, *Sungro m.fl. mot rådet och kommissionen* (REU 2010, s. II-55), ogillade tribunalen den skadeståndstalan som sökandena väckt med yrkande om ersättning för den skada de åsamkats genom en statlig stödordning inom bomullssektorn, vilken hade ogiltigförklarats i domstolens dom av den 7 september 2006 i mål C-310/04, *Spanien mot rådet* (REG 2006, s. I-7285). Tribunalen anförde följande skäl. Vid prövningen av den skada som orsakats genom vållande från en gemenskapsinstitutions sida, ska verkningarna av det fel som gett upphov till skadeståndsansvar beaktas, och inte verkningarna av den rättsakt i samband med vilken felet har begåtts, i den mån som institutionen kunde eller borde ha antagit en rättsakt med samma verkningar utan att åsidosätta rättsregeln. Med andra ord, bedömningen av huruvida det föreligger ett orsakssamband kan inte utgå ifrån den felaktiga premissen att institutionen, om det rättsstridiga agerandet aldrig hade ägt rum, skulle ha avstått från att handla eller antagit en rättsakt av motsatt innebörd, vilket för den berörda institutionen också det hade kunnat utgöra ett rättsstridigt handlande. Bedömningen ska i stället ske genom en jämförelse mellan den situation som uppstått för berörd tredje man till följd av vållandet och den situation som skulle ha uppstått för denne om institutionen hade iakttagit gällande rätt.

3. En tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som ger rättigheter till enskilda

För att unionen ska ådra sig ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar måste sökanden styrka en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter⁴¹.

Inom ramen för en skadeståndstalan, i syfte att få tillerkänt ersättning för de skador som påstods ha åsamkats sökanden genom kommissionens beslut, med stöd av artikel 15a i andra direktivet 75/319/EEG⁴² om återkallande av godkännanden för försäljning av humanläkemedel som innehåller ämnet amfepramon, uttalade tribunalen, i dom av den 3 mars 2010 i mål T-429/05, *Artegoda mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), att kravet på att överträdelsen av gemenskapsrätten ska vara tillräckligt klar syftar till att förhindra att risken för att institutionen ska behöva ersätta de skador som de berörda företagen påstår sig lida utgör ett hinder för den berörda institutionen att utöva sina befogenheter i allmänhetens intresse.

Tribunalen preciserade dessutom att det, när den berörda institutionens utrymme för skönsässig bedömning är i hög grad begränsat eller rentav obefintligt, inte förhåller sig så att en tillräckligt klar överträdelse av gemenskapsrätten automatiskt föreligger på grund av att institutionen saknar ett sådant utrymme för skönsässig bedömning. Trots att den berörda administrationens utrymme för skönsässig bedömning är av avgörande betydelse är det inte det enda kriteriet. Det ankommer nämligen på gemenskapsdomstolen att beakta komplexiteten i de situationer som ska regleras, svårigheterna att tillämpa eller att tolka rättsakter, den överträdade bestämmelsens grad av klarhet och precision och huruvida det rör sig om ett ursäktligt fel. Det är således endast när det konstateras föreligga en oegentlighet, som under liknande omständigheter inte skulle ha begåtts av en normalt försiktig och aktsam administration, som unionen kan ådra sig skadeståndsansvar.

I det aktuella fallet fann tribunalen att den myndighet som är behörig att fatta beslut om att återkalla eller tillfälligt dra in ett godkännande för försäljning, inom ramen för tillämpningen av direktiv 65/65/EEG⁴³, måste iaktta den allmänna principen enligt vilken skyddet av folkhälsan ska tillmätas avgörande betydelse, vilken konkretiserats i de materiella bestämmelserna i nämnda direktiv. Enligt denna princip ska, för det första, uteslutande hälsoskyddshänsyn beaktas, för det andra ska ett läkemedels nytto-/riskförhållande omprövas när nya uppgifter ger upphov till tvivel beträffande huruvida läkemedlet är effektivt eller säkert, och för det tredje ska bevisreglerna tillämpas i enlighet med försiktighetsprincipen. I det aktuella fallet kunde sökanden således inte, inom ramen för sin skadeståndstalan, åberopa att artikel 11 i direktiv 65/65 hade åsidosatts. De svårigheter som är kopplade till en systematisk tolkning av villkoren för att återkalla eller tillfälligt dra in ett godkännande för försäljning kunde nämligen, mot bakgrund av gemenskapssystemet för förhandsgodkännande av läkemedel i sin helhet, mycket väl, eftersom något liknande aldrig hade skett, ligga till grund för den felaktiga rättstillämpning som kommissionen hade gjort sig skyldig till. Tribunalen framhöll dessutom att kommissionen, i avsaknad av bevis i de tillämpliga riktlinjerna för att det hade utvecklats ett avgörande vetenskapligt kriterium när det gäller godkännande för försäljning av humanläkemedel som innehåller ämnet amfepramon, hade haft att grunda sitt

⁴¹ Domstolens dom av den 4 juli 2000 i mål C-352/98 P, *Bergaderm och Goupil mot kommissionen* (REG 2000, s. I-5291), punkterna 42 och 43.

⁴² Rådets andra direktiv 75/319/EEG av den 20 maj 1975 om tillnärmning av bestämmelser som fastställts genom lagar eller andra författningar och som gäller farmaceutiska specialiteter (EGT L 147, s. 13; svensk specialutgåva, område 13, volym 4, s. 98).

⁴³ Rådets direktiv 65/65/EEG av den 26 januari 1965 om tillnärmning av bestämmelser som fastställts genom lagar eller andra författningar och som gäller farmaceutiska specialiteter (EGT 22, s. 369; svensk specialutgåva, område 13, volym 1, s. 67).

beslut på en komplex undersökning av de på varandra följande förberedande rapporter som hade upprättats inom ramen för det undersökningsförfarande som hade lett fram till det slutliga yttrandet avseende amfepramon, och på de riktlinjer som nämns i det slutliga yttrandet. Under dessa omständigheter fann tribunalen att det inte förelåg ett tillräckligt klart åsidosättande av gemenskapsrätten.

När det gäller villkoret att den påstådda överträdelsen ska avse en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter slog tribunalen fast att de relevanta bestämmelserna i direktiv 75/319, i vilka kommissionens respektive medlemsstaternas behörighet avgränsas, inte har till syfte att ge enskilda rättigheter. Dessa bestämmelser syftar nämligen särskilt till att reglera fördelningen av behörighet mellan de nationella myndigheterna och kommissionen, vad avser förfarandet för ömsesidigt erkännande av nationella godkännanden för försäljning. I det aktuella fallet kunde sökande således inte, inom ramen för sin skadeståndstalan, åberopa den omständigheten att kommissionens beslut helt saknade rättslig grund, till följd av gemenskapens bristande behörighet, och att sökanden just av detta skäl hade fått det ogiltigförklarat.

4. Upphovsrättsintrång och intrång i rätten till know-how

Domen i det ovannämnda målet *Systran och Systran Luxembourg mot kommissionen* visar prov på en nyskapande utveckling när det gäller skadeståndstalan och skyddet för upphovsrätten och rätten till know-how. I denna dom avgörs en komplicerad tvist mellan bolaget Systran och kommissionen, som uppkommit till följd av en anbudsinfordran avseende underhåll och språklig förstärkning av kommissionens system för maskinöversättning.

Under perioden 22 december–15 mars 2002 utvecklade bolaget Systran Luxembourg sitt maskinöversättningsprogram för att tillgodose kommissionens specifika behov på området. Det utvecklade programmet fick beteckningen EC-Systran Unix. Den 4 oktober 2003 inledde kommissionen en anbudsinfordran avseende underhåll och språklig förstärkning av dess system för maskinöversättning. Den anbudsgivare som tilldelades kontraktet skulle kommissionen anförtro, bland annat, utförande av "förbättringar, anpassningar och tillägg till de språkliga rutinerna", "specifika förbättringar av programmen för analys, överföring och sammanfattning" och "systemuppdateringar", enligt vad som angavs i anbudsinfordran.

Med anledning av denna anbudsinfordran kontaktade Systran – moderbolaget till Systran Luxembourg – kommissionen för att meddela att de planerade arbetena syntes kunna medföra intrång i bolagets immateriella rättigheter. Efter flera kontakter mellan Systran och kommissionen fann kommissionen att Systran inte ens hade framlagt "skriftlig bevisning" för vilka rättigheter bolaget skulle kunna göra gällande med avseende på maskinöversättningssystemet EC-Systran Unix. Kommissionen ansåg således att Systrankoncernen inte kunde motsätta sig de arbeten som skulle utföras av den vinnande anbudsgivaren och tilldelade därmed det kontrakt som avsågs i anbudsinfordran.

Systran och Systran Luxembourg ansåg att kommissionen på ett rättsstridigt sätt hade vidarefört bolagets know-how till en utomstående och att kommissionen hade gjort sig skyldig till ett immaterialrättsligt intrång i förbindelse med att den anbudsgivare som tilldelats kontraktet företog otillåtna utvecklingar av programversionen EC-Systran Unix. Bolagen väckte således skadeståndstalan mot kommissionen. Tribunalen fann i detta hänseende att kommissionen – genom att ta sig rätten att låta utföra arbeten som nödvändigtvis innebär ändringar i beståndsdelarna i versionen Systran-Unix av programvaran Systran, utan att dessförinnan ha inhämtat godkännande från Systrankoncernen – hade agerat på ett rättsstridigt sätt och åsidosatt de allmänna principer som är gemensamma för medlemsstaternas

rättsordningar, och som är tillämpliga när det gäller upphovsrätt och rätten till know-how. Detta rättsstridiga agerande, vilket ansågs utgöra en tillräckligt klar överträdelse av Systrankoncernens upphovsrätt och rätt till know-how med avseende på versionen Systran-Unix, kunde medföra utomobligatoriskt skadeståndsansvar för unionen.

Efter att ha konstaterat kommissionens rättsstridiga agerande uttalade tribunalen att den skada som gjorts gällande – det vill säga i huvudsak en kommersiell skada till följd av att Systran förlorat potentiella klienter och fått vidkännas komplikationer vad avser dialogen med dess förefintliga klienter, och en ekonomisk skada till följd av att Systran inte längre var ekonomiskt attraktivt som investeringsobjekt och att bolagets immateriella tillgångar minskat i värde – var en direkt följd av kommissionens överträdelse av Systrans upphovsrätt och rätt till know-how.

Tribunalen fastställde ersättningen för den skada som åsamkats bolaget Systran till 12 001 000 euro. Detta skadeståndsbelopp inkluderade de licensavgifter kommissionen skulle ha varit skyldig att betala om den hade sökt godkännande för utnyttjandet av Systrans immateriella rättigheter för att låta utföra de arbeten som nämns i anbudsinfordran, gottgörelse för den inverkan som kommissionens agerande hade kunnat få på Systrans omsättning och ersättning för ideell skada. Det ska även noteras att tribunalen, helt undantagsvis, preciserade att utfärdande av ett pressmeddelande kunde anses utgöra ersättning in natura för den ideella skada som bestod i att Systrans renommé hade skadats genom kommissionens rättsstridiga agerande.

III. Överklagande

Under år 2010 inkom 24 överklaganden av personaldomstolens avgöranden och 37 mål avgjordes av tribunalens avdelning för överklaganden. Två av dessa mål förtjänar särskilt att omnämnas.

För det första, i dom av den 8 juli 2010 i mål T-160/08 P, *kommissionen mot Putterie-De-Beukelaer* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), erinrade tribunalen om att en grund som avser att den som har antagit en rättsakt som går någon emot saknar behörighet utgör en grund avseende tvingande rätt som det ankommer på unionsdomstolen att pröva, vid behov ex officio. Underlåtenhet att iakttä handlägningsregler för antagandet av en rättsakt som går någon emot utgör vidare ett åsidosättande av väsentliga formföreskrifter, vilket kan prövas av unionsdomstolen även ex officio. Att neka att göra en intern omprövning, som föreskrivs i de handlägningsregler som är tillämpliga vid antagandet av en rättsakt som går någon emot, utgör således ett åsidosättande av väsentliga formföreskrifter, i den mening som avses i denna rättspraxis, och kan alltså prövas ex officio av personaldomstolen.

För det andra har tribunalen för första gången avgjort ett mål som återförvisats från domstolen efter omprövning av en dom i ett mål om överklagande. I dom av den 8 juli 2010 i mål T-12/08 P-RENV-RX, *M mot EMA* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen att överklagandeinstansen under vissa förhållanden har möjlighet att avgöra ett överklagande i sak, trots att förfarandet i första instans varit begränsat till en invändning om rättegångshinder, vilken bifallits i nämnda instans. Så kan vara fallet när, för det första, upphävandet av den överklagade domen eller beslutet nödvändigtvis innebär en viss lösning i sak av det aktuella målet eller när, för det andra, prövningen i sak av talan om ogiltigförklaring grundar sig på den argumentation som parterna fört i samband med överklagandet till följd av den första instansens resonemang. Om det inte föreligger några sådana särskilda omständigheter är ärendet inte färdigt för avgörande i den mening som avses i artikel 61 i stadgan för Europeiska unionens domstol och i artikel 13.1 i bilagan till denna stadga. Överklagandeinstansen kan därför inte annat än återförvisa målet till domstolen i första instans, för att denna ska avgöra yrkandet i sak. Tribunalen återförvisade således målet till personaldomstolen.

IV. Ansökningar om interimistiska åtgärder

Under år 2010 lämnades 41 ansökningar om interimistiska åtgärder in till tribunalens ordförande. Detta utgör en kraftig ökning i förhållande till antalet ansökningar som lämnades in år 2009 (24). År 2010 uttalade sig domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder avseende 38 ansökningar om interimistiska åtgärder, mot 20 år 2009.

I beslut av den 15 januari 2010 i mål T-95/09 R II och av den 25 november 2010 i mål T-95/09 R III, *United Phosphorus mot kommissionen* (ej publicerade i rättsfallssamlingen), biföll tribunalens ordförande två ansökningar om uppskov med verkställigheten av beslut om förbud mot att saluföra en aktiv växtskyddssubstans. Genom beslut av den 28 april 2009 i mål T-95/09 R, *United Phosphorus mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), hade tribunalens ordförande redan funnit att det en situation förelåg som ställde krav på skyndsamhet, med hänsyn särskilt till att sökanden, efter att detta förbudsbeslut antagits, anhängiggjort en ansökan om tillstånd med tillämpning av ett nyligen skapat accelererat förfarande, ett förfarande där sökandens chanser att nå framgång verkade större än de varit i det förfarande som lett fram till förbudsbeslutet, och detta accelererade förfarande kunde förväntas vara avslutat bara några månader efter det datum då den aktuella aktiva substansen skulle dras tillbaka från marknaden. Ordföranden drog av detta slutsatsen att det vore orimligt att förbjuda marknadsföringen av en substans som mycket väl kunde bli tillåten bara några månader senare. Efter att ha funnit att *fumus boni juris* förelåg och att en intresseavvägning utföll till sökandens fördel, beslutade tribunalens ordförande om uppskov med verkställigheten av förbudsbeslutet till och med den 7 maj 2010.

Sökanden erhöll därefter, genom beslutet av den 15 januari 2010 förlängning till och med den 30 november 2010 av det beviljade uppskovet, med anledning av att det visat sig att det accelererade förfarandet inte skulle avslutas före den 7 maj 2010 och att de omständigheter som legat till grund för det ursprungliga beslutet om uppskov med verkställighet fortfarande förelåg. I början av november 2010 inkom sökanden med en ny ansökan om förlängning, med hänvisning till att det accelererade förfarandet skulle utfalla till dennes fördel. Kommissionen hade förvisso inlett förfarandet för godkännande av den aktuella substansen, och ett direktiv innehållande detta godkännande skulle träda i kraft den 1 januari 2011. Mot denna bakgrund beslutade tribunalens ordförande den 25 november 2010 att förlänga uppskovet av verkställigheten av förbudsbeslutet till och med den 31 december 2011, såvitt beslutet innebar ett förbud mot den aktuella aktiva substansen. Vad gäller de växtskyddsmedel som innehåller denna substans erinrades det om att förbudsbeslutet förpliktade medlemsstaterna att återkalla godkännandena av sådana produkter och att det uppskov som beviljats genom de ovannämnda besluten även gällde återkallandena av godkännandena av nämnda produkter. Till och med efter att godkännandet av den aktuella substansen trätt i kraft var sökanden tvungen att till nationella myndigheter inkomma med nya tillståndsansökningar för de växtskyddsmedel som innehåller nämnda substans, eftersom dessa produkter måste dras tillbaka från marknaden innan de nationella myndigheterna gett sitt tillstånd. Tribunalens ordförande konstaterade att det nya tillståndsdirektivet inte innehöll någon bestämmelse om ogiltigförklaring av förbudsbeslutet, varför det enligt det senare beslutet, om inte den inhibitionen som redan beviljats förlängdes, skulle krävas att de produktgodkännanden som sökanden för närvarande hade skulle dras in. Vidare innehöll det nya tillståndsdirektivet inte någon bestämmelse som beaktade uppskovet med verkställighet som beviljats genom besluten av den 28 april 2009 och den 15 januari 2010 i syfte att undvika ett avbrott i marknadsföringen av dessa växtskyddsmedel och att det fanns en rimlig övergångsperiod mellan förbudsbeslutet och genomförandet av det nya direktivet. Ordföranden förlängde därför det tidigare beviljade uppskovet till den 31 december 2011 såvitt avsåg återkallandet av godkännande av växtskyddsmedel som innehåller den aktuella aktiva substansen, och påpekade att en sådan

åtgärd beaktade att denna substans var ofarlig, såsom det slutligen framkommit efter det accelererade bedömningsförfarandet.

Vad gäller ansökningar om interimistiska åtgärder som hänvisar till sökandenas påstådda oförmåga att betala de böter som kommissionen ålagt dem för åsidosättande av konkurrensreglerna, bekräftade ordföranden i sitt beslut av den 7 maj 2010 i mål T-410/09 R, *Almamet mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), återigen den rättspraxis enligt vilken det åligger sökanden att i ansökan om interimistiska åtgärder inkomma med konkreta och preciserade uppgifter som styrks av detaljerade och auktoriserade handlingar som ger en rättvisande helhetsbild av sökandens ekonomiska situation, vilket möjliggör för domaren med behörighet att fatta beslut om interimistiska åtgärder att bedöma vad de specifika konsekvenserna sannolikt skulle bli om ansökan om interimistiska åtgärder inte bifalls. Med tillämpning av denna rättspraxis fann ordföranden att vad sökanden åberopat angående att en bank muntligt sagt nej när sökanden kontaktat banken i syfte att erhålla en bankgaranti inte var tillräckligt. Ordföranden tillade att även om rättspraxis avseende beaktande av hela koncerner ofta har tillämpats vad avser majoritetsägaren är det inte uteslutet att det resonemang som ligger till grund för denna tillämpning i förekommande fall är fullt relevant även avseende en minoritetsägare, eftersom vissa minoritetsägars intressen mot bakgrund av ägarstrukturen kan göra ett beaktande av deras ekonomiska resurser väl så motiverat. I förevarande fall var sökandebolagets ägarstruktur sådan att två huvudsakliga ägare ägde 50 respektive 30 procent av aktierna, varför detta bolag borde ha lämnat detaljerade uppgifter angående minoritetsägaren, som ägde 30 procent, till domaren med behörighet att fatta beslut om interimistiska åtgärder.⁴⁴

Vidare har den första ansökningen om interimistiska åtgärder som ingetts enligt förordning (EG) nr 1907/2006⁴⁵ rest frågan angående kausaliteten mellan den påstådda skadan och den åtgärd som begärs inhiberad. I beslut av den 26 mars 2010 i mål T-1/10 R, *SNF mot Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa)* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), avslog tribunalens ordförande ansökan om uppskov med verkställigheten av en inskrivning av en kemisk substans på "listan över ämnen som inger mycket stora betänkligheter", med motiveringen att ingen bestämmelse i förordning nr 1907/2006 hade till effekt att förbjuda eller hindra tillverkningen, marknadsföringen eller användningen av denna substans endast för att den var medtagen på denna lista. Vad gäller farhågorna att den aktuella listan, av industrin och konsumenterna, skulle ses som en "svart lista" över substanser som bör undvikas, fann ordföranden att då det inte finns någon koppling mellan det kritiserade medtagandet av substansen på listan och dess gradvisa ersättning med andra substanser kan eventuella negativa reaktioner från sökandens kunder inte betraktas som sådana slutsatser som en ekonomisk aktör rimligen kunnat dra enbart utifrån att substansen medtagits på listan över ämnen som inger mycket stora betänkligheter. Tribunalens ordförande fann att även om det antogs att dessa negativa reaktioner berodde på att de aktuella ekonomiska aktörerna bytt

⁴⁴ I detta sammanhang bör nämnas ett annat mål – som är sekretessbelagt på grund av risken för att sökanden tvingas gå i konkurs om dennes svaga finansiella ställning blev känd – som gällde en ansökan om undantag från den av kommissionen ålagda skyldigheten att ställa en bankgaranti, vilken föreskrivits för att undvika omedelbar indrivning av de böter som ålagts sökanden. Eftersom sökanden redan hade börjat betala till kommissionen i enlighet med en avbetalningsplan, antog tribunalens ordförande ett inhibitionsbeslut med stöd av artikel 105.2 i rättegångsreglerna, vilket följdes av ett sammanträde, för att uppmuntra parterna att nå en förlikning. Då parterna lyckades nå en förlikning avskrevs målet.

⁴⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG (EUT L 396, s. 1).

policy, på grund av en ökad sensibilitet vad gäller farliga ämnen, är detta ett oberoende val fattat av dessa ekonomiska aktörer, vilket utgör den avgörande orsaken till den påstådda skadan.

Vad avser upphandlingsförfaranden bör nämnas beslutet av den 31 augusti 2010 i mål T-299/10 R, *Babcock Noell mot Gemensamma företaget Fusion for Energy* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), vilket meddelades i ett mål som gäller det internationella projektet för konstruktion och drift av en internationell experimentell kärnreaktor (ITER), som syftar till att visa att fusionsenergi är vetenskapligt och tekniskt genomförbart. Inom ramen för detta projekt har Europeiska gemensamma företaget för ITER bildats, för att snabbt kunna genomföra utnyttjandet av fusionsenergi. I detta syfte har det gemensamma företaget genomfört offentliga upphandlingar avseende tillhandahållande av varor, utförande av byggtreprenad eller tillhandahållande av tjänster. Vad gäller en anbudsinfordran avseende toroidfältspolar till ITER har sökanden, ett bolag verksamt på kärnteknikområdet, inkommit med ett anbud inom ramen för den ifrågavarande upphandlingen. Detta anbud avvisades, med motiveringen att det inte uppfyllde villkoren i förfrågningsunderlaget. Sökanden väckte talan med yrkande om ogiltigförklaring av avvisningsbeslutet och av beslutet att tilldela ett annat företag kontraktet. I samband med väckande av denna talan ansökte sökanden även om interimistiska åtgärder. Denna ansökan avslogs, då inget av villkoren för beviljandet av interimistiska åtgärder var uppfyllt i det aktuella fallet.

Vad gäller villkoret att en situation ska föreligga som ställer krav på skyndsamhet, godtog domaren med behörighet att fatta beslut om interimistiska åtgärder inte sökandens påstående att dess renommé skulle kunna skadas. Domarens motivering var att deltagandet i en offentlig upphandling med nödvändighet medför risker för alla som deltar i förfarandet, och att uteslutandet av en anbudsgivare till följd av de bestämmelser som gäller för upphandlingsförfaranden inte i sig på något sätt leder till förfång. För det fall att ett bolags anbud avvisas på orätta grunder finns dessutom än mindre skäl att befara att företaget riskerar att dess renommé ska lida allvarlig och irreparabel skada, dels eftersom dess uteslutande saknar samband med dess kompetens, dels eftersom det beslut om ogiltigförklaring som följer i ett sådant fall ger företaget möjlighet att reparera en eventuell renomméskada. Vad vidare gäller intresseavvägningen fann domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder att sökandens intresse av att i marknadsföringssyfte kunna nämna det aktuella upphandlingsförfarandet ska stå tillbaka för unionens allmänintresse, vilket innefattar unionsmedborgarnas intresse, av ett snabbt genomförande av ITER-projektet – ett projekt vars stora nationalekonomiska betydelse framgår av att detta projekt gäller användningen av fusion som en potentiellt obegränsad, säker, hållbar, miljövänlig och ekonomiskt konkurrenskraftig energikälla, vilket unionen skulle kunna dra nytta av.⁴⁶

Vidare bör understrykas de rättsliga, ekonomiska och sociokulturella följderna av de beslut av den 30 april, den 19 augusti, den 19 oktober och den 25 oktober 2010 som tribunalens ordförande fattade i ärendet *Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. mot parlamentet och rådet* (T-18/10 R, T-18/10 R II, T-18/10 R II INTP och T-18/10 R II (har överklagats), ej publicerade i rättsfallssamlingen). Dessa beslut hade sin grund i förordning (EG) nr 1007/2009.⁴⁷ Enligt denna förordning var det, med hänsyn till djurens välbefinnanden och i syfte att införa harmoniserade regler angående försäljningen av sälprodukter, från och med den 20 augusti 2010 förbjudet att saluföra sådana produkter på gemenskapsmarknaden,

⁴⁶ Vad gäller upphandlingsförfaranden ska bör även nämnas avslagsbesluten (ej publicerade i rättsfallssamlingen) av den 15 oktober 2010 i mål T-415/10 R, *Nexans France mot Gemensamma företaget Fusion for Energy*, av den 26 mars 2010 i mål T-6/10 R, *Sviluppo Globale mot kommissionen*, av den 5 februari 2010 i mål T-514/09 R, *De Post mot kommissionen*, och av den 20 januari 2010 i mål T-443/09 R, *Agriconsulting Europe mot kommissionen*.

⁴⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1007/2009 av den 16 september 2009 om handel med sälprodukter (EUT L 286, s. 36).

med undantag för produkter som härrör från den traditionella jakt som inuitsamhällena bedriver och som bidrar till deras självhushållning. Detta undantag motiverades med de grundläggande ekonomiska och sociala intressena för inuitsamhällena som bedriver jakt på säl, vilket är en integrerad del av dessa samhällens kultur och identitet. Godkännandet av inuitsamhällenas tillstånd att idka försäljning bör ske genom en genomförandeförordning antagen av kommissionen.

I januari 2010 väckte ett flertal säljägare, personer som bearbetar sälprodukter och företag som saluför sådana produkter eller använder dem i medicinska syften talan om ogiltigförklaring av förordning nr 1007/2009, och i februari 2010 ansökte de om uppskov med verkställigheten av nämnda förordning. I beslut av den 30 april 2010 avlog tribunalens ordförande denna ansökan. Tribunalens ordförande fann att det inte kunde uteslutas att huvudtalan kunde prövas i sak och att de grunder för ogiltigförklaring som sökandena anfört föreföll tillräckligt relevanta och allvarliga för att talan vid första påseendet skulle framstå som faktiskt och rättsligt befogad (*fumus boni juris*). Emellertid drog tribunalens ordförande slutsatsen att det inte förelåg en situation som ställde krav på skyndsamhet och påpekade bland annat att kommissionen ännu inte hade antagit den genomförandeförordning som syftar till ett godkännande av att inuitsamhällena idkar försäljning.

I juli 2010 inkom sökandena på nytt med en ansökan om interimistiska förfaranden, med hänvisning till en ny omständighet, närmare bestämt publiceringen av förslaget till kommissionens genomförandeförordning. Sökandena gjorde gällande att den framtida genomförandeförordningen, vilken skulle träda i kraft den 20 augusti 2010, skulle vara helt olämplig och fråntog godkännandebeslutet avseende inuitsamhället all praktisk verkan. I beslut av den 19 augusti 2010 biföll tribunalens ordförande denna nya ansökan, med tillämpning av artikel 105.2 i rättegångsreglerna, och inhiberade tillämpningen av förordning nr 1007/2009 såvitt den hindrade sökandenas försäljning av sälprodukter, och detta fram till och med att beslut fattas om att upphöra med denna interimistiska åtgärd.

Genom beslut av den 25 oktober 2010 avslutade tribunalens ordförande det interimistiska förfarandet och avlog, med hänvisning till att det inte förelåg någon situation som ställde krav på skyndsamhet, den nya ansökan om interimistiska förfaranden som inkommit i juli 2010. Eftersom det inte fanns någon offentligrättslig person bland sökandena kunde dessa för det första inte åberopa inuiternas allmänna ekonomiska, sociala och kulturella intressen, utan var och en av dem måste visa att förordning nr 1007/2009 kunde orsaka sökanden själv allvarlig och irreparabel skada, om ansökan om interimistiska åtgärder avslogs. Sökanden har dock inte inkommit med någon sådan bevisning. Vad gäller säljägare och personer som bearbetar sälprodukter hade dessa inte preciserat sina inkomster från jakt eller från annan verksamhet eller sina personliga tillgångar. De hade inte heller inkommit med någon bevisning från en behörig myndighet som visade deras rätt till socialhjälp, arbetslöshetsersättning eller andra former av bidrag, samtidigt som en rapport som de själva inkommit med hänvisade till sådana system med bidrag för att stödja säljakten som finns i deras ursprungsländer Grönland och Kanada. Vad gäller företagen i denna bransch hade dessa inte inkommit med några sifferuppgifter som möjliggör en bedömning av hur allvarlig den påstådda skadan är vad gäller respektive företags storlek och omsättning.

Vad slutligen gäller kommissionens genomförandeförordning har sökandena inte lyckats visa att det är omöjligt att genomföra det spårningssystem som föreskrivs i denna förordning, vilket skulle möjliggöra en identifikation av de sälprodukter som härstammar från inuiternas säljakt. Tvärtom hänvisade den rapport som de själva presenterat till de spårningssystem som i praktiken redan används i Grönland (användning av ett kontrollmärke med en streckkod och med texten "traditionell jakt bedriven av inuitsamhällena som bidrar till deras självhushållning"). Sökanden har underlåtit att förklara varför det vore omöjligt att anpassa dessa grönländska spårningssystem till de krav som uppställs i genomförandeförordningen.

B – Tribunalens sammansättning

(Protokollär ordning den 18 november 2010)

Första raden från vänster till höger:

Avdelningsordförandena A. Dittrich, S. Papasavvas, O. Czúcz och J. Azizi; tribunalens ordförande M. Jaeger; avdelningsordförandena N.J. Forwood, I. Pelikánová, E. Moavero Milanesi och L. Truchot.

Andra raden från vänster till höger:

Domarna N. Wahl, K. Jürimäe, I. Wiszniewska-Białecka, F. Dehousse, M.E. Martins Ribeiro, E. Cremona, V. Vadapalas, I. Labucka och M. Prek.

Tredje raden från vänster till höger:

Domarna D. Gratsias, J. Schwarcz, K. O'Higgins, S. Soldevila Fragoso, V.M. Ciucă, S. Frimodt Nielsen, H. Kanninen och M. Van der Woude; justitiesekreteraren E. Coulon.

1. Tribunalens ledamöter

(i rangordning efter tillträde av ämbetet)

Marc Jaeger

Född 1954; juristexamen från Université Robert Schuman i Strasbourg, studier vid Collège d'Europe, invald i det luxemburgska advokatsamfundet (1981), justitieattaché, förordnad vid riksåklagarämbetet i Luxemburg (1983), domare vid Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (1984), rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (1986–1996), ordförande för Institut Universitaire International de Luxembourg (IUIL), domare vid tribunalen sedan den 11 juli 1996; tribunalens ordförande sedan den 17 september 2007.

Josef Azizi

Född 1948; juris doktor samt fil. kand. i samhällsvetenskap och ekonomi vid universitetet i Wien; kursföreståndare och lärare vid universitetet för nationalekonomi i Wien, vid juridiska fakulteten vid universitetet i Wien och vid flera andra universitet; professor emeritus vid juridiska fakulteten vid universitetet i Wien; Ministerialrat och avdelningschef vid Bundeskanzleramt; ledamot i Europarådets styrkommitté för juridiskt samarbete (CDCJ); rättegångsombud vid Verfassungsgerichtshof (författningsdomstolen) i mål avseende prövning av huruvida förbundslagar överensstämmer med konstitutionen; ansvarig samordnare för anpassningen av österrikisk rätt till gemenskapsrätten; domare vid tribunalen sedan den 18 januari 1995.

Arjen W.H. Meij

Född 1944; domare vid Nederländernas högsta domstol (1996); domare och vice-ordförande vid College van Beroep voor het bedrijfsleven (administrativ domstol för handel och industri) (1986), tillförordnad domare vid appellationsdomstolen för social trygghet och vid förvaltningsdomstolen för tullavgifter; rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (1980); föreläsare i Europarätt vid juridiska fakulteten vid universitetet i Groningen och forskarassistent vid University of Michigan Law School; medlem av internationella sekretariatet vid handelskammaren i Amsterdam (1970); domare vid tribunalen mellan den 17 september 1998 och den 13 september 2010.

Mihalis Vilaras

Född 1950; advokat (1974–1980); nationell expert vid Europeiska kommissionens rättstjänst, därefter förste handläggare vid GD V (sysselsättning, arbetsmarknad och socialpolitik); tillförordnad revisionssekreterare och, sedan 1999, rådgivare; revisionssekreterare vid Greklands högsta förvaltningsdomstol; ledamot av Greklands särskilda högsta domstol; ledamot av den centralkommitté som utarbetar förslag till grekisk lagstiftning (1996–1998); chef för den grekiska regeringens rättstjänst; domare vid tribunalen från och med den 17 september 1998 till och med den 25 oktober 2010.

Nicholas James Forwood

Född 1948; examina från Cambridge University, BA 1969 och MA 1973 (mekanik och juridik); invald i Englands advokatsamfund 1970; praktiserade därefter i London (1971–1999) och i Bryssel (1979–1999); invald i Irlands advokatsamfund 1981; utnämnd till Queen's Counsel 1987; bencher of the Middle Temple 1998; representant för Englands och Wales advokatsamfund vid "Council of the Bars and Law Societies" (CCBE) och ordförande för CCBE:s ständiga delegation vid Europeiska gemenskapernas domstol (1995–1999); styrelseledamot i "World Trade Law Association" och i "European Maritime Law Organization" (1993–2002); domare vid tribunalen sedan den 15 december 1999.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

Född 1956; studier i Lissabon, Bryssel och Strasbourg; advogada i Portugal och i Bryssel; fristående forskare vid Institutet för europeiska studier vid Université libre de Bruxelles; rättssekreterare hos domstolens portugisiska domare J.C. Moitinho de Almeida (1986–2000), därefter hos förstainstansrättens ordförande B. Vesterdorf (2000–2003); domare vid tribunalen sedan den 31 mars 2003.

Franklin Dehousse

Född 1959; juris kandidatexamen (universitetet i Liège, år 1981); aspirant (Statliga fonden för vetenskaplig forskning, 1985–1989); rättssakkunnig vid Chambre des représentants (1981–1990); juris doktor (universitetet i Strasbourg, år 1990); professor (universiteten i Liège och Strasbourg, Collège d'Europe, Institut royal supérieur de Défense, Montesquieuuniversitetet i Bordeaux, collège Michel Servet vid universiteten i Paris, Notre-dame de la Paix-fakulteten i Namur); utrikesministerns särskilda sändebud (1995–1999); direktör för europastudierna vid Institut royal des relations internationales (1998–2003); bisittare i Conseil d'État (2001–2003); rådgivare i Europeiska kommissionen (1990–2003); ledamot av Observatoire Internet (2001–2003); domare vid tribunalen från och med den 7 oktober 2003.

Ena Cremona

Född 1936; examen i språk, Royal University of Malta (1955); juris doktor, Royal University of Malta (1958); advokat på Malta sedan 1959; juridisk rådgivare åt Nationella kvinnorådet (1964–1979); medlem av nämnden för offentlig tjänst (1987–1989); medlem i styrelsen för Lombard Bank (Malta) Ltd, statens aktieägarrepresentant (1987–1993); medlem av valberedningen sedan 1993; ledamot av juryer för promovering av doktorer vid den juridiska fakulteten, Royal University of Malta; medlem av Europakommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) (2003–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Ottó Czúcz

Född 1946; juris doktor, Szegeds universitet (1971); handläggare vid Arbetsmarknadsministeriet (1971–1974); programansvarig och professor (1974–1989), dekanus vid den juridiska fakulteten (1989–1990), prorektor (1992–1997), Szegeds universitet; advokat; medlem av styrelsen för den nationella pensionsförsäkringen; vice president i European Institute of Social Security (EISS) (1998–2002); medlem av vetenskapliga rådet i International Social Security Association (ISSA); domare vid författningsdomstolen (1998–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

Född 1947; examen i juridik från Warszawa universitet (1965–1969); forskare (assistent, docent, professor) vid institutet för rättsvetenskap vid polska vetenskapsakademin (1969–2004); forskarassistent vid Max Planck-institutet för utländsk och internationell patent-, upphavs- och konkurrensrätt i München (AvH-stiftelsens stipendium, 1985–1986); advokat (1992–2000); domare vid högsta förvaltningsdomstolen (2001–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Irena Pelikánová

Född 1949; juris doktor, lektor i handelsrätt (före 1989), högre doktorsgrad, professor i handelsrätt (sedan 1993) vid den juridiska fakulteten, Karls universitet, Prag; medlem av styrelsen för värdepappersnämnden (1999–2002); advokat; medlem av den tjeckiska regeringens rådgivande organ i lagstiftningsfrågor (1998–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Vilenas Vadapalas

Född 1954; juris doktor (Moskva universitet); högre doktorsgrad i juridik (Warszawa universitet); professor, Vilnius universitet; internationell rätt (sedan 1981), mänskliga rättigheter (sedan 1991) och gemenskapsrätt (sedan 2000); rådgivare hos regeringen på det utrikespolitiska området (1991–1993); medlem i koordineringsgruppen vid delegationen för förhandlingarna inför anslutningen till Europeiska unionen; generaldirektör för regeringens gemenskapsrättsavdelning (1997–2004); professor i gemenskapsrätt, Vilnius universitet, innehavare av en Jean Monnet-professur; ordförande för den litauiska föreningen för europastudier; ordförande för utskottet för beredning av författningsreformer inför Litauens anslutning till Europeiska unionen; ledamot av Internationella juristkommissionen (ICJ) (april 2003); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Küllike Jürimäe

Född 1962; examen i juridik, Tartu universitet (1981–1986); statsåklagarassistent i Tallinn (1986–1991); examen från Estlands diplomatskola (1991–1992); juridisk rådgivare (1991–1993) och allmän rådgivare vid handels- och industrikammaren (1992–1993); domare vid appellationsdomstolen i Tallinn (1993–2004); europeisk magisterexamen i mänskliga rättigheter och demokratisering, Padova universitet och University of Nottingham (2002–2003); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Ingrida Labucka

Född 1963; examen i juridik, Lettlands universitet (1986); Inrikesministeriets tillsynsman för regionen Kirov och staden Riga (1986–1989); domare vid Rigas förstainstansrätt (1990–1994); advokat (1994–1998 och juli 1999–maj 2000); justitieminister (november 1998–juli 1999 och maj 2000–oktober 2002); ledamot av permanenta skiljedomstolen i Haag (2001–2004); parlamentsledamot (2002–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Savvas S. Papasavvas

Född 1969; studier vid Athens universitet (kandidatexamen år 1991); studier vid universitetet Paris II (fördjupade studier i offentlig rätt, DEA, år 1992) och vid universitetet Aix-Marseille III (juris doktor år 1995); advokat på Cypern, advokat i Nicosia sedan 1993; programansvarig vid Cyperns universitet (1997–2002), lektor i författningsrätt sedan september 2002; forskare vid European Public Law Center (2001–2002); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Enzo Moavero Milanesi

Född 1954; juris doktor (universitetet La Sapienza i Rom); fördjupade studier i gemenskapsrätt (Collège d'Europe i Brygge); medlem i advokatsamfundet, verksam som advokat (1978–1983); universitetslektor i gemenskapsrätt vid universiteten La Sapienza i Rom (1993–1996), Luiss i Rom (1993–1996 och 2002–2006) och Bocconi i Milano (1996–2000); rådgivare i gemenskapsfrågor åt Italiens premiärminister (1993–1995); tjänsteman vid Europeiska kommissionen: juridisk rådgivare och sedan chef för vice ordförandens kansli (1989–1992), kanslichef hos kommissionsledamoten med ansvar för den inre marknaden (1995–1999) och konkurrens (1999), direktör vid generaldirektoratet för konkurrens (2000–2002), biträdande generalsekreterare för Europeiska kommissionen (2002–2005), generaldirektör för Rådgivarbyrån för europapolitik (BEPA) vid Europeiska kommissionen (2006); domare vid tribunalen sedan den 3 maj 2006.

Nils Wahl

Född 1961; jur. kand. (1987), juris doktor (Stockholms universitet, 1995); docent och innehavare av Jean Monnet-professur i Europarätt (1995), professor i Europarätt (Stockholms universitet, 2001); biträdande jurist (1987–1989); administrativ direktör för en utbildningsstiftelse (1993–2004); ordförande för Nätverket för europarättslig forskning (2001–2006); medlem i Rådet för konkurrensfrågor (2001–2006); adjungerad domare vid Hovrätten över Skåne och Blekinge (2005); domare vid tribunalen sedan den 7 oktober 2006.

Miro Prek

Född 1965; juristexamen (1989); invald i advokatsamfundet (1994); diverse uppdrag och tjänster inom statsförvaltningen, huvudsakligen i regeringens enhet för lagberedning (vice statssekreterare och biträdande chef, därefter chef för avdelningen för Europarätt och komparativ rätt) och vid byrån för europafrågor (biträdande statssekreterare); medlem i förhandlingsgruppen inför upprättandet av associeringsavtalet (1994–1996) och inför anslutningen till Europeiska unionen (1998–2003) med ansvar för juridiska frågor; advokat; projektansvarig för anpassning till gemenskapslagstiftningen och den europeiska integrationen, huvudsakligen i västra Balkan; avdelningschef vid Europeiska gemenskapernas domstol (2004–2006); domare vid tribunalen sedan den 7 oktober 2006.

Teodor Tchipev

Född 1940; studier i juridik vid S:t Kliment Ohridski-universitetet i Sofia (år 1961); juris doktor (år 1977); advokat (åren 1963–1964); juridisk rådgivare vid det statliga företaget för internationella vägtransporter (åren 1964–1973); kursansvarig vid Juridiska institutet vid Bulgariska vetenskapsakademin (åren 1973–1988); kursansvarig i civilprocessrätt på Juridiska fakulteten vid S:t Kliment Ohridski-universitetet i Sofia (åren 1988–1991); ledamot av skiljedomstolen vid Handels- och Industrikammaren (åren 1988–2006); domare i konstitutionsdomstolen (åren 1991–1994); biträdande professor vid Paissiy Hilendarski-universitetet i Plovdiv (februari 2001–2006); justitieminister (åren 1994–1995); kursansvarig för civilprocessrätt vid Bulgariens nya universitet i Sofia (åren 1995–2006); Domare vid tribunalen från och med den 12 januari 2007 till och med den 29 juni 2010.

Valeriu M. Ciucă

Född 1960; juris kandidat (år 1984), juris doktor (år 1997) (Alexandre Jean Cuza-universitetet i Iași); domare i domstolen i första instans i Suceava (åren 1984–1989); militärdomare i militärdomstolen i Iași (åren 1989–1990); professor vid Alexandre Jean Cuza-universitetet i Iași (åren 1990–2006); stipendium för specialisering i privaträtt vid universitetet i Rennes (åren 1991–1992); lektor vid Petre Andrei-universitetet i Iași (åren 1999–2002); biträdande professor vid Littoral Côte d'Opale-universitetet (LAB. RII) (år 2006); domare vid tribunalen från och med den 12 januari 2007 till och med den 26 november 2010.

Alfred Dittrich

Född 1950; juridikstudier vid universitetet i Erlangen-Nürnberg (1970–1975); notarie (Rechtsreferendar) vid Oberlandesgericht Nürnberg (1975–1978); tjänsteman vid förbundsekonominministeriet (1978–1982); tjänsteman vid Förbundsrepubliken Tysklands ständiga representation vid Europeiska gemenskaperna (1982), tjänsteman vid förbundsekonominministeriet med ansvar för gemenskapsrätt och konkurrens (1983–1992); chef för EU-rättsavdelningen vid justitieministeriet (1992–2007); chef för den tyska delegationen i rådsarbetsgruppen "Domstolen"; ombud för förbundsregeringen i ett stort antal mål vid Europeiska gemenskapernas domstol; domare vid tribunalen sedan den 17 september 2007.

Santiago Soldevila Fragoso

Född 1960, juristexamen från Universitat Autònoma de Barcelona (1983); domare (1985); expertdomare i förvaltningsrättsliga tvister vid Tribunal Superior de Justicia de Canarias i Santa Cruz, Teneriffa (1992 och 1993) och vid Audiencia Nacional i Madrid (maj 1998–augusti 2007), med ansvar för skatterättsliga mål (mervärdesskatt), tvister avseende de allmänna normativa bestämmelser som näringsministern antar och dennes beslut om statligt stöd och statens skadeståndsansvar, samt tvister avseende avtal som ingåtts av statens tillsynsmyndigheter inom bank-, börs-, energi-, försäkrings- och konkurrensskyddssektorerna; rättssekreterare vid Tribunal Constitucional (1993–1998); domare vid tribunalen sedan den 17 september 2007.

Laurent Truchot

Född 1962; examen från Institut d'études politiques de Paris (1984); tidigare elev vid École nationale de la magistrature (1986–1988); domare vid Tribunal de grande instance de Marseille (januari 1988–januari 1990); tjänsteman vid avdelningen för civilrättsliga frågor vid justitieministeriet (januari 1990–juni 1992); biträdande avdelningschef, därefter avdelningschef för generaldirektoratet för konkurrens, konsumtion och bedrägeribekämpning vid ekonomi-, finans- och industriministeriet (juni 1992–september 1994); teknisk rådgivare till justitieministern (september 1994–maj 1995); domare vid Tribunal de grande instance de Nîmes (maj 1995–maj 1996); rättssekreterare hos generaladvokat P. Léger vid Europeiska gemenskapernas domstol (maj 1996–december 2001); rättssekreterare (conseiller référendaire) vid Cour de Cassation (december 2001–augusti 2007); domare vid tribunalen sedan den 17 september 2007.

Sten Frimodt Nielsen

Född 1963, juris kandidatexamen från Köpenhamns universitet (1988), tjänsteman vid utrikesministeriet (1988–1991), undervisningsassistent i internationell rätt och EG-rätt vid Köpenhamns universitet (1988–1991), ambassadsekreterare vid Danmarks ständiga representation vid Förenta nationerna i New York (1991–1994), tjänsteman vid utrikesministeriets rättssekreteriat (1994–1995), extern lektor vid Köpenhamns universitet (1995), tjänsteman och därefter kansliråd vid statsministeriet (1995–1998), ministerråd vid Danmarks ständiga representation vid Europeiska unionen (1998–2001), ämnesråd (kommitté) i rättsliga frågor vid statsministeriet (2001–2002), avdelningschef och juridisk rådgivare vid statsministeriet (mars 2002–juli 2004), departementsråd och juridisk rådgivare vid statsministeriet (augusti 2004–augusti 2007), domare vid tribunalen sedan den 17 september 2007.

Kevin O'Higgins

Född 1946; studier vid Crescent College, Limerick, vid Clongowes Wood College, vid University College Dublin (filosofie kandidatexamen samt diplom i Europarätt) och vid Kings Inn; ledamot av Irlands advokatsamfund år 1968; barrister (1968–1982); Senior Counsel, Inner Bar of Ireland (1982–1986); domare vid Circuit court (1986–1997); domare vid High Court (Irland) (1997–2008); bencher vid Kings Inn; Irlands representant i det konsultativa rådet för domare i Europa (Consultative Council of European Judges) (2000–2008); domare vid tribunalen sedan den 15 september 2008.

Heikki Kanninen

Född 1952; examina från handelshögskolan i Helsingfors och juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet; föredragande i Högsta förvaltningsdomstolen; huvudsekreterare för kommittén för översyn av rättsskyddet inom offentlig förvaltning; förvaltningssekreterare i Högsta förvaltningsdomstolen; ordförande för kommittén för översyn av det förvaltningsrättsliga förfarandet, lagstiftningsråd i justitieministeriet; biträdande justitiesekreterare vid Efta-domstolen; rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol; förvaltningsråd i Högsta förvaltningsdomstolen (1998–2005); ledamot av asylnämnden; vice ordförande i kommittén för utveckling av det finländska rättsväsendet; domare vid personaldomstolen mellan den 6 oktober 2005 och den 6 oktober 2009; domare vid tribunalen sedan den 7 oktober 2009.

Juraj Schwarcz

Född 1952; juris doktor (Comenius-universitetet i Bratislava, 1979); juridisk företagsrådgivare (1975–1990), justitiesekreterare med ansvar för handelsregistret vid distriktsdomstolen i Košice (1991), domare vid distriktsdomstolen i Košice (januari–oktober 1992), domare och avdelningsordförande vid den regionala domstolen i Košice (november 1992–2009), tillförordnad domare i Republiken Slovakiens högsta domstol, avdelningen för handelsrätt (oktober 2004–september 2005), ordförande för kollegiet för handelsrätt vid den regionala domstolen i Košice (oktober 2005–september 2009), extern ledamot av fakulteten för handelsrätt och kommersiell rätt vid P.J. Šafárik-universitetet i Košice (1997–2009), extern ledamot av lärarkåren vid Justičná akadémia (Rättsakademin) (2005–2009), domare vid tribunalen sedan den 7 oktober 2009.

Marc van der Woude

Född 1960; juris kandidat (universitetet i Groningen, 1983); studier vid Collège d'Europe (1983–1984); amanuens vid Collège d'Europe (1984–1986); lärare vid universitetet i Leiden (1986–1987); föredragande vid Generaldirektoratet för konkurrens vid Europeiska gemenskapernas kommission (1987–1989); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (1989–1992); politisk koordinator vid Generaldirektoratet för konkurrens vid Europeiska gemenskapernas kommission (1992–1993); jurist vid rättstjänsten vid Europeiska gemenskapernas kommission (1993–1995); invald i Bryssels advokatsamfund sedan år 1995; lärare vid universitetet Erasme de Rotterdam sedan år 2000; författare av ett stort antal publikationer; domare vid tribunalen sedan den 13 september 2010.

Dimitrios Gratsias

Född 1957; juristexamen vid Athens universitet (1980); examen efter fördjupade studier i förvaltningsrätt vid universitetet Paris I, Panthéon-Sorbonne (1981); utbildningsbevis från centret för gemenskaps- och europastudier (universitetet Paris I) (1982); rättssekreterare vid den högsta förvaltningsdomstolen (1985–1992); revisionssekreterare vid den högsta förvaltningsdomstolen (1992–2005); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (1994–1996); ställföreträdande ledamot av Greklands högsta specialdomstol (1998 och 1999); ledamot av den högsta förvaltningsdomstolen (2005); ledamot av specialdomstolen för domares ansvar (2006); ledamot av förvaltningsdomstolarnas högsta råd (2008); inspektör för förvaltningsdomstolarna (2009–2010); domare vid tribunalen sedan den 25 oktober 2010.

Andrei Popescu

Född 1948; juris kandidatexamen vid universitetet i Bukarest (1971); högre universitetsstudier i internationell arbetsrätt och europeisk socialrätt vid universitetet i Genève (1973–1974); juris doktor vid universitetet i Bukarest (1980); biträdande assistent (1971–1973), assistent (1974–1985) och sedan kursansvarig i arbetsrätt vid universitetet i Bukarest (1985–1990); förste forskare vid institutet för vetenskaplig forskning i arbetsfrågor och socialrättsliga frågor (1990–1991); biträdande generaldirektör (1991–1992) och sedan direktör (1992–1996) vid departementet för arbete och social trygghet; docent (1997) och sedan professor vid den nationella högskolan för studier inom politik och administration i Bukarest (2000); statssekreterare vid departementet för europeisk integration (2001–2005); avdelningschef vid lagrådet i Rumänien (1996–2001 och 2005–2009); ombud för den rumänska regeringen vid Europeiska unionens domstolar (2009–2010); domare vid tribunalen sedan den 26 november 2010.

Emmanuel Coulon

Född 1968; studier i juridik (Panthéon-Assas-universitetet, Paris); studier i företagsekonomi (Paris-Dauphine-universitetet); Collège d'Europe (1992); inträdesprov till Centre régional de formation à la profession d'avocat de Paris; invald i advokatsamfundet i Bryssel; advokat i Bryssel; avklarat allmänt uttagningsprov för anställning som tjänsteman vid Europeiska gemenskapernas kommission; rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt (hos ordföranden Saggio, 1996–1998; hos ordföranden Vesterdorf, 1998–2002); kabinettschef hos förstainstansrättens ordförande (2003–2005); justitiesekreterare vid tribunalen sedan den 6 oktober 2005.

2. Förändringar i tribunalens sammansättning år 2010

Högtidlig sammankomst den 13 september 2010

Genom beslut av den 23 juni 2010 och den 8 juli 2010, har företrädare för medlemsstaternas regeringar för perioden den 1 september 2010–31 augusti 2016 förnyat mandaten för domarna vid tribunalen Marc Jaeger, Josef Azizi, Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro, M. Ottó Czúcz, Irena Wyszniowska-Białecka, Franklin Dehousse, Küllike Jürimäe, Savvas S. Papasavvas, Sten Frimodt Nielsen, Heikki Kanninen och Juraj Schwarcz.

Som ersättare för Arjen W.H. Meij, har företrädare för medlemsstaternas regeringar genom beslut av den 8 juli 2010 utnämnt Marc van der Woude till domare i tribunalen för perioden den 1 september 2010–31 augusti 2016.

Högtidlig sammankomst den 25 oktober 2010

Genom beslut av den 21 oktober 2010 har företrädare för medlemsstaternas regeringar utnämnt Dimitrios Gratsias till domare i Europeiska unionens tribunal, där han ersätter Mihalis Vilaras, för perioden den 25 oktober 2010–31 augusti 2016.

Högtidlig sammankomst den 26 november 2010

Genom beslut av den 18 november 2010 har företrädare för medlemsstaternas regeringar utnämnt Andrei Popescu till domare i Europeiska unionens tribunal, där han ersätter Valeriu M. Ciucă, för perioden den 26 november 2010–31 augusti 2016.

3. Tribunalens ledamöter (i protokollär ordning)

från den 1 januari 2010 till den 14 september 2010

M. JAEGER, tribunalens ordförande
J. AZIZI, avdelningsordförande
A.W.H. MEIJ, avdelningsordförande
M. VILARAS, avdelningsordförande
N.J. FORWOOD, avdelningsordförande
M.E. MARTINS RIBEIRO, avdelningsordförande
O. CZÚCZ, avdelningsordförande
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA,
avdelningsordförande
I. PELIKÁNOVÁ, avdelningsordförande
F. DEHOUSSE, domare
E. CREMONA, domare
V. VADAPALAS, domare
K. JÜRIMÄE, domare
I. LABUCKA, domare
S. PAPASAVVAS, domare
E. MOAVERO MILANESI, domare
N. WAHL, domare
M. PREK, domare
T. TCHIPEV, domare
V.M. CIUCĂ, domare
A. DITTRICH, domare
S. SOLDEVILA FRAGOSO, domare
L. TRUCHOT, domare
S. FRIMODT NIELSEN, domare
K. O'HIGGINS, domare
H. KANNINEN, domare
J. SCHWARCZ, domare

E. COULON, justitiesekreterare

från den 15 september 2010 till den 24 oktober 2010

M. JAEGER, tribunalens ordförande
J. AZIZI, avdelningsordförande
N.J. FORWOOD, avdelningsordförande
O. CZÚCZ, avdelningsordförande
I. PELIKÁNOVÁ, avdelningsordförande
S. PAPASAVVAS, avdelningsordförande
E. MOAVERO MILANESI, avdelningsordförande
A. DITTRICH, avdelningsordförande
L. TRUCHOT, avdelningsordförande
M. VILARAS, domare
M.E. MARTINS RIBEIRO, domare
F. DEHOUSSE, domare
E. CREMONA, domare
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, domare
V. VADAPALAS, domare
K. JÜRIMÄE, domare
I. LABUCKA, domare
N. WAHL, domare
M. PREK, domare
V.M. CIUCĂ, domare
S. SOLDEVILA FRAGOSO, domare
S. FRIMODT NIELSEN, domare
K. O'HIGGINS, domare
H. KANNINEN, domare
J. SCHWARCZ, domare
M. Van der WOUDE, domare

E. COULON, justitiesekreterare

**från den 25 oktober 2010 till den
25 november 2010**

M. JAEGER, tribunalens ordförande
J. AZIZI, avdelningsordförande
N.J. FORWOOD, avdelningsordförande
O. CZÚCZ, avdelningsordförande
I. PELIKÁNOVÁ, avdelningsordförande
S. PAPASAVVAS, avdelningsordförande
E. MOAVERO MILANESI, avdelningsordförande
A. DITTRICH, avdelningsordförande
L. TRUCHOT, avdelningsordförande
M.E. MARTINS RIBEIRO, domare
F. DEHOUSSE, domare
E. CREMONA, domare
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, domare
V. VADAPALAS, domare
K. JÜRIMÄE, domare
I. LABUCKA, domare
N. WAHL, domare
M. PREK, domare
V.M. CIUCĂ, domare
S. SOLDEVILA FRAGOSO, domare
S. FRIMODT NIELSEN, domare
K. O'HIGGINS, domare
H. KANNINEN, domare
J. SCHWARCZ, domare
M. Van Der WOUDE, domare
D. GRATSIAS, domare

E. COULON, justitiesekreterare

**från den 26 november 2010 till den
31 december 2010**

M. JAEGER, tribunalens ordförande
J. AZIZI, avdelningsordförande
N.J. FORWOOD, avdelningsordförande
O. CZÚCZ, avdelningsordförande
I. PELIKÁNOVÁ, avdelningsordförande
S. PAPASAVVAS, avdelningsordförande
E. MOAVERO MILANESI, avdelningsordförande
A. DITTRICH, avdelningsordförande
L. TRUCHOT, avdelningsordförande
M.E. MARTINS RIBEIRO, domare
F. DEHOUSSE, domare
E. CREMONA, domare
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, domare
V. VADAPALAS, domare
K. JÜRIMÄE, domare
I. LABUCKA, domare
N. WAHL, domare
M. PREK, domare
S. SOLDEVILA FRAGOSO, domare
S. FRIMODT NIELSEN, domare
K. O'HIGGINS, domare
H. KANNINEN, domare
J. SCHWARCZ, domare
M. Van Der WOUDE, domare
D. GRATSIAS, domare
A. POPESCU, domare

E. COULON, justitiesekreterare

4. Tribunalens tidigare ledamöter

Edward David Alexander Ogilvy (1989–1992)
Yeraris Christos (1989–1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), ordförande 1989–1995
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Saggio Antonio (1989–1998), ordförande 1995–1998
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Vesterdorf Bo (1989–2007), ordförande 1998–2007
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Kalogeropoulos Andreas (1992–1998)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Tiili Virpi (1995–2009)
Cooke John D. (1996–2008)
Pirrung Jörg (1997–2007)
Mengozi Paolo (1998–2006)
Meij Arjen W.H. (1998–2010)
Vilaras Mihalis (1998–2010)
Legal Hubert (2001–2007)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Šváby Daniel (2004–2009)
Tchipev Teodor (2007–2010)
Ciucă Valeriu M. (2007–2010))

Ordförande

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)
Vesterdorf Bo (1998–2007)

Justitiesekreterare

Jung Hans (1989–2005)

C – Tribunalens verksamhetsstatistik

Tribunalens allmänna verksamhet

1. Nya, avgjorda och anhängiga mål (2006–2010)

Nya mål

2. Typ av förfarande (2006–2010)
3. Form av talan (2006–2010)
4. Föremål för talan (2006–2010)

Avgjorda mål

5. Typ av förfarande (2006–2010)
6. Föremål för talan (2010)
7. Föremål för talan (2006–2010) (domar och beslut)
8. Dömande sammansättning (2006–2010)
9. Handläggningstid i månader (2006–2010) (domar och beslut)

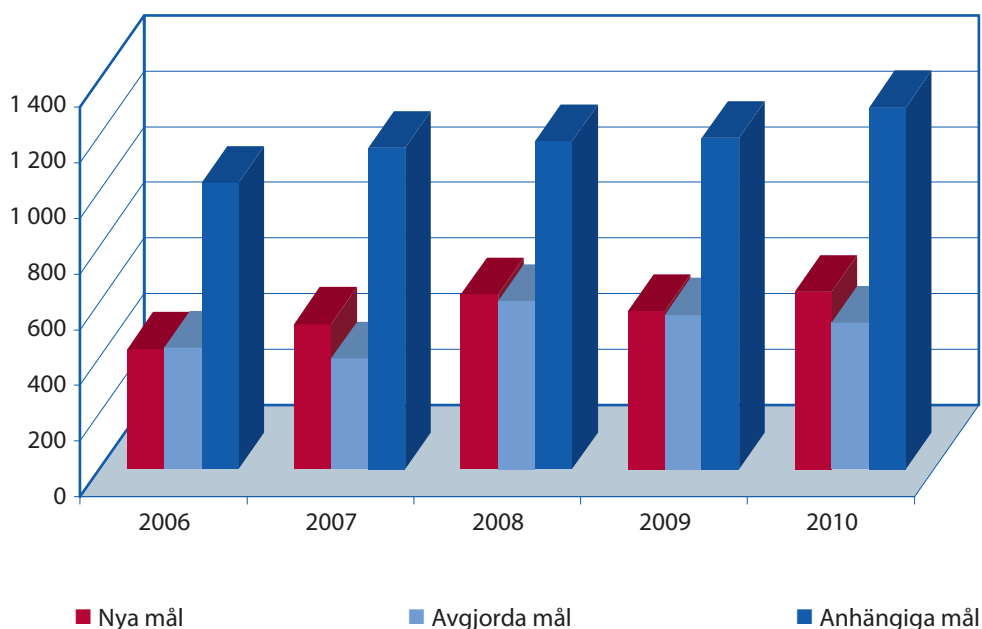
Anhängiga mål den 31 december 2010

10. Typ av förfarande (2006–2010)
11. Föremål för talan (2006–2010)
12. Dömande sammansättning (2006–2010)

Övrigt

13. Interimistiska beslut (2006–2010)
14. Skyndsam handläggning (2006–2010)
15. Avgöranden av tribunalen som har överklagats (1989–2010)
16. Fördelning av överklagandena på typ av förfarande (2006–2010)
17. Utgången i överklagade mål (2010) (domar och beslut)
18. Utgången i överklagade mål (2006–2010) (domar och beslut)
19. Allmän utveckling (1989–2010) (nya, avgjorda, anhängiga mål)

1. *Tribunalens allmänna verksamhet – Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål (2006–2010)*¹

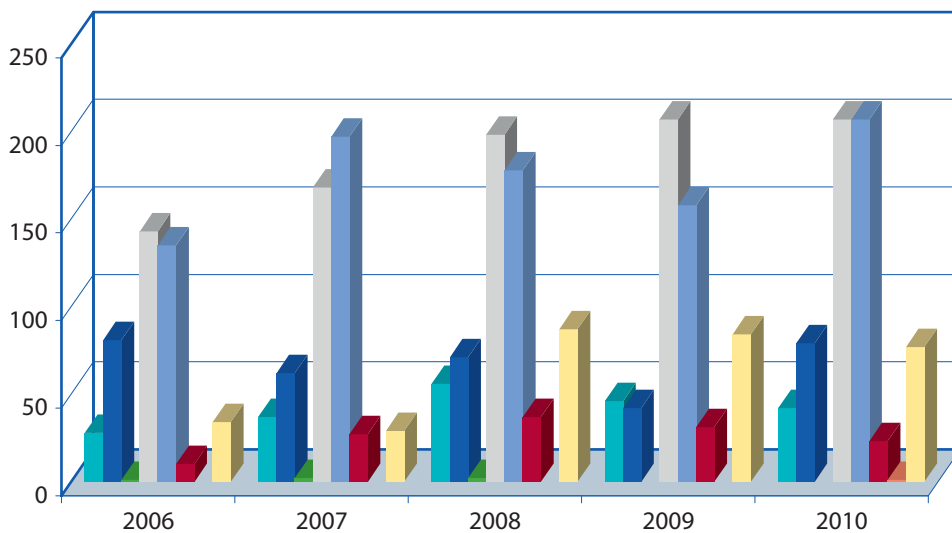

	2006	2007	2008	2009	2010
Nya mål	432	522	629	568	636
Avgjorda mål	436	397	605	555	527
Anhängiga mål	1 029	1 154	1 178	1 191	1 300

¹ Om inget annat anges beaktas de särskilda rättegångsformerna i denna tabell och i tabellerna på följande sidor.

Följande förfaranden anses vara "särskilda rättegångsformer": Ansökan om återvinning (artikel 41 i domstolens stadga, artikel 122 i förstainstansrättens rättegångsregler), talan av tredje man (artikel 42 i domstolens stadga, artikel 123 i förstainstansrättens rättegångsregler), resning (artikel 44 i domstolens stadga, artikel 125 i förstainstansrättens rättegångsregler), förklaring av dom (artikel 43 i domstolens stadga, artikel 129 i förstainstansrättens rättegångsregler), fastställande av rättegångskostnader (artikel 92 i förstainstansrättens rättegångsregler), rättshjälp (artikel 96 i förstainstansrättens rättegångsregler) och rättelse av dom (artikel 84 i förstainstansrättens rättegångsregler).

2. Nya mål – Typ av förfarande (2006–2010)

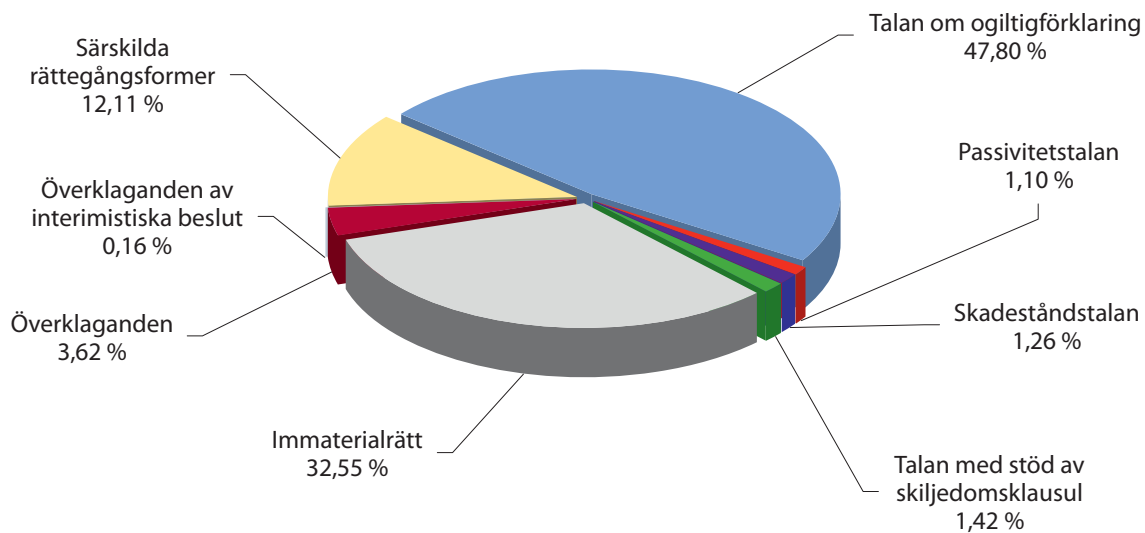

■ Statligt stöd ■ Konkurrens ■ Personalmål ■ Immaterialrätt
 ■ Annan direkt talan ■ Överklaganden ■ Överklaganden av interimistiska beslut ■ Särskilda rättegångsformer

	2006	2007	2008	2009	2010
Statligt stöd	28	37	56	46	42
Konkurrens	81	62	71	42	79
Personalmål	1	2	2		
Immaterialrätt	143	168	198	207	207
Annan direkt talan	135	197	178	158	207
Överklaganden	10	27	37	31	23
Överklaganden av interimistiska beslut					1
Särskilda rättegångsformer	34	29	87	84	77
Totalt	432	522	629	568	636

3. Nya mål – Form av talan (2006–2010)

Fördelning år 2010

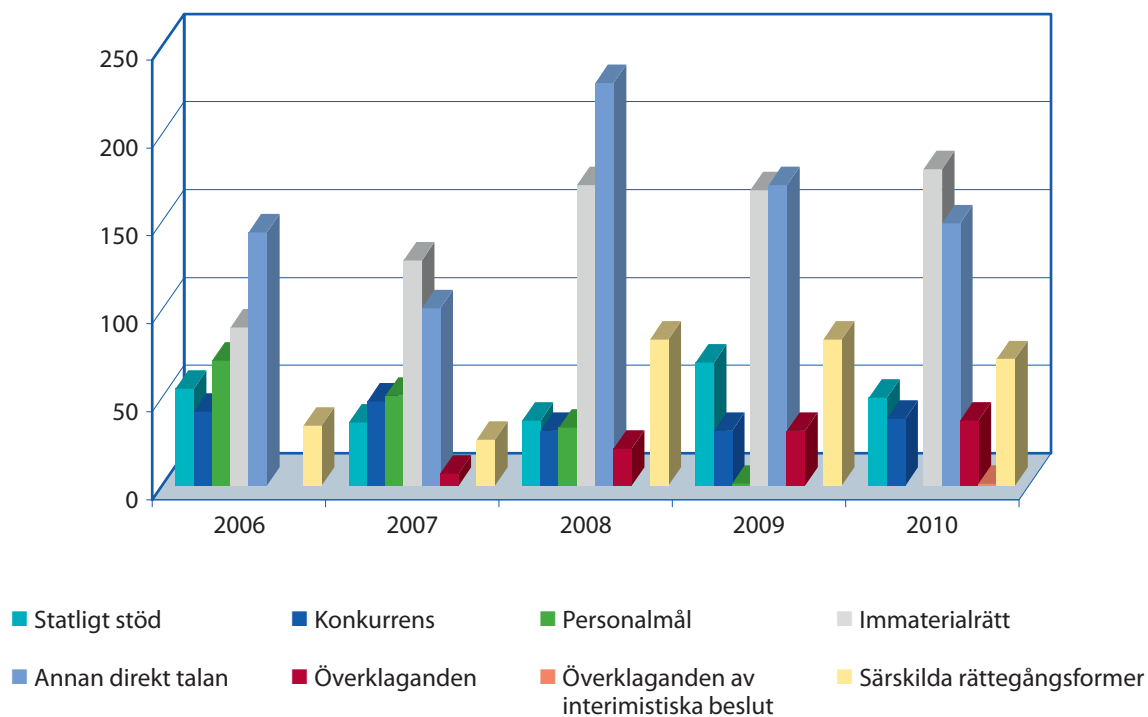
	2006	2007	2008	2009	2010
Talan om ogiltigförklaring	223	251	269	214	304
Passivitetstalan	4	12	9	7	7
Skadeståndstalan	9	27	15	13	8
Talan med stöd av skiljedomsklausul	8	6	12	12	9
Immaterialrätt	143	168	198	207	207
Personalmål	1	2	2		
Överklaganden	10	27	37	31	23
Överklaganden av interimistiska beslut					1
Särskilda rättegångsformer	34	29	87	84	77
Totalt	432	522	629	568	636

4. Nya mål – Föremål för talan (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Anslutning av nya stater				1	
Bolagsrätt	1			1	
Ekonomisk och monetär politik	2				4
Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning	16	17	6	6	24
Energi				2	
Etableringsfrihet			1		
Europeiska unionens yttre åtgärder	2	1	2	5	1
Finansiella bestämmelser (budget, budgetram, egna medel bedrägeribekämpning)	1	1		1	
Fiskepolitik		5	23	1	19
Folkhälsa	1	1	2	2	4
Forskning och teknisk utveckling samt rymden		4		6	3
Fri rörlighet för personer	4	4	1	1	1
Fri rörlighet för varor	1	1	1	1	
Frihet att tillhandahålla tjänster	1		3	4	1
Handelspolitik	18	9	10	8	9
Immaterialrätt och industriell äganderätt	145	168	198	207	207
Institutionell rätt	12	19	23	32	17
Jordbruk	26	46	14	19	24
Konkurrens	81	62	71	42	79
Konsumentskydd			2		
Kultur	1	1		1	
Miljö	9	27	7	4	15
Offentlig upphandling	14	11	31	19	15
Område med frihet, säkerhet och rättvisa		3	3	2	
Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach-förordningen)					8
Restriktiva åtgärder (yttre åtgärder)	5	12	7	7	21
Skatterätt	1	2			1
Skiljedomsklausul	8	6	12	12	9
Socialpolitik	2	5	6	2	4
Statligt stöd	28	37	55	46	42
Tillgång till handlingar	4	11	22	15	19
Tillnärmning av lagstiftning		1			
Transport	1	4	1		1
Tullunionen och gemensamma tulltaxan	2	5	1	5	4
Utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott		1			
Utrikes- och säkerhetspolitik					1
Totalt EG/FEUF-fördraget	386	464	502	452	533
Totalt Euratomfördraget	1				1
Totalt Kol- och stålfördraget			1		
Särskilda rättegångsformer	34	29	87	84	77
Tjänsteföreskrifterna	11	29	39	32	25
TOTALT	432	522	629	568	636

¹ I samband med att Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) trädde i kraft den 1 december 2009 blev det nödvändigt att ändra presentationen av föremålen för talan. Uppgifterna för perioden 2006–2010 har ändrats i enlighet härmed.

5. Avgjorda mål – Typ av förfarande (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Statligt stöd	55	36	37	70	50
Konkurrens	42	48	31	31	38
Personalmål	71	51	33	1	
Immaterialrätt	90	128	171	168	180
Annan direkt talan	144	101	229	171	149
Överklaganden		7	21	31	37
Överklaganden av interimistiska beslut					1
Särskilda rättegångsformer	34	26	83	83	72
Totalt	436	397	605	555	527

6. Avgjorda mål – Föremål för talan (2010)¹

	Domar	Beslut	Totalt
Bolagsrätt		1	1
Ekonomisk och monetär politik		2	2
Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning	1	1	2
Energi		2	2
Europeiska unionens yttre åtgärder	1	3	4
Folkhälsa	2		2
Forskning och teknisk utveckling samt rymden	2	1	3
Frihet att tillhandahålla tjänster		2	2
Handelspolitik	8		8
Immaterialrätt och industriell äganderätt	132	48	180
Institutionell rätt	9	17	26
Jordbruk	9	7	16
Konkurrens	26	12	38
Konsumentskydd		2	2
Miljö	2	4	6
Offentlig upphandling	10	6	16
Restriktiva åtgärder (yttre åtgärder)	8	2	10
Skatterätt		1	1
Skiljedoms klausul	10	2	12
Socialpolitik	1	5	6
Statligt stöd	28	22	50
Tillgång till handlingar	14	7	21
Transport	1	1	2
Tullunionen och gemensamma tulltaxan	1	3	4
Utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott	1		1
Totalt EG/FEUF-fördraget	266	151	417
Särskilda rättegångsformer		72	72
Tjänsteföreskrifterna	22	16	38
TOTALT	288	239	527

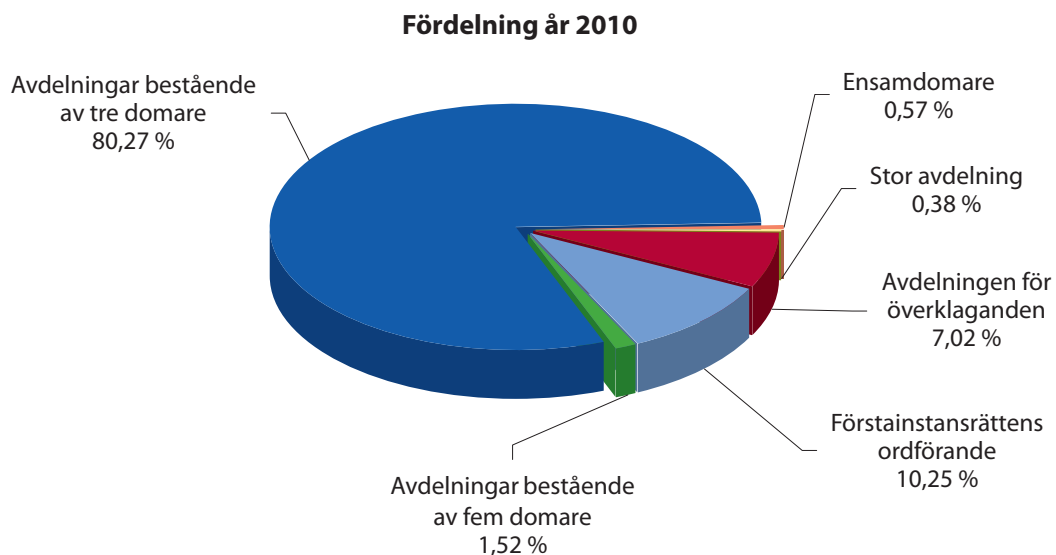
¹ I samband med att Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) trädde i kraft den 1 december 2009 blev det nödvändigt att ändra presentationen av föremålen för talan. Uppgifterna för perioden 2006–2010 har ändrats i enlighet härmed.

7. Avgjorda mål – Föremål för talan (2006–2010)¹ (domar och beslut)

	2006	2007	2008	2009	2010
Anslutning av nya stater	1			1	
Associering av utomeuropeiska länder och territorier	2				
Bolagsrätt	1	1			1
Ekonomisk och monetär politik	1	1	1		2
Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning	6	5	42	3	2
Energi					2
Etableringsfrihet			1		
Europeiska unionens yttre åtgärder	5	4	2		4
Finansiella bestämmelser (budget, budgetram, egna medel bedrägeribekämpning)	4		2	2	
Fiskepolitik	24	4	4	17	
Folkhälsa	3	2	1	1	2
Forskning och teknisk utveckling samt rymden	1	1	1	1	3
Fri rörlighet för personer	4	4	2	1	
Fri rörlighet för varor			2	3	
Frihet att tillhandahålla tjänster	2	1		2	2
Handelspolitik	13	4	12	6	8
Immaterialrätt och industriell äganderätt	91	129	171	169	180
Industripolitik		1			
Institutionell rätt	8	10	22	20	26
Jordbruk	27	13	48	46	16
Konkurrens	42	38	31	31	38
Konsumentskydd					2
Kultur			1	2	
Miljö	11	10	17	9	6
Offentlig upphandling	4	7	26	12	16
Område med frihet, säkerhet och rättvisa		2	1	3	
Restriktiva åtgärder (yttre åtgärder)	4	3	6	8	10
Skatterätt	1		2		1
Skiljedomsklausul	5	10	9	10	12
Socialpolitik	5	4	2	6	6
Statligt stöd	54	36	37	70	50
Tillgång till handlingar	7	7	15	6	21
Tillnärmning av lagstiftning		1	1		
Transport	2	1	3		2
Tullunionen och gemensamma tulltaxan	2	3	6	10	4
Utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott					1
Totalt EG/FEUF-fördraget	330	302	468	439	417
Totalt Euratomfördraget		1		1	
Totalt Kol- och stålfördraget	1	10			
Särskilda rättegångsformer	34	26	83	83	72
Tjänsteföreskrifterna	71	58	54	32	38
TOTALT	436	397	605	555	527

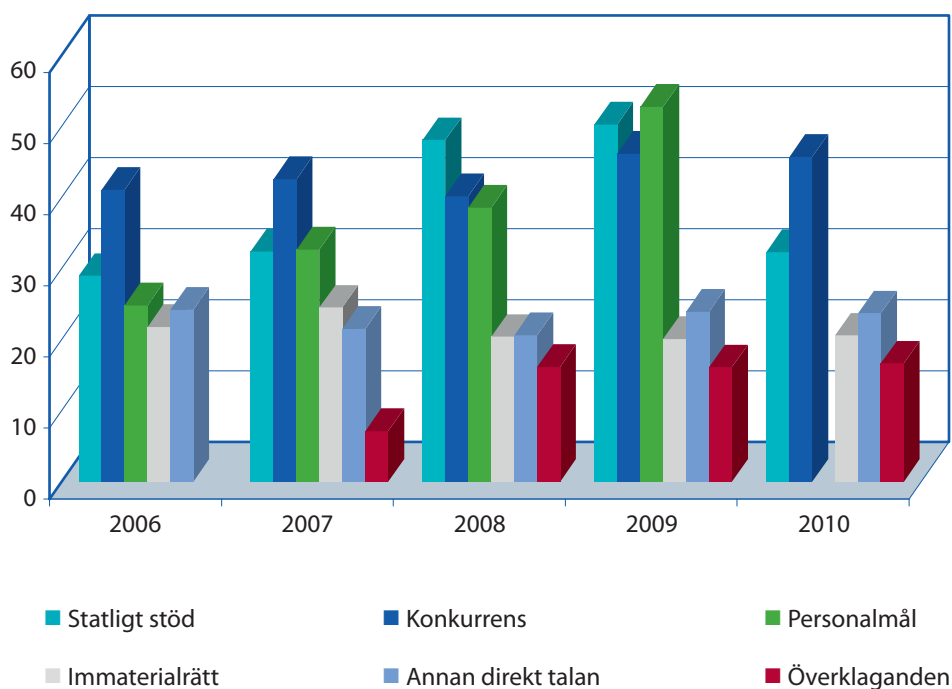
¹ I samband med att Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) trädde i kraft den 1 december 2009 blev det nödvändigt att ändra presentationen av föremålen för talan. Uppgifterna för perioden 2006–2010 har ändrats i enlighet härmed.

8. Avgjorda mål – Förstainstansrättens sammansättning (2006–2010)

	2006			2007			2008			2009			2010		
	Domar	Beslut	Totalt	Domar	Beslut	Totalt	Domar	Beslut	Totalt	Domar	Beslut	Totalt	Domar	Beslut	Totalt
Stor avdelning				2		2							2		2
Avdelningen för överklaganden				3	4	7	16	10	26	20	11	31	22	15	37
Förstainstansrättens ordförande		19	19		16	16		52	52		50	50		54	54
Avdelningar bestående av fem domare	22	33	55	44	8	52	15	2	17	27	2	29	8		8
Avdelningar bestående av tre domare	198	157	355	196	122	318	228	282	510	245	200	445	255	168	423
Ensamdomare	7		7	2		2							3		3
Totalt	227	209	436	247	150	397	259	346	605	292	263	555	288	239	527

9. Avgjorda mål – Handläggningstid i månader (2006–2010)¹ (domar och beslut)

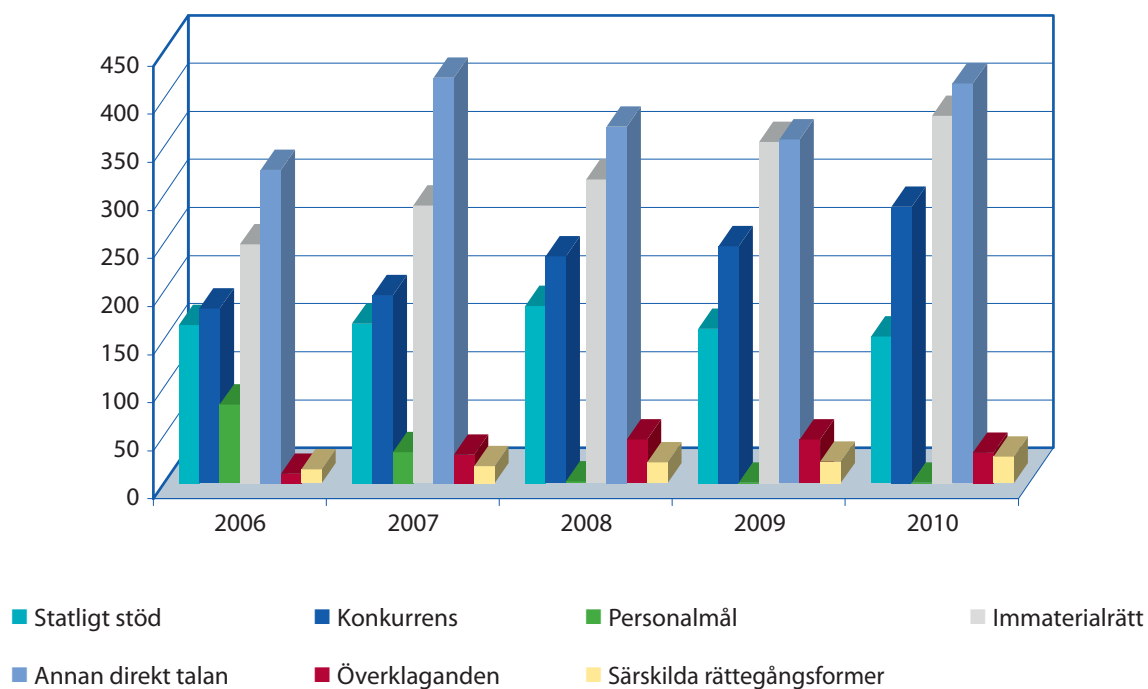

	2006	2007	2008	2009	2010
Statligt stöd	29,0	32,4	48,1	50,3	32,4
Konkurrens	41,1	42,6	40,2	46,2	45,7
Personalmål	24,8	32,7	38,6	52,8	
Immaterialrätt	21,8	24,5	20,4	20,1	20,6
Annan direkt talan	24,2	21,5	20,6	23,9	23,7
Överklaganden		7,1	16,1	16,1	16,6

¹ Följande typer av mål omfattas inte av beräkningen av genomsnittliga handläggningstider: mål som innehåller en mellandom, särskilda rättegångsformer, överklaganden av interimistiska beslut, mål som överlämnats av domstolen till följd av en ändring i fördelningen av behörigheten mellan domstolen och tribunalen, mål som överlämnats av tribunalen till följd av inrättandet av personaldomstolen.

Handläggningstiden uttrycks i månader och i tiondelar av en månad.

10. Anhängiga mål den 31 december – Typ av förfarande (2006–2010)

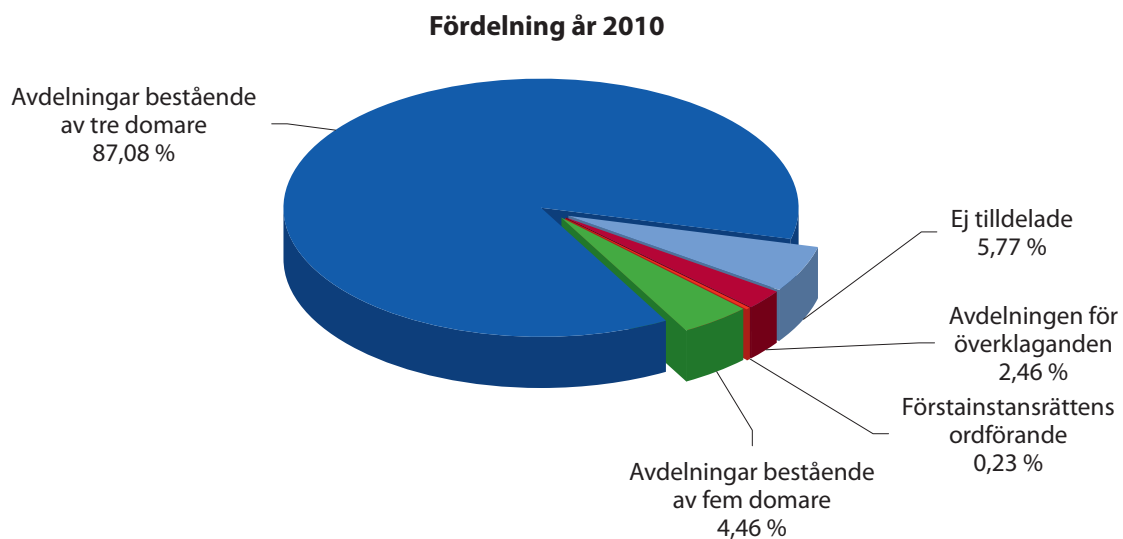
	2006	2007	2008	2009	2010
Statligt stöd	165	166	185	161	153
Konkurrens	182	196	236	247	288
Personalmål	82	33	2	1	1
Immaterialrätt	249	289	316	355	382
Annan direkt talan	326	422	371	358	416
Överklaganden	10	30	46	46	32
Särskilda rättegångsformer	15	18	22	23	28
Totalt	1 029	1 154	1 178	1 191	1 300

11. *Anhängiga mål den 31 december – Föremål för talan (2006–2010)*¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Bolagsrätt	1			1	
Ekonomisk och monetär politik	2	1			2
Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning	37	49	13	16	38
Energi				2	
Europeiska unionens yttre åtgärder	6	3	3	8	5
Finansiella bestämmelser (budget, budgetram, egna medel bedrägeribekämpning)	4	5	3	2	2
Fiskepolitik	4	5	24	8	27
Folkhälsa	3	2	3	4	6
Forskning och teknisk utveckling samt rymden	1	4	3	8	8
Fri rörlighet för personer	3	3	2	2	3
Fri rörlighet för varor	2	3	2		
Frihet att tillhandahålla tjänster	1		3	5	4
Handelspolitik	28	33	31	33	34
Immaterialrätt och industriell äganderätt	251	290	317	355	382
Industripolitik	1				
Institutionell rätt	19	28	29	41	32
Jordbruk	85	118	84	57	65
Konkurrens	172	196	236	247	288
Konsumentskydd	1	1	3	3	1
Kultur	1	2	1		
Miljö	23	40	30	25	34
Offentlig upphandling	25	29	34	41	40
Område med frihet, säkerhet och rättvisa		1	3	2	2
Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach-förordningen)					8
Restriktiva åtgärder (yttre åtgärder)	9	18	19	18	29
Skatterätt		2			
Skiljedomsklausul	21	17	20	22	19
Socialpolitik	5	6	10	6	4
Statligt stöd	165	166	184	160	152
Tillgång till handlingar	24	28	35	44	42
Tillnärmning av lagstiftning	1	1			
Transport	1	4	2	2	1
Tullunionen och gemensamma tulltaxan	14	16	11	6	6
Utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott		1	1	1	
Utrikes- och säkerhetspolitik					1
Totalt EG/FEUF-fördraget	910	1 072	1 106	1 119	1 235
Totalt Euratomfördraget	2	1	1		1
Totalt Kol- och stålfördraget	10		1	1	1
Särskilda rättegångsformer	15	18	22	23	28
Tjänsteföreskrifterna	92	63	48	48	35
TOTALT	1 029	1 154	1 178	1 191	1 300

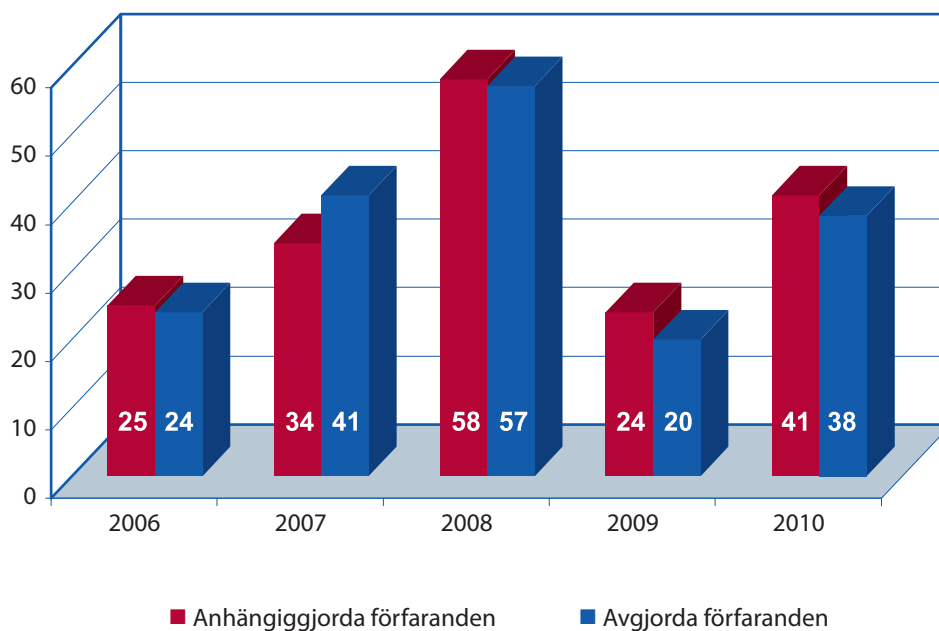
¹ I samband med att Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) trädde i kraft den 1 december 2009 blev det nödvändigt att ändra presentationen av föremålen för talan. Uppgifterna för perioden 2006–2010 har ändrats i enlighet härmed.

12. Anhängiga mål den 31 december – Dömande sammansättning (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Stor avdelning	2				
Avdelningen för överklaganden	10	30	46	46	32
Förstainstansrättens ordförande	1				3
Avdelningar bestående av fem domare	117	75	67	49	58
Avdelningar bestående av tre domare	825	971	975	1 019	1 132
Ensamdomare	2			2	
Ej tilldelade	72	78	90	75	75
Totalt	1 029	1 154	1 178	1 191	1 300

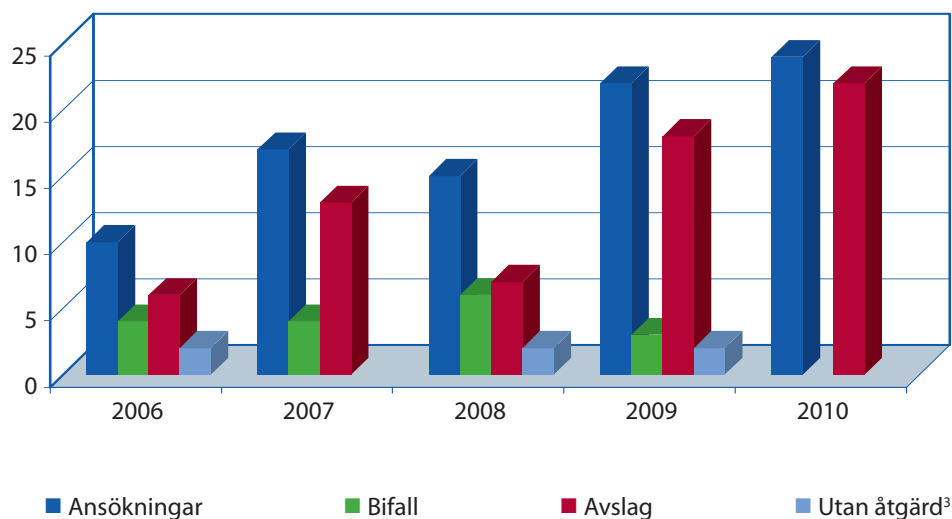
13. Övrigt – Interimistiska beslut (2006–2010)

Fördelning år 2010

	Anhängiggjorda interimistiska förfaranden	Avgjorda interimistiska förfaranden	Beslutets innebörd		
			Avslag	Bifall	Avskrivning/ Anledning saknas att döma i saken
Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning	2	2	2		
Europeiska unionens yttre åtgärder	1	1	1		
Forskning och teknisk utveckling samt rymden	2	2	2		
Institutionell rätt	8	8	6		2
Jordbruk	3	4	1	2	1
Konkurrens	8	4	3		1
Miljö	2	3	3		
Offentlig upphandling	3	5	5		
Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach-förordningen)	1	1	1		
Skiljedomsklausul	1	2	2		
Statligt stöd	7	2	2		
Tjänsteföreskrifterna	2	2		1	1
Tullunionen och gemensamma tulltaxan		1	1		
Utrikes- och säkerhetspolitik	1	1	1		
Totalt	41	38	30	3	5

14. Övrigt – Skyndsam handläggning (2006–2010)^{1 2}

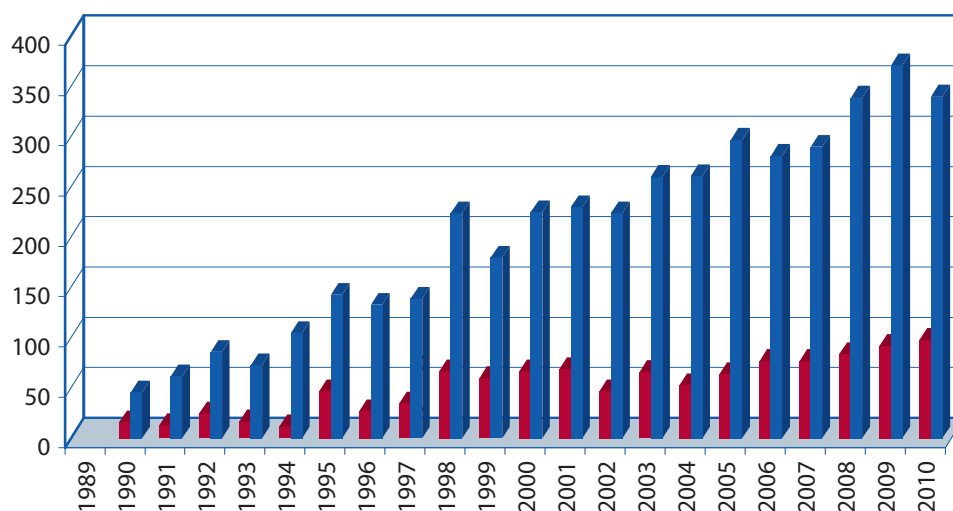
	2006				2007				2008				2009				2010			
	Ansökningar	Bifall	Avslag	Utan åtgärd³	Ansökningar	Bifall	Avslag	Utan åtgärd³	Ansökningar	Bifall	Avslag	Utan åtgärd³	Ansökningar	Bifall	Avslag	Utan åtgärd³	Ansökningar	Bifall	Avslag	Utan åtgärd³
Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning																	1		1	
Europeiska unionens yttre åtgärder																	1		1	
Finansiella bestämmelser (budget, budgetram, egna medel bedrägeribekämpning)				2																
Folkhälsa													1		1					
Frihet att tillhandahålla tjänster													1	1						
Handelspolitik					2	1			1				2		2					
Institutionell rätt									1			1	1		1					
Jordbruk	3	1	3			1			1				2		3					
Konkurrens	4	2	2		1	1			1	1			2	2			3		3	
Miljö	2	1	1		7	1	6						1		1					
Offentlig upphandling					2	1			3	1	3		2	2			2		2	
Processuella frågor													1	1						
Restriktiva åtgärder (yttre åtgärder)					3	2	1		4	4			5	1	2	1	1		1	
Skiljedomsklausul									1			1								
Statligt stöd	1				1	2			1	1							7		5	
Tillgång till handlingar					1	1			2	2			4	4						
Tjänsteföreskrifterna									1				1							
Totalt	1	4	6	2	17	4	13		15	6	7	2	22	3	18	2	24		22	

¹ Skyndsam handläggning av ett mål vid tribunalen kan beslutas enligt artikel 76a i rättegångsreglerna. Denna bestämmelse är tillämplig sedan den 1 februari 2001.

² I samband med att Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) trädde i kraft den 1 december 2009 blev det nödvändigt att ändra presentationen av föremålen för talan. Uppgifterna för perioden 2006–2010 har ändrats i enlighet härmed.

³ Kategorin "utan åtgärd" omfattar följande fall: återkallelse av talan, återkallelse av ansökan och fall i vilka talan har avgjorts genom beslut innan ansökan om skyndsam handläggning har prövats.

15. Övrigt – Avgöranden av tribunalen som har överklagats (1989–2010)

■ Antalet överklagade avgöranden

■ Samtliga avgöranden som kan överklagas¹

	Antalet överklagade avgöranden	Samtliga avgöranden som kan överklagas ¹	Andelen överklagade avgöranden i procent
1989			
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	224	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	77	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	340	29 %

¹ Samtliga avgöranden som kan överklagas – domar, interimistiska beslut och beslut att avslå en interventionsansökan, samt alla beslut varigenom målet avgörs med undantag för beslut om avskrivning och beslut att överföra målet – där tidsfristen för överklagande har löpt ut eller där överklagande har skett.

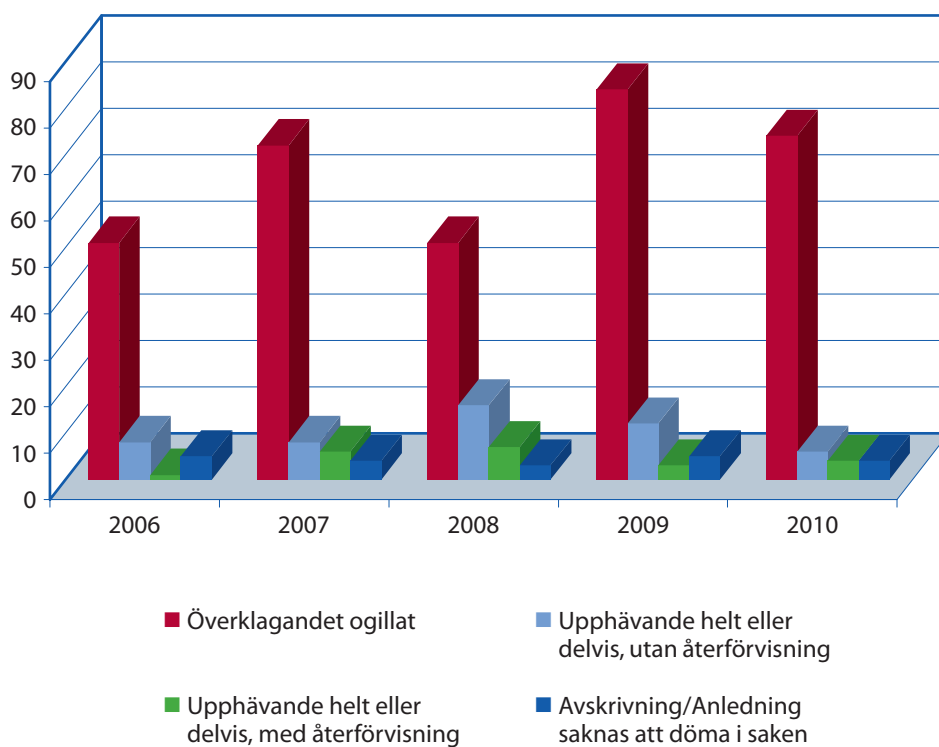
16. Övrigt – Fördelning av överklagandena på typ av förfarande (2006–2010)

	2006			2007			2008			2009			2010		
	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent
Statligt stöd	5	21	24 %	11	30	37 %	4	19	21 %	23	51	45 %	17	35	49 %
Konkurrens	14	41	34 %	13	33	39 %	7	26	27 %	11	45	24 %	15	33	45 %
Personalmål	13	62	21 %	10	53	19 %	9	31	29 %	1	3	33 %			
Immaterialrätt	18	62	29 %	14	64	22 %	24	105	23 %	25	153	16 %	32	140	23 %
Annan direkt talan	27	95	28 %	29	110	26 %	40	158	25 %	32	119	27 %	34	132	26 %
Totalt	77	281	27 %	77	290	27 %	84	339	25 %	92	371	25 %	98	340	29 %

17. Övrigt – Utgången i överklagade mål (2010) (domar och beslut)

	Överklagandet ogillat	Upphävande helt eller delvis, utan återförvisning	Upphävande helt eller delvis, med återförvisning	Avskrivning/ Anledning saknas att döma i saken	Totalt
Ekonomisk och monetär politik	1				1
Fiskepolitik	1				1
Fri rörlighet för personer	1				1
Fri rörlighet för varor	1				1
Handelspolitik	1				1
Immaterialrätt och industriell äganderätt	23	1	1	3	28
Institutionell rätt	20	2	1		23
Jordbruk	2				2
Konkurrens	8	3			11
Miljö- och konsumentskydd	1				1
Regionalpolitik	2				2
Socialpolitik	1				1
Statligt stöd	7		2		9
Tjänsteföreskrifterna	3				3
Tullunionen och gemensamma tulltaxan	2				2
Utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott				1	1
Totalt	74	6	4	4	88

18. Övrigt – Utgången i överklagade mål (2006–2010) (domar och beslut)

	2006	2007	2008	2009	2010
Överklagandet ogillat	51	72	51	84	74
Upphävande helt eller delvis, utan återförvisning	8	8	16	12	6
Upphävande helt eller delvis, med återförvisning	1	6	7	3	4
Avskrivning/Anledning saknas att döma i saken	5	4	3	5	4
Totalt	65	90	77	104	88

19. Övrigt – Allmän utveckling (1989–2010)

Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål

	Nya mål ¹	Avgjorda mål ²	Anhängiga mål den 31 december
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
Totalt	8 611	7 311	

¹ 1989: Domstolen överlämnade 153 mål till den nyinrättade tribunalen.
 1993: Domstolen överlämnade 451 mål till följd av den första utvidgningen av tribunalens behörighet.
 1994: Domstolen överlämnade 14 mål till följd av den andra utvidgningen av tribunalens behörighet.
 2004–2005: Domstolen överlämnade 25 mål till följd av den tredje utvidgningen av tribunalens behörighet.

² 2005–2006: Tribunalen överlämnade 118 mål till den nyinrättade personaldomstolen.

Kapitel III

Personaldomstolen

A – Personaldomstolens verksamhet år 2010

Av ordföranden Paul Mahoney

1. Personaldomstolens verksamhetsstatistik visar att antalet mål som anhängiggjordes år 2010 (139) ökat något jämfört med antalet anhängiggjorda mål år 2009 (113) och år 2008 (111).

Under året avgjorda mål (129) är däremot färre¹ än året innan (155).

Antalet pågående mål² är något fler än förra året (185 mål den 31 december 2010 mot 175 mål den 31 december 2009). Den genomsnittliga handläggningstiden har även den ökat (18,1 månader år 2010 mot 15,1 månader år 2009³)⁴.

24 avgöranden från personaldomstolen har överklagats till Europeiska unionens tribunal. Av dessa avgöranden upphävdes tio helt eller delvis av Europeiska unionens tribunal medan sex återförvisades till personaldomstolen.

Tolv mål har avgjorts genom förlikning, vilket är den högsta siffran sedan personaldomstolen inrättades.⁵ Årets verksamhetsstatistik verkar således vittna om en större öppenhet för denna typ av tvistelösningsmetod.

2. När det gäller processuella verktyg kan det noteras att personaldomstolen under året för första gången använt sig av möjligheten enligt tjänsteföreskrifterna⁶ att avgöra mål med ensamdomare⁷.

¹ Den större andelen mål som under året avgjorts genom dom i förhållande till antalet mål som avgjorts genom det lättare förfarandet med beslut har tveklöst bidragit till att antalet avgjorda mål har minskat. Det måste vidare beaktas att personaldomstolen inte var fulltalig på grund av att en av dess sju ledamöter varit långtidsfrånvarande.

² I nuläget pågår fortfarande 15 mål som anhängiggjorts av 327 tjänstemän och andra anställda mot sina respektive institutioner. Målen gäller ogiltigförklaring av deras justerade lönebesked för perioden från den 1 juli till den 31 december 2009 samt av deras lönebesked från den 1 januari 2010, i den mån det i dessa lönebesked tillämpas en lönehöjning med 1,85 %, i stället för de 3,7 % som skulle ha följt vid tillämpning av artikel 65 i Tjänsteföreskrifter för tjänstemän i Europeiska unionen (nedan kallade tjänsteföreskrifterna) och bilaga XI häri. Målen hänger nära samman med dom av den 24 november 2010 i mål C-40/10, *kommissionen mot rådet*, vari domstolen ogiltigförklarade rådets förordning (EU, Euratom) nr 1296/2009 av den 23 december 2009 om anpassning med verkan från och med den 1 juli 2009 av lönerna och pensionerna för tjänstemän och övriga anställda i Europeiska unionen och av de på dessa löner och pensioner tillämpliga korrigeringskoefficienterna.

³ Hänsyn har härvid inte tagits till eventuell vilandeförklaring.

⁴ En sådan ökning av handläggningstiden ska ses i förhållande till det större antal mål som avgjorts genom dom jämfört med genom beslut.

⁵ Det kan härvid noteras att för första gången nådde parter en förlikning inom ramen för ett interimistiskt förfarande, som hängde samman med frågan huruvida den yrkade interimistiska åtgärden skulle tillämpas (mål F-50/10 R, *De Roos- Le Large mot kommissionen*).

⁶ Artikel 14 i tjänsteföreskrifterna.

⁷ Möjligheten användes i det mål som avgjordes genom dom av den 14 december 2010 i mål F-1/10, *Marcuccio mot kommissionen*.

3. Eftersom det år 2010 var fem år sedan personaldomstolen inrättades anordnades ett symposium⁸, som sammanförde domare, lärare och advokater specialiserade på regler för offentlig anställning inom europeiska och internationella organisationer. Vid symposiet samlades även tjänstemän från de europeiska institutionerna och företrädare för yrkessammanslutningar och fackförbund. Debatterna vid symposiet kommer säkerligen att ge näring åt personaldomstolens reflektioner, i synnerhet i samband med den översyn av rättegångsreglerna som personaldomstolen planerar att göra utifrån den erfarenhet som personaldomstolen förvärvat sedan den inrättades. I samband med högtidlighållandet av femårsjubileet hölls även "öppet hus" för institutionens personal.

4. I det följande kommer det att lämnas en redogörelse för den viktigaste utvecklingen i personaldomstolens rättspraxis. Redogörelsen kommer att behandla rättspraxis i fråga om förfarande och sakfrågor. Då några avgörande nyheter inte skett i fråga om interimistiska förfaranden,⁹ rättegångskostnader och domstolskostnader samt på rättshjälpsområdet, har den traditionella rubriken för detta ämne utgått.

I. Processuella frågor

Villkor för upptagande till sakprövning

1. Administrativt förfarande: regeln om överensstämmelse mellan klagomål och ansökan

I dom av den 1 juli 2010 i mål F-45/07*, *Mandt mot parlamentet*,¹⁰ mjukade personaldomstolen upp regeln om att överensstämmelse ska föreligga mellan klagomålet i det administrativa förfarandet och ansökan och slog fast att regeln om samstämmighet åsidosätts endast om talan vid domstol innebär en ändring av föremålet eller saken i klagomålet. Begreppet saken i målet ska härvid ges en vid tolkning. Vad gäller yrkandet om ogiltigförklaring ska med begreppet "saken i målet" förstås sökandens bestridande av den angripna rättsaktens materiella lagenlighet, alternativt bestridandet av den angripna rättsaktens formella lagenlighet. Följaktligen, och med förbehåll för invändningar om rättsstridighet (som i sig är synnerligen juridiskt betingad och inte särskilt lätt att uppfatta för icke-jurister) samt grunder som utgör tvingande rätt, är det fråga om en ändring av saken i målet, med följderna att talan inte kan tas upp till sakprövning på grund av att regeln om överensstämmelse inte har följts, om sökanden i sitt klagomål enbart har kritiserat den formella giltigheten av den rättsakt som går honom emot och därefter i sin ansökan åberopar materiella grunder, eller i det motsatta fallet då sökanden, efter att i sitt klagomål endast ha bestritt lagenligheten i sak av den rättsakt som går honom emot, inger en ansökan som innehåller grunder rörande rättsaktens formella giltighet.

⁸ Handlingarna från symposiet kommer att publiceras under år 2011 i *Revue universelle des droits de l'homme* (RUDH), Éditions N.P. Engel. De tal som framfördes under dagen finns redan nu tillgängliga på webbplatsen Curia.

⁹ Under året har personaldomstolens ordförande antagit fyra beslut om interimistiska åtgärder (beslut av den 23 februari 2010 i mål F-99/09 R, *Papathanasiou mot harmoniseringsbyrån*, beslut av den 14 juli 2010 i mål F-41/10 R, *Bermejo Garde mot CESE*, beslut av den 10 september 2010 i mål F-62/10 R, *Esders mot kommissionen* och beslut av den 15 december 2010 i de förenade målen F-95/10 R och F-105/10 R, *Bömcke mot EIB*). I samtliga fyra mål avslogs begäran om interimistiska åtgärder.

¹⁰ De avgöranden från personaldomstolen som är markerade med en asterisk finns tillgängliga på samtliga officiella språk, utom iriska.

Det ska vidare påpekas att personaldomstolen i dom av den 23 november 2010 i mål F-50/08*, *Bartha mot kommissionen*, för första gången biföll en talan på en grund som förklarats kunna upptas till prövning med stöd av domen i det ovannämnda målet *Mandt mot parlamentet*.

2. Begreppet rättsakt som går någon emot

Till följd av förstainstansrättens dom av den 15 oktober 2008 i mål T-345/05, *Mote mot parlamentet*, som gällde upphävande av immuniteten mot rättsliga förfaranden för en ledamot av Europaparlamentet, slog personaldomstolen, i dom av den 13 januari 2010 i de förenade målen F-124/05 och F-96/06*, *A och G mot kommissionen*, fast att beslutet att häva en tjänstemans immunitet mot rättsliga förfaranden utgör en rättsakt som går vederbörande emot. I förevarande fall kunde sökanden emellertid inte längre åberopa att beslutet att häva hans immunitet mot rättsliga förfaranden var rättsstridigt inom ramen för den skadeståndstalan han väckt, då han inte hade angripit nämnda beslut inom de tidsfrister som föreskrivs i artiklarna 90 och 91 i tjänsteföreskrifterna.

I dom av den 23 november 2010 i mål F-8/10*, *Gheysens mot rådet*, fastställde personaldomstolen att ett beslut att inte förlänga ett avtal om visstidsanställning utgör en rättsakt som går någon emot och ska motiveras, i enlighet med artikel 25 i tjänsteföreskrifterna, om det kan särskiljas från det aktuella avtalet. Så är fallet i synnerhet om beslutet grundas på nya omständigheter eller om det utgör ett ställningstagande från administrationens sida till följd av en begäran från den berörda personen avseende en möjlighet, enligt avtalet, att förlänga detsamma.

3. Berättigat intresse av att få saken prövad

I dom av den 5 maj 2010 i mål F-53/08*, *Bouillez m.fl. mot rådet*, fastställde personaldomstolen att de tjänstemän som kan komma i fråga för befordran till en viss lönegrad i princip har ett personligt intresse av att angripa inte bara beslutet att inte befordra dem utan även besluten att befordra andra tjänstemän till denna lönegrad.

4. Frister

I dom av den 30 september 2010 i mål F-29/09*, *Lebedef och Jones mot kommissionen*, prövades en tvist avseende lagenligheten av den bestämmelse som föreskrivs i artikel 3.5 första stycket i bilaga XI till tjänsteföreskrifterna. Enligt denna bestämmelse ska ingen korrigeringskoefficient tillämpas för Belgien (som är referensland för beräkningen av levnadskostnader) men inte heller för Luxemburg. Personaldomstolen erinrade inledningsvis om den rättspraxis enligt vilken en tjänsteman, som inom fristen för att inkomma med klagomål respektive att väcka talan underlåtit att angripa det lönebesked där en rättsakt med allmän räckvidd om fastställande av ekonomiska rättigheter för första gången tillämpas, inte med giltig verkan kan angripa senare lönebesked, sedan ovannämnda frister löpt ut, med åberopande av att nämnda lönebesked är behäftade med samma rättsstridighet som det första lönebeskedet. Personaldomstolen konstaterade emellertid att sökandena huvudsakligen kritiserade att kommissionen fortsatt att tillämpa artikel 3.5 första stycket i bilaga XI till tjänsteföreskrifterna utan att ha gjort någon analys av om det eventuellt förelåg någon snedvridning av köpkraften mellan Bryssel och Luxemburg. Detta trots att de gjort gällande nya ekonomiska omständigheter som, mot bakgrund av i synnerhet principen om likabehandling, inte längre motiverar att bestämmelsen tillämpas. Personaldomstolen erinrade vidare om de processuella svårigheter som en enskild stöter på om han eller hon vill väcka passivitetstalan mot en institution, enligt artikel 265 FEUF, i syfte att få en bestämmelse i en av unionslagstiftaren antagen förordning upphävd. Under dessa omständigheter fann personaldomstolen att det skulle bli i stort sett omöjligt att väcka talan i syfte att säkerställa

efterlevnaden av en i unionsrätten erkänd allmän princip om likabehandling, vilket skulle få en oproportionerlig inverkan på rätten till en effektiv domstolsprövning, om möjligheten togs bort för en tjänsteman att med stöd av nämnda rättspraxis – genom att åberopa en invändning om att en bestämmelse i tjänsteföreskrifterna är rättsstridig – angripa sitt lönebesked på grund av att de faktiska omständigheterna har ändrats, till exempel de ekonomiska villkoren, när denna bestämmelse, enligt tjänstemannen, förvisso var giltig när den antogs men, till följd av de ändrade omständigheterna, blivit rättsstridig.

I beslut av 16 december 2010 i mål F-25/10, *AG mot parlamentet*, slog personaldomstolen fast vad gäller delgivning av ett beslut genom rekommenderad försändelse att om mottagaren av denna försändelse inte är närvarande i sin bostad vid brevbärarens besök, och sedan underlåter att vidta någon åtgärd och inte löser ut försändelsen inom den frist postverket normalt sett behåller försändelsen, ska mottagaren anses delgiven beslutet i vederbörlig ordning när denna frist löper ut. Om det skulle godtas att ett sådant agerande från mottagarens sida utgör hinder för att betrakta ett beslut som vederbörligen delgivits genom rekommenderad försändelse, skulle de garantier som denna typ av delgivning ger starkt försvagas, trots att metoden utgör ett synnerligen säkert och objektivt sätt att delge administrativa rättsakter på. Vidare skulle mottagaren ha ett visst utrymme att fastställa utgångspunkten för att beräkna fristen för att väcka talan, trots att denna frist inte kan bestämmas av parterna utan ska uppfylla krav på rättssäkerhet och god rättsskipning. Presumtionen att mottagaren fått del av beslutet när den normala fristen inom vilken postverket behåller en rekommenderad försändelse löper ut är inte absolut. För att presumtionen ska vara giltig krävs det att administrationen visar att delgivning skett med rekommenderad försändelse på korrekt sätt, i synnerhet genom att uppvisa ett bevis på att brevbäraren besökt den av mottagaren senast uppgivna adressen. Presumtionen kan dessutom motbevisas. Mottagaren kan bland annat försöka att styrka att han, till exempel på grund av sjukdom eller av omständigheter utanför hans kontroll (*force majeure*), varit förhindrad att på lämpligt sätt ta del av meddelandet om brevbärarens besök.

Konfidentiella handlingar

I det mål som avgjordes genom dom av den 15 april 2010 i mål F-2/07, *Matos Martins mot kommissionen*, konstaterade personaldomstolen att vissa handlingar som sökanden begärt att få del av som en åtgärd för processledning var konfidentiella i förhållande till honom. Personaldomstolen beslutade därefter att, med undantag för sökanden själv endast ge sökandens advokat tillgång till handlingen samt att advokaten endast fick ta del av handlingarna i kansliets lokaler, med förbud att ta några kopior av dem.

I två beslut av den 17 mars 2010 respektive den 20 maj 2010 i mål (F-50/09)¹¹, *Missir Mamachi di Lusignano mot kommissionen*, förpliktade personaldomstolen svaranden att inkomma med vissa handlingar klassificerade med beteckningen "endast EU". Personaldomstolen preciserade härvid vilka säkerhetsåtgärder tillgången till handlingarna skulle omfattas av och betonade att varken sökanden eller hans advokat hade rätt att ta del av dem. Vidare preciserade personaldomstolen att det, för det fall de aktuella handlingarna skulle vara avgörande för utgången i målet, fanns anledning att fundera över villkoren för att i förevarande mål tillämpa principen om ett kontradiktoriskt förfarande och bestämmelserna i artikel 44.1 i rättegångsreglerna, eftersom nämnda princip och bestämmelser kan innebära att sökanden, åtminstone delvis, har tillgång till handlingarna.¹²

¹¹ Slutligt beslut har ännu inte meddelats i detta mål.

¹² Det ovannämnda beslutet av den 17 mars 2010.

Prövning ex officio av en grund

I elva domar meddelade den 29 juni 2010¹³, erinrade personaldomstolen om att iakttagande av rätten till försvar utgör en väsentlig formföreskrift och att åsidosättande av denna kan prövas ex officio. Personaldomstolen ogiltigförklarade därefter Europeiska polisbyråns (Europol) beslut att inte bevilja sökandena avtal om tillsvidareanställning på grund av åsidosättande av ovannämnda princip.

II. Prövning i sak

Allmänna rättsprinciper

1. Institutionernas utomobligatoriska skadeståndsansvar

I dom av den 11 maj 2010 i mål F-30/08*, *Nanopoulos mot kommissionen* (vilken har överklagats till Europeiska unionens tribunal), erinrade personaldomstolen om att när institutionernas utomobligatoriska skadeståndsansvar är i fråga på grundval av artikel 236 EG (nu artikel 270 FEUF i ändrad lydelse enligt Lissabonfördraget), kan sådant ansvar uppkomma bara på grund av att en rättsakt som går någon emot (eller ett agerande som inte utgör ett beslut) är rättsstridig, utan att det är nödvändigt att ta ställning till huruvida det är fråga om en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter. Personaldomstolen preciserade vidare att denna rättspraxis inte hindrar att domstolen bedömer omfattningen av administrationens utrymme för skönsmässig bedömning på det aktuella området. Tvärtom utgör detta kriterium en väsentlig parameter vid prövningen av det aktuella beslutets eller agerandets lagenlighet, eftersom domstolens lagenlighetsprövning och dess intensitet är avhängig det mer eller mindre stora utrymme för skönsmässig bedömning som administrationen förfogar över med hänsyn till gällande rätt och de krav på tjänstens goda funktion som åligger den.

I dom av den 9 mars 2010 i mål F-26/09, *N mot parlamentet*, erinrade personaldomstolen inledningsvis om att ogiltigförklaring av en rättsakt som en tjänsteman angripit i sig utgör en lämplig och i princip tillräcklig gottgörelse för all ideell skada som vederbörande kan ha lidit, och preciserade därefter i vilka fall unionsdomstolarna medgett vissa undantag från denna regel. Det klargjordes sålunda att ogiltigförklaring av en rättsstridig rättsakt från administrationen inte kan utgöra en fullständig gottgörelse av den lidna ideella skadan, för det första när rättsakten innehåller en uttryckligt negativ bedömning av sökandens förmåga som kan vara sårande för vederbörande, för det andra när det begångna felet är synnerligen allvarligt och för det tredje när ogiltigförklaring av en rättsakt skulle sakna all ändamålsenlig verkan.

2. Grundläggande rättigheter och allmänna rättsprinciper inom regelverket för personalmål

a) Den grundläggande rättigheten att få ha sitt hem fredat

I dom av den 9 juni i mål 2010 (F-56/09), *Marcuccio mot kommissionen*, erinrade personaldomstolen om att fysiska personers grundläggande rättighet att få ha sitt hem fredat är tvingande i unionens rättsordning, i egenskap av allmän princip som är gemensam för medlemsstaternas rättssystem.

¹³ Dom meddelad i följande mål: F-27/09, F-28/09, F-34/09, F-35/09, F-36/09, F-37/09, F-38/09, F-39/09, F-41/09, F-42/09, F-44/09.

Vidare föreskrivs det i artikel 8.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad Europakonventionen) – vilken det hänvisas till i artikel 6.2 i EU-fördraget – att "[v]ar och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens". Det konstaterades i förevarande mål att administrationen, genom att bereda sig tillträde till sökandens tjänstebostad utan att iaktta några formkrav har åsidosatt sökandens rätt till respekt för sin egendom, till sitt hem och sitt privatliv, och att ett sådant fel i tjänsten medför skadeståndsansvar för svaranden.

b) Oskuldspresumtion

I dom av den 23 november 2010 i mål F-75/09, *Wenig mot kommissionen*, prövade personaldomstolen en grund varigenom sökanden gjorde gällande att kommissionen åsidosatt oskuldspresumtionen genom att avslå hans begäran om bistånd. Sökanden menade att detta underförstått innebar att kommissionen ansåg att han verkligen begått vissa handlingar som relaterats i en tidningsartikel. Personaldomstolen erinrade inledningsvis om att principen om oskuldspresumtion som fastställs i artikel 6.2 i Europakonventionen inte enbart är en processrättslig garanti på det straffrättsliga området utan att dess räckvidd är mer omfattande. Denna princip innebär att ingen företrädare för staten får uttala att en person är skyldig till ett brott innan hans skuld har fastställts av en domstol. Därefter slog personaldomstolen fast att eftersom kommissionen inte gjort något uttalande som lät anta att sökanden, enligt kommissionens förmenande, hade begått eller hade kunnat begå brott saknades det stöd för dennes påstående att kommissionen hade åsidosatt principen om oskuldspresumtion bara genom att avslå en begäran om bistånd.

c) Omsorgsplikt

I dom av den 28 oktober 2010 i mål F-92/09*, *U mot parlamentet*, preciserade personaldomstolen att omsorgsplikten innebär att administrationen, när man misstänker att det kan finnas bakomliggande medicinska orsaker till en tjänstemans svårigheter att utföra sina arbetsuppgifter, måste anstränga sig till det yttersta för att undanröja dessa misstankar innan man fattar ett beslut om att säga upp den berörda tjänstemannen. Administrationens skyldighet att visa omsorg blir dessutom desto större när det är fråga om en sådan speciell situation då det råder ovisshet kring en tjänstemans mentala hälsa och därmed också dennes förmåga att tillvarata sina intressen på lämpligt sätt.

3. Tillämpning av internationell privaträtt av en unionens institutioner

I domen i det ovannämnda målet *Mandt mot parlamentet*, preciserade personaldomstolen, vad gäller en institutions tillämpning av en bestämmelse som hänvisar till personers civilstånd, att administrationen inte var skyldig att fastställa tillämplig rätt och/eller behörig rättsordning med hjälp av ett resonemang som uteslutande bygger på internationell privaträtt, utan att denna kunde nöja sig med att som anknytningsfaktor fastställa att det förelåg ett mycket nära samband med tvisten.

I detta mål gjorde två personer, i egenskap av efterlevande make till samma avlidne tjänsteman, gällande att de hade rätt till efterlevandepension enligt artikel 79 i tjänsteföreskrifterna. Europaparlamentet beslutade i denna situation att de båda sökandena skulle dela pensionen. Sedan personaldomstolen avvisat talan som en av de sökande väckt (beslut av den 23 maj 2008 i mål F-79/07, *Braun-Neumann mot parlamentet*), ogillade personaldomstolen den talan som den andre sökanden väckt såvitt avsåg såväl grunden att den första sökanden skulle nekas ställning som överlevande (personaldomstolen hade i detta avseende slagit fast att denna person

betraktades som efterlevande i juridiskt hänseende och enligt rättsordningen i ett land med mycket nära band till såväl denna person som till tvisten i sin helhet), som avseende grunden att för det fall det fanns två efterlevande var och en hade rätt till fullständig efterlevandepension. Personaldomstolen ansåg att parlamentet inte hade gjort någon felaktig rättstillämpning när den, ställd inför en fråga som inte var rättsligt reglerad, valde den ovannämnda lösningen.

Tjänstemäns rättigheter och skyldigheter

1. Biståndsskyldighet

I domen i det ovannämnda målet *Wenig mot kommissionen*, fastställdes det att administrationen inte är skyldig att bistå en tjänsteman i ett brottmålsförfarande när tjänstemannen, mot bakgrund av precisa och relevanta omständigheter, är misstänkt för att allvarligt ha åsidosatt sina yrkesmässiga skyldigheter och på grund av detta riskerar disciplinåtgärder, även om åsidosättandet skulle ha skett till följd av utomstående rättsstridiga handlande.

2. En tjänstemans tillgång till handlingar som angår honom

I domen i det ovannämnda målet *A och G mot kommissionen* preciserade personaldomstolen sambandet mellan bestämmelserna i artikel 26 i tjänsteföreskrifterna, om tjänstemannens rätt att få tillgång till sin personalakt, bestämmelserna om en tjänstemans rätt att få tillgång till medicinska handlingar som angår vederbörande, såsom dem som föreskrivs i de gemensamma reglerna om olycksfallsförsäkring och arbetssjukdomsförsäkring för tjänstemän, och bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (EGT L 145, s. 43).

Tjänstemännens karriär

1. Uttagningsprov

I dom av den 15 juni 2010 i mål F-35/08*, *Pachtitis mot kommissionen* (vilken har överklagats till Europeiska unionens tribunal), ogiltigförklarade personaldomstolen Europeiska rekryteringsbyråns (Epso) beslut att inte ta med sökanden i förteckningen över de sökande som hade fått högst poäng på tillträdesproven till ett allmänt uttagningsprov, på grund av att Epso saknade behörighet att fatta ett sådant beslut. I avsaknad av en ändring av tjänsteföreskrifterna varigenom Epso uttryckligen tilldelas de uppgifter som dessförinnan har tillkommit uttagningskommittén, saknar Epso behörighet att utföra sådana uppgifter, i synnerhet de uppgifter som, vad beträffar rekrytering av tjänstemän, rör fastställandet av innehållet i proven och rättningen av dem, däribland prov i form av flervalsfrågor, även om dessa prov uppges vara prov för att sökandena ska få "tillträde" till de skriftliga och muntliga proven.

I domen i det ovannämnda målet *Bartha mot kommissionen*, lämnade personaldomstolen flera ytterligare preciseringar beträffande bestämmelsen i artikel 3 femte stycket i bilaga III till tjänsteföreskrifterna, enligt vilken en uttagningskommitté som består av fler än fyra ledamöter ska innehålla minst två ledamöter av varje kön. Personaldomstolen slog bland annat fast att regelns efterlevnad ska kontrolleras vid sammansättningen av uttagningskommittén, såsom denna framgår av den förteckning som de organiserande institutionerna publicerar. Endast ordinarie ledamöter ska härvid beaktas.

2. Befordringsförfaranden

I domen i det ovannämnda målet *Bouillez m.fl. mot rådet*, preciserade personaldomstolen att det framgår av bestämmelserna i artikel 45.1 i tjänsteföreskrifterna att det ansvar de befodringsbara tjänstemännen har utgör en av de tre relevanta omständigheter som administrationen ska beakta vid den jämförande bedömningen av de nämnda tjänstemännens kvalifikationer. Uttrycket "i förekommande fall" i artikel 45.1 fjärde meningen i tjänsteföreskrifterna betyder helt enkelt att även om anställda i samma lönegrad i princip antas ha befattningar med likvärdigt ansvar, så ska denna omständighet beaktas vid befodringsförfarandet då så inte är fallet i praktiken.

Personaldomstolen biföll i förevarande fall talan såvitt avsåg grunden om åsidosättande av artikel 45.1 i tjänsteföreskrifterna. Den erinrade härvid först om att unionsdomstolen dock har slagit fast att när den rättsakt som ska ogiltigförklaras gynnar tredje man, vilket är fallet med ett beslut att uppta någon i en förteckning över godkända sökande, ett beslut om befodrning eller ett beslut om tillsättning av en ledig tjänst, ankommer det på domstolen att först undersöka huruvida en ogiltigförklaring utgör en alltför långtgående sanktionsåtgärd för den rättsstridighet som har förekommit. Personaldomstolen påpekade därefter att i fråga om befodrning gör unionsdomstolen däremot en prövning från fall till fall. Först bedömer unionsdomstolen arten av den rättsstridighet som har förekommit och gör därefter en intresseavvägning. Vid denna intresseavvägning beaktar unionsdomstolen först de sökandes intresse av att på ett lagenligt sätt få sina rättigheter helt återupprättade. Sedan beaktar unionsdomstolen de rättsstridigt befodrade tjänstemännens intresse och slutligen undersöker unionsdomstolen tjänstens intresse.

I dom av den 15 december 2010 i mål F-14/09, *Almeida Campos m.fl. mot rådet*, fann personaldomstolen att tillsättningsmyndigheten inte lagligen kunde göra separata bedömningar av kvalifikationerna för tjänstemän i samma lönegrad beroende på om de, enligt de tidigare tjänsteföreskrifterna, omfattades av lönegrad A eller ingick i språktjänsten, lönegrad LA, eftersom lagstiftaren har beslutat att båda kategorierna enligt de nya tjänsteföreskrifterna omfattas av samma tjänstegrupp, nämligen handläggare.

Tjänstemännens arbetsvillkor

I dom av den 30 november 2010 i mål F-97/09, *Taillard mot parlamentet*, preciserades att eftersom sjukdomar kan utvecklas, saknas det stöd för påståendet att resultaten av ett oberoende utlåtande där man kom fram till att en tjänsteman är arbetsför skulle förbli giltiga när tjänstemannen inkommer med ett nytt läkarintyg. Vad gäller risken att förfarandet för läkarkontroller kringgås genom att den berörde lämnar in på varandra följande läkarintyg avseende samma sjukdom, ansåg personaldomstolen att den berörda institutionen får använda sig av lämpliga disciplinförfaranden om detta visar sig nödvändigt, i synnerhet om det finns tecken på missbruk från sökandens sida.

Tjänstemännens löneförmåner och sociala förmåner

1. Lön

I dom av den 14 oktober 2010 i mål F-86/09*, *W mot kommissionen*, prövade personaldomstolen ett yrkande om ogiltigförklaring av ett kommissionsbeslut att neka en anställd utbetalning av hushållstillägg, med motiveringen att den parrelation sökanden levde i med sin partner av samma kön, med vilken han inte var gift, inte uppfyllde villkoret i artikel 1.2 c iv i bilaga VII i tjänsteföreskrifterna, då han hade möjlighet att ingå äktenskap borgerligt i Belgien. Sökanden, som hade både belgisk och marockansk nationalitet, gjorde emellertid gällande mot administrationen att detta äktenskap var omöjligt mot bakgrund av hans marockanska nationalitet, eftersom han

skulle riskera straff i Marocko med stöd av artikel 489 i den marockanska strafflagen om han ingick äktenskap med en person av samma kön då homosexualitet är förbjudet enligt ovannämnda bestämmelse. Personaldomstolen fann med stöd av rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att bestämmelser i tjänsteföreskrifterna som utvidgar rätten till hushållstillägg till att även omfatta tjänstemän som är registrerade i en stabil samlevnadsform som inte är ett äktenskap måste tolkas på så sätt att den aktuella rättigheten inte förblir teoretisk eller illusorisk utan i stället visar sig vara konkret och effektiv. En nationell lag, som exempelvis artikel 489 i den marockanska strafflagen, enligt vilken homosexuella handlingar straffbeläggs oavsett var handlingarna sker, riskerar att göra möjligheten att ingå äktenskap teoretisk och illusorisk och därmed även rätten till hushållstillägg. Personaldomstolen ogiltigförklarade därför svarandens beslut att inte utbetala nämnda bidrag till sökanden.

2. Social trygghet

I dom av den 1 juli 2010 i mål F-97/08, *Füller-Tomlinson mot parlamentet* (vilken har överklagats till Europeiska unionens tribunal), avslog personaldomstolen en invändning om rättsstridighet avseende Europeiska tabellverket för medicinsk bedömning av nedsatt fysisk och psykisk funktionsförmåga, som ingår i de gemensamma reglerna om olycksfallsförsäkring och arbetssjukdomsförsäkring, vilka trädde i kraft den 1 januari 2006.

I dom av den 14 september 2010 i mål F-79/09, *AE mot kommissionen*, prövade personaldomstolen en talan om skadestånd där det gjordes gällande att förfarandet för att erkänna en arbetssjukdom tagit orimligt lång tid. Personaldomstolen erinrade om att det åligger kommissionen i egenskap av institution att påminna ledamöterna i läkarkommittéer om sin skyldighet att iaktta skyndsamhet.

I dom av den 23 november 2010 i mål F-65/09, *Marcuccio mot kommissionen*, ogillade personaldomstolen en invändning om rättsstridighet som riktades mot kriterierna för att definiera en allvarlig sjukdom enligt artikel 72 i tjänsteföreskrifterna, det vill säga dålig överlevnadsprognos, kroniskt förlopp, krav på tunga diagnostiska och terapeutiska åtgärder och förekomst av eller risk för ett svårt handikapp. I domen preciserades även att begreppet "mentalsjukdom" i den mening som avses i artikel 72 i tjänsteföreskrifterna endast kan avse sjukdomar som objektivt sett har en viss svårighetsgrad, och inte vilket psykologiskt eller psykiatriskt problem som helst oavsett svårighetsgrad.

I dom av den 1 december 2010 i mål F-89/09, *Gagalis mot rådet*, klargjordes det att såväl artikel 73.3 i tjänsteföreskrifterna som artikel 9.1 tredje stycket i reglerna om olycksfallsförsäkring ska tolkas så, att de endast föreskriver en kompletterande ersättning av kostnader som lagts ut för prestationer som täcks av artikel 72 i tjänsteföreskrifterna. Denna kompletterande ersättning utgår efter den ersättning som betalas ut enligt sjukförsäkringssystemet. Systemet med olycksfallsförsäkring är ett komplement och medför således inte någon ersättning för prestationer som inte täcks enligt sjukförsäkringen – med undantag för de kostnader som föreskrivs i artikel 9.2 – och har av denna anledning inte ersatts genom sjukförsäkringen.

Disciplinåtgärder

I domen i det ovannämnda målet *A och G mot kommissionen*, preciserades att det förhållandet att ett disciplinärt förfarande har avslutats utan att någon disciplinåtgärd har vidtagits mot den berörda tjänstemannen inte hindrar domstolen från att pröva lagenligheten av beslutet att inleda ett disciplinärt förfarande mot personen i fråga. För att skydda den berörda tjänstemannens rättigheter ska tillsättningsmyndigheten anses ha utövat sin behörighet på ett rättsstridigt sätt, inte bara då det föreligger bevis för maktmissbruk utan även då det saknas tillräckligt exakta och

relevanta uppgifter som tyder på att tjänstemannen begått ett fel i tjänsten som kan föranleda en disciplinåtgärd. I domen fastställdes vidare principen att ett disciplinförfarande ska genomföras inom rimlig tid. Disciplinmyndighetens skyldighet att handla skyndsamt gäller såväl inledandet av förfarandet som dess genomförande.

Anställningsvillkor för övriga anställda i Europeiska unionen

1. Uppsägning av en anställd med ett avtal om tillsvidareanställning

I domar av den 9 december 2010 i mål F-87/08, *Schuerings mot ETF*, och mål F-88/08, *Vandeuren mot ETF*, preciserade personaldomstolen inledningsvis att det skulle strida mot den stabilitet som kännetecknar avtal om tillsvidareanställning och dessa avtals själva natur om en arbetsgivare fick säga upp ett icke tidsbegränsat anställningsförhållande utan giltig grund. Personaldomstolen fann vidare att inskränkning av en byrås verksamhetsområde kan anses utgöra en giltig grund för uppsägning, dock under förutsättning att byrån inte har någon tjänst som den berörda anställda personen kan tillsättas på. När administrationen undersöker om en anställd kan tillsättas på en annan tjänst, oavsett om den redan finns eller ska inrättas, ska den göra en avvägning mellan tjänstens intresse – vilket kräver att den mest lämpliga personen anställs på tjänsten – och intresset hos den anställda som riskerar uppsägning. För att göra detta ska administrationen beakta olika kriterier inom ramen för sitt utrymme för skönsmässig bedömning. Bland dessa kriterier ingår de krav som tjänsten ställer i förhållande till den anställdes kvalifikationer och potential, huruvida det i den anställdas anställningsavtal anges om vederbörande är anställd för en viss tjänst eller inte, den anställdes bedömningsrapporter samt hans eller hennes ålder, hur länge vederbörande tjänstgjort samt hur lång tid denne har kvar att bidra till pensionssystemet innan han eller hon kan göra sina pensionsrättigheter gällande.

2. Uppsägning av en anställd när provanställningstiden löper ut

I dom av den 24 februari 2010 i mål F-2/09, *Menghi mot ENISA*, gjorde personaldomstolen flera klagoranden beträffande uppsägningen av en tillfälligt anställd efter provanställning. Klagorandena gällde besluten om uppsägning. Enligt personaldomstolen innebär inte det faktum att det visats att sökanden utsatts för mobbning att varje beslut som går honom emot och som fattats med anledning av denna mobbning skulle vara rättsstridigt. Det krävs härutöver att det föreligger ett samband mellan den aktuella mobbningen och grunderna för det angripna beslutet. Vidare angav personaldomstolen att åsidosättande av artikel 24 i tjänsteföreskrifterna, om skyldigheten att lämna bistånd, inte med framgång kan åberopas mot ett beslut om uppsägning. Endast beslut vars innehåll har samband med skyldigheten att lämna bistånd, det vill säga beslut att avslå en begäran om bistånd, eller i vissa exceptionella fall, beslut att inte spontant bistå en anställd, kan innebära ett åsidosättande av denna skyldighet. Föremålet för ett beslut om uppsägning omfattas emellertid inte av tillämpningsområdet för artikel 24 i tjänsteföreskrifterna och saknar följaktligen samband med skyldigheten att lämna bistånd enligt denna artikel. Personaldomstolen slog slutligen fast att bestämmelserna i artikel 22a.3 i tjänsteföreskrifterna – enligt vilka en tjänsteman som lämnat information om förhållanden som ger anledning att misstänka eventuell olaglig verksamhet eller beteende som kan innebära ett allvarligt åsidosättande av de förpliktelser som åligger unionens tjänstemän, "får inte av denna anledning av institutionen behandlas på ett sätt som är till hans nackdel om han har agerat på ett rimligt och ärligt sätt" – innebär inte något skydd för den tjänsteman som med stöd av artikel 22a.1 i tjänsteföreskrifterna har lämnat information om förhållanden som ger anledning att misstänka olaglig verksamhet mot alla typer av beslut som går vederbörande emot, utan endast mot beslut som kan komma att antas med anledning av denna information.

B – Personaldomstolens sammansättning

(Protokollär ordning den 31 december 2010)

Från vänster till höger:

Domarna S. Van Raepenbusch och H. Kreppel, avdelningsordföranden H. Tagaras, ordföranden P. Mahoney, avdelningsordföranden S. Gervasoni, domarna I. Boruta och M.I. Rofes i Pujol, samt justitiesekreteraren W. Hakenberg.

1. Personaldomstolens ledamöter

(i rangordning efter tillträde av ämbetet)

Paul J. Mahoney

Född 1946; studier i juridik (Master of Arts, University of Oxford, 1967; Master of Laws, University College London, 1969); lektor vid University College London (1967–1973); barrister (London, 1972–1974); byrådirektör, avdelningsdirektör vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (1974–1990); gästprofessor i juridik vid University of Saskatchewan, Saskatoon, Kanada (1988); Europarådets personalchef (1990–1993); avdelningschef (1993–1995), biträdande justitiesekreterare (1995–2001) och justitiesekreterare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (2001–september 2005); ordförande för personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Horstpeter Kreppel

Född 1945; universitetsstudier i Berlin, München och Frankfurt am Main (1966–1972); första juristexamen (1972); domarpraktikant i Frankfurt am Main (1972–1973 och 1974–1975); Collège d'Europe, Brygge (1973–1974); andra juristexamen (Frankfurt am Main, 1976); tjänsteman vid den federala arbetsmarknadsstyrelsen och advokat (1976); domare vid arbetsdomstolen (delstaten Hessen, 1977–1993); lektor vid Fachhochschule für Sozialarbeit i Frankfurt am Main och vid Verwaltungsfachhochschule i Wiesbaden (1979–1990); nationell expert vid Europeiska kommissionens rättstjänst (1993–1996 och 2001–2005); tredje ambassadsekreterare med ansvar för sociala frågor vid Förbundsrepubliken Tysklands ambassad i Madrid (1996–2001); domare vid arbetsdomstolen i Frankfurt am Main (februari–september 2005); domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Irena Boruta

Född 1950; juristexamen, Wrocław universitet (1972), juris doktor (Łódź 1982); invald i Republiken Polens advokatsamfund (sedan 1977); gästforskare (Université de Paris X, 1987–1988, Université de Nantes, 1993–1994); "Solidarnosc"-expert (1995–2000); professor i arbetsrätt och europeisk socialrätt, Łódź universitet (1997–1998 och 2001–2005), adjungerad professor vid handelshögskolan i Warszawa (2002), professor i arbets- och socialförsäkringsrätt vid Kardinal Stefan Wyszyńskiuniversitetet i Warszawa (2002–2005); vice arbetsmarknads- och socialminister (1998–2001); ledamot av förhandlingskommittén inför Republiken Polens anslutning till Europeiska unionen (1998–2001); den polska regeringens företrädare i Internationella arbetsorganisationen (1998–2001); författare till ett flertal publikationer i ämnena arbetsrätt och europeisk socialrätt; domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Haris Tagaras

Född 1955; juris kandidat (Thessalonikis universitet, 1977); särskild kandidatexamen i Europarätt (Institut d'études européennes de l'université libre, Bryssel, 1980); juris doktor (Thessalonikis universitet, 1984); juristlingvist vid Europeiska gemenskapernas råd (1980–1982); forskare vid Centrum för internationell och europeisk ekonomisk rätt, Thessaloniki (1982–1984); byrådirektör vid Europeiska gemenskapernas domstol och Europeiska gemenskapernas kommission (1986–1990); professor i gemenskapsrätt, internationell privaträtt och mänskliga rättigheter vid Panteionuniversitetet i Aten (sedan 1990); extern medarbetare i Europafrågor vid justitieministeriet och ledamot av den ständiga kommittén för Luganokonventionen (1991–2004); ledamot av den nationella konkurrenskommissionen (1999–2005); ledamot av den nationella post- och telestyrelsen (2000–2002); ledamot av Thessaloniki advokatsamfund, advokat vid kassationsdomstolen; stiftande ledamot av Europeiska advokaters union (UAE); associerad medlem av International Academy of Comparative Law; domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Sean Van Raepenbusch

Född 1956; juris kandidat (Université libre, Bryssel, 1979); särskild kandidatexamen i internationell rätt (Bryssel, 1980); juris doktor (1989); ansvarig för rättstjänsten vid Société anonyme du canal et des installations maritimes de Bruxelles (1979–1984); tjänsteman vid Europeiska gemenskapernas kommission (generaldirektoratet för sociala frågor, 1984–1988); ledamot av Europeiska kommissionens rättstjänst (1988–1994); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (1994–2005); lektor vid Centre universitaire de Charleroi (internationell och europeisk socialrätt, 1989–1991), Université de Mons-Hainaut (Europarätt, 1991–1997), Université de Liège (europeisk personalrätt, 1989–1991; institutionell EU-rätt, 1995–2005; europeisk socialrätt, 2004–2005); författare till ett flertal publikationer i ämnena europeisk socialrätt och institutionell EU-rätt; domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Stéphane Gervasoni

Född 1967; examina från Institut d'études politiques, Grenoble (1988) och École nationale d'administration (1993); ledamot av Conseil d'État (rapporteur vid section du contentieux, 1993–1997, och vid section sociale, 1996–1997; maître des requêtes 1996–2008; conseiller d'État sedan 2008); lektor vid Institut d'études politiques de Paris (1993–1995); regeringens ombud i det särskilda utskottet för överprövning av pensioner (1994–1996); juridisk rådgivare åt ministeriet för offentligt anställda och åt Paris stad (1995–1997); generalsekreterare vid prefekturen i Yonne, sous-préfet i Auxerre (1997–1999); generalsekreterare vid prefekturen i Savoie, sous-préfet i Chambéry (1999–2001); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (september 2001–september 2005); ordinarie ledamot av Natos överklagandenämnd (2001–2005); domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Maria Isabel Rofes i Pujol

Född 1956; juridikstudier (licenciatura en derecho, Universidad de Barcelona, 1981); specialisering i internationell handel (Mexiko 1983), studier i europeisk integration (handelskammaren i Barcelona 1985) och gemenskapsrätt (Escola d'Administració Pública de Catalunya 1986), tjänsteman vid Generalitat de Catalunya (anställd vid industri- och energiministeriets rättstjänst, april 1984–augusti 1986), advokat i Barcelona (1985–1987), handläggare och därefter förste handläggare vid EG-domstolens avdelning för forskning och dokumentation (1986–1994), rättssekreterare vid EG-domstolen (generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomers kabinett, januari 1995–april 2004, domare Lohmus kabinett maj, 2004–augusti 2009), kursansvarig för kurser i EG-processrätt, juridiska fakulteten vid Universitat Autònoma de Barcelona (1993–2000), författare till åtskilliga artiklar om europeisk socialrätt, ledamot av överklagandenämnden vid Gemenskapens växtsortsmyndighet (2006–2009), domare vid personaldomstolen sedan den 7 oktober 2009.

Waltraud Hakenberg

Född 1955; juridikstudier i Regensburg och i Genève (1974–1979); första juristexamen (1979); studier i gemenskapsrätt vid Collège d'Europe, Brygge (1979–1980); domarpraktikant i Regensburg (1980–1983); juris doktor (1982); andra juristexamen (1983); advokat i München och i Paris (1983–1989); tjänsteman vid Europeiska gemenskapernas domstol (1990–2005); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (på P. Janns kabinett, 1995–2005); läraruppdrag vid flera universitet i Tyskland, Österrike, Schweiz och Ryssland; professors titel vid universitetet i Saarland (sedan 1999); medlem av flera kommittéer, föreningar och rättsliga råd; flera publikationer i allmän juridik och gemenskapsrätt; justitiesekreterare vid personaldomstolen sedan den 30 november 2005.

2. Förändringar av personaldomstolens sammansättning år 2010

Personaldomstolens sammansättning har inte ändrats under år 2010.

3. Protokollär ordning

**från den 1 januari 2010 till den
31 december 2010**

P. MAHONEY, personaldomstolens ordförande

H. TAGARAS, avdelningsordförande

S. GERVASONI, avdelningsordförande

H. KREPPEL, domare

I. BORUTA, domare

S. VAN RAEPENBUSCH, domare

M.I. ROFES i PUJOL, domare

W. HAKENBERG, justitiesekreterare

4. Tidigare ledamot av personaldomstolen

Kanninen Heikki (2005–2009)

C – Personaldomstolens verksamhetsstatistik

Personaldomstolens allmänna verksamhet

1. Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål (2006–2010)

Nya mål

2. Andelen mål i procent fördelat på de huvudsakliga svarandeinstitutionerna (2006–2010)
3. Rättegångsspråk (2006–2010)

Avgjorda mål

4. Domar och beslut – domstolens sammansättning (2010)
5. Avgörandets innebörd (2010)
6. Interimistiska beslut (2006–2010)
7. Handläggningstid i månader (2010)

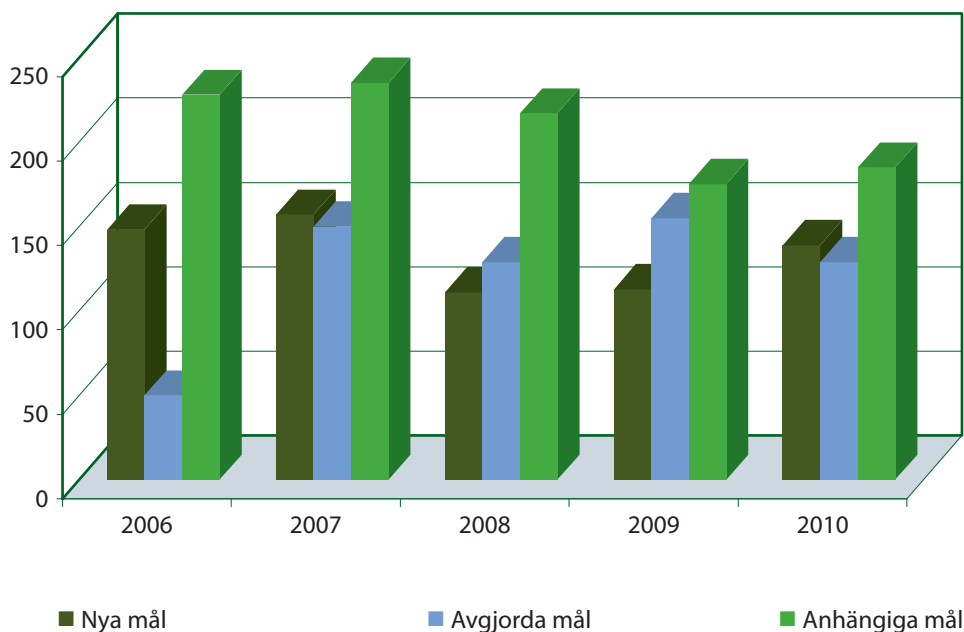
Anhängiga mål den 31 december

8. Domstolens sammansättning (2006–2010)
9. Antal sökande (2010)

Övrigt

10. Avgörande från personaldomstolen som har överklagats till tribunalen (2006–2010)
11. Utgången i mål som har överklagats till tribunalen (2006–2010)

1. *Personaldomstolens allmänna verksamhet* Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål (2006–2010)

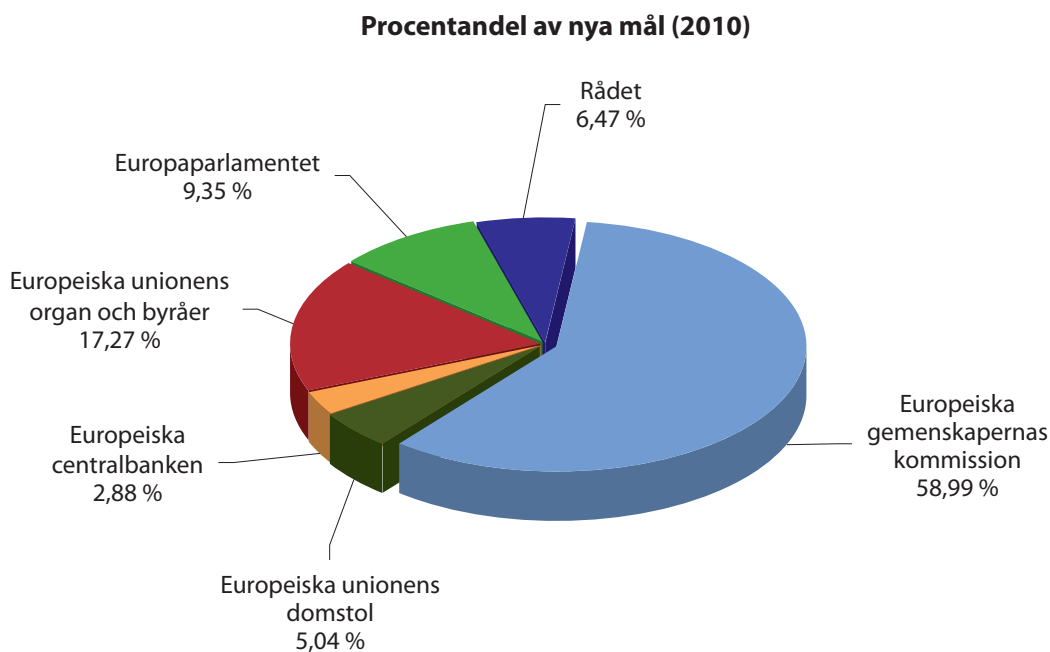

	2006	2007	2008	2009	2010
Nya mål	148	157	111	113	139
Avgjorda mål	50	150	129	155	129
Anhängiga mål	228	235	217	175	185 ¹

De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

¹ Varav 14 mål som vilandeförklarats.

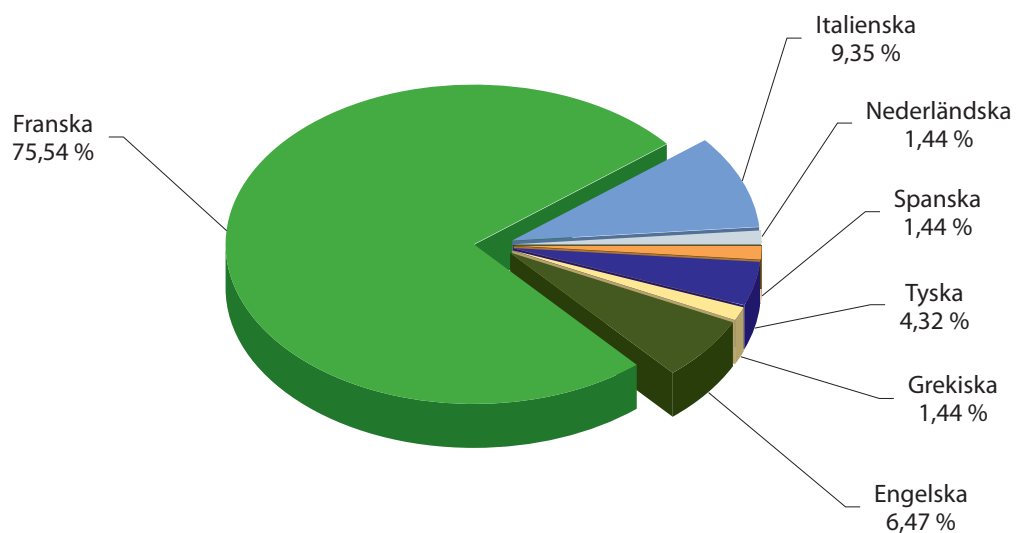
2. *Nya mål* – Andelen mål i procent fördelat på de huvudsakliga svarandeinstitutionerna (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Europaparlamentet	7,48 %	15,29 %	14,41 %	8,85 %	9,35 %
Rådet	5,44 %	4,46 %	4,50 %	11,50 %	6,47 %
Europeiska gemenskapernas kommission	72,79 %	63,69 %	54,95 %	47,79 %	58,99 %
Europeiska unionens domstol	4,08 %	3,82 %		2,65 %	5,04 %
Europeiska centralbanken		1,27 %	2,70 %	4,42 %	2,88 %
Revisionsrätten	2,72 %	2,55 %	5,41 %	0,88 %	
Europeiska unionens organ och byråer	7,48 %	8,92 %	18,02 %	23,89 %	17,27 %
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

3. Nya mål – Rättegångsspråk (2006–2010)

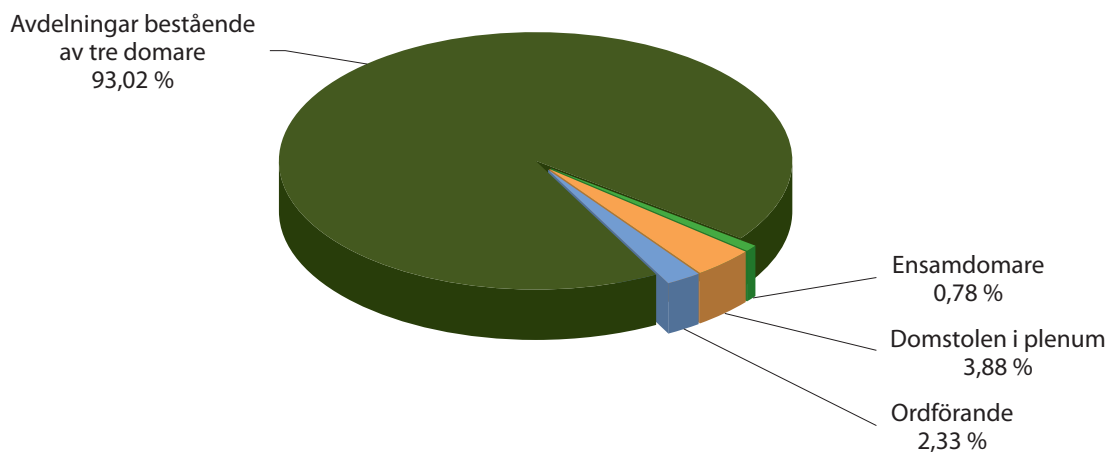
Fördelning år 2010

Rättegångsspråk	2006	2007	2008	2009	2010
Bulgariska		2			
Spanska	1	2	1	1	2
Tjeckisk				1	
Tyska	2	17	10	9	6
Grekiska	3	2	3	3	2
Engelska	8	8	5	8	9
Franska	113	101	73	63	105
Italienska	10	17	6	13	13
Litauiska		2	2		
Ungerska	2	1	1		
Nederländska	7	4	8	15	2
Polska			1		
Portugisiska			1		
Rumänska		1			
Slovenska	1				
Finska	1				
Totalt	148	157	111	113	139

Med rättegångsspråk avses det språk på vilket talan väckts och inte sökandens modersmål eller nationalitet.

4. *Avgjorda mål – Domar och beslut – Domstolens sammansättning (2010)*

	Domar	Beslut att avskriva målet till följd av förlikning ¹	Andra slutliga beslut	Totalt
Domstolen i plenum	4	1		5
Ordförande			3	3
Avdelningar bestående av tre domare	84	11	25	120
Ensamdomare	1			1
Totalt	89	12	28	129

¹ Under år 2010 tog personaldomstolen initiativ till förlikning i ytterligare 12 mål som inte utmynnade i någon uppgörelse.

5. Avgjorda mål – Avgörandets innebörd (2010)

	Domar			Beslut				Totalt
	Fullständigt bifall	Delvist bifall	Talan helt ogillad, beslut att anledning saknades att döma i målet	Talan/Begäran som (uppenbart) inte kan prövas eller som uppenbart saknar grund	Förlikning på initiativ av personaldomstolen	Avskrivning av andra skäl, beslut att anledning saknas att döma i målet eller återförvisning	Begäran som helt eller delvis bifallits (särskilda rättegångsformer).	
Anställning/Återanställning		1	1	1				3
Uttagningsprov	3	2	6					11
Arbetsvillkor/Ledighet	1	1	1		1			4
Bedömning/Befordran	1	3	5		3	8		20
Pensioner och invaliditetsersättning			3		1			4
Disciplinförfaranden		2						2
Rekrytering/Tillsättning/Placering i lönegrad	2	1	16	1	2	5		27
Löner och ersättningar	2		3		2			7
Uppsägning av en anställds anställningsavtal	11	4	7	2	1			25
Socialförsäkring/Yrkessjukdom/Olyckor		2	4	1	1	1		9
Övriga		5	2	5	1	2	2	17
Totalt	20	21	48	10	12	16	2	129

6. Interimistiska beslut (2006–2010)

Avgjorda interimistiska förfaranden		Beslutets innebörd		
		Helt eller delvist bifall	Avslag	Avskrivning
2006	2		2	
2007	4		4	
2008	4		4	
2009	1	1		
2010	6		4	2
Totalt	17	1	14	2

7. Avgjorda mål – Handläggningstid i månader (2010)

		Total handläggningstid	Handläggningstid, exklusive eventuell vilandeförklaring
Domar		Genomsnittlig handläggningstid	Genomsnittlig handläggningstid
Mål där talan väckts vid personaldomstolen	81	21,4	19,7
Mål där talan inledningsvis väckts vid förstainstansrätten ¹	8	62,4	34,9
Totalt	89	25,1	21

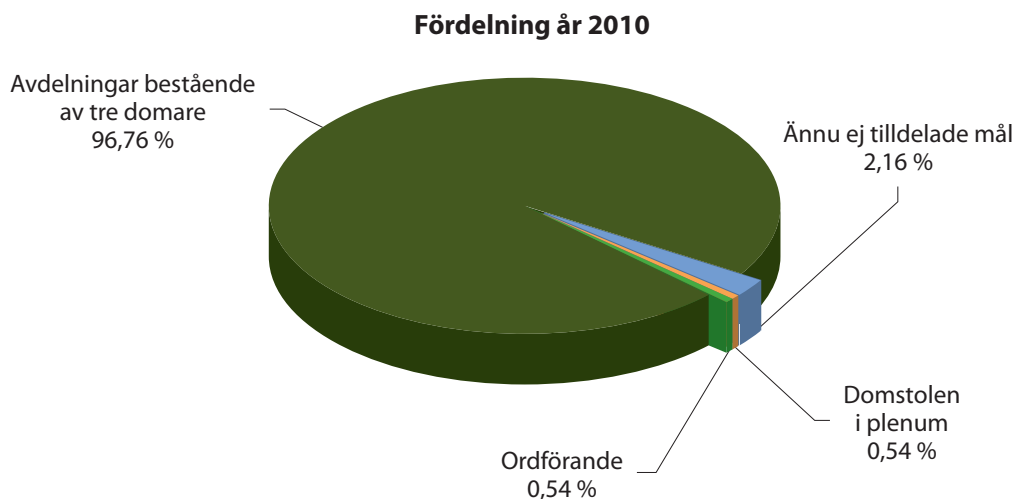
		Total handläggningstid	Handläggningstid, exklusive eventuell vilandeförklaring
Beslut		Genomsnittlig handläggningstid	Genomsnittlig handläggningstid
Mål där talan väckts vid personaldomstolen	37	17,1	10,1
Mål där talan inledningsvis väckts vid förstainstansrätten ¹	3	66,5	28,9
Totalt	40	20,8	11,5

TOTALT	129	23,8	18,1
---------------	------------	-------------	-------------

Handläggningstiden uttrycks i månader och i tiondelar av en månad.

¹ När personaldomstolen inledde sin verksamhet, överlämnade förstainstansrätten 118 mål till personaldomstolen.

8. Anhängiga mål den 31 december – Domstolens sammansättning (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Domstolen i plenum	2	3	5	6	1
Ordförande	4	3	2	1	1
Avdelningar bestående av tre domare	212	206	199	160	179
Ensamdomare					
Ännu ej tilldelade mål	10	23	11	8	4
Totalt	228	235	217	175	185

9. Anhängiga mål den 31 december – Antal sökande (2010)

Anhängiggjorda mål som har störst antal sökande

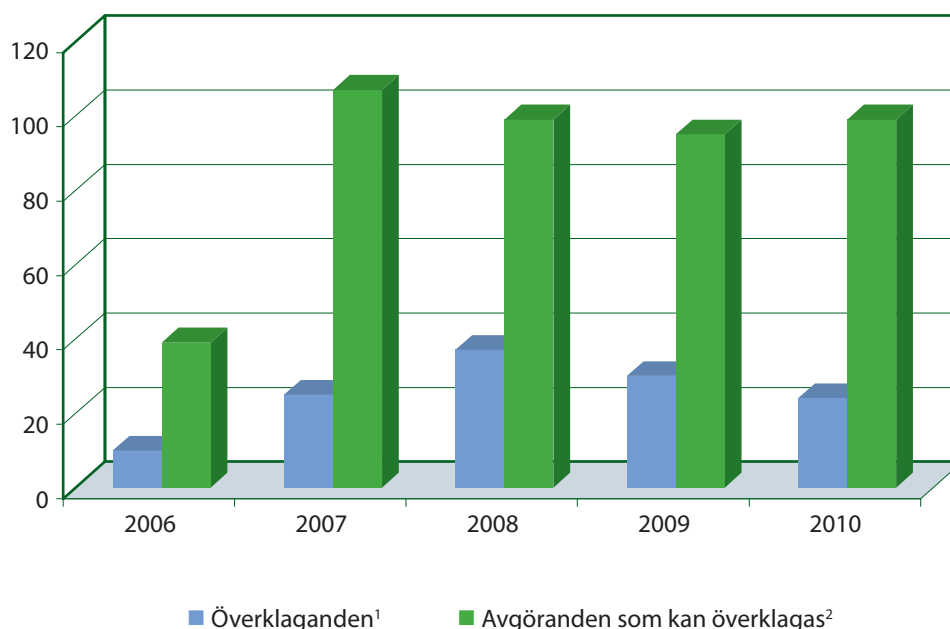
Antal sökande	Områden
327 (15 mål)	Tjänsteföreskrifterna – Lön – Årlig anpassning av löner och pensioner för tjänstemän och övriga anställda – Artikel 65 och Bilaga XI i tjänsteföreskrifterna – Rådets förordning (EU, Euratom) nr 1296/2009 av den 23 december 2009
169	Tjänsteföreskrifterna – ECB:s personal – Reformering av pensionssystemet
35	Tjänsteföreskrifterna – EIB – Pensioner – 2008 års reform
26 (3 mål)	Tjänsteföreskrifterna – Omklassering i lönegrad – Sökande som förts upp på en förteckning över godkända sökande i ett internt uttagningsprov före de nya tjänsteföreskrifternas ikraftträdande – Beslut om lönegradsplacering med tillämpning av mindre gynnsamma bestämmelser – Övergångsbestämmelser i bilaga XIII till tjänsteföreskrifterna – Förlust av befodringspoäng
18	Tjänsteföreskrifterna – Lön – Kontraktsanställd som tjänstgör antingen vid en avdelning för säkerhet och förebyggande åtgärder eller med samordning av nöd- och krissituationer – Ersättning till arbetstagare som regelbundet har jourtjänstgöring – Artikel 56b i tjänsteföreskrifterna
16 (2 mål)	Tjänsteföreskrifterna – Kontraktsanställd – Klausul som innebär att den anställdes anställningsavtal upphör att gälla om vederbörande inte upptas på en förteckning över godkända sökande i ett uttagningsprov – Uppsägning av en anställds anställningsavtal
14	Tjänsteföreskrifterna – Tillsättning – Anställda vid ett vaktbolag – Begäran att erkännas ställning som anställd
13	Tjänsteföreskrifterna – Extraanställda – Tillfälligt anställda – Villkor för anställning – Avtalets varaktighet

Med tjänsteföreskrifterna avses Tjänsteföreskrifter för tjänstemännen i Europeiska unionen och Anställningsvillkor för övriga anställda i Europeiska unionen.

Totalt antal sökande i alla nya mål

	Totalt antal sökande	Totalt antal nya mål
2006	1 652	228
2007	1 267	235
2008	1 161	217
2009	461	175
2010	812	185

10. Övrigt – Avgöranden av personaldomstolen som har överklagats till tribunalen (2006–2010)

	Överklaganden¹	Avgöranden som kan överklagas²	Andelen överklagade avgöranden i procent³	Procentuell andel överklaganden, inklusive förlikning⁴
2006	10	39	25,64 %	22,22 %
2007	25	107	23,36 %	21,93 %
2008	37	99	37,37 %	34,91 %
2009	30	95	31,58 %	30,93 %
2010	24	99	24,24 %	21,62 %

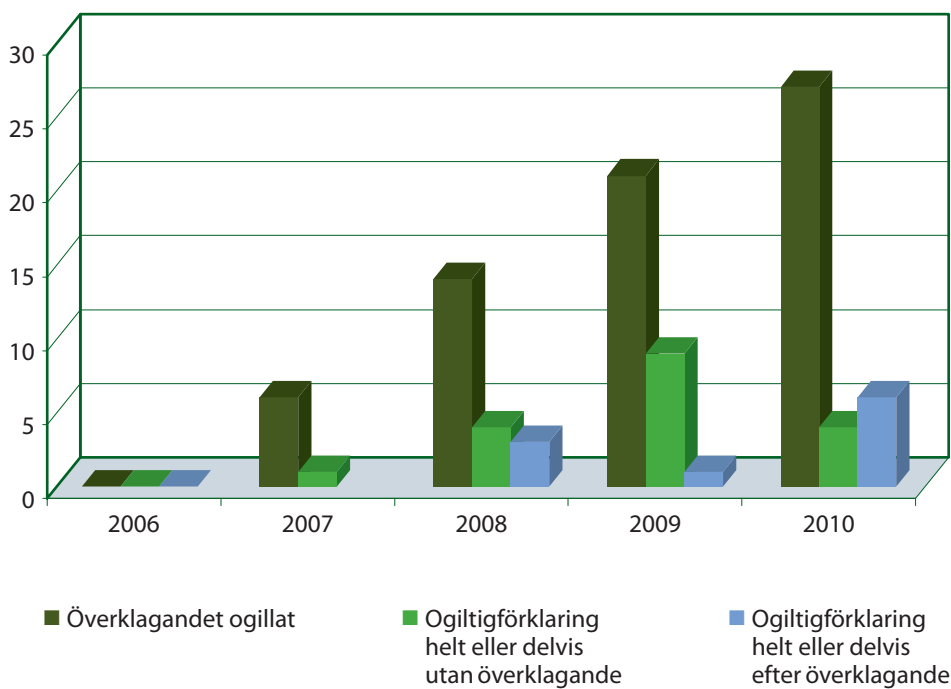
¹ Avgöranden som har överklagats av flera parter räknas endast en gång. År 2007 var två avgöranden föremål för vardera två överklaganden.

² Domar, beslut om avvisning, avvisning av uppenbara skäl eller ogillande av uppenbart ogrundad talan, interimistiska beslut, beslut om att anledning saknas att döma i målet och beslut att avslå en interventionsansökan, vilka meddelats eller fattats under verksamhetsåret.

³ Detta procenttal motsvarar inte nödvändigtvis, för ett givet år, de avgöranden som kan överklagas och som meddelats under verksamhetsåret, då överklagandefristen kan omfatta delar av två kalenderår.

⁴ Personaldomstolen vinnlägger sig om att följa lagstiftarens uppmaning att söka lösa tvister genom förlikning. Varje år avslutas ett antal mål på detta sätt. Dessa mål utmynnar inte i några avgöranden som kan överklagas, på grundval av vilka andelen överklagade avgöranden i procent vanligtvis beräknas i årsrapporten, i synnerhet av domstolen och förstainstansrätten. Eftersom "andelen överklagade avgöranden i procent" kan anses motsvara "andelen angripna" avgöranden från en viss domstol, skulle denna procentandel bättre spegla situationen om den inte enbart beräknades utifrån antalet avgöranden som kan överklagas utan även inkluderade dem som inte kan överklagas, just eftersom dessa avslutar förfarandet genom förlikning. Det är resultatet av den beräkningen som återfinns i denna kolumn.

11. Övrigt – Utgången i mål som har överklagats till tribunalen (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Överklagandet ogillat		6	14	21	27
Ogiltigförklaring helt eller delvis utan överklagande		1	4	9	4
Ogiltigförklaring helt eller delvis efter överklagande			3	1	6
Totalt		7	21	31	37

Kapitel IV

Möten och besök

A – Officiella besök och arrangemang vid domstolen, tribunalen och personaldomstolen

Domstolen

25 och 26 januari	Delegation från Judiciary of England and Wales, Scotland and Northern Ireland
29 januari	Delegation från det spanska ordförandeskapet för rådets arbetsgrupp "Domstolen"
7–9 februari	Delegation från Högsta domstolen i Amerikas förenta stater och professorer från SMU Dedman School of Law
23 februari	Delegation från Europaparlamentets utskott för rättsliga frågor
2 mars	M. Šefčovič, Europeiska kommissionens vice ordförande
9 mars	Angela Merkel, Tysklands förbundskansler
22 och 23 mars	Seminarium för domare från medlemsstaterna (Belgien, Bulgarien, Danmark, Tyskland, Estland, Grekland, Cypern, Irland, Lettland, Litauen, Luxemburg, Nederländerna, Polen, Portugal och Förenade kungariket)
19 april	C. Kart, Republiken Turkiets ambassadör i Storhertigdömet Luxemburg
19–21 april	Delegation från Republiken Sloveniens författningsdomstol
26 april	Möte med tjänstemän från medlemsstaterna och från Europeiska unionens institutioner
26–28 april	Delegationer från domstolen för Västafrikas ekonomiska och monetära union (UEMOA), domstolen för Centralafrikas ekonomiska och monetära gemenskap (CEMAC) och domstolen för Västafrikanska staternas ekonomiska gemenskap (ECOWAS)
4 maj	Delegation från Europaparlamentets utskott för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor
17 och 18 maj	Delegation från Republiken Turkiets författningsdomstol
31 maj	P. Étienne, Republiken Frankrikes ständiga representant vid Europeiska unionen
3 juni	J.-M. Bockel, statssekreterare vid Republiken Frankrikes justitieministerium
7 och 8 juni	Symposium och generalförsamling för Association des Conseils d'État et des juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne
9 juni	H. Trüpel, föredragande i Europaparlamentets budgetutskott
14 juni	A. Ronchi, Republiken Italiens minister för Europafrågor
20–22 juni	Delegation från Konungariket Nederländernas Hoge Raad
28 och 29 juni	Delegation från högsta domstolen i F.d. jugoslaviska republiken Makedonien (FYROM)
1 och 2 juli	Delegation från högsta domstolen i Republiken Kroatien
6 och 7 september	"4 ^e Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Unionsrechts", i närvaro av Förbundsrepubliken Tysklands justitieminister Sabine Leutheusser-Schnarrenberger
20–22 september	Delegation från Högsta rättsrådet och Nationella institutet för domarutbildning i Rumänien
7 oktober	T. de Maizière, Förbundsrepubliken Tysklands inrikesminister

7 oktober	L. Barfoed, Konungariket Danmarks justitieminister
7 oktober	K. Jäger, ambassadör för Furstendömet Liechtenstein i Konungariket Belgien och vid Europeiska unionen
12 oktober	Ständig delegation från Rådet för advokatsamfunden inom Europeiska unionen (CCBE)
25 oktober	M. Radović, Montenegros justitieminister, och A.A. Pejović, Montenegros ambassadör vid Europeiska unionen
8 november	L. Mosar, talman i Storhertigdömet Luxemburgs deputeradekammare, och ledamöter av utskottet för rättsliga frågor vid Storhertigdömet Luxemburgs deputeradekammare
8 och 9 november	Delegation från EU Select Committee of the House of Lords
10 november	A. Pipan, Republiken Sloveniens ambassadör i Konungariket Belgien och Storhertigdömet Luxemburg
15 november	Seminarium för domare från medlemsstaterna (Republiken Tjeckien, Spanien, Frankrike, Italien, Ungern, Malta, Österrike, Rumänien, Slovenien, Slovakien, Finland och Sverige)
18 november	Domardelegation från Konungariket Saudiarabien, under ledning av prinsen Dr Bandar bin Salman bin Mohammed Al Saud, kunglig rådgivare, ordförande för det saudiska skiljedomsinstitutet
23 november	M. Manevski, justitieminister i F.d. jugoslaviska republiken Makedonien (FYROM) och ambassadör Nikola Poposki, chef för FYROM:s delegation vid Europeiska unionen
24 och 25 november	K. Prost, ombudsperson i kommitté 1267 inom Förenta nationernas säkerhetsråd
2 décembre	J.-U. Hahn, ställföreträdande ministerpresident och minister för rättsliga frågor, integrationsfrågor och Europafrågor i delstaten Hessen (Tyskland)

Tribunalen

29 januari	Besök av en delegation från det spanska ordförandeskapet för rådets arbetsgrupp "Domstolen"
7–9 februari	Besök av en delegation från Högsta domstolen i Amerikas förenta stater och av universitetsprofessorer
23 februari	Besök av en delegation från Europaparlamentets utskott för rättsliga frågor
16 mars	Besök av en delegation från Comisión nacional de la Competencia (Spanien)
26 april	Möte med tjänstemän från medlemsstaterna och från Europeiska unionens institutioner
12 oktober	Besök av en delegation från Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE)
27 oktober	Besök av Europeiska ombudsmannen N. Diamandouros
28 oktober	Domstolens tre instanser besöker Villa Vauban
8 november	Besök av talmannen i Storhertigdömet Luxemburgs deputeradekammare, och av ledamöter av utskottet för rättsliga frågor vid Storhertigdömet Luxemburgs deputeradekammare

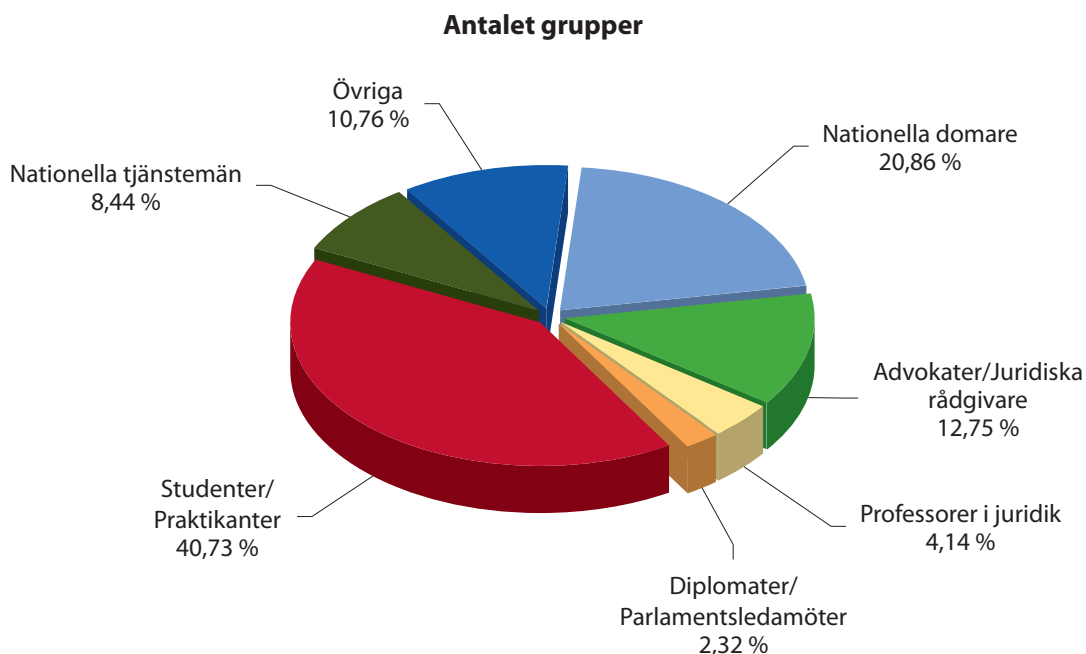
8 och 9 november	Besök av en delegation från EU Select Committee of the House of Lords (Förenade kungariket)
24 och 25 november	Besök av K. Prost, ombudsperson i kommitté 1267 inom Förenta nationernas säkerhetsråd
2 december	Besök av J.-U. Hahn, ställföreträdande ministerpresident och minister för rättsliga frågor, integrationsfrågor och Europafrågor i delstaten Hessen (Tyskland)

Personaldomstolen

25 mars	Besök av M. de Sola Domingo, ombudsperson vid Europeiska kommissionen
20 april	Besök av A. Schneeberg, advokat och förlikningsman
30 september	Besök av A. Zack, ordförande i den administrativa domstolen i Asiatiska utvecklingsbanken
1 oktober	Symposium med anledning av personaldomstolens femårsjubileum
26 oktober	Besök av Europeiska ombudsmannen N. Diamandouros

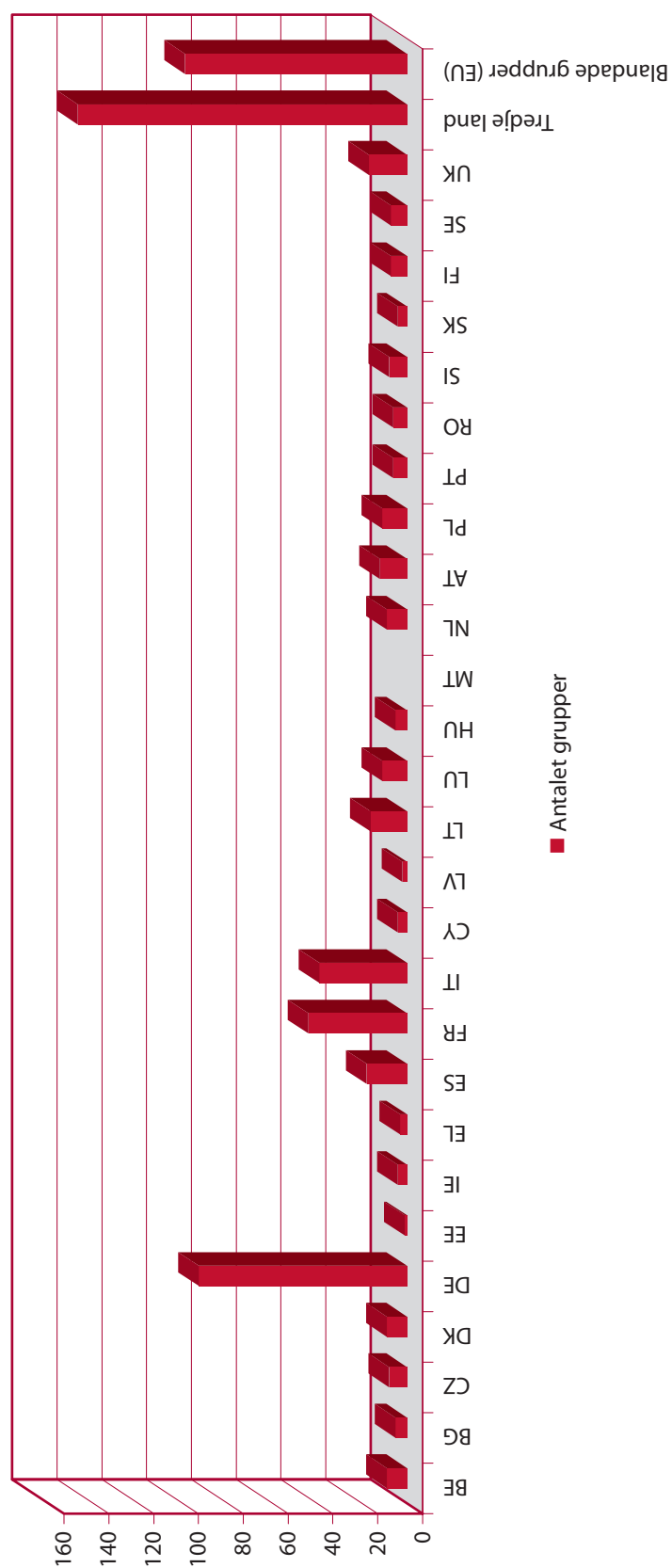
B – Studiebesök

1. Fördelat på olika typer av grupper

	Nationella domare	Advokater/Juridiska rådgivare	Professorer i juridik	Diplomater/Parlamentsledamöter	Studenter/Praktikanter	Nationella tjänstemän	Övriga	Totalt
Antalet grupper	126	77	25	14	246	51	65	604

2. Studiebesök – Fördelat på medlemsstater (2010)

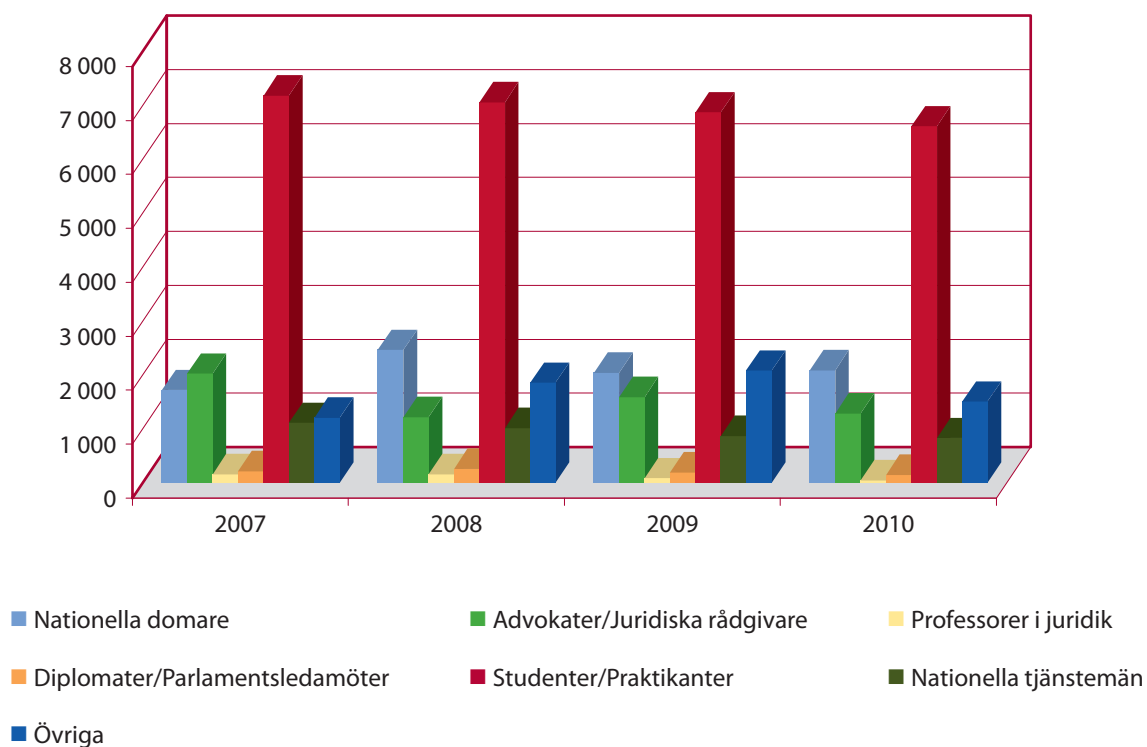
	Antalet besökare							Antalet grupper
	Nationella domare	Advokater/ Juridiska rådgivare	Professorer i juridik	Diplomater/ Parlamentsledamöter	Studenter/ Praktikanter	Nationella tjänstemän	Övriga	Totalt
BE	10				208	25	32	275
BG	59	35						94
CZ	15	24			84			123
DK	5	24			100	21	29	179
DE	291	260		56	795	166	606	2 174
EE		40						40
IE	16				48			64
EL	12				35			47
ES	97	71	19		128		51	366
FR	176	65			534	12	143	930
IT		23	10		597			630
CY	8				16			24
LV		11						11
LT			11		5			16
LU	23				63	49	102	237
HU	78		6		39			123
MT								0
NL	32	57			39	23	25	176
AT		16			144		79	239
PL	62	94			21		35	212
PT	135				2			137
RO	16						4	20
SI					93	5		98
SK	42				12			54
FI	11			27	60		40	138
SE	93	13				27	12	145
UK	58	35	1		109			203
Tredje land	368	81		56	1 414	95	175	2 189
Blandade grupper (EU)	480	439		7	2 061	407	174	3 568
Totalt	2 087	1 288	47	146	6 607	830	1 507	12 512
								604

3. Studiebesök – Nationella domare (2010)

Seminarium

BE	8	DK	4	IE	4	FR	16	LV	2	HU	8	AT	6	RO	8	FI	4
BG	3	DE	17	EL	7	IT	19	LT	4	MT	1	PL	16	SI	2	SE	5
CZ	8	EE	2	ES	12	CY	2	LU	2	NL	7	PT	8	SK	4	UK	11
Totalt										190							

4. Utvecklingen med avseende på antal och typ av besökare (2007–2010)

Antalet besökare

	Nationella domare	Advokater/Juridiska rådgivare	Professorer i juridik	Diplomater/Parlamentsledamöter	Studenter/Praktikanter	Nationella tjänstemän	Övriga	Totalt
2007	1 719	2 025	157	213	7 178	1 111	1 206	13 609
2008	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023
2009	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715
2010	2 087	1 288	47	146	6 607	830	1 507	12 512

C – Högtidliga sammankomster

1 februari	Högtidlig sammankomst till minne av generaladvokaten Dámaso RuizJarabo-Colomer
8 mars	Högtidlig sammankomst till minne av domstolens tidigare ledamöter Lord Slynn of Hadley, Kai Bahlmann och Manuel Diez de Velasco
15 mars	Högtidlig sammankomst till minne av Hans Jung, tidigare justitiesekreterare vid förstainstansrätten
3 maj	Högtidlig sammankomst med högtidlig försäkran av ordföranden för och ledamöterna av Europeiska kommissionen, i närvaro av DD.KK.HH. storhertigen och storhertiginnan samt Europaparlamentets talman J. Buzek
10 juni	Högtidlig sammankomst med anledning av att domaren C.W.A. Timmermans har lämnat sitt ämbete och S. Prechal har tillträtt som domare vid domstolen
28 juni	Högtidlig sammankomst med högtidlig försäkran av de nya ledamöterna av Europeiska revisionsrätten
13 september	Högtidlig sammankomst med anledning av domaren A.W.H. Meijs avgång och M. van der Woudes tillträde som domare vid tribunalen
6 oktober	Högtidlig sammankomst med anledning av domaren P. Kūris avgång och E. Jarašiūnas tillträde som domare vid domstolen och R. Grass avgång som justitiesekreterare vid domstolen samt A. Calot Escobars tillträde som justitiesekreterare vid domstolen
25 oktober	Högtidlig sammankomst med högtidlig försäkran av C. Ashton, vice ordförande för Europeiska kommissionen och unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, och N. Diamandouros, europeisk ombudsman, och med anledning av domaren M. Vilaras avgång och D. Gratsias tillträde som domare vid tribunalen
26 november	Högtidlig sammankomst med anledning av domaren V.M. Ciucăs avgång och A. Popescus tillträde som domare vid tribunalen

D – Besök och deltagande i officiella arrangemang

Domstolen

4 januari	Domstolen är representerad vid en nyårsmottagning i Bryssel anordnad av belgiska Cour de cassation
11 januari	Domstolen är representerad vid en nyårsmottagning i Bryssel anordnad av belgiska Conseil d'État
14 januari	Domstolen är representerad vid de ceremonier som anordnats med anledning av 90-årsjubileet för Republiken Estlands högsta domstol i Tartu
18 januari	Domstolen är representerad vid den högtidliga sammankomst som hållits med anledning av inledandet av det nya rättsåret i Cour d'appel de Paris
29 januari	En delegation från domstolen deltar i seminariet med titeln "La Convention vous appartient" och i den högtidliga sammankomsten vid Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg
29 januari	Domstolen är representerad vid ceremonin för öppnande av rättsåret vid Corte Suprema di Cassazione i Rom
4–6 februari	En delegation från domstolen och tribunalen besöker Tribunal fédéral de la Confédération suisse i Lausanne
8 februari	Efter inbjudan av chefen för Europeiska kommissionens representation i Finland, Eikka Kosonen, är domstolen representerad vid det officiella firandet i Helsingfors av 15-årsjubileet av Republiken Finlands anslutning till Europeiska unionen
9 februari	Efter inbjudan av Sabine Leutheusser-Schnarrenberger, justitieminister i Förbundsrepubliken Tyskland, är domstolen representerad vid "Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2010" i Berlin
12 februari	En delegation från domstolen deltar i en nyårsmottagning i storhertigens palats
7–11 mars	Domstolen är representerad vid den tionde kongressen i föreningen för de högsta förvaltningsdomstolarna (Association internationale des hautes juridictions administratives), i Sydney
15 mars	Domstolens ordförande deltar i en debatt med Jean-Paul Costa, ordförande för Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter, anordnad av Kommittén för sociala rättigheter, i Strasbourg
18 mars	Domstolen är representerad vid ett möte på temat "De institutionella aspekterna av Europeiska unionens anslutning till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna", som anordnats av Europaparlamentets utskott för konstitutionella frågor i Bryssel
19 mars	Domstolens ordförande deltar i symposiet för nätverket för ordförandena i Europeiska unionens högsta domstolar på temat "Aspects pratiques de l'indépendance de la justice" i Dublin
14 april	Domstolen är representerad vid författningsdomstolens generalförsamling i Warszawa
17 och 18 april	Domstolen är representerad vid begravningsceremonin för Lech Kaczyński, Republiken Polens president, i Warszawa

23 april	Domstolen är representerad vid EELA:s (European Employment Lawyers Association) årliga konferens i Luxemburg
8–10 maj	Domstolens ordförande deltar och domstolen är representerad vid besök i Prag och Brno på inbjudan av Iva Brožová, ordförande i Republiken Tjeckiens högsta domstol
9 maj	Domstolen är representerad vid firandet av 60-årsminnet av Robert Schumans deklaration i Europaparlamentets säte i Strasbourg
19–22 maj	Domstolen är representerad vid den internationella konferensen på temat "Global Environmental Governance", som anordnats av ICEF (International Court of the Environmental Foundation), i Rom
3 och 4 juni	Domstolen är representerad i London vid generalförsamlingens möte i Réseau européen des conseils de la Justice på temat "Vers une culture judiciaire européenne"
6–8 juni	Domstolen är representerad vid symposiet på temat "Prévenir des arriérés dans la justice administrative" och vid styrelsemötet och generalförsamlingen i Association des Conseils d'État et des juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne, i Luxemburg
10 juni	Domstolen är representerad vid ceremonierna i Warszawa med anledning av 25-årsjubileet av inrättandet av Republiken Polens författningsdomstol
23 juni	Luxemburgs nationaldag, högtidlig Te Deum-mässa åtföljd av en mottagning i storhertigens palats
1 juli	Domstolen är representerad vid begravningsceremonin för A. Brazauskas, Republiken Litauens tidigare president, i Vilnius
24 juli	Deltagande i den mottagning som Republiken Greklands president höll till minne av republikens återinförande för 36 år sedan, i Aten
16 augusti	Domstolen är representerad vid begravningsceremonin för G. de Marco, Republiken Maltas tidigare president, i Valletta
17 september	Domstolen är representerad vid konferensen REGLEG ("Access of regions with legislative powers to the European Court of Justice"), i Saragossa
26 och 27 september	Officiellt besök av en delegation från domstolen vid Bundesverfassungsgericht i Karlsruhe
1 oktober	Domstolen är representerad vid Opening of the Legal Year i London, på inbjudan av Lord Chancellor
1 oktober	Domstolen är representerad vid "Jubiläum – 90-jähriges Bestehen der Bundesverfassung Österreichs", i Wien
3 oktober	Domstolen är representerad vid de ceremonier som anordnats med anledning av "Tag der Deutschen Einheit", i Bremen
21–23 oktober	Officiellt besök vid de högsta domstolarna i Republiken Slovakien, på inbjudan av Štefan Harabin, ordförande för Republiken Slovakiens högsta domstol, och möte med företrädare för parlamentet och regeringen, i Bratislava
22 och 23 oktober	Domstolen är representerad vid konferensen "Criminal Justice in Europe: Challenges, Principles and Perspectives", som anordnats av Institut universitaire international Luxembourg, i Luxemburg
3–6 november	Deltagande i 24:e FIDE-kongressen i Madrid

18 november	Domstolen är representerad vid den högtidliga sammankomst som anordnats med anledning av 150-årsjubileet av inrättandet av Republiken Bulgariens högsta domstol, i Sofia
18 november	Domstolen är representerad vid "Conference for the 25 th anniversary of the EIA Directive", som anordnats av Europeiska kommissionen (GD miljö), i Leuven
18 november	Domstolen är representerad vid den högtidliga sammankomsten vid Robert Bievers tillträde som Procureur général d'État vid Cour supérieure de justice de Luxembourg
22 november	Domstolen är representerad vid styrelsemötet inom Association des Conseils d'État et des juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne, i Bryssel
25 november	Domstolen är representerad vid den särskilda sammankomst som anordnats i samband med 40-årsdagen av inrättandet av Fondation du Mérite Européen, i Luxemburg

Tribunalen

1 januari	Tribunalen är representerad vid den mottagning hos Republiken Maltas president som anordnats i samband med den traditionella nyårsceremonin, i Valletta
14 januari	Tribunalen är representerad vid de ceremonier som anordnats med anledning av 90-årsjubileet för Republiken Estlands högsta domstol i Tartu
9 februari	Tribunalen är representerad vid "Rechtspolitischer Neujahrsempfang 2010" som anordnats av Förbundsrepubliken Tysklands justitieministerium, i Berlin
12 februari	Tribunalen är representerad vid en nyårsmottagning i storhertigens palats
9 april	Tribunalen är representerad vid den högtidliga domarkongress som anordnats av ordföranden för Republiken Litauens domarråd med anledning av 20-årsjubileet av den litauiska statens återupprättande och 15-årsjubileet av återinrättandet av Republiken Litauens appellationsdomstol och de regionala domstolarna, i Vilnius
16–18 april	Tribunalen är representerad vid den nationella ceremonin till minne av Lech Kaczyński, Republiken Polens president, och hans maka
12 maj	Deltagande i "Día Europeo de la Competencia" som anordnats av Comisión Nacional de la Competencia, i Madrid
1 juni	Tribunalen är representerad vid den mottagning som hållits av Republiken Italiens president med anledning av nationaldagen, i Rom
23 juni	Tribunalen är representerad vid Luxemburgs nationaldag, högtidlig Te Deum-mässa åtföljd av en mottagning i storhertigens palats
24 juli	Tribunalen är representerad vid den mottagning som Republiken Greklands president hållit till minne av republikens återinförande för 36 år sedan, i Aten
16–19 september	Deltagande i "Seminar for the EU and US judiciary" under beskydd av domaren Antonin Scalia från högsta domstolen i Amerikas förenta stater

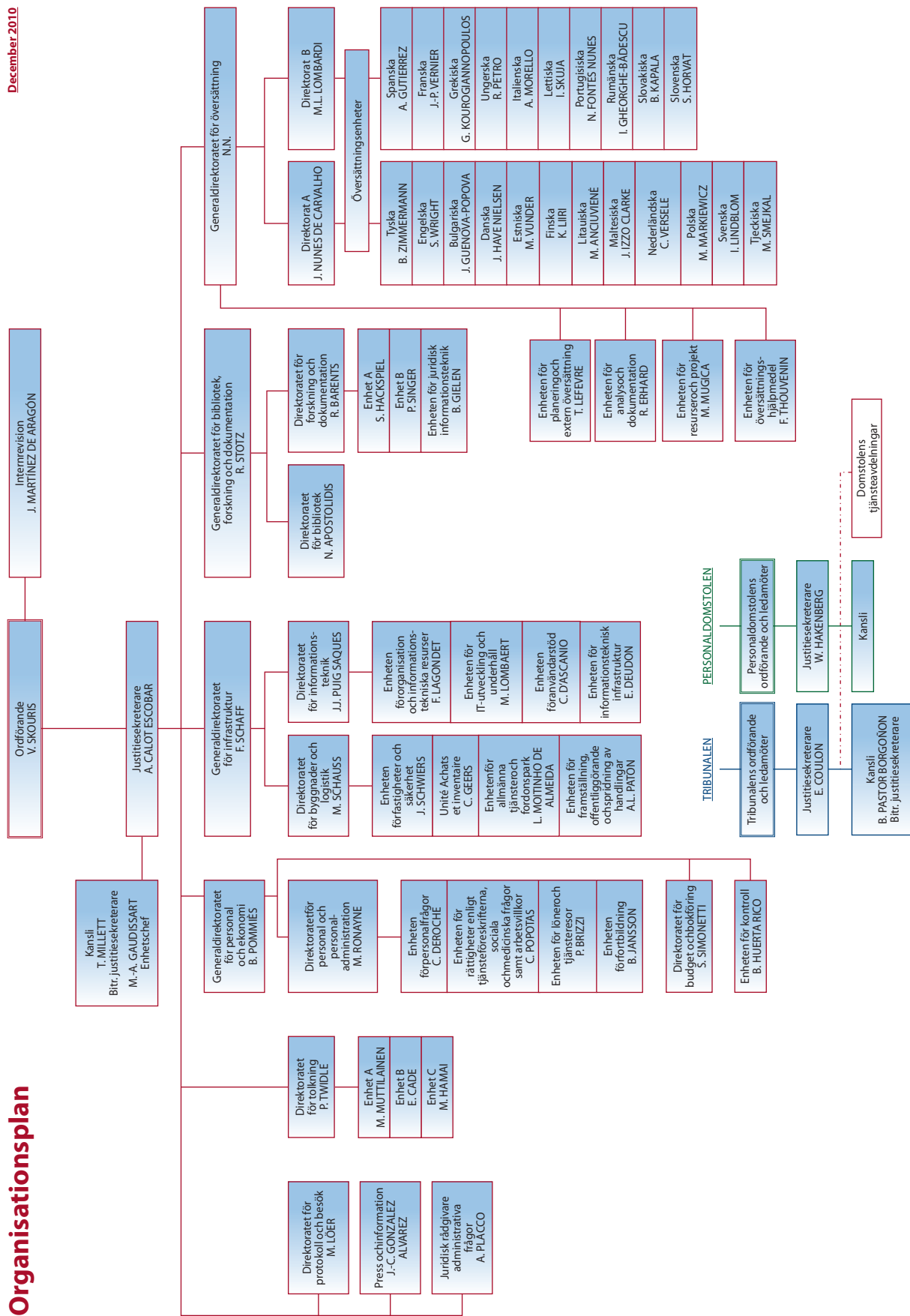
	och domaren A. Borg Barthet, vilket anordnats av Institut des recherches "Mentor group" i Boston, i Berlin
1 oktober	Tribunalen är representerad vid det högtidliga firandet av 90-årsdagen av Republiken Österrikes konstitution
1 oktober	Tribunalen är representerad vid ceremonin för öppnande av rättsåret i Westminster Abbey, i London
3 oktober	Tribunalen är representerad vid den mottagning som hållits av Förbundsrepubliken Tysklands president med anledning av nationaldagen
22 och 23 oktober	Tribunalen är representerad vid konferensen "Criminal Justice in Europe: Challenges, Principles and Perspectives", anordnad av Institut universitaire International Luxembourg, i Luxemburg
28 och 29 oktober	Tribunalen är representerad vid den högtidliga sammankomsten i samband med R. Grass tillträde som domare vid Cour de cassation, i närvaro av förste ordföranden vid Cour de cassation, i Paris
3–6 november	Tribunalen är representerad vid 24:e FIDE-kongressen i Madrid
25 november	Tribunalen är representerad vid den särskilda sammankomst som anordnats i samband med 40-årsdagen av inrättandet av Fondation du Mérite Européen, i Luxemburg
6 december	Tribunalen är representerad vid den officiella mottagning som hållits av Republiken Finlands president och hennes make med anledning av Republiken Finlands självständighetsdag

Personaldomstolen

23 mars	Justitiesekreteraren W. Hakenberg deltar i det symposium som anordnats med anledning av 30-årsjubileet av Världsbankens administrativa domstol, i Washington
15 december	Domarna H. Tagaras och H. Kreppel deltar i ett möte med domarna i Tribunal du contentieux des Nations unies (United Nations Dispute Tribunal), i Genève
16 december	Domaren H. Kreppel besöker Internationella arbetsorganisationens administrativa domstol, i Genève

Organisationsplan

Europeiska unionens domstol

**Årsrapport 2010 – Översikt över verksamheten vid Europeiska unionens domstol,
Europeiska unionens tribunal och Europeiska unionens personaldomstol**

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå

2011 — 252 s. — 21 × 29,7 cm

Katalognummer: QD-AG-11-001-SV-C

ISBN 978-92-829-1035-1

doi:10.2862/47350

ISSN 1831-8592

ISBN 978-928291035-1

9 789282 910351

HUR HITTAR MAN EU:S PUBLIKATIONER?

Gratispublikationer

- Genom EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- Hos Europeiska kommissionens representationer och delegationer.
Adressuppgifter finns på Internet (<http://ec.europa.eu>)
eller kan fås från fax +352 2929-42758.

Avgiftsbelagda publikationer

- Genom EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Avgiftsbelagda prenumerationer (t.ex. årsabonnemang på *Europeiska unionens officiella tidning* och på rättsfallssamlingen från Europeiska unionens domstol)

- Genom ett av Europeiska unionens publikationsbyrås försäljningsombud (http://publications.europa.eu/others/agents/index_sv.htm).

